

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

Megjelenik kéthavonta

4. (114.) évfolyam, 2. szám

Megjelent: 2009. április

Felelős kiadó:
dr. Bendzsel Miklós

Felelős szerkesztő:
Bana Zsuzsanna

Tervezőszerkesztő:
Plette Péter

Szerkesztőség:
Magyar Szabadalmi Hivatal
1054 Budapest, Garibaldi u. 2., Telefon: 474 5554
Levélcím: Pf. 552, 1374, e-mail: iszjsz@hpo.hu
www.mszh.hu

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága,
1008 Budapest, Orczy tér 1.
Előfizethető valamennyi postán, kézbesítőknél,
e-mailen (hirlapelofizetes@posta.hu), faxon: 303 3440.
További információ: 06 (80) 444 444

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk a 06 (80) 444 444 zöldszámon.

Egyes szám ára: 1470 Ft
Egy évre: 8820 Ft

MSZH – Nyomda – 2009.009/2

Felelős vezető:
Dürr János

HU ISSN
1587–5563

Szerkesztőbizottság:

dr. Bendzsel Miklós elnök

*Bana Zsuzsanna, Dürr János, dr. Ficsor Mihály, dr. Gonda Imre,
dr. Kiss Zoltán, Kürtös József, Posteinerné Toldi Márta,
dr. Tószegi Zsuzsanna, Ujvári János*

4. (114.) ÉVFOLYAM 2. SZÁM

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

4. (114.) ÉVFOLYAM 2. SZÁM

2009. április

Dr. Kovács Árpád
Gyógyászati találmányok farmakológiai hatásának feltárása

Dr. Vida Sándor
Védjegyhasználat összehasonlító reklámban

Dr. Süle Ákos
A védjegycsalád mint relatív kizáró ok

Dr. Hepp Nóra
**Keresőmotor:
egy újabb fejezet a szerzői jog szabályozásán belül?**

MAGYAR SZABADALMI HIVATAL

TARTALOM

<i>Dr. Kovács Árpád</i>	Gyógyászati találmányok farmakológiai hatásának feltárása	5
<i>Dr. Vida Sándor</i>	Védjegyhasználat összehasonlító reklámban	23
<i>Dr. Süle Ákos</i>	A védjegycsalád mint relatív kizáró ok	42
<i>Dr. Hepp Nóra</i>	Keresőmotor: egy újabb fejezet a szerzői jog szabályozásán belül?	60
<i>Dr. Palágyi Tivadar</i>	Külföldi hírek az iparjogvédelem területéről	74
Válogatás a Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményeiből		96
Könyv- és folyóiratszemle		117
Summaries		128

A folyóiratban megjelenő tanulmányok a szerzők véleményét tükrözik, amely nem feltétlenül azonos a szerkesztőbizottság álláspontjával.

CONTENTS

<i>Dr Árpád Kovács</i>	Examination of the pharmacological effects of medical inventions	5
<i>Dr Sándor Vida</i>	The use of trademarks in comparative advertisements	23
<i>Dr Ákos Süle</i>	The trademark family as a relative reason for exclusion	42
<i>Dr Nóra Hepp</i>	Search engine: a new chapter within the regulation of copyrights?	60
<i>Dr Tivadar Palágyi</i>	News in the field of industrial property protection abroad	74
Selection of advisory opinions of the Body of Experts on Copyright		96
Review of books and periodicals		117
Summaries		128

GYÓGYÁSZATI TALÁLmányok FARMAKOLÓGIAI HATÁSÁNAK FELTÁRÁSA*

1. BEVEZETÉS

A kémiai iparnak az innováció területén betöltött szerepéről talán semmi sem árulkodik jobban, mint az iparágra jellemző iparjogvédelmi aktivitás, ezen belül is a szabadalmaztatás. A gyógyszer- és a vegyipar fontosságát jelzi, hogy 2007-ben az Európai Szabadalmi Hivatalnál (ESZH) tett több mint 140 ezer szabadalmi bejelentés egyötöde kémiai tárgyú volt.¹ Magyarországon az iparág szinte stratégiainak számít: a 2007-ben érvényben lévő szabadalmak 36,7%-a gyógyszeripari, 9,5%-a pedig egyéb vegyipari témájú volt.²

Más műszaki területektől eltérően a kémiai vegyületek esetében első ránézésre a legtöbb-ször nem nyilvánvaló azok műszaki hatása. Egy vegyület képletére, szerkezetére rápillantva nagy valószínűséggel nem jósolható meg, hogy színezékként, gumiipari adalékanyagként, növényvédő szerként vagy éppen gyógyszerként nyerhet-e alkalmazást. A vegyészeti kutatásokból, felfedezésekből csak akkor válhat szabadalmaztatható találmány, ha a vegyület vagy készítmény műszaki hatását felismerik, ráadásul az sem kizárt, hogy ugyanazon anyag két vagy több, egymástól teljes mértékben független hatással rendelkezik.

A jelen dolgozat olyan szerves kémiai tárgyú szabadalmi bejelentésekkel foglalkozik, amelyek tárgya az élő szervezetre fejt ki hatást. Az ilyen gyógyászati vagy mezőgazdasági alkalmazással kapcsolatos találmányok vizsgálata során több esetben azzal szembesül az elbíráló, hogy – bár az igényelt vegyületek őriási – csak alig néhány individuális példa kapcsán közölnek biológiai adatokat, sőt vannak olyan bejelentések is, ahol az igénnyel kapcsolatos biológiai hatásról csupán kinyilvánítás található a leírásban, de teszteredményeket nem közölnek. Így felmerül a kérdés, hogy

- kell-e egyáltalán bizonyítani a biológiai hatást,
- ha kell, akkor milyen bizonyítékok vehetők figyelembe, és
- ezeket a bizonyítékokat a bejelentőnek mikor kell rendelkezésre bocsátania.

A dolgozatban azt vizsgáljuk, hogy az ESZH Műszaki Fellebbezési Tanácsainak döntései hogyan alakítják ezen a téren az európai joggyakorlatot, azonos-e az a magyarral, és ha igen, akkor hogyan vezethető le a jogszabályokból. Mindeközben elsődlegesen a gyógyászati ta-

* A Magyar Szabadalmi Hivatal felsőfokú iparjogvédelmi tanfolyamára készített szakdolgozat aktualizált változata

¹ Annual Report of the European Patent Office 2007. Elérhető a <http://www.epo.org/about-us/office/annual-reports/2007.html> címen

² Magyar Szabadalmi Hivatal, Éves jelentés 2007. Elérhető a <http://www.hpo.hu/hivatalrol/evjel2007.pdf> címen

lálományokra fókuszálunk, más vegyészeti vagy esetlegesen egyéb műszaki területről felhozott példa mindössze azt a célt szolgálja, hogy a gyógyászati találmányokkal kapcsolatosan a felvetett kérdésekre vonatkozóan – analógia alapján – helytálló következtetést lehessen levonni.

2. A TALÁLMA NY ÉS AZ AHHOZ KAPCSOLÓDÓ MŰSZAKI HATÁS

Bár hatályos szabadalmi törvényünk (a továbbiakban: Szt.)³ utal rá, hogy a találmány a technikához kapcsolódó alkotás,⁴ fogalma nincs meghatározva sem a Szt.-ben, sem az Európai Szabadalmi Egyezményben (a továbbiakban: ESZE),⁵ mindkét jogszabály csupán azt sorolja fel, hogy mi *nem* minősül találmánynak. A 20/2002. (XII. 12.) IM rendelet a szabadalmi bejelentések részletes alaki szabályairól (a továbbiakban: Ar.) egyértelművé teszi, hogy a találmánynak egy műszaki területen kell elhelyezkedni, amely találmány az általa előidézett (nyilvánvalóan műszaki) hatáson keresztül egy műszaki feladat megoldására irányul;⁶ ezáltal a szabadalmi monopólium is egy műszaki jellegű alkotásra vonatkozik.⁷ Mindezen jellemzők kiolvashatók az ESZE Végrehajtási Szabályzatából (VSZ) is. Maga a „műszaki jelleg” fogalom sincs definiálva, jelentését viszont jól érzékeltetik német jogesetek során kialakított meghatározások: műszaki az irányított vagy tervszerűen kihasznált természeti erők hatása, illetve műszaki jellegű a találmány, ha okozatilag áttekinthető eredmény elérésére uralható természeti erőket alkalmaz. Ezek az értelmezések az európai gyakorlatban, így a magyarban is elfogadottak.⁸

A fentiekből következik, hogy a találmány egyik lényegi elemének, a technika állásához való hozzájárulásnak is műszaki jellegűnek kell lenni.

Amíg a találmánnyal szemben támasztott újdonság kritériuma mindössze azt jelenti, hogy a találmány legyen más, mint a technika állásához tartozó megoldások (vagyis különbözzön azoktól), addig a feltalálói tevékenység vizsgálata a találmánnyal szembeni azon elvárást jeleníti meg, hogy megalkotása feltalálói gondolon alapuljon: a technika állásához való hozzájárulás és/vagy annak mértéke a szakember számára ne legyen kézenfekvő.

³ Szt.: 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról.

⁴ Szt. 1. § (1): Szabadalmaztatható minden új, feltalálói tevékenységen alapuló, iparilag alkalmazható találmány a technika bármely területén.

⁵ ESZE1973: kihirdette a 2002. évi L. törvény, hatályon kívül 2007. december 13-tól; ESZE2000: kihirdette a 2007. évi CXXX. törvény, hatályos 2007. december 13-tól

⁶ Ar. 4. § (1): A szabadalmi leírásnak tartalmazni kell:

b) a műszaki terület pontos meghatározását, amelyre a találmány vonatkozik;

d) a találmánnyal megoldandó feladat megjelölését, ha az a megoldásból és a találmányhoz fűződő hatások bemutatásából nem következik;

e) a feladat megoldását, összhangban az igénypontokkal.

⁷ Ar. 5. §: A szabadalmi igénypontokat a találmány műszaki jellemzőinek megadásával ... kell elkészíteni.

⁸ Dr. Palágyi Tivadar: A szabadalmazhatóság megítélése az Európai Szabadalmi Hivatal joggyakorlatában. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 107. évf. 2. sz. 2002. április, p. 43

3. A KÉMIAI TALÁLMÁNYOKKAL KAPCSOLATOS MŰSZAKI HATÁS

A kémiai tárgyú találmányok megítélésére, annak speciális aspektusaira az ESZH és a Magyar Szabadalmi Hivatal (MSZH) által szerkesztett általános módszertani kiadványok (Guidelines for Examination in the European Patent Office,⁹ illetve A szabadalmi ügyintézés módszertani útmutatója csak érintőlegesen térnek ki. Az ESZH-ban az új szabadalmi elbírálók két év alatt mindösszesen 59 szemináriumi napot magában foglaló képzése során a vegyészeti vizsgálók további háromnapos speciális kurzuson is részt vesznek. Az európai hivatalnál létezik egy belső, nem nyilvános, a Műszaki Fellebbezési Tanácsok döntéseit figyelembe vevő, állandóan továbbfejlesztett anyag, amely a vegyészeti találmányok elbírálásának speciális aspektusaival foglalkozik. E sorok szerzőjének ismeretei szerint az Európai Szabadalmi Szervezet szerződő államai közül csak az Egyesült Királyság Szellemtulajdonhivatala (UKIPO) hozott nyilvánosságra olyan útmutatót, amely az első és második gyógyászati indikációs találmányokkal kapcsolatos új elbírálási szempontokat ismerteti.¹⁰

Hasonlóan a többi műszaki területhez, ha a vegyészeti találmányban a vegyület, anyag vagy készítmény új, akkor arra terméktalalom igényelhető. Ha az anyag ismert, akkor sajátságos, új célra való alkalmazása esetén maga az alkalmazás csak abban az esetben szabadalmaztatható, ha ez az alkalmazás nem gyógyászati.^{11, 12} Ebben az esetben az ismert anyag vagy készítmény szabadalmaztatását sebészeti, gyógyászati vagy diagnosztikai alkalmazásra vagy adott sebészeti, gyógyászati vagy diagnosztikai alkalmazásra a törvény lehetővé teszi, ha ilyen alkalmazás(ok) korábban még nem volt(ak) feltárva (első és további gyógyászati

⁹ Elérhető a <http://www.epo.org/patents/law/legal-texts/guidelines.html> címen (2007 decemberi állapot).

¹⁰ Examination Guidelines for Patent Applications relating to Medical Inventions in the UK Intellectual Property Office, August 2008. Elérhető a <http://www.ipo.gov.uk/medicalguidelines.pdf> címen.

¹¹ Szt. 6. § (10): Nem részesülhetnek szabadalmi oltalomban az emberi vagy állati test kezelésére szolgáló gyógyászati vagy sebészeti eljárások, valamint az emberi vagy állati testen végezhető diagnosztikai eljárások. E rendelkezés az ilyen eljárásokban alkalmazott termékre – így különösen anyagra (vegyületre) és keverékre – nem vonatkozik [2007. XII. 13-a előtt indult eljárásokban az akkor hatályos törvény 5. § (2) bek. alapján kell eljárni: nem tekinthetők iparilag alkalmazhatónak különösen az emberi vagy állati test kezelésére szolgáló gyógyászati vagy sebészeti eljárások, valamint az emberi vagy állati testen végezhető diagnosztikai eljárások. E rendelkezés az ilyen eljárásokban alkalmazott termékre – így különösen anyagra (vegyületre) és keverékre – azonban nem vonatkozik].

¹² ESZE2000 53. cikk: Nem részesülhet európai szabadalmi oltalomban:

c) az emberi vagy állati test kezelésére szolgáló gyógyászati vagy sebészeti eljárások, valamint az emberi vagy állati testen alkalmazott diagnosztikai eljárások; e rendelkezés az ilyen eljárásokban alkalmazott termékre – így különösen anyagra és keverékre – azonban nem vonatkozik.

[2007. XII.13-a előtt indult eljárásokban az ESZE1973 52. Cikk (4) bek. érvényes: nem minősülnek az (1) bekezdés szerint iparilag alkalmazható találmánynak az emberi vagy állati test kezelésére szolgáló gyógyászati vagy sebészeti eljárások, valamint az emberi vagy állati testen alkalmazott diagnosztikai eljárások. E rendelkezés az ilyen eljárásokban alkalmazott termékre – így különösen anyagra és keverékre – azonban nem vonatkozik.]

alkalmazás)^{13, 14} (2007. december 13-a előtt indult eljárásokban egy ismert gyógyászati hatású anyag vagy készítmény második vagy további terápiás területen való alkalmazhatósága csak ún. svájci típusú igényponthoz formában¹⁵ volt igényelhető; ha a fenti időpontig nem született jogerős döntés a szabadalom megadása kérdésében, akkor a bejelentő módosíthat „for use” típusú igényre).

Tehát különbséget kell tenni az új és az ismert vegyületeket tartalmazó bejelentések elbírálása között, hiszen másféleképpen járulnak hozzá a technika állásához. Az új vegyületekkel a bejelentő egy eddig nem ismert fizikai entitást bocsát rendelkezésre, amelynek nem mellesleg valamilyen műszaki hatása is van, míg az ismert vegyületekkel kapcsolatos találmányban maga az új hatás a novum. Éppen ezért nem egységes az a bejelentés, amelyben azonos hatású új és ismert vegyületeket igényelnek.

A kémiai találmányok esetében is a műszaki hozzájárulás annak a kérdésnek a megválaszolását jelenti (új vegyületeknél) addicionálisan vagy (ismert vegyületeknél) kötelezően, hogy az igényelt vegyületek *mire valók*. A kémiai vegyületeknek biológiai, ezen belül a farmakológiai hatáson kívül természetesen másféle hasznos műszaki hatás is tulajdonítható, ez teszi lehetővé pl. az új intermedierek szabadalmaztatását.

A fentebb említett jogszabályok közvetlenül nem írják elő azt, hogy a műszaki hatást be kellene mutatni. Európai szabadalmi bejelentések kapcsán – és így a nemzeti úton tett, illetve a PCT-eljárás során nemzeti fázisba belépő magyar bejelentések kapcsán is – egyre gyakrabban előfordul, hogy a bejelentő nem kívánja bizonyítani az igényelt műszaki hatást.

Vegyészeti találmányoknál a magyar gyakorlat megkívánja a hatás bemutatását. Így a növényvédőszer-tárgyú szabadalmi bejelentések elbírálási joggyakorlata alapján a leírásnak tartalmaznia kell minden egyes igényelt hatásra vonatkozóan legalább egy, konkrét hatástani példát,¹⁶ illetve általánosan, a kémiai tárgyú találmányok esetén a kellő mértékű feltárás-

¹³ Szt. 2. § (4): A (2) és (3) bekezdésekben foglalt rendelkezések nem zárják ki a technika állásához tartozó anyag (vegyület) vagy keverék szabadalmazását emberi vagy állati test kezelésére szolgáló gyógyászati vagy sebészeti eljárásban, illetve emberi vagy állati testen végezhető diagnosztikai eljárásban [6. § (10) bek.] történő alkalmazásra, ha az ilyen eljárásban való alkalmazás nem tartozik a technika állásához.

Szt. 2. § (5): A (2) és (3) bekezdésekben foglalt rendelkezések szintén nem zárják ki a technika állásához tartozó anyag (vegyület) vagy keverék szabadalmazását emberi vagy állati test kezelésére szolgáló gyógyászati vagy sebészeti eljárásban, illetve emberi vagy állati testen végezhető diagnosztikai eljárásban [6. § (10) bek.] történő meghatározott alkalmazásra, ha az adott alkalmazás nem tartozik a technika állásához.

¹⁴ ESZE2000 54. cikk (4): A (2) és (3) bekezdésben foglalt rendelkezések nem zárják ki a technika állásához tartozó anyag vagy keverék szabadalmazását az 53. cikk c) pontjában említett eljárásokban történő alkalmazásra, ha annak ilyen eljárásban, illetve emberi vagy állati testen végezhető diagnosztikai eljárásban [6. § (10) bek.] történő meghatározott alkalmazása nem tartozik a technika állásához.

ESZE2000 54. cikk (5): A (2) és (3) bekezdésben foglalt rendelkezések szintén nem zárják ki a (4) bekezdésben említett anyag vagy keverék szabadalmazását az 53. cikk c) pontjában említett eljárásokban történő meghatározott alkalmazásra, ha az ilyen alkalmazás nem tartozik a technika állásához.

¹⁵ G 5/83 sz. Bővített Fellebbezési Tanácsi döntés. A fellebbezési tanácsok döntései elérhetők a http://legal.european-patent-office.org/dg3/search_dg3.htm címen.

¹⁶ Kiss Gyula Attila: Növényvédőszer-tárgyú szabadalmi bejelentések elbírálási gyakorlata és változásai az új szabadalmi törvény hatálybalépésével. Iparjogvédelmi Szemle 104. évf. 6. sz. 1999. december, p. 16

hoz elengedhetetlenül szükséges a felismert hatások valószínűsítése is (például farmakológiai vizsgálati módszerek és *eredmények* közzétételével).¹⁷

3.1. A HATÁS KINYILVÁNÍTÁSA ÉS ANNAK VALÓSZÍNŰSÍTÉSE

Egy korai fellebbezési ügyben [T 22/82 (BASF)] az ESZH Műszaki Fellebbezési Tanácsa nem osztotta azt a nézetet, hogy az új intermedierek pusztán azon az alapon is inventívnek tekinthetők, hogy potenciálisan gazdagítják a kémiát. A tanács álláspontja szerint egy vegyület szerkezetéből fakadó eredetiség mint a technika állásához viszonyított különbözőség mindaddig nem ruházza fel a vegyületet olyan, a feltalálói tevékenység megítéléséhez szükséges „belső értékkel” vagy jelentőséggel, amíg az nem fejeződik ki egy legszélesebb értelemben vett értékes tulajdonságban: egy hatásban vagy hatáspotenciál növelésében.

Nyilvánvaló, hogy a tanács által említett hatás csak műszaki lehet, amely kémiai vegyületek esetében pl. farmakológiai aktivitásban nyilvánulhat meg.

A T 20/81 (Shell-) ügyben a vizsgált bejelentés tárgya egy ismert szintézismódszer módosítása volt. Az igényelt megoldás előnyeit a bejelentő összehasonlító példákkal támasztotta alá. A tanács a példákat nem találta elfogadhatónak, mert az eredeti és a vizsgálat tárgyává tett eljárás reakciókörülményei nem voltak teljes mértékben azonosak, így a példák nem voltak alkalmasak annak a következtetésnek a levonására, hogy az igényelt eljárás valóban a kinyilvánított előnnyel rendelkezik. A feladat megoldásának meghatározásakor ezt az alá nem támasztott előnyt (mint elérendő műszaki hatást) nem lehet figyelembe venni a megoldandó feladat meghatározása során.

Az ESZH Műszaki Fellebbezési Tanácsa tehát megkívánta a műszaki hatás hitelt érdemlő bemutatását.

A kémiai vegyületeket tartalmazó találmányok műszaki hatásának bemutatása körüli bizonytalanságokat végül a T 939/92 (Triazolok/AGREVO-) döntés oszlatta el. A szóban forgó határozat igen nagy hatást gyakorolt a kémiai találmányok elbírálásának gyakorlatára, különös tekintettel az ilyen találmányokat érintő feltalálói tevékenység, valamint az igénypontok egyértelműségének, terjedelmének és a leírással való összhangjának megítélésére. A vizsgálati osztályok és a fellebbezési tanácsok is gyakran hivatkoznak ezen döntés megállapításaira.

A találmány tárgyát herbicid hatású új triazol-szulfonamidok képezték. A Vizsgálati Osztály a bejelentést többek között a feltalálói tevékenység hiánya miatt utasította el, mert az igényelt megoldás nyilvánvalónak látszott a felhozott ellentartások fényében, illetve a bemutatott példák nem támasztották alá az oltalmi igény terjedelmét. A fellebbezési tanács a szóbeli tárgyalást megelőző eljárásban nyilatkozattételre szólította fel a bejelentő-fellebbezőt, amelyben megkérdőjelezte, hogy a bejelentés elegendő bizonyítékot tartalmaz

¹⁷ A szabadalmi ügyintézés módszertani útmutatója, III. fejezet 8. rész

arra vonatkozóan, hogy mindegyik igényelt vegyületről feltételezni lehessen a nyilvánított herbicidaktivitást. A tanács véleménye szerint ugyanis a feltalálói tevékenység elismerésének az is feltétele, hogy az igényelt vegyületkört olyan csoport képezze, amelynek tagjairól a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján elhihető az igényelt aktivitás. A fellebbező válaszában kifejtette, hogy az ESZE 56. cikke¹⁸ – amely csupán az igényelt megoldásnak a technika állásához viszonyított kézenfekvőségéről szól – nem szolgáltat alapot arra, hogy az igényelt vegyületkört bármilyen aktivitással vagy műszakilag hasznos tulajdonsággal rendelkező csoportra kellene korlátoznia. Az, hogy ezek a tulajdonságok valóban léteznek, teljes mértékben független a technika állásától.

Az ESZH Műszaki Fellebbezési Tanácsa nem értett egyet ezzel a következtetéssel. Hivatkozott a fellebbezési tanácsok azon általánosan elfogadott és következetesen alkalmazott gyakorlatára, hogy a kizárólagos szabadalmi jog terjedelmének összhangban kell állnia a technika állásához való műszaki hozzájárulással, és ezt igazolni is kell. Noha ezen jogelv a 83. és 84. cikk^{19, 20} kapcsán általában a szabadalmi oltalom terjedelmével kapcsolatban nyer alkalmazást, az 56. cikkre is érvényes: az oltalmi kör *minden egyes megvalósulási formájának* feltalálói gondolon kell alapulnia. Ebből következően a válasz arra a kérdésre, hogy az elképzelt szakember mit tenne a technika állásának ismeretében, nagyban függ attól a műszaki eredménytől, aminek elérését célul tűzte ki maga elé. Ugyanis a szakemberről nem azt kell feltételezni, hogy konkrét műszaki ok nélkül cselekszik, hanem éppen ellenkezőleg: azt, hogy specifikus műszaki szándék gondolata vezérli tetteit. A kézenfekvőség tárgyában a fellebbezési tanácsok következetesen azt vizsgálják, hogy mi az az eredmény, amit az igényelt találmány *objektíve* megvalósít, majd ezt szem előtt tartva eldöntik, hogy a technika állásának egésze (vagy adott esetben éppen a legközelebbi technika állása) sugallhatta-e a szakember számára a vizsgált szabadalom szerinti megoldást. Vagyis a tanács nem osztotta a fellebbező azon álláspontját, hogy a feltalálói tevékenység vizsgálatakor figyelmen kívül kellene hagyni azt a műszaki feladatot, amelyre az igényelt találmány megoldást kínál. Ebből következik az, hogy ha az igényelt vegyületekhez nem köthető valamilyen műszakilag hasznosítható tulajdonság, akkor csak annyit feltételezhetünk róluk, hogy a megoldandó műszaki feladat csupán kémiai vegyületek mint olyanok rendelkezésre bocsátása, függetlenül azok valószínűsíthető hasznos tulajdonságaitól. Ez viszont – hivatkozik a fellebbezési tanács a fentebb már ismertetett T 22/82 döntésre – nem mércéje a feltalálói tevékenységnek, és a tanács nincs is meggyőződve arról, hogy műszakilag hasznos tulajdonságok hiányában az igényelt vegyületek egyáltalán műszaki találmánynak tekinthetők-e.

¹⁸ ESZE2000 56. cikk: A találmányt feltalálói tevékenységen alapulónak kell tekinteni, ha az a technika állásához képest szakember számára nem nyilvánvaló. Ha a technika állásának az 54. cikk (3) bekezdése szerinti iratok is részét képezik, ezek nem veendő figyelembe annak megítélésakor, hogy a találmány feltalálói tevékenységen alapul-e.

¹⁹ ESZE2000 83. cikk: Az európai szabadalmi bejelentésnek kellően egyértelműen és teljeskörűen kell feltárnia a találmányt ahhoz, hogy azt szakember meg tudja valósítani.

²⁰ ESZE2000 84. cikk: Az igénypontokban kell meghatározni azt a tárgyat, amelyre oltalmat igényelnek. Az igénypontokat egyértelműen és tömören kell megfogalmazni, és azokat a leírásnak alá kell támasztania.

Miután az ESZH Műszaki Fellebbezési Tanácsa tisztázta, hogy a műszaki hatás megléte lényeges elem a nyilvánvalóság vizsgálatában, levezette azt, hogy az igényelt vegyületek mindegyike kapcsán valószínűsíteni kell a kinyilvánított hatást vagy aktivitást. Itt a fellebbezési tanács kitért a fellebbező azon érvelésére, hogy abban az esetben, ha a vizsgálat tárgya a kinyilvánított aktivitás hihetősége, akkor az elbírálónak kellene bizonyítania azt, hogy a kifogásolt vegyületek nem aktívak. Ez azonban – állapítja meg a tanács – ellentétes azzal a jól ismert jogelvvvel, hogy ha valaki valamilyen tényt állít, akkor azt neki kell bizonyítania. Tehát a kinyilvánított aktivitást oly mértékben szükséges bizonyítani (pl. tesztadatok közlésével), hogy azt az igényelt oltalmi kör elemeire valószínűsíteni lehessen. A szabadalmi monopóliumot a technika állásához való műszaki hozzájárulása igazolja. Ha a műszaki hozzájárulás nincs hihető módon megalapozva, az igényelt vegyületek nem tekinthetők feltalálói gondolon alapulónak, mert a hatás csupán kinyilvánított és nem bizonyított.

A bizonyítás terhét és az ebből eredő következményeket részletesen tárgyalták a T 355/97 (Hidrogénezés/NORAMCO-) ügyben, és hasonló következtetést vontak le. A szabadalmas azt állította, hogy az igényelt szabadalom megjavítja a leírt előállítási eljárás hatásfokát anélkül, hogy szelektivitását elvesztené. A jól ismert jogelv szerint a bizonyítás terhe annak a vállán nyugszik, aki az állítást teszi, ez esetben a szabadalmasén. A szabadalmas azt hozta fel bizonyítékként, hogy a leírás tartalmazza azt, hogy a hatásfok a szelektivitás elvesztése nélkül javul. Az állítás viszont – állapította meg az ESZH Műszaki Fellebbezési Tanácsa – nem igazolt, mert nincs bizonyítékkal alátámasztva. A szabadalmas tehát nem tett elegendő bizonyítási kötelezettségének, ami azzal a következménnyel járt, hogy megalapozatlan és alátámasztatlan kijelentését a fellebbezési tanács nem vette figyelembe. Ez a mozzanat később lényeges elem volt a feltalálói tevékenység megítélésben.

Tehát bizonyosnak tűnik, hogy a műszaki hatást mindenféleképpen bizonyítani, de legalábbis valószínűsíteni kell. A fentiekből logikusan következik az is, hogy az oltalmi kör terjedelme az ilyen bizonyított hatással rendelkező példák méltányos általánosítása révén határozható meg.

3.2. ÚJ VEGYÜLETEKKEL KAPCSOLATOS TALÁLMÁNYOK

3.2.1. A farmakológiai hatást alátámasztó bizonyíték benyújtása

Ezen a ponton felmerül a kérdés, hogy a farmakológiai hatást alátámasztó bizonyítékokat milyen formában és mikor kell nyilvánosságra hozni. Van-e arra szabály, hogy ezeket az adatokat már a benyújtásra került bejelentésnek is tartalmaznia kell, vagy később is csatolhatók?

Az ESZH-nak a feltárás értelmezéséről, az oltalom terjedelmére gyakorolt hatásáról és az ezekkel kapcsolatos módosítási lehetőségekről kialakított álláspontját és joggyakorlatát

magyar nyelvű cikkek is ismertetik.^{21, 22, 23} Jelen tanulmányban csupán a farmakológiai feltárással vagy alátámasztással kapcsolatban álló bizonyítékokkal kívánunk foglalkozni.

Az alátámasztással kapcsolatban meg kell különböztetnünk két, egyébként egymással szoros összefüggésben álló fogalmat: az ESZE 83. cikke és az Szt. 60. § (1) bekezdése²⁴ szerinti *feltárást*, valamint az ESZE 84. cikke szerinti „supported by the description” fogalmat, aminek a magyar megfelelője az Szt. 60. § (3) bekezdése²⁵ szerinti *leírással való összhang*.

A már idézett T 939/92 döntésben a tanács megvilágítja a „supported by the description” jelentését kémiai találmányok esetén: ha egy igénypont kémiai vegyületekre vonatkozik *per se*, a 84. cikk szerinti alátámasztottság hiányára nem helyénvaló hivatkozni csupán azon okból, hogy az állított műszaki hatás – mivel arra nézve nem tartalmaz elegendő információt a leírás – nem valószínűsíthető az összes igényelt vegyület kapcsán (amely műszaki hatást egyébként nem is tartalmazza az igényelt vegyületek meghatározása). Ez a kifogás helyesen az 56. cikk kapcsán merülhet fel, ha ez a műszaki hatás az igényelt vegyületek feltalálói jellegét megalapozó egyetlen motívum. Tehát a „support by the description” inkább annyit jelent – állapítja meg a tanács –, hogy a leírásban a találmány alapvető jellemzőiként megadott műszaki jellemzőknek ugyanazoknak kell lenniük, mint amelyek a találmány meghatározására szolgálnak az igénypontokban, máskülönben az igénypont nem valódi körülírás, hanem csupán ismertetés lenne (ebből a szempontból a magyar törvény által használt „összhang” terminológia pontosabban fejezi ki a szakasz tartalmát, és kevésbé ad okot esetleges félreértésre).

A T 939/92 döntésből kikövetkeztethető, hogy az új vegyületekkel kapcsolatos találmányok farmakológiai hatásának bemutatása nem azonos az ESZE 83. cikk és a Szt. 60. § (1) bekezdése szerinti feltárással. A találmány feltárását a reprodukálhatóság követelménye kívánja meg: *műszaki intézkedések* olyan sorozatának ismertetése, amelyek a találmányt a technika állásától megkülönböztető, tehát az *újdomansággal* kapcsolatos műszaki jellemzőkkel ruházzák fel. Más szavakkal: a megfelelő módon közölt feltárás alapján tényleg elő lehet-e állítani az igényelt vegyületeket. A találmány által kifejtett *műszaki hatás* vizsgálata ettől független, és így – mint láttuk – a feltalálói tevékenység megítélésénél kerül szóba: a mondots műszaki jellemzővel bíró anyag tényleg az igényelt hatást okozza-e.

Új vegyületek esetében a műszaki jellemző pl. a vegyület konstitúciója, adott esetben konformációja vagy bizonyos atom(ok) konfigurációja; a műszaki hatás pedig pl. egy far-

²¹ Szimon Tivadarné: A módosítások lehetősége és a feltárás értelmezése az Európai Szabadalmi Hivatal esetjoga alapján. Iparjogvédelmi Szemle, 104. évf. 4. sz. 1999. augusztus, p. 24

²² Halbauer József: Gyógyszeripari tárgyú találmányok feltártságának megítélése az Európai Szabadalmi Hivatal esetjoga alapján. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 107. évf. 1. sz. 2002. február, p. 22

²³ Dr. Palágyi Tivadar: i. m. (8)

²⁴ Szt. 60. § (1): A szabadalmi bejelentésben olyan módon és részletességgel kell feltárni a találmányt, hogy azt szakember a leírás és a rajz alapján meg tudja valósítani.

²⁵ Szt. 60. § (3): Az igénypontban egyértelműen, a leírással összhangban kell meghatározni az igényelt szabadalmi oltalom terjedelmét.

makológiai hatásban nyilvánulhat meg, amely szervesen összekapcsolódik a szerkezettel: különböző atomok jól definiált egymáshoz viszonyított elrendeződése okozza adott körülmények között. Így tehát a feltárás az új műszaki tulajdonságot okozó műszaki intézkedések ismertetését jelenti, amelyet vegyészeti találmányok esetén kémiai feltárásnak nevezhetünk, megkülönböztetendő a műszaki hatással összefüggő, tehát a feltalálói jelleggel kapcsolatos farmakológiai feltárástól.

3.2.1.1. Új hatás bevezetése a feltalálói tevékenység alátámasztására

A fenti értelmezésű farmakológiai feltárást illetően konkrét útmutatást nem találunk a jogszabályokban. A bejelentő által előterjesztett és a *feltalálói tevékenység megítélésével kapcsolatos* érvekről és bizonyítékokról viszont említést tesz a Guidelines for Examination in the European Patent Office C rész IV. fejezet 11.10 pontja, amely szerint azokat az eredeti bejelentésben közölni kell, de az eljárás során is be lehet nyújtani. Itt az útmutató óvatosságra inti az elbírálót, ha a bejelentő új hatásra hivatkozik a feltalálói tevékenység kapcsán. Az ilyen új hatást csak akkor lehet figyelembe venni, ha az eredetileg benyújtott leírásban feltárt hatásból következik, vagy legalább kapcsolatban áll vele. Például a találmány tárgya egy bizonyos hatású gyógyászati készítmény, ami első ránézésre a technika állásához képest nem alapul feltalálói gondolaton. Ekkor a bejelentő új bizonyítékot nyújthat be, amely szerint az igényelt készítmény nem várt előnyös tulajdonsággal rendelkezik (pl. alacsony toxicitású). Ebben az esetben megengedhető a műszaki feladatnak a toxicitást is magába foglaló átfogalmazása, mivel a gyógyászati hatás és a toxicitás összekapcsolódik. Azonban sem a műszaki feladat átfogalmazása, sem az utólag becsatolt új információ nem építhető be a leírásba, mert az ESZE 123. cikk (2) bekezdése²⁶ szerinti módosítási tilalom alá esik.

A C rész VI. fejezet 5.3.4 pontja is foglalkozik az új hatások bevezetésével. Pontosítja, hogy az új hatás korábban nem említett, új műszaki előny is lehet. Az 5.3.5 pont szerint a feltalálói tevékenységet megalapozó új hatást alátámasztó bizonyíték figyelembe vehető még akkor is, ha az nem írható bele a bejelentésbe. Az 5.3.6 szakasz az ilyen ún. kiegészítő műszaki információk kezelésére vonatkozóan úgy rendelkezik, hogy azokat a szabadalmi akta nyilvános részéhez kell csatolni [kivéve, ha azok a VSZ 144. szabály (d) pontja²⁷ alapján el vannak zárva a nyilvánosság elől]. Az akta nyilvános részéhez való csatolás napjától az információ a technika állásának részét képezi.

²⁶ ESZE2000 123. cikk (2): Az európai szabadalmi bejelentés vagy az európai szabadalom nem módosítható úgy, hogy az európai szabadalom tárgya bővebb legyen a bejelentésnek az elismert bejelentési napon benyújtott tartalmánál.

²⁷ VSZ 144. szabály: A bejelentés 128. cikk (4) bekezdése alapján meg nem tekinthető iratai a következők: ... d) egyéb olyan iratok, amelyek megtekinthetőségét az Európai Szabadalmi Hivatal elnöke kizárja azon az alapon, hogy az ilyen iratok megtekintése a nyilvánosságnak az európai szabadalmi bejelentésről vagy az annak alapján megadott európai szabadalomról való tájékoztatását nem szolgálja.

Módszertanunk ezen a ponton eltér az európai útmutatótól.²⁸ A magyar gyakorlat megengedi a feltalálói tevékenység igazolására szolgáló példák beépítését is a bejelentésbe, mindemellett a találmány további előnyeinek felsorolását viszont nem. A kiegészítő műszaki információnak a technika állásához való tartozását időpont nélkül említi.

Az új hatás bevezetése a szabadalmi elbírálási gyakorlatban jóformán mindennapos eset. Ilyenkor az igényelt vegyületek csak formálisan vagy oly csekély mértékben különböznek a technika állásából megismerhetőktől, hogy az igényelt megoldás a szakember számára kézenfekvőnek tűnik a technika állásából. Ekkor a feltalálói tevékenységet ún. másodlagos hatások (új, meglepő vagy többlethatás) támaszthatják alá. Az ilyeneket bizonyító példák a gyakorlat szerint az elbírálási szakaszban is (az ESZH előtt a felszólalási és a fellebbezési szakaszban is) benyújthatók.

3.2.1.2. A szélesebb oltalmi kör alátámasztása

Más viszont az az eset, amikor a találmány nem nyilvánvaló, de a feltalálói tevékenység mégsem ismerhető el, mert – ha csak kevés számú farmakológiai adat van – az igényelt oltalmi kör egy részére vagy – ha a bejelentés egyáltalán nem tartalmaz tesztadatokat – az igényelt vegyületek egyikére sem valószínűsíthető az aktivitás megléte.

A T 939/92 döntésnél ismertetett bejelentésben például rendelkezésre álltak ugyan tesztadatok a herbicid hatás valószínűsítéséhez, de nem az egész oltalmi kör vonatkozásában. A fellebbezési eljárásban az ESZH Műszaki Fellebbezési Tanácsa tájékoztatta erről a bejelentőt és – bár ez nem kötelező – lehetőséget biztosított arra, hogy vagy megfelelő módon korlátozza az oltalmi kört, vagy nyújtson be további bizonyítékot teszteredmények vagy egyéb formában. Mivel a bejelentő ezt a szóbeli tárgyalásig nem tette meg, a bejelentés elutasítása elleni fellebbezést elutasították.

A T 1064/01 (Szulfaminsavak/Searle, Monsanto-) esetben a fellebbezési tanács helyénvalónak és megalapozottnak találta a Vizsgálati Osztály azon határozatát, amelyben azért utasította el a bejelentést, mert a megadott két aktivitási adatból nem volt vélelmezhető az igényelt oltalmi kör minden egyes tagjának aktivitása. A tanács még az eljárás legutolsó fázisában, a szóbeli tárgyaláson is lehetőséget biztosított arra, hogy releváns érveléssel vagy bizonyítékok bemutatásával alátámasszák az igényelt általánosítást. Valószínű, hogy ha a bejelentő bemutatott volna ilyeneket, az ESZH Műszaki Fellebbezési Tanácsa figyelembe vette és elfogadta volna azokat.

Tehát úgy tűnik, hogy a *szélesebb oltalmi kör alátámasztására* is benyújthatók utólagos bizonyítékok. Ez tulajdonképpen nem mond ellent az európai módszertani útmutató fentebb ismertetett részeinek, akár pluszhatást bizonyítanak, akár a szélesebb oltalmi kört támasztják alá, mindkét esetben a feltalálói tevékenység hiánya került kifogásolásra, igaz, más aspektusból.

²⁸ I. m. (17), III. fejezet 12.3. rész.

3.2.1.3. Egy extrém példa

A T 278/00 (Naftilvegyületek/Eli Lilly-) ügy alapját képező bejelentésben egyáltalán nem közöltek tesztadatokat. A bejelentésben új vegyületeknek egy általános képlettel meghatározott csoportját, az ezeket a vegyületeket tartalmazó gyógyászati készítményeket és a vegyületek segítségével elvégzett gyógyászati alkalmazásokat igényelték (most figyelmen kívül hagyjuk azt, hogy az utóbbi igény taxatív ki van zárva a szabadalmaztatható találmányok köréből). A leírás tartalmazta az igényelt vegyületcsoport általános előállítási módját, ebből négy igényelt vegyületre adtak meg konkrét receptet, de azok nem tartalmaztak a végtermék beazonosítására alkalmas adatot, valamint közölték a farmakológiai tesztek részletes leírását. A leírás csupán kijelentéseket tartalmazott a vegyületek remélt gyógyászati hatásairól. A bejelentést a Vizsgálati Osztály elutasította, mert a találmány nem felelt meg többek között a feltalálói tevékenység követelményének az alábbiak miatt:

- a legközelebbi technika állásához viszonyított szerkezeti módosítást figyelembe véve ugyan nem volt nyilvánvaló, hogy az igényelt oltalmi kör egyes részeit tekintve az igényelt aktivitás megmarad, ezeket viszont csak akkor lehetett volna inventívnek tekinteni, ha a bejelentő meggyőzte volna a Vizsgálati Osztályt, hogy a feladat célkitűzése (további aktív vegyületek rendelkezésre bocsátása) teljesül. Ilyen érvelést vagy bizonyítékot (legalább biológiai adatok formájában) viszont a bejelentő nem nyújtott be;

- az oltalmi körnek a technika állásához képest nyilvánvaló másik része csak akkor alapulna feltalálói tevékenységen, ha meglepő hatást bizonyított volna a bejelentő.

Fellebbezésében a bejelentő kijelentette, hogy bejelentése egyetlen vegyületről sem tartalmaz farmakológiai adatot, és a vizsgálat során sem nyújtott be ilyeneket. Sőt, elismerte azt is, hogy valójában a bejelentésben leírt vegyületek egyikét sem állította még elő. Kérte a tanácsot, hogy úgy döntsön a fellebbezésről, hogy sem kémiai, sem farmakológiai adatok nem állnak rendelkezésre. Elhárította azt a kötelezettséget, hogy bizonyítékkal kellene bemutatnia az igényelt vegyületek farmakológiai aktivitását. A szóbeli meghallgatást előkészítő felhívásában az ESZH Műszaki Fellebbezési Tanácsa megkérdőjelezte, hogy a megtámadott határozatot a Végrehajtási Szabályzat 68. szabály (2) bekezdésének első mondata értelmében²⁹ kellő mértékben megindokoltnak lehet-e tekinteni. A bejelentő a szóbeli tárgyaláson kérte a Vizsgálati Osztály döntésének hatályon kívül helyezését, mert az nem kielégítően megindokolt, önmagában véve zavaros. Továbbá kérte a fellebbezési tanácsot, hogy foglaljon állást a következő „elvi kérdéstről”: a farmakológiai aktivitásról kijelentett állítás vajon elegendő-e ahhoz, hogy azt hihetőnek lehessen tekinteni, vagy kötelezni kell a

²⁹ VSZ 68. szabály (2): Az Európai Szabadalmi Hivatal fellebbezéssel megtámadható határozatait indokolással kell el látni, és azoknak tartalmazniuk kell a fellebbezés lehetőségéről való írásbeli tájékoztatást. A tájékoztatásban fel kell hívní a felek figyelmét a 106–108. cikkek rendelkezéseire, amelyek szövegét csatolni kell. A felek a jogorvoslatról való tájékoztatás elmulasztására nem hivatkozhatnak [az ESZE2000-rel összhangban a szabály számozása időközben módosult: VSZ 111. szabály (2) bek.].

bejelentőt a kinyilvánított hatás bizonyítására. Ha ezen „elvi kérdésről” mégsem döntene a tanács, adjon az első foknak útmutatást.

Az ESZH Műszaki Fellebbezési Tanácsa döntésében a Vizsgálati Osztályhoz utalta vizs-sza az ügyet, mert véleménye szerint annak határozata nem olyan módon megindokolt, hogy abból a fellebbezési tanács megértse, mi vezette az osztályt a bejelentés elutasításához. Mindazonáltal a bejelentésből és a bejelentő nyilatkozataiból azt szűrte le, hogy a találmány tárgya tisztán intellektuális spekuláció. Ez viszont felveti azt a kérdést, hogy a vizsgált beje-lentés az ESZE értelmében vajon (műszaki) találmánynak minősül-e, vagy inkább csak egy szellemi aktus, ami kizárandó a szabadalmi oltalomból. A tanács rávilágított arra, hogy a következősen alkalmazott joggyakorlat értelmében a szabadalmaztatható találmány egyik ismérve az, hogy hozzájárul a technika állásához, azaz olyan problémára kínál megoldást, amely a technika állásából ered. A jelen ügyben a Vizsgálati Osztálynak arról kell majd dön-tenie, hogy mire való az európai szabadalom: a még nem kutatott területek „lefoglalására” vagy sikeres kutatások tényleges eredményeinek védelmére, amely úgy tekinthető, mint a köz számára elérhetővé tett konkrét műszaki eredményekért járó jutalom.

Továbbá az ESZH Műszaki Fellebbezési Tanácsa érzékelte azt, hogy a bejelentő kitart amellett, hogy nem kell bizonyítékot benyújtania a kinyilvánított hatás alátámasztására. Nyilatkozatának ismeretében viszont (minthogy sohasem volt a birtokában az igényelt vegyületcsoport) rá lehet mutatni, hogy az aktivitásról tett állítás nem más, mint tisztán elméleti spekuláció és pusztá remény. Az új vizsgálat során tehát a Vizsgálati Osztálynak azt kell majd mérlegelnie, hogy egy elképzelt vegyületcsoportról tett nem igazolható állítás bizonyítékok hiányában vajon elégséges érv-e, és az állított hatás hihető-e lényegében az összes igényelt vegyületre.

A bejelentés jelenleg a Vizsgálati Osztályon fekszik, de sem nyilatkozattételre nem szólí-tották fel a bejelentőt, sem végső döntést nem hoztak még. A fellebbezési tanács a beje-len-tőnek adott ugyan igazat, de csupán a Vizsgálati Osztály által elkövetett súlyos eljárási hiba miatt. Tartalmi kérdésekben az új vizsgálat eredménye sejthető: elméleti spekuláció nem lehet (műszaki) szabadalom tárgya, a műszaki hatást pedig bizonyítani kell.

3.2.2. A bizonyítékok értékelése tartalmuk szerint

Amikor a bejelentő pótlólagosan benyújtott tesztadatokkal bizonyítja találmányának gyó-gyászati alkalmazhatóságát, többnyire fel sem merül a kétség, hogy valóban ő végezte el a farmakológiai vizsgálatokat. Azonban nem is biztos, hogy a bejelentés benyújtásakor ren-delkezésre álltak ezek az eredmények, és csak utólag végezte el a méréseket. Még az is felmerülhet, hogy a bejelentő akár más által később publikált dokumentumokból vett ada-tokra hivatkozik a műszaki hatást alátámasztó bizonyítékként.

Hogy egy bizonyítékot hogyan kell szemlélni ebből az aspektusból, jól érzékelteti a T 1110/03 (a bizonyíték értékelése/General Electric Company-) eset. A tanács álláspontja szerint a bizonyítékok két csoportra oszthatók: közvetlen és közvetett bizonyítékokra.

A közvetlen vagy direkt bizonyíték a technika állásának közvetlen bizonyítéka, annak részét képezi, státusza rendes körülmények között nem vonható kétségbe (kivéve a hitelessége). Csak az ilyen bizonyíték vethető el csupán azon okból, hogy később publikált, hiszen az ilyen dokumentummal – minthogy nem a technika állásának része – nyilvánvalóan nem lehet rámutatni olyan *példára*, ami a köz számára elérhető volt az elsőbbség időpontja előtt. De még ekkor is lehetőséget kell adni a bizonyítékot benyújtó félnek arra, hogy megmutassa: a publikáció ideje nem az, mint amit a dokumentumon feltüntettek, például meggyőző bizonyítékokat csatol arról, hogy a dátumot elgépelték vagy elnyomtatták.

Az indirekt bizonyíték közvetlenül nem része ugyan a technika állásának, de a technika állásának bizonyítékaként vagy bármely más olyan tény igazolásához benyújtható, ami az újdonsághoz vagy a feltalálói tevékenységhez kapcsolódik. Ilyenek lehetnek pl. az általános tudással, valaminek az értelmezésével vagy a szakmai előítélettel kapcsolatos dolgok. A közvetett bizonyíték nem állhat vagy bukkhat azon, hogy mikor publikálták, még az újdonságot és a feltalálói tevékenységet illetően sem. A fellebbezési tanács úgy világítja meg a kérdést, hogy pl. egy szótár, amely – jelentése szerint – annak megjelenése előtt akár évszázadokkal korábban is létező szavak gyűjteménye, hatással lehet egy találmány értelmezésére és így az újdonságra. Hasonlóan, egy szakmai összefoglaló cikk (*review*), amely egy adott területre vonatkozó és a megjelenést megelőzően felhalmozódott általános tudás összegzése, támaszkodhat egy korábban publikált dokumentum leírására, és így hatással lehet az igény újdonságának megítélésére. A tanács közvetett bizonyítéknak tartja pl. a feltalálói tevékenységet önmagában nem bizonyító, de az azt erősítő másodlagos jeleket (a szakmai előítélet, a kereskedelmi siker stb.) tartalmazó dokumentumokat.

Ezzel összhangban más esetekben is hasonlóan kezelték a bizonyítékot. Például a T 48/85 (Coccidiosis vakcinák/NRDC-) döntésben az ESZH eljáró Műszaki Fellebbezési Tanácsa helytelenítette azt, hogy a Vizsgálati Osztály nem vette figyelembe a bejelentő által benyújtott független bizonyítékot, mert azt az elsőbbség után publikálták. A fellebbezési tanács megállapította, hogy a dokumentum a vizsgált eljárás reprodukálhatóságának tényéről szólt, így annak megjelenési időpontja irreleváns. A T 23/02 (Sumitomo-) eljárásban az egyik fellebbező fél olyan termékismertető benyújtásával érvelt, amely későbbi megjelenésű, mint az elsőbbségi nap. A tanács a bizonyítékot figyelembe vette, mert megítélése szerint azért mutatta be a fél, hogy *alátámassza érvelését egy tényállásról*. A T 21/04 (Oyama-) esetben a fellebbezési tanács elfogadott a bejelentő által bemutatott két olyan szabadalmi bejelentést, amelyek a vizsgált találmány elsőbbségét követően láttak napvilágot. A tanács úgy találta, hogy a bizonyítékok nem a technika állását reprezentálják, hanem *műszaki bizonyítékokat* (a szóródó fénnel kapcsolatos geometriai és optikai megfontolásokat) tartalmaztak.

Mindazonáltal a fentiekkel ellentétes gyakorlatra is könnyűszerrel akadhatunk a műszaki tanácsok döntéseiben. Például a T 717/00 (Difluormetán/Ineos Fluor-) esetben a szabadalmas a fluor-klórmétán munkahelyi terhelési határértékének értelmezésével kapcsolatos dokumentummal támogatta érvelését, míg a felszólaló a Collins English Dictionary „suppress” szócikkét idézte, mert véleménye szerint a kifejezés helyes értelmezése alapvető fontosságú a megoldandó feladat meghatározása céljából. Az ESZH Műszaki Fellebbezési Tanácsa mindkét bizonyítékot figyelmen kívül hagyta pusztán azért, mert publikálási idejük az elsőbbségi időpontnál későbbi volt. A T 1065/02 (Flex Products-) eljárásban a szabadalmas négy később publikált dokumentumra (köztük egy review-ra) hivatkozott a szóbeli tárgyalást előkészítő szakaszban, amelyekkel a szakember köteles tudását világította meg. A felszólaló feleknek módjuk volt tanulmányozni az új dokumentumokat, és ezekről nyilatkoztak is. Az eljáró tanács viszont – érdekes módon – a 114. cikk (2) bekezdésére³⁰ hivatkozva nem vette figyelembe a bizonyítékokat, mert az elsőbbséget követő publikációs dátumok miatt első ránézésre irrelevánsnak ítélte azokat. Ezekben az esetekben a felhozott dokumentumok tipikus közvetett bizonyítéknak tűntek, mégis elvetették azokat.

A T 531/96 (Prosztaglandinszármazékok/Schering-) eset érdekes és elgondolkodtató adalékkal szolgál a szélesebb oltalmi kör alátámasztásának lehetőségei mellett a farmakológiai hatás bizonyítását illetően is. A Felszólalási Osztály által jóváhagyott alapszabadalom új proszttaglandinszármazékokra vonatkozott, amelyek a technika állásából ismert származékokhoz képest hatásosabb trombocitaaggregáció-gátlással és jobb vérnyomáscsökkentő hatással rendelkeztek. A felszólaló a felszólalási eljárásban és később a fellebbezési fázisban is egyebek mellett azt állította, hogy az igényelt vegyületek egy részének javított hatása kikövetkeztethető volt a technika állásából, és dokumentumokat idézett véleményének alátámasztására. Továbbá amellet is érvelt, hogy a szabadalmas csak bizonyos proszttaglandinszármazékokra bizonyította a javított hatást, az oltalmi kör fennmaradó részére a hatás nem általánosítható. Az előzményekhez hozzátartozik az is, hogy a szabadalmas még a vizsgálati fázisban olyan összehasonlító vizsgálati eredményt nyújtott be, amelyet három évvel az igényelt elsőbbségi időpont után megjelent közleményben publikált a feltalálók egy része. Később a felszólalási szakaszban pedig egy olyan szabadalmi bejelentésben fellelhető tesztadatokkal próbálta bizonyítani igényelt oltalmi köre bizonyos részeinek hatásosságát, amit egyrészt nem ő jelentett be, másrészt az elsőbbség után hét évvel látott napvilágot. A felszólaló-fellebbező az első bizonyítékot nem vitatta, a második esetben viszont kérte a fellebbezési tanácsot, hogy ne vegye figyelembe a bizonyítékot az igényelt hatás alátámasztására. A tanács megállapította, hogy az ESZE semmilyen előírást, következtetésképpen korlátozást sem tartalmaz arra vonatkozóan, hogy milyen dokumentumok alkalmasak egy szabadalomban vagy szabadalmi bejelentésben említett hatások bizonyítására. A tanács álláspontja szerint ilyenkor

³⁰ ESZE2000 114. cikk (2): Az Európai Szabadalmi Hivatal figyelmen kívül hagyhatja azokat az állításokat vagy bizonyítékokat, amelyeket az érintett felek nem kellő időben terjesztettek elő.

ugyanis *csak a műszaki információk lényegesek*, és nem a felhozott dokumentumok eredete vagy nyilvánossá válásuk dátuma. A dokumentumokat tehát – mint közvetett bizonyítékokat – figyelembe vették.

3.3. ELSŐ ÉS MÁSODIK GYÓGYÁSZATI INDIKÁCIÓS TALÁLMÁNYOK

A T 939/92 döntés világossá tette, hogy új vegyületek igénylése esetén különbséget kell tenni a találmány kémiai és farmakológiai feltárása között. Ez abból fakadt, hogy az ESZE 83. cikk szerinti feltárási kötelezettség áttételesen az újdonság követelményével függ össze, míg a hatás bizonyítása vagy valószínűsítése a feltalálói tevékenység tárgykörébe tartozik.

Ebből logikusan következik, hogy az ismert vegyületek első vagy második (további) gyógyászati alkalmazásával foglalkozó találmányok esetében az újdonságot nem az új szerkezet, hanem az új hatás alapozza meg. Tehát a farmakológiai hatás vizsgálata is az újdonság megítélésénél kerül szóba, és így annak feltárását a 83. cikk [vagy az Szt. 60. § (1) bekezdése] írja elő.

Bár ezt konkrétan kimondó fellebbezési tanácsi döntést e sorok szerzője nem talált kutatásai során, a brit hivatal a közelmúltban a fenti álláspontra jutott. Mint korábban utaltunk rá, az Egyesült Királyság Szellemitulajdon-hivatala módszertani útmutatót jelentetett meg a gyógyászati alkalmazásokkal kapcsolatos szabadalmi bejelentések vizsgálatához. Ebben részletesen foglalkoznak az első és második (vagy további) gyógyászati alkalmazásra vonatkozó bejelentésekkel. A dokumentumban kijelentik, hogy ismert vegyület vagy készítmény első gyógyászati alkalmazására vonatkozó igényt olyan bizonyítékkal kell alátámasztani, amely valószínűsíti hatásosságát a gyógyászatban, a sebészetben vagy a diagnosztikában. Bizonyíték hiányában az igény spekulatív. A megállapítás egy közelmúltbeli szabadalmi bírósági döntés logikájából ered, ahol második gyógyászati alkalmazási igények alátámasztásával foglalkoztak, és úgy találták, hogy mivel az igényt annak alkalmazása különbözteti meg a technika állásától, ezt az alkalmazást bizonyítani is kell. Egy másik, első indikációs igényrel kapcsolatos ügyben hasonlóan indokoltak: az ilyen igény alapvető jellemzője az igényelt alkalmazás, így hát be kell azt mutatni. A bizonyítás módja nem kulcskérdés, *in vivo* vagy *in vitro* adatokat ugyanúgy tartalmazhat a bejelentés, sőt *in silico*³¹ adatok is közölhetők, ha abból hitelt érdemlő alátámasztás vonható le. *A bizonyítékot az eredeti bejelentésnek kell tartalmaznia, és a hiányosság utólag benyújtott adatokkal nem orvosolható.* Értelemszerűen a fenti megállapítások a második indikációs igényekre is érvényesek.

Mindennek ellentmond a T 715/03 (Zipraszidon alkalmazása Tourette-szindróma kezelésére/Pfizer-) döntés, amely egy ismert antipszichotikum második indikációs alkalmazására vonatkozó bejelentéssel foglalkozott. A Vizsgálati Osztály egyetlen ellentartásra (D1)

³¹ Az *in silico* módszer lényegéről l. pl. Venetianer Pál: Neumann János és korunk biológiája. Magyar Tudomány, 2002. december

hivatkozva elutasította a bejelentést, mert a dokumentum szerint a zipraszidon Tourette-szindrómában szenvedő betegekkel végzett kísérletei a végső szakaszban jártak, és bár annak eredményeit nem közölte a cikk, a szakember számolhatott a siker lehetőségével, következőképpen a megoldás kézenfekvő. A bejelentés egyébként eredeti formájában nem tartalmazott farmakológiai adatokat az új hatás alátámasztására.

A tanács nem osztotta a Vizsgálati Osztály véleményét. Álláspontja szerint egy folyamatban lévő kísérletsorozat tényéből nem következik a Vizsgálati Osztály konklúziója, hanem éppen ellenkezőleg, csak akkor juthatna a szakember a bejelentés szerinti megoldáshoz, ha a kísérletek vizsgálati eredményei mindenki számára hozzáférhetőek lennének a bejelentés elsőbbségi napjáig, de erről jelen esetben nincs szó. A tanács elviekben ugyan egyetértett a bejelentő-fellebbezővel abban, hogy a feltalálói tevékenység elismerésének nem előfeltétele, hogy az eredeti bejelentés tényleges farmakológiai vagy klinikai adatokat tartalmazzon, mégis ez az egyetlen mód annak valószínűsítésére, hogy a feladatot hitelt érdemlően megoldották az *elsőbbség napján*.

A tanács megállapította, hogy a bejelentő által utólag benyújtott, az elsőbbség után három évvel megjelent közlemény (D4) adatai alapján a zipraszidon alkalmas a kitűzött feladat megoldására. Továbbá a bejelentő az ESZH Műszaki Fellebbezési Tanácsa tudomására hozta, hogy a két idézett dokumentum szerzője egyben a vizsgált bejelentés egyik feltalálója is, akinek nyilatkozata szerint a D4 közleményben közölt adatok a D1-ben már említett vizsgálatok eredményei. A feltaláló kijelentette azt is, hogy a bejelentés elsőbbségi napján már rendelkezésre álltak a D1-ben még csak folyamatban lévőnek nevezett kísérletek pozitív eredményei. Ez alapján aztán a tanács hihetőnek találta, hogy a feladat megoldása a bejelentő birtokában volt az elsőbbség napján.

A fenti döntés nem tipikus az ESZH első vagy második indikációs találmányokra vonatkozó elbírálási gyakorlatában. De régebben az sem volt tipikus jelenség, hogy ilyen találmányt az új, nem nyilvánvaló hatás feltárása nélkül igényeltek volna. Talán a brit hivatal is az vezette a triviálisnak tűnő megállapítás leszögezésére, hogy egyre több hasonló esetet tapasztaltak. A fenti ügyben viszont meglehetősen érdekes az, hogy ha a bejelentőnek tudomása volt a feladat sikeres megoldásáról, akkor milyen megfontolásból nem közölte azt a szabadalmi bejelentésben. A bejelentőnek is tisztában kellett lennie azzal, hogy be kell mutatnia a farmakológiai bizonyítékot.

4. KÖVETKEZTETÉSEK

A bizonyítékokról alkotott egységes szemlélet olyannyira nem kiforrott, hogy még ugyanazon műszaki tanács is bizonyos döntéseiben a megengedőbb, más döntéseiben a korlátozóbb felfogást alkalmazza. Mindenesetre úgy tűnik, hogy a megadott szabadalmi oltalmi kör terjedelmére más-más hatással lehet a két szemlélet, ami bizonytalanná teheti a bejelentőt annak megítélésében, hogy milyen elbírálásra számíthat találmánya kapcsán.

Az utólagosan benyújtott bizonyítékok kapcsán viszont felmerülhet az a gyanú, hogy ha valamit (a bejelentési naphoz viszonyítva) *utólag* kell/lehet bizonyítani a bejelentőnek, akkor birtokában volt-e a később bizonyított ismeretnek a bejelentés időpontjában?

A megítélés természetesen attól függ, hogy mit akar bizonyítani a bejelentő. Például a kereskedelmi sikerre utaló jeleket szükségszerűen csak egy *post factum* bizonyíték tartalmazhat. Vagy a szakmai előítéletet bizonyító dokumentum annál meggyőzőbb, minél későbbi: azt támasztja alá, hogy a szakmai előítélet még az elsőbbségi időpont után is jelentősen meghatározó a technika állására.

Az új vegyületek farmakológiai hatásával kapcsolatban viszont nem ez a helyzet. A szabadalmi monopólium a bejelentési naphoz kötődik, és a bejelentő mintegy jutalmul nyeri el azért, mert műszaki alkotását a köz rendelkezésére bocsátotta. A Bővített Fellebbezési Tanács G 1/93 döntésében többek között utalt arra is, hogy milyen célt szolgál az ESZE 123. cikk (2) bekezdése: meggátolni a bejelentőt abban, hogy jogtalan előnyökhöz juttassa egy olyasvalamiért kapott szabadalmi oltalom, amit nem kielégítően tárt fel, és talán fel sem talált a bejelentés napjáig. Korábban láttuk, hogy a találmány által elért műszaki hatást hitelt érdemlően be kell mutatni, ennek hiányában a találmány csupán merő spekuláció, és mint ilyen nem is szabadalmaztatható. Ha a benyújtott találmány egy részének vagy akár egészének inventív jellegét: a hatás meglétét – mint a találmány egyik lényegi tulajdonságát – farmakológiai példák benyújtásával utólag bizonyítani kell, akkor a bejelentő vélhetően nem lehetett birtokában azoknak az ismereteknek, hogy találmánya *valóban* arra való, amire igényli. Vagyis olyan találmányra kaphat szabadalmat, amit a szó szoros értelmében nem is talált fel, csak sejtett vagy megérzett, szélsőséges esetben úgy, hogy *másvalaki* által közölt utólagos bizonyíték segíti a szabadalmi oltalomhoz, miközben a módosítás tilalmába sem ütközött.

A bejelentők védelmében ugyanakkor fel lehet hozni azt, hogy a kézenfekvőség kritériuma sohasem lehet teljesen objektív, mert azt egy elképzelt személy, a szakember szemüvegén keresztül vizsgáljuk. Könnyen elképzelhető olyan szituáció, hogy mind a nyilvánvalóság, mind a feltalálói tevékenység megléte mellett hasonló erősségű érvek sorakoznak fel, és patthelyzet alakul ki. Ebben az esetben méltányosnak tűnik az, hogy egy objektív bizonyíték: egy új, meglepő vagy nem várt hatást alátámasztó tesztadat a bejelentő javára döntsön. Az ellentabor viszont joggal mutathat rá arra, hogy a szélesebb oltalmi kör alátámasztása esetén nem erről van szó, hiszen az eredeti bejelentésben bemutatott farmakológiai példa vagy példák alapján szerkezetileg nyilvánvalóan távol álló vegyületeket is igényelnek, és utólag benyújtott adatokkal alátámasztva ezek is oltalmazhatók. Sőt, a jogesetekből az a konklúzió is levonható, hogy a vizsgálati, felszólalási vagy fellebbezési szakaszban pótlólagosan benyújtott farmakológiai példákkal az a bejelentés is menthető, amelyben eredetileg egyetlen farmakológiai bizonyítékot sem közöltek, csak kinyilvánítás szintjén utaltak a műszaki hatásra.

A később csatolt bizonyítékokat illetően a fellebbezési tanács olyannyira csak a műszaki információt tartja lényegesnek, hogy ez *ad absurdum* arra sarkallhatja a bejelentőt, hogy ne kapjon *túl* korán szabadalmat. Ugyanis minél tovább tart a vizsgálati szakasz, annál több az esélye arra, hogy találmányát továbbfejlesztve vagy tökéletesítve további támogató bizonyítékot szerezzen, vagy tőle függetlenül más közöljön ilyeneket. Mindazonáltal természetesen nem lehet célja a szabadalmaztatás túlzott elnyújtása, hiszen csak a végleges oltalom birtokában tud hatékonyan fellépni szerzett jogai védelmében.

Az utólagosan benyújtott farmakológiai bizonyítékkal a technika állása visszamenőleg nem „gazdagodhat” a bejelentés (vagy az elsőbbség) napján. Ezt az az európai előírás biztosítja azzal, hogy a tényt igazoló dokumentum csatolásának napjától számít annak megismerhetősége.

Fontos kiemelni az új, illetve az ismert (nem új) vegyületeket tartalmazó találmányok megítélése közötti különbséget. Az ESZH joggyakorlatából ez implicite ugyan kikövetkeztethető, de – mint az látható volt a 3.3. részben – a jogalkalmazás még nem egységes. Ennek következetes kialakítását – a brit példához hasonlóan – elősegítené annak kijelentése, hogy első vagy második (további) indikációs találmányok esetében a farmakológiai alátámasztás hiányát pótlólagosan csatolt adatokkal nem lehet kiküszöbölni.

VÉDJEGYHASZNÁLAT ÖSSZEHASONLÍTÓ REKLÁMBAN

Az összehasonlító reklám, nálunk is és más európai országokban is, sokáig a versenyjog vitatott kérdései közé tartozott. Végül a 97/55 EK sz. irányelvvel előírt jogharmonizáció¹ „teremtett rendet” ezen a téren. A magyar jogszabályalkotó a gazdasági reklámtörvény² 2001. évi módosításával tett eleget ennek a csatlakozási feltételnek is, bevezetve az összehasonlító reklám törvényes feltételrendszerét.

Minthogy az összehasonlító reklámról szóló közösségi irányelv szövegében a „védjegy” kifejezés többször is előfordul (véleményem szerint a magyar jogszabályalkotó az irányelv szövegét ebben a vonatkozásban kissé nagyvonalúan követte³) nem meglepő, hogy versenytársak között ismételten felmerült a védjegy összehasonlító reklámban való megengedettsé-
gének kérdése, s egyik-másik jogvita az Európai Bíróság elé is került.

TÉNYÁLLÁS

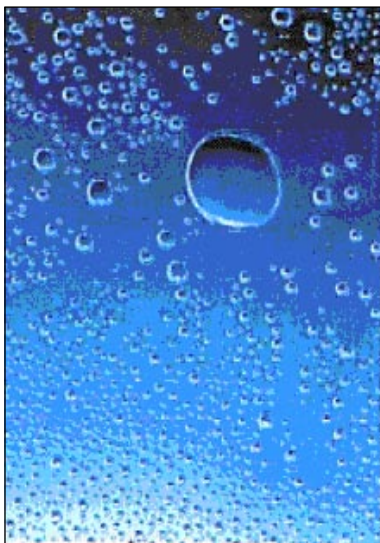
A felperes, az egyik legnagyobb brit mobiltelefon-szolgáltató cég, tevékenységét olyan ábrákkal reklámozta, amelyek különféle buborékokat jelenítenek meg. Ezenfelül jogosultja az O betűből és „2” számjegyből álló védjegyeknek, továbbá két ábrás védjegynek, amelyek mindegyike egy-egy buborékot ábrázol, és amelyeket az Egyesült Királyságban telekommunikációs készülékekre és ezzel kapcsolatos szolgáltatásokra jegyeztek be. A brit bíróság előtt indult perben (alapper) bizonyítást nyert, hogy a közönség a víz tetején ábrázolt buborékokat (különösképpen ha a kék háttér fokozatosan sötétedik) mobiltelefon-szolgáltatásokkal kapcsolatosan kizárólag a felperessel asszociálja.

* jogtanácsos, Danubia Szabadalmi és Jogi Iroda

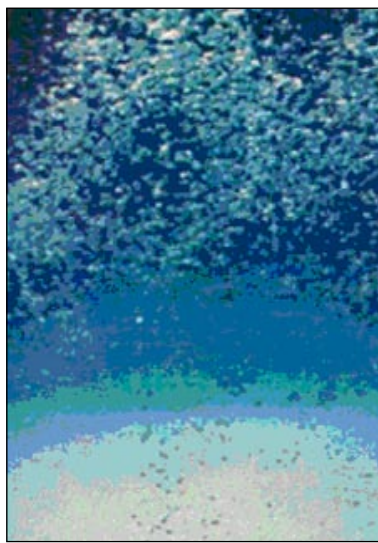
¹ A jelenleg hatályos (kodifikált változat) szöveget a megtevesztő és összehasonlító reklámról szóló 2006/114/EK irányelv 4. cikke tartalmazza. Az Európai Bíróság ehelyütt ismertetett ítélete még a korábbi jogszabályra hivatkozik, amely tartalmilag azonos rendelkezést tartalmazott.

² A jelenleg hatályos szöveget a gazdasági reklámtevékenységről szóló 2008. évi XLVIII. tv. 13. §-a tartalmazza.

³ A magyar törvény általában az „árjelző” fogalmat használja; ez nézetem szerint felöleli mind a védjegyet, mind a nem lajstromozott megjelölést.

2 360 558 ljt. sz.

2 298 347 ljt. sz.: „Pezsgés”

Az alperes ugyancsak mobiltelefon-szolgáltatásokat nyújt, s azokat a „3” számjeggyel jelöli. Az alperes 2004-ben (amikor négy mobilszolgáltató cég volt a brit piacon) reklámkampányt indított, s a televízióban versenytársainak szolgáltatásait hasonlította össze a sajátjaival.

A reklám szövege:

- Csúcsidőben minden alkalommal az első három perc 75 pence-be (98 Ft) kerülhet az O2⁴ tarifája szerint.
- O2 „Talkalot and Talkalotmore” díjcsomag esetén percenként 5 pence-be (7 Ft) kerül utána a hívás. De csak ha kiváltod a 25 fontos (7 585 Ft) VideoTalk vouchert, ami 30 napig érvényes. A kedvezmény bizonyos hívásokra nem vonatkozik.
- Vagy a ThreePay⁵-el ugyanazon hívás 15 pence-be (20 Ft) is kerülhetne.
- Fizess háromszor annyit, ha megváltasz a 3-tól. (Tehát, ha már nem azt a mobilszolgáltatót használod.)

A televíziós reklám által sugározott képeket a Brit Fellebbviteli Bíróság ítélete pontosan leírja.

A felperes a brit bíróság (High Court of Justice) előtt védjegyeinek bitorlása miatt indított pert. A bíróság a keresetet elutasította. Az ítélet⁶ szerint a vitatott igény a védjegyjogi

⁴ O2 = alapperbeli felperes

⁵ Three Pay vagy „3” = alapperbeli alperes

⁶ RPC [2006] p. 699; EWHC [2006] p. 534 (Ch)

irányelv⁷ 5. cikk 1. bekezdés *b*) pontja⁸ rendelkezésének hatálya alá esik ugyan, azonban a perbeli reklámozás összhangban áll a megtevesztő és összehasonlító reklámról szóló 84/450 EK sz. irányelv 3a) pontjának⁹ rendelkezéseivel, aminek következtében a védjegyjogi irányelv alkalmazásának feltételei adóttak.

Az elsőfokú ítélet ellen *a felperes fellebbezéssel élt*.

A Fellebbviteli Bíróság (Court of Appeal) ítéletében¹⁰ előzetes döntést kért az Európai Bíróságtól.

Az ítélet bevezetője szerint többről van szó, mint két peres fél közötti jogvitáról. A kérdés az, hogy a közösségi jog milyen mértékben teszi lehetővé az agresszív összehasonlító reklámozást. Különösen akkor, ha a reklámozó nemcsak versenytársának nevét vagy védjegyét használja, hanem kereskedelmi imázsát (*trade imagery*) is, amit az amerikaiak kereskedelmi arculatnak (*trade dress*) neveznek. Alapvetően tehát arról kell dönten, hogy a közösségi versenyjog filozófiája mit engedélyez a gazdaság számára (ítélet, 1. pont).

Ezért európai léptékű válaszra van igény. Ilyen pedig csak az Európai Bíróságtól várható. Mindkét peres félnek az volt az álláspontja, hogy a jogi helyzet nem egyértelmű, azaz az *acte clair* esete nem forog fenn. Az alperes azt kérte, hogy a Fellebbviteli Bíróság hozzon ítéletet, és az Európai Bíróság megkeresését hagyja a Legfelsőbb Bíróságra (*House of Lords*). Mint-hogy azonban nincs rá remény, hogy a peres felek kiegyezzenek, ezért függetlenül attól, hogy az előzetes döntést a Fellebbviteli Bíróság vagy a Legfelsőbb Bíróság kezdeményezi, az

⁷ 1988. december 21-i 89/104 EKG irányelv a védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről – CompLex CD Jogtár

⁸ A szöveg:

„A jogosult megtilthatja harmadik személyeknek az alábbi kereskedelmi forgalomban, hozzájárulása nélküli használatát

...

b) bármely megjelölés, amennyiben a megjelölés védjeggyel való azonossága vagy hasonlósága és a védjegy és a megjelölés áruinak vagy szolgáltatásainak azonossága vagy hasonlósága miatt a közönség részéről fennáll az összetéveszthetőség veszélye, beleértve a megjelölés és a védjegy összefüggésbe hozatalát is.”

⁹ Az összehasonlító reklámról szóló rendelkezés szövege:

„Az összehasonlítás, illetve az összehasonlító reklám a következő feltételek teljesülése esetén megengedett:

a) ... nem megtevesztő;

b) azonos szükségleteket kielégítő vagy azonos rendeltetésű áruk vagy szolgáltatásokat hasonlít össze;

c) tárgyilagosan hasonlítja össze ezen áruk és szolgáltatások egy vagy több jelentős, lényeges, ellenőrizhető és jellemző tulajdonságát, amelybe az ár is beletartozik;

d) nem rontja vagy becsmerli valamely versenytárs védjegyét, kereskedelmi nevét, egyéb megkülönböztető megjelöléseit, áruit, szolgáltatásait, tevékenységeit vagy körülményeit;

e) eredetmegjelöléssel rendelkező termékeknél minden esetben azonos megjelölésű termékekre vonatkozik;

f) nem használja ki tisztességtelen módon valamely versenytárs védjegyének, kereskedelmi nevének, egyéb megkülönböztető megjelöléseinek vagy eredetmegjelöléseinek hírnevét a versenyző termékeken;

g) az árut vagy szolgáltatást nem egy ortalom alatt álló védjeggyel vagy védett kereskedelmi névvel ellátott áru vagy szolgáltatás utánzataként vagy másolataként mutatja be;

h) nem idézi elő a piacon a kereskedőnek, a reklámozónak és versenytársának, vagy a reklámozó és versenytárs védjegyének, kereskedelmi nevének vagy egyéb megkülönböztető megjelöléseinek, áruinak vagy szolgáltatásainak összetévesztését.

¹⁰ EWCA [2006] Civ 1656

ügy így is, úgy is az Európai Bíróság elé kerül. Ezért célszerűbb az előzetes döntéshozatalt most kezdeményezni, mint teret engedni az ügy elhúzódnának és a költségek növekedésének (ítélet, 2. pont).

A megtevesztő és összehasonlító reklámról szóló irányelv 3a) pontjáról az ítélet azt mondja, hogy az nem világos, így például az, hogy annak rendelkezései a védjegybitorlási ügyeken felül a szellemi tulajdon-jogok vagy a kvázi szellemi tulajdon-jogok egyéb fajtáira is vonatkoznak-e? Hiszen a védjegyeken felül az összehasonlító reklám egyéb szellemi tulajdon-jogokat is érinthet, szerzői jogokat, mintaoltalmi jogokat, a tisztességtelen verseny tilalma alapján védett jogokat. Ebben az összefüggésben a szerzői jogok különösen fontosak lehetnek, sok olyan védjegy van, amely a szerzői jogi oltalomnak is tárgya. Sőt, a perbeli esetben a védjegyek tulajdonképpen fényképek is, s így kumulatíván (*associated*) szerzői jogi oltalom alatt is állhatnak (ítélet, 45. pont).

Az embernek az a rossz érzése támad, hogy azoknak, akik a közösségi jogalkotásért felelősek, csak ködös (*hazy*) elképzelései voltak arról, hogy az összehasonlító reklámban a szellemi tulajdon által védett jogtárgyak különféle fajtáit miként használják (ítélet, 46. pont).

Az említett irányelv említést sem tesz (*does not deal*) azokról a szerzői jogokról, amelyek a reklámozó versenytársát megilletik (ítélet, 47. pont).

Az Európai Bírósághoz intézendő megkeresésben a felperes által kezdeményezett azt a kérdést, hogy megengedett-e a védjegynek összehasonlító reklámban való használata akkor is, ha a bejegyzett védjegyhez összetéveszthetőségig hasonló (azaz nem azonos) megjelölést használnak, a Fellebbviteli Bíróság egy képzeletbeli példával világítja meg. Eszerint tegyük fel, hogy a közismert Ford-embléma védjegyként be van jegyezve, a Ford szó azonban nem. A képzeletbeli per alperese ugyanakkor olyan, a valóságnak megfelelő reklámot tenne közzé, hogy „Az én autóim ugyanolyan jók, mint a Ford gépkocsik, de olcsóbbak”. A felperes álláspontját követve ez azt jelentené, hogy ha a reklámozó nem a Ford-emblémát használná, hanem csak a Ford szót, akkor ez a reklám tilos volna. Ez abszurd helyzetet eredményezne, s lehetetlenné tenné az összehasonlító reklámot. Ez nem lehetett a közösségi jogalkotó szándéka. Ezért erre a kérdésre az eljáró tanács azt felelné, hogy „nem” (ítélet, 77. pont).

Ezek után a Fellebbviteli Bíróság előzetes döntés iránti kérelmében az alábbi kérdéseket tette fel az Európai Bíróságnak.

1. Amennyiben a kereskedő saját áruinak és szolgáltatásainak reklámozása során egy versenytárs lajstromozott védjegyét használja annak érdekében, hogy az általa forgalmazott áruk és szolgáltatások jellemzőit (különösen az árat) a versenytárs által e védjeggyel forgalmazott áruk és szolgáltatások jellemzőivel (különösen az árakkal) összehasonlítsa oly módon, hogy az nem okoz összetéveszthetőséget, vagy más módon sem veszélyezteti a védjegynek mint a származás jelzőjének alapvető funkcióját, a védjegy ilyen használatára kiterjed-e a 89/104 irányelv 5. cikk (1) bekezdése a) vagy b) pontjának hatálya?

2. Amennyiben a kereskedő az összehasonlító reklámban a versenytárs védjegyét használja, a ... 84/450 irányelv 3a) cikke (1) bekezdésének való megfeleléshez e használatnak „elengedhetetlennek” (*indispensable*) kell-e lennie, és amennyiben igen, mik az elengedhetetlenség mérlegelésének kritériumai?

3. Különösen, amennyiben az elengedhetetlenség követelménye fennáll, ez a követelmény tiltja-e az olyan megjelölések használatát, amelyek nem azonosak a lajstromozott védjeggyel, hanem nagymértékben hasonlóak ahhoz?

Ha nem is szokatlan, de mégsem mindennapos jelenség, hogy a szakmai körök már akkor is felfigyelnek egy előzetes döntéshozatali eljárásra, amikor az éppen csak megkezdődött, azaz még csak a kérdésfeltevésnél tart. Ez történt ebben az ügyben, két fiatal angol ügyvéd *E. Hunt* és *L. Kemp*¹¹ az előzőekben ismertetett kérdések közül különösen a másodikkal, az „elengedhetetlenség”-gel kapcsolatosan tett néhány észrevételt. Bevezetésként azt mondják, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések azt jelzik, hogy a védjegyjogi irányelv tükrében az összehasonlító reklám jogi oltalmának határai nem eléggé világosak (*unclair*). Ez pedig azoknak a védjegyjogosultaknak jelent gondot, akik versenytársaikkal szemben kívánják jogukat érvényesíteni olyan esetben, amikor szerintük az utóbbiak átlélik a megengedett reklámozás határait.

Beszámolnak róla, hogy az „elengedhetetlenség” vonatkozásában a brit alapperben a felperes azzal érvelt, hogy egyáltalán nem volt szükséges, hogy az alperes a buborékbírás védjegyeket a reklámban használja. Eljárásával ezért megsértette a megtévesztő és összehasonlító reklámról szóló irányelv rendelkezéseit. Ha pedig ennek az irányelvnek a rendelkezéseit helyesen értelmezik, akkor abból az „elengedhetetlenség” követelménye nem olvasható ki, s az Európai Bíróságnak is így kellene ítélnie – mondja nagy bátran a két kommentátor.

Ha viszont az elengedhetetlenség követelménye megáll – mondják –, akkor nem lehetne azzal az igénnyel fellépni, hogy az összehasonlító reklámban a versenytárs védjegyét csak pontosan úgy volna szabad megjeleníteni, amint az be van jegyezve. Ha pedig már itt tartunk, akkor a perbeli esetet példának véve, még arra is kellene következtetni, hogy ha a buborékok torzítása olyan lenne, hogy az a védjegyet kedvezőtlenül mutatná be (*negative light*), az alapperbeli felperes a megtévesztő és összehasonlító reklámról szóló irányelv rendelkezései alapján is felléphetne védjegyének sérelme, azaz értékének rontása vagy becsmérlése miatt.

Ebből a rövid kivonatból is látható, hogy a brit Fellebbviteli Bíróság által megfogalmazott kérdések önmagukban is gondolatébresztőek voltak, hiszen a két kommentátor jóval tovább megy, mint az esetleges válaszok megfogalmazása.

¹¹ *E. Hunt–L. Kemp*: Three challenges for the ECJ. Managing intellectual property. 2008. május, p. 114

A FŐTANÁCSNOK PERÖSSZEFoglalója

P. Mengozzi főtanácsnok 2008. január 31-én kelt perösszefoglalójában¹² –, amely szokás szerint valamivel hosszabb, mint maga az ítélet – előjáróban megjegyzi, hogy az alapperben a felperes végül is eléllt a bitorlás megállapítására irányuló kereseti kérelemről, elismerte, hogy a per tárgyát képező összehasonlító reklám nem volt megtévesztő, és keresetét csak a védjegyre jogsértő használata miatt tartotta fenn.

Az Európai Bíróság előtti eljárásban ezért az alapperbeli felperes már a védjegy reklámfunkciójára helyezi a súlyt, és azt állítja, hogy a támadott összehasonlító reklám védjegyének reklámfunkcióját sérti (*detriment* – perösszefoglaló, 27. pont).

Az alkalmazandó közösségi jog (védjegyjog vagy versenyjog) kérdésében való állásfoglalás előtt a főtanácsnok áttekinti a védjegyjogi irányelv 5. cikk 1. bekezdés *b*) pontja alapján az Európai Bíróság által hozott előzetes döntéseket: BMW, Hölterhoff, Arsenal, Opel, amelyek – mint tudott – egymástól némiképpen eltérőek (perösszefoglaló, 21–26. pont). Ezt követően azt mondja, hogy figyelemmel a megtévesztő és összehasonlító reklámról szóló 84/452 EK sz. irányelvre, minden további nélkül (*easily*) állást lehet foglalni abban a kérdésben, hogy a jogértelmezésre feltett kérdés ez utóbbi irányelv alapján döntendő el, anélkül, hogy a védjegyjogi irányelv 5. cikk 1. bekezdés *b*) pontja alkalmazásával kapcsolatos problematikus kérdéseket vizsgálni kellene (perösszefoglaló, 28. pont).

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett *első kérdéssel* kapcsolatban a perösszefoglaló utal arra, hogy a megtévesztő és összehasonlító reklámról szóló 84/450 EK sz. irányelv 1997. évi módosítása kapcsán közzétett preambulum 7. bekezdése szerint meghatározást nyert, hogy az összehasonlító reklám mely fajtái (praktikái) torzíthatják a versenyt, károsíthatják a versenytársakat, és befolyásolhatják negatív irányban a fogyasztói döntéseket. Az Európai Bíróság e rendelkezést értelmezve a Pipping-ügyben¹³ arra a következtetésre jutott, hogy az 1997. évi szabályozás taxatív (*exhaustive*), s az irányelvben megszabott feltételek betartása esetén az összehasonlító reklám a tagállamokban megengedett (perösszefoglaló, 30. pont).

E vonatkozásban megjegyzendő, hogy a megtévesztő és összehasonlító reklámról szóló 84/450 EK sz. irányelvben felsorolt nyolc feltétel közül négy a versenytárs védjegyének, kereskedelmi nevének és egyéb árujelzőinek védelmére irányul. Így az összehasonlító reklám különösen nem eredményezheti a reklámozó versenytársa védjegyeivel, kereskedelmi nevével és egyéb árujelzőivel való összetévesztést (*d*), nem sértheti a versenytárs védjegyének, cégszövegének és egyéb árujelzőinek jó hírnevét (*e*), nem vezethet a versenytárs védjegye, cégszövege és egyéb árujelzője hírnevének tisztességtelen kihasználásához (*g*), nem ütközhet a védjegy vagy a kereskedelmi név tisztességtelen utánzásának tilalmába (*h*). Ezekből a rendelkezésekből következik, hogy a versenytárs védjegyének az összehasonlító reklámban

¹² Opinion of the Advocate General, C-533/06 ügyszám

¹³ C-44/01 ügyszám, Pipping Augenoit-ítélet 38–43. pont

való szerepeltetését, felhasználását a közösségi jog megengedi, feltéve, hogy ez a fajta felhasználás nem ellentétes az irányelv itt hivatkozott rendelkezéseivel – amint azt az Európai Bíróság a Pipping-ügyben hozott ítélet 49. pontjában megállapította (perösszefoglaló, 32. pont).

A megtevesztő és összehasonlító reklámról szóló 84/450 EK sz. irányelv 1997. évi módosítása kapcsán közzétett preambulum 14. pontja ezenfelül azt is mondja, hogy „a hatékony összehasonlító reklám számára elengedhetetlen lehet, hogy a versenytárs áruinak vagy szolgáltatásainak azonosítására annak védjegyeire utalás történjék”. A preambulum ezt követő bekezdése ezt azzal egészíti ki, hogy „a versenytárs védjegyének, cégszövegének vagy egyéb árujelzőinek ilyen használata ... nem képezi a kizárólagos jog sérelmét, ha az ebben az irányelvben meghatározott feltételek betartása mellett történik, és csak a megkülönböztetést szolgálja, amely utóbbinak az a célja, hogy a különbségeket objektíven bemutassa (perösszefoglaló, 33. pont).

A versenytárs védjegyének összehasonlító reklámozás keretében történő használatát tehát a megtevesztő és összehasonlító reklámozásról szóló 84/450 EK sz. irányelv 3a) pontja taxatív meghatározza. Ezért ha a reklámozás ezeknek a feltételeknek megfelel, a védjegyjogi irányelv 5. cikk 1. bekezdés a) vagy b) pontja alapján az nem tekinthető tisztességtelennek (perösszefoglaló, 34. pont). Ez utóbbi rendelkezés ilyen esetben tehát figyelmen kívül hagyható (*do not come into consideration*).

Ezért ha egy védjegy jogosultja saját védjegyének összehasonlító reklámban történő használata ellen kíván fellépni, akkor a megtevesztő és összehasonlító reklámról szóló 84/450 EK sz. irányelv 3a) cikkére kell igényét alapítania, illetve annak az adott ország nemzeti joga által adaptált rendelkezéseire (perösszefoglaló, 39. pont).

Ami az előzetes döntéshozatalra előterjesztett *második kérdést* illeti (a védjegy használatának elengedhetetlensége), osztom – mondja – az EK Bizottságának és az alperesnek a nézetét, hogy a hivatkozott irányelv 3a) pontja nem ír elő (*does not demand*) olyan feltételt, hogy az idegen védjegynek az összehasonlító reklámban való szerepeltetése elengedhetetlen legyen (perösszefoglaló, 43. pont).

E nézetet alátámasztja többek között, hogy a hivatkozott irányelv 3a) pontja, amely taxatív felsorolja az összehasonlító reklám megengedhetőségének feltételeit, nem tartalmaz kifejezett rendelkezést az elengedhetetlenségről (*requirement of indispensability*) idegen védjegy használata esetén (perösszefoglaló, 46. pont).

Véleményem szerint – mondja, ellentétben a felperes képviselőjével – ilyen következtetés közvetetten sem vezethető le a hivatkozott irányelv 3a) cikkének g) pontjából, amely tiltja a versenytárs védjegye, cégszövege vagy egyéb megkülönböztető megjelölése hírnevének a reklámozó versenytermékén (*competing product*) való felhasználását (perösszefoglaló, 47. pont).

A felperes a szóban forgó irányelv preambuluma 14. pontjára való hivatkozása sem meggyőző, amint azt az EK Bizottsága meggyőzően kifejti, a közösségi jogalkotó az indokolás-

nak ebben a pontjában csupán azt kívánta hangsúlyozni, hogy a hatékony összehasonlító reklám esetén általában elengedhetetlen, hogy a versenytárs védjegyére vagy cégszövegére hivatkozzanak. Ez a körülmény azonban nem jelenti azt, hogy az „elengedhetetlenség” normatív feltétel lenne (*might be lawful* – perösszefoglaló, 48. pont).

Ellenkezőleg: a felperes értelmezésétől eltérően az Európai Bíróság a Toshiba-ügyben¹⁴ hozott ítéletében azt mondta, hogy egy versenytárs megkülönböztető megjelölésének használata akkor jelenti az előbbi jó hírneve tisztességtelen kihasználását, ha az a reklám címetjeinél olyan kapcsolatra utal, amire tekintettel a versenytárs gyártó, amelynek termékeit felismerik és a reklámozó között olyan gondolattársítást hoz létre, hogy az érdekelt forgalmi körök a versenytárs termékeinek hírnevét a reklámozó termékeire átviszik¹⁵ (perösszefoglaló, 53. pont).

A Siemens-ügyben¹⁶ hozott ítéletben az Európai Bíróság ezt a nézetet egyrészt magáévá tette, másrészt kiegészítette¹⁷ azzal, hogy mérlegelendő továbbá az előny is, amit az összehasonlító reklám a fogyasztók számára jelent (perösszefoglaló, 55. pont).

Ha az összehasonlító reklám tárgya – amint arra a kommentátorok gyakran utalnak – egy jó hírű versenytárral való összehasonlítás, és ezáltal a reklámozó annak, valamint a megkülönböztető megjelölésének a hírnevét bizonyos mértékig „kihasználja”, akkor ez a hivatkozott Toshiba-, valamint Siemens-ügyben hozott ítélet értelmében csak akkor volna tisztességtelen, ha a reklám által célzott fogyasztók körében ez a reklámozó és versenytársa közötti olyan gondolattársítást, asszociációt eredményezne, amely alkalmas arra, hogy a versenytárs jó hírnevét a reklámozóra átvigye. A hivatkozott ítéletek értelmében olyan hatásról van szó, amelyet az adott esetben vizsgálni kell. Kézenfekvő ugyanakkor, hogy az ilyen vizsgálatnak nem tárgya az, hogy a versenytárs védjegyének ez a használata elengedhetetlen-e vagy sem (perösszefoglaló, 56. pont).

Ez, az Európai Bíróság hivatkozott ítéleteiben kidolgozott alkalmazási feltétel a reklámozó számára kifejezetten előnyös, mivel az idegen megkülönböztető megjelölésre való hivatkozást akkor is megengedi, ha nyilvánvaló, hogy a reklámban történő ilyen hivatkozás semmiféle jogos érdeket nem szolgál (*not appear to serve any legal requirement*). Kivételt képez az az eset, ha a reklám címettjei körében az a versenytárs hírnevének átvételét jelenti (perösszefoglaló, 57. pont).

Mindezekre tekintettel nem szükséges a hivatkozott irányelv 3a) cikke 1. bekezdés g) pontjának általános jellegű értelmezése. Elegendő annak megállapítása, hogy az Európai Bíróságnak a Toshiba-, valamint a Siemens-ügyben hozott ítéletéből az elengedhetetlenség követelménye nem olvasható ki, azok közvetve inkább kizárják (*exclude by implication*) az ilyen értelmezést (perösszefoglaló, 58. pont).

¹⁴ C-112/99 ügyszám

¹⁵ Vö. 14. lábj. 60. pont

¹⁶ Siemens-ügyben hozott ítélet, C-59/06 ügyszám

¹⁷ Vö. 16. lábj. 22–24. pont

Az Európai Bíróságnak az összehasonlító reklámozás tárgyában kialakult joggyakorlata¹⁸ arra mutat, hogy annak feltételeit inkább célszerű kedvezően értelmezni, nem pedig megszorítóan (perösszefoglaló, 59. pont).

Idegen megjelölésnek az összehasonlító reklámban való használata tárgyában az előzőekben kifejtettek természetesen olyan esetre is vonatkoznak, amikor a reklámban az idegen védjegyet nem azonos, hanem csak hasonló formában használják (perösszefoglaló, 60. pont).

Az alapperbeli felperes az Európai Bíróság előtti meghallgatásakor azt hangsúlyozta, hogy a per tárgyát képező reklám az ő buborékábrás védjegyeit az eredetitől eltérően mutatja be, miáltal azok megkülönböztetőképességét sérti. Ezen előadás szerinti változtatás azonban nézetem szerint – mondja a főtanácsnok – csak akkor eredményezheti a reklámozás megengedhetetlenségét, ha az ellentétes a hivatkozott irányelv 3a) cikkével (perösszefoglaló, 63. pont). Ilyen eset volna, ha a védjegyábráknak a reklámban történt és az alapperbeli felperes állítása szerinti megváltoztatása a védjegyeknek vagy a jogosultnak az imágóját negatívan érintené. Ez esetben lehetne helye a hivatkozott irányelv 3a) cikke e) pontja alapján támasztható igénynek (perösszefoglaló, 64. pont).

Mindezekre tekintettel *a főtanácsnok olyan előzetes döntést javasolt*, amely szerint

- a feltett kérdés a megtevesztő és összehasonlító reklámról szóló irányelv 3a) cikkének taxatív rendelkezései alapján válaszolandó meg,
- az említett rendelkezés nem értelmezhető úgy, hogy az összehasonlító reklámban a versenytárs védjegyére való hivatkozás csak akkor megengedett, ha az elengedhetetlen (perösszefoglaló, 67. pont).

Megjegyzésem: amint a következőkben olvasható lesz, az Európai Bíróság előzetes döntésében a megkereső nemzeti bíróság első kérdésére adott válaszában lényegében magáévátette a főtanácsnok által kifejtett álláspontot. A második kérdés vonatkozásában azonban mellőzte a válaszádat. Magam ennek ellenére viszonylag részletesen ismertettem a főtanácsnok által a második kérdés tekintetében kifejtetteket, ezek ugyanis bepillantást engednek abba az alapos előkészítő munkába, amely egy ítélet meghozatalát megelőzi.

Véleményem szerint a főtanácsnok által ez utóbbi vonatkozásban végzett munka ezenfelül nem is volt felesleges, még ha az ítélet annak eredményeit nem is tükrözi. A kifejtettek ugyanis hozzásegítenek olyan kérdések tisztázásához, amelyek enélkül homályban maradnának.

Alapvető érdeme persze a megkereső nemzeti bíróságnak volt, amely nem sajnálta a fáradságot, hogy a megoldandó jogértelmezési kérdéseket megfogalmazza, s azokat a kellőképpen feldolgozott peranyaggal együtt az Európai Bíróság elé terjesztette. Amint azt védjegyügyekben ítélkező bíraktól hallani lehet, az ilyen munka néha egy-két hetet is igénybe vehet.

¹⁸ Hivatkozik a már említett Toshiba-, ill. Siemens-, Pippig-ítéletre, továbbá a Lidl Belgium- (C-356/04) és a De Landtsheer (C-381/05)-ügyben hozott ítéletekre. Ez utóbbiakat ismerteti A reklámjog nagy kézikönyve (szerkesztő: lektor dr. Tóth Tihamér). Budapest, 2009. 271. széljegy

AZ ÍTÉLET

Az Európai Bíróság 2008. június 12-én hozott ítéletének¹⁹ elvi kiindulópontja az, hogy a versenytárs védjeggyével azonos vagy ahhoz hasonló megjelölésnek a reklámozó által összehasonlító reklámban való használata a védjegyjogi irányelv 5. cikkének (1) és (2) bekezdése értelmében vett használatnak minősül (ítélet, 33. pont).

Egyrészt ugyanis a védjegyjogi irányelv 5. cikkének (1) és (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az a védjeggyel azonos vagy hasonló megjelölésnek a harmadik személy által értékesített áruk vagy nyújtott szolgáltatások tekintetében történő használatára vonatkozik (ítélet, 34. pont).

Másrészt az olyan reklámnak, amelyben a reklámozó összehasonlítja az általa forgalmazott árukat és szolgáltatásokat a versenytárséval, nyilvánvalóan az a célja, hogy a reklámozó saját áruit és szolgáltatásait népszerűsítse. A reklámozó az ilyen reklámmal arra törekszik, hogy áruit és szolgáltatásait azok jellemzőinek a versenytárs áruinak és szolgáltatásainak a jellemzőivel való összehasonlítása útján megkülönböztesse. Ezt a megállapítást a megtevesztő és összehasonlító reklámról szóló irányelv 1997. évi módosítása kapcsán közzétett preambulum 15. bekezdése is alátámasztja, amelyben a közösségi jogalkotó hangsúlyozza, hogy az összehasonlító reklám célja a reklámozó áru és szolgáltatásai és a versenytárs áru és szolgáltatásai közötti különbségtétel (ítélet, 35. pont).

Következésképpen a versenytárs védjeggyével azonos vagy ahhoz hasonló megjelölésnek az összehasonlító reklámban a reklámozó által abból a célból történő használata, hogy a versenytárs áruit vagy szolgáltatásait azonosítsa, a védjegyjogi irányelv 5. cikkének (1) és (2) bekezdése értelmében a reklámozó saját áruival vagy szolgáltatásaival kapcsolatos használatnak minősül (ítélet, 36. pont).

Az ilyen használat tehát adott esetben az említett rendelkezések alapján megtiltható (ítélet, 37. pont).

Ezenfelül a megtevesztő és összehasonlító reklámról szóló irányelv 1997. évi módosítása kapcsán közzétett preambulum 6. bekezdéséből kitűnik, hogy a közösségi jogalkotó támogatni kívánta az összehasonlító reklámot, hangsúlyozva a preambulum 2. bekezdésében különösen azt, hogy az összehasonlító reklám „az áruk és szolgáltatások nyújtói közötti versenyt is serkentheti a fogyasztók javára”, és a preambulum 5. bekezdésében azt, hogy az „megbízható eszköz lehet arra nézve, hogy tájékoztassa a fogyasztókat azok javára” (ítélet, 38. pont).

Ugyanezen irányelv preambulum 13–15. bekezdésének tanúsága szerint *a közösségi jogalkotó úgy vélte, hogy az összehasonlító reklám támogatása szükséges, s ez megkívánja a védjegy által biztosított jogok bizonyos mértékű korlátozását* (kiemelés a recenzenstől – ítélet, 39. pont).

¹⁹ C-533/06 „Hutchinson”-ügy (alperes neve), de „O2” ügyként (felperes neve) is ismertetve – magyarul is: EUR-Lex

A védjegyoltalomnak ez a korlátozása az összehasonlító reklám támogatása érdekében nemcsak magának a versenytárs védjegyének a reklámozó által történő használata esetén tűnik szükségesnek, hanem az ezen védjegyhez hasonló megjelölés használata esetén is (ítélet, 40. pont).

A hivatkozott irányelv 2. cikkének 2a) pontja értelmében ugyanis „összehasonlító” minden olyan reklám, amely közvetlenül vagy közvetve felismerhetővé tesz valamely versenytársat, illetve a versenytárs által kínált árukat vagy szolgáltatásokat (ítélet, 41. pont).

Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében tág értelmű meghatározásról van szó, amely az összehasonlító reklámok sok fajtájára kiterjed, ezért az összehasonlító reklámhoz elegendő annak megállapítása, hogy valamely versenytársra, illetve az által kínált árukra vagy szolgáltatásokra – akár közvetett – hivatkozás történik (lásd a Toshiba-ügyben hozott ítélet²⁰ 30. és 31. pontját és a Pippig Augenoptik-ügyben hozott ítélet²¹ 35. pontját, valamint a De Landtsheer-ügyben hozott ítélet²² 16. pontját – jelen ítélet, 42. pont).

Valamely reklám összehasonlító jellegének megállapításához tehát a hirdető egy versenytársának, illetve az általa kínált terméknek vagy szolgáltatásnak kifejezett vagy közvetett felismerhetővé tétele szükséges (ítélet, 43. pont). Következésképpen, ha a reklámozó versenytársának védjegyei azonos vagy ahhoz hasonló megjelölésnek a használatát az átlagos fogyasztó az e versenytársra vagy az általa kínált árukra vagy szolgáltatásokra való utalásként érzékeli mint az alapügyben, akkor a megtévesztő és az összehasonlító reklámról szóló irányelv 2. cikkének 2a) pontja értelmében vett összehasonlító reklámról van szó (ítélet, 44. pont).

Ebből következően a lajstromozott védjegy oltalma és az összehasonlító reklám alkalmazása közötti összhang megteremtése érdekében a védjegyjogi irányelv 5. cikkének (1) és (2) bekezdését, valamint a megtévesztő és összehasonlító reklámról szóló irányelv 3a) cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a védjegy jogosultja nem tilthatja meg harmadik személyek számára a védjegyével azonos vagy ahhoz hasonló megjelölésnek az említett 3a) cikk (1) bekezdésében foglalt valamennyi megengedhetőségi feltételt kielégítő összehasonlító reklámban való használatát (ítélet, 45. pont).

A védjegyjogi irányelv 5. cikke (1) bekezdésének b) pontjában, valamint a megtévesztő és összehasonlító reklámról szóló irányelv 3a) cikke (1) bekezdésének d) pontjában használt összetévesztés fogalmát mindkét esetben azonos módon kell értelmezni (ítélet, 49. pont).

Így, abban az esetben, ha a reklámozó az összehasonlító reklámban a versenytárs védjegyével azonos vagy ahhoz hasonló megjelölést használ, a versenytárs vagy nem bizonyítja az összetéveszthetőséget, és ezért nem jogosult arra, hogy e megjelölés használatát a védjegyjogi irányelv 5. cikke (1) bekezdésének b) pontja alapján megtiltsa, vagy bizonyítja az össze-

²⁰ Vö. 14. lábj.

²¹ Vö. 13. lábj.

²² Vö. 18. lábj.

téveszthetőséget, és ebből következően a reklámozó e tilalommal szemben nem hivatkozhat kimentési okra a megtévesztő és összehasonlító reklámról szóló irányelv 3a) cikke (1) bekezdése alapján, mivel a kérdéses reklám nem felel meg az e rendelkezésben meghatározott valamennyi feltételnek (ítélet, 50. pont).

Előzetesen tehát azt a választ kell adni, hogy a védjegyjogi irányelv 5. cikkének (1) és (2) bekezdését, valamint a megtévesztő és összehasonlító reklámról szóló irányelv 3a) cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a védjegy jogosultja nem tilthatja meg harmadik személyeknek, hogy a védjeggyel azonos vagy ahhoz hasonló megjelölést használjanak olyan összehasonlító reklámban, amely az említett 3a) cikk (1) bekezdésében felsorolt valamennyi megengedhetőségi feltételnek megfelel.

Amennyiben azonban a védjeggyel azonos vagy ahhoz hasonló megjelölés használata megtiltásának a védjegyjogi irányelv 5. cikke (1) bekezdésének *b)* pontjában foglalt feltételei teljesülnek, kizárt, hogy az összehasonlító reklám, amelyben az említett megjelölést használják, megfeleljen a megtévesztő és összehasonlító reklámról szóló irányelv 3a) cikke (1) bekezdése *d)* pontjában meghatározott megengedhetőségi feltételnek (ítélet, 51. pont).

Vitathatatlan, hogy az alapügybeni alperes nem a felperes által lajstromoztatott buborékos védjegyeket használta, hanem egy ezekhez a védjegyekhez hasonló megjelölést (ítélet, 52. pont).

A védjegyjogi irányelv 5. cikke (1) bekezdésének *a)* pontja azonban csak akkor alkalmazandó, ha a védjeggyel azonos megjelölést olyan árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban használják, amelyek azonosak a védjegy árujegyzékében szereplő árukkal, illetve szolgáltatásokkal (ítélet, 53. pont).

Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint annak elkerülése érdekében, hogy a védjegyjogosult számára biztosított oltalom tagállamonként változzék, az Európai Bíróság feladata egységes értelmezést adni a védjegyjogi irányelv 5. cikkének (1) bekezdését és különösen az ott szereplő „használat” fogalmát illetően (ítélet, 56. pont).

Amint az az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlatából következik (az Arsenal-ügyben hozott ítélet,²³ az Anheuser-Busch-ügyben hozott ítélet,²⁴ a Medion-ügyben hozott ítélet,²⁵ az Opel-ügyben hozott ítélet,²⁶ valamint a Céline-ügyben hozott ítélet²⁷), a lajstromozott védjegy jogosultja csak akkor tilthatja meg a védjeggyel azonos vagy ahhoz hasonló megjelölés harmadik fél általi használatát a védjegyjogi irányelv 5. cikke (1) bekezdésének *b)* pontja alapján, ha a következő négy feltétel teljesül:

²³ C-206/01 ügyszám, ismerteti dr. Vida Sándor: Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlata. Miskolc, 2006, p. 187

²⁴ C-245/02 ügyszám

²⁵ C-120/04 ügyszám

²⁶ C-48/05 ügyszám, ismerteti dr. Vida Sándor: A védjegyvoltalom tartalma, terjedelme – az Európai Bíróság ítélete az Opel-ügyben. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2. évf., 3. sz., 2007. június, p. 48

²⁷ C-17/06 ügyszám, ismerteti dr. Vida Sándor: Védjegy és kereskedelmi név ütközése. Az Európai Bíróság ítélete a Céline-ügyben. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 3. évf., 3. sz., 2008. június, p. 34

- a használat gazdasági tevékenység keretében történik;
- a használatához a védjegyjogosult nem járult hozzá;
- a használat a lajstromozott védjegy áruival vagy szolgáltatásaival azonos vagy azokhoz hasonló árukkal vagy szolgáltatásokkal kapcsolatban történik, és
 - olyan jellegű, hogy a vásárlóközönség tudatában fennálló összetéveszthetőség miatt sérti vagy sértheti a védjegy azon alapvető funkcióját, hogy a fogyasztók számára garantálja az áruk vagy szolgáltatások származását (ítélet, 57. pont).

Konkrétabban a negyedik feltétel tekintetében meg kell állapítani egyrészt azt, hogy a védjegyjogi irányelv 5. cikke (1) bekezdésének *b*) pontja csak akkor alkalmazható, ha a védjeggyel megjelölt áruk vagy szolgáltatások azonossága vagy hasonlósága miatt a vásárlóközönség tudatában fennáll az összetévesztés veszélye (ítélet, 58. pont).

Másrészt az állandó ítélkezési gyakorlat szerint e rendelkezés értelmében összetéveszthetőséget okozhat, ha a közönség azt hiheti, hogy a szóban forgó áruk vagy szolgáltatások ugyanattól a vállalkozástól vagy adott esetben gazdaságilag egymással kapcsolatban álló vállalkozásoktól származnak (lásd többek között a Lloyd Schuhfabrik-ügyben hozott ítélet²⁸ 17. és a Medion-ügyben hozott ítélet²⁹ 26. pontját). Ezért a védjeggyel azonos vagy ahhoz hasonló megjelölés olyan használata, amely a vásárlóközönség tudatában összetéveszthetőséget idéz elő, sérti vagy sértheti a védjegy alapvető funkcióját (ítélet, 59. pont).

Az alapügyben egyértelmű, hogy a buborékos védjegyekhez hasonló megjelölésnek az alapperbeli alperes által történt használata gazdasági előnyre törekvő kereskedelmi tevékenység keretében történt, és nem magáncélú használat során. Következésképpen a megjelölés használata gazdasági tevékenység keretében történt (ítélet, 60. pont).

Meg kell azonban állapítani, hogy a kérdést előterjesztő bíróság saját megállapításai szerint a buborékos védjegyekhez hasonló buborékos ábráknak az alapperbeli alperes által a vitatott reklámban történő használata a fogyasztók tudatában nem idézett elő összetéveszthetőséget. A vitatott reklám ugyanis összességében nem volt megtévesztő, és nem sugallta azt, hogy az alapperbeli felek között bármilyen jellegű kereskedelmi kapcsolat állna fenn.

E tekintetben az alapperbeli felperes állításaival ellentétben a kérdést előterjesztő bíróság az összetéveszthetőség értékelése keretében jogosan korlátozta a vizsgálatát annak értékelésére, hogy az alapperbeli alperes a buborékos védjegyekhez hasonló megjelölést milyen összefüggésben használta (ítélet, 63. pont).

A védjegyjogi irányelv 4. cikke (1) bekezdésének *b*) pontja a védjegybejelentésre vonatkozik. Miután a védjegyet lajstromozták, a védjegyjogosult azt szabadon használhatja, ezért annak értékelése során, hogy a védjegybejelentés az e rendelkezésben előírt kizáró ok hatálya alá tartozik-e, a kérelmező (*opponent*) korábbi védjegyével való összetéveszthetőséget a védjegybejelentés által érintett valamennyi olyan eset tekintetében ellenőrizni kell, amelyben a védjegyet lajstromozása esetén használhatják (ítélet, 66. pont).

²⁸ C-342/97 ügyszám

²⁹ Vö. 25. lábj.

Ezzel szemben a védjegyjogi irányelv 5. cikke (1) bekezdésének *b*) pontjában előírt esetben a harmadik személy, aki a védjeggyel azonos vagy ahhoz hasonló megjelölést használ, nem igényel e megjelölés vonatkozásában oltalmat, hanem csak alkalmoszerűen használja azt. E körülmények között annak értékelése keretében, hogy a védjegyjogosult jogosult-e e konkrét használat kifogásolására, az említett használat jellemzőinek vizsgálatára kell szorítkozni, annak vizsgálata nélkül, hogy ugyanezen megjelölés más körülmények között történő egyéb használata szintén összetéveszthetőséget okozna-e.

Következésképpen a negyedik feltétele annak, hogy a védjegyjogosult megtilthassa a védjegyéhez hasonló megjelölés használatát olyan árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban, amelyek azonosak a védjegy árujegyzékében szereplő árukkal, illetve szolgáltatásokkal, vagy azokhoz hasonlóak, az alapügyben nem teljesül (ítélet, 67. pont).

Ebből következően az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a védjegyjogi irányelv 5. cikke (1) bekezdésének *b*) pontját úgy kell értelmezni, hogy *a védjegy jogosultja nem tilthatja meg harmadik személyeknek, hogy a védjegyhez hasonló megjelölést összehasonlító reklámban* (kiemelés a recenzenstől) olyan árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban *használjanak*, amelyek azonosak a védjegy árujegyzékében szereplő árukkal, illetve szolgáltatásokkal, vagy azokhoz hasonlóak, abban az esetben, *ha e használat a vásárlóközönség tudatában nem idéz elő összetéveszthetőséget* (kiemelés a recenzenstől), és ez attól függetlenül fennáll, hogy az említett összehasonlító reklám megfelel-e a megtevésztő és összehasonlító reklámról szóló irányelv 3a) cikkében felsorolt valamennyi megengedhetőségi feltételnek (ítélet, 69. pont).

A kérdést előterjesztő bíróság második és harmadik kérdésével azt kívánja megtudni, hogy a megtevésztő és összehasonlító reklámról szóló irányelv 3a) cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az olyan összehasonlító reklám, amelyben a reklámozó a versenytársa védjegyét vagy e védjegyhez hasonló megjelölést használ, csak akkor megengedett, ha e használat elengedhetetlen a reklámozó, illetve a versenytársa áruinak vagy szolgáltatásainak az összehasonlításához, illetve hogy az adott esetben a versenytárs védjegyéhez hasonló megjelölés használata tekinthető-e elengedhetetlennek (ítélet, 70. pont).

A kérdést előterjesztő bíróság azonban e rendelkezés értelmezését csak arra az esetre kérte, ha a bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre igennel válaszolna (ítélet, 71. pont).

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második és harmadik kérdést ezért nem kell megvizsgálni (ítélet, 72. pont).

KOMMENTÁROK

Az idehaza hozzáférhető kommentárokból vett néhány szemelvény alkalmas lehet arra, hogy a problematikát jobban megvilágítsa.

D. Meale³⁰ kommentárjában az a legérdekesebb, hogy szembeállítja a brit Fellebbviteli Bíróság kérdést megfogalmazó ideiglenes álláspontját az Európai Bíróság válaszával. Az előbbi ugyanis a védjegy alapvető funkciójából, azaz a származást jelző funkcióból kiindulva megkeresésében úgy vélte, hogy a szóban forgó összehasonlító reklám nem tisztességes (*fair*), mert „... nem áll összhangban a védjegy alapvető funkciójával, amelyre az Európai Bíróság ismételtén rámutatott. Amikor ugyanis az alperes a felperesi védjegyet használja, akkor egyáltalán nem utal a termékek és szolgáltatások származására, arra pedig még kevésbé, hogy a védjegyjogosult nevében járna el. Nincs ésszerű ok, amely amellett szólna, hogy a védjegyjog az ilyesfajta használatot lefedje (*cover*)”.

Az Európai Bíróság ítéletében ezzel szemben azt válaszolta, hogy „... a versenytárs védjegyével azonos vagy ahhoz hasonló megjelölésnek az összehasonlító reklámban a reklámozó által abból a célból történő használata, hogy a versenytárs áruit vagy szolgáltatásait azonosítsa, a védjegyjogi irányelv 5. cikkének (1) és (2) bekezdése értelmében a reklámozó saját áruival vagy szolgáltatásaival kapcsolatos használatnak minősül” (ítélet, 36. pont).

Meale szerint ez utóbbi nézet vagy ellentétben áll a védjegy alapvető funkciójáról szóló tannal, vagy pedig eltérést jelent attól, s felvizezi a védjegy használatával kapcsolatos követelményeket. Az Európai Bíróság által választott megoldás mindenestre „megmenti” a megtévesztő és összehasonlító reklámról szóló irányelvet – mondja a kommentátor. (Véleményem szerint az Európai Bíróság határozatának ily módon való kommentálásából egyértelmű, hogy annak szerzője a brit bíróság kiinduló álláspontjával rokonszenvez.)

A Torremans-féle kézikönyv³¹ szerint az Európai Bíróság ítélete bölcs (*sensible*), mert érintetlenül hagyja mind a védjegyjogi irányelvet, mind a megtévesztő és összehasonlító reklámról szóló irányelv megengedő rendelkezéseit. Az összetéveszthetőség ugyanis kizárja az összehasonlító reklám megengedettséget, s a tisztességtelenség megalapozza a védjegybitorlás miatti igényt. Ebben a vonatkozásban az Európai Bíróság ítélete, amely az összetéveszthetőség tilalmát veszi kiinduló pontként, helyesen értékelt. Ugyanakkor azonban nyitva marad a kérdés, hogy az összetéveszthetőség tilalmát miként alkalmazzák majd jó hírű védjegy esetén? Az ilyen védjegyek ugyanis erősebb oltalmat élveznek. Az összetéveszthetőség tilalma ugyanígy érvényesül-e a megtévesztő és összehasonlító reklámról szóló irányelv alkalmazása esetén? Vagy ilyen tényállás mellett az összetéveszthetőség tilalma szélesebb

³⁰ D. Meale: The online advertising free-riding free-for-all. Journal of Intellectual Property Law and Practice, 2008, 12. szám, p. 779

³¹ Torremans, Holyoak and Torremans: Intellectual Property Law. Oxford, 2008, p. 421 (refers)

körben érvényesül majd? Vagy a jó hírű védjegyek fokozott oltalma (*extra protection*) ebben a vonatkozásban nem érvényesül? Ezt nehéz lenne elképzelni. A választ egy további perben kell majd kidolgozni.

Nurton³² ismertetőjének érdekessége, hogy megszólaltatja a peres felek képviselőit.

Az alperes jogi képviselője szerint az Európai Bíróság ítélete megvilágítja, hogy a védjegyeknek összehasonlító reklám keretében történő használata más elbírálás alá eshet, mint a védjegy engedély nélküli használatának egyéb fajtái. Szerinte „ez igen fontos körülmény (*point*), és jelentős kihatása van a védjegybitorlási igényekre nézve” – mondja G. Crown.

A felperes jogi képviselője szerint az ítélet látványosan bizonytalan (*spectacularly uncertain*), minthogy az Európai Bíróság szerint bizonyos körülmények között a védjegy-jog az összehasonlító reklámozással szemben érvényesíthető. „Az ítélettel megkonstruált jogbizonytalanság nagyobb mértékben hátrányos az összehasonlító reklámok közzétevőire, mint amennyi előnyt az számukra jelent, mondja G. Harris. Majd a továbbiakban „a reklámozóknak alaposan meg kell vizsgálniuk a tervezett reklámszöveg kontextusait, összefüggéseit, és meg kell bizonyosodniuk arról, hogy nem áll fenn az összetévesztés veszélye. Mert ha fennáll, senki sem mentheti meg őket. A jogérvényesítés egyre nehezebb lesz, de nem lehetetlen. Az ítélet több kérdést nyitva hagy, a védjegyjogosultak bizonyára még további előzetes döntéseket fognak kezdeményezni. A jó védjegyparódiáknak meg befellegzett” (*will go out of the window*).

Egy kívülálló angol ügyvéd, L. Zafer véleménye szerint „égbekiáltó jogsértés szükséges ahhoz, hogy a felperes biztosra mehessen”.

A nemzetközi tekintélynek örvendő von Mühlendahl,³³ aki „kívülről” (nem az Egyesült Királyságból) nézi az ügyet, látható elégedettséggel számol be arról, hogy a védjegyjogászok körében eredetileg aggodalmat keltett a főtanácsnok perösszefoglalója, amely a nemzeti bíróság által feltett kérdésekre kizárólag versenyjogi alapon adandó választ javasolt; ezzel szemben örvendetes, hogy az Európai Bíróság nem követte ezt az utat: s abból indult ki, hogy a két irányelv nem összeegyeztethetetlen. Ezért azok számára, akik attól tartottak, hogy a főtanácsnok ajánlása szellemében mellőzik a védjegyjog eszközeit, az Európai Bíróság ítélete megnyugtató. Ugyanakkor csalódást okozott (*disappointing*) azok számára, akik több iránymutatást vártak a védjegyek összehasonlító reklámozás keretében történő használata kérdésében. Abban lehet talán reménykedni – mondja, hogy az Európai Bíróság az ugyancsak előzetes döntésre váró Bellure-ügyben (C-487/07) részletesebb szempontokat fog majd közölni.

³² J. Nurton: ECJ provides comparative advertising guidance. Managing intellectual property, 2008. július–augusztus, p. 14

³³ A. v. Mühlendahl in: Bardehle-Pagenberg-Dost-Altenburg-Geissler Newsletter, München 2008/III. p. 7

Közzétételének időpontját tekintve utoljára, magyar szempontból azonban első helyen említendő *Bacher Gusztáv*,³⁴ aki – eltérően az előzőekben említett kommentátoroktól – mind védjegyjogi, mind versenyjogi szempontból elemzi az itt ismertetett ítéletet.

Bevezetésként idézi a gazdasági reklámtevékenységről szóló 2008. évi XLVIII. tv. 13. § (3) bekezdését, amely szerint „jogszerű összehasonlító reklám esetében a védjegyjogosult kizárólagos használati joga alapján nem léphet fel védjegyének az összehasonlító reklámban – a célnak megfelelően megvalósuló – használatával szemben, feltéve, hogy a védjegy használata elengedhetetlen az összehasonlításhoz, és nem haladja meg a feltétlenül szükséges mértéket”. E rendelkezés kapcsán helytállóan mondja, hogy ez a szabály a védjegy jog korlátát jelenti. Magam is egyetértek azzal a véleményével, hogy jogdogmatikailag ezt a korlátot indokolt volna a kizárólagos jogot meghatározó védjegy törvényben elhelyezni (vagy ott is), függetlenül attól, hogy a közösségi jogba ezt a szabályt nem a védjegy jogi irányelv, hanem a megtevesztő és összehasonlító reklámról szóló irányelv vezette be.

Megalapozottan veti fel azt a kérdést is, hogy vizsgálandó, hogy az idézett rendelkezés nem korlátozza-e indokolatlanul az összehasonlító reklám alkalmazását. Ez a rendelkezés ugyanis a jogszerű összehasonlító reklám esetében is csak az alábbi feltételek együttes teljesülése esetén, azaz csak akkor engedi meg a versenytárs védjegyének használatát, ha

- a védjegy használata „a célnak megfelelő módon” valósul meg,
- „a védjegy használata elengedhetetlen az összehasonlításhoz”, és
- „nem haladja meg a feltétlenül szükséges mértéket”.

Bármennyire is tetszetős ennek a gondolatnak reklámjogi szempontból való felvetése, a válasz nem jogalkalmazói, hanem jogalkotói kérdés. Méghozzá nem is a magyar, hanem a közösségi jogalkotónak szól, hiszen a 2008. évi reklámtörvény csupán pontosan honosította a közösségi irányelvet.

Meggyőzően mondja Bacher, hogy mivel a megtevesztő és összehasonlító reklámról szóló irányelv teljes körű jogharmonizációt valósított meg, sem a magyar jogszabályalkotó nem állapíthat meg szigorúbb feltételeket, sem pedig a magyar bíróság nem vizsgálhat további feltételeket a védjegyhasználat jogszerűsége szempontjából.

A továbbiakban arról emlékezik meg, hogy az összehasonlító reklámban a reklámozó nemcsak arra utalhat, hogy áruja jobb, mint versenytársáé, hanem felhasználhatja azt annak kifejezésére, hogy áruja ugyanolyan minőségű, mint (az ismert) versenytársáé. Majd a jó hírű védjegy különös oltalmával kapcsolatban azt mondja, hogy az összehasonlító reklám különösen akkor utal a versenytársi védjegy jó hírnevéből származó tisztességtelen előny-szerzésre, ha az összehasonlítás meghaladja azt a feltétlenül szükséges mértéket, amely indokolt a reklámozó kereskedelmi tevékenységének fejlesztéséhez és a fogyasztók tájékoztatásához a piacon kapható árukról.

³⁴ Dr. Bacher Gusztáv et al. (szerkesztő-lector: dr. Tóth Tihamér): A Reklámjog nagy kézikönyve. Budapest, 2009, 1261–1276 széljegy

A gyakorló jogász számára különösen figyelemreméltóak a védjegyjogi és versenyjogi párhuzamos jogcímeken történő jogérvényesítés tárgyában kifejtett gondolatai. Ehelyütt csak végkövetkeztetéséről emlékezem meg. Eszerint ha megállapítható a versenytársi védjeggyel való összetéveszthetőség, akkor a versenyjogi igény mellett indokolt védjegybitorlási igényt is érvényesíteni. Az erre alapított bitorlási igénynek jelentős (eljárástechnikai) előnye, hogy a bitorlási ügyben előterjesztett ideiglenes intézkedés iránti kérelemről a bíróság 15 napon belül köteles határozni, míg a versenyjogi perben nincs ilyen határidő – mondja Bacher.

MEGJEGYZÉSEK

Nem nélkülözhetem annak megemlítését – amit az olvasó is bizonyára észlelt –, hogy a külföldi kommentátorok alapvetően iparjogvédelmi oldalról kiindulva értékelték az itt ismertetett ítéletet. Versenyjogi megközelítésű kommentárt sajnos nem sikerült találnom.

Pedig az összehasonlító reklám alapvetően a versenyjog eszköze, s abban a védjegy csak szereplő, igaz az esetek jelentős részében főszereplő. Sőt, amint az a Torremans-kommentárból is kiolvasható, a jó hírű védjegy egyenesen „primadonna-szerepet” játszik.

Magam már a rendszerváltás előtt néhány írásomban³⁵ foglalkoztam a védjegy és a reklám közötti kölcsönhatásokkal. Az utóbbi években Csécsy György³⁶ szentelt ennek a kérdésnek különös figyelmet.

A hazai szakirodalomban a reklámjog oldaláról közelíti meg az összehasonlító reklám problematikáját Pribula László,³⁷ valamint Pázmándi Kinga,³⁸ s mindkettő kitér a védjegynek az összehasonlító reklámban való szereltetésével kapcsolatos jogi vonatkozásra is. Bacher³⁹ már említett írásában szemmel láthatólag arra törekedett – eredményesen –, hogy komplex módon, reklám-, verseny- és a védjegyjog szempontját figyelembe véve dolgozza fel ezt az érdekes problematikát. Sőt, a jogalkotás és a joggyakorlat számára is figyelemre méltó gondolatokat vet fel.

Befejezésként említem, hogy a hazai joggyakorlatból magam csak két olyan esetet ismerek, amelyben a védjegy az összehasonlító reklámban valamiféle szerepet játszott.

A korábbi ügy az AKTIL és az AUGMENTIN védjegy alatt forgalmazott, receptköteles antibiotikumok előállítói közötti reklámháború volt, amelynek során a peres felek kölcsönösen összehasonlították egymás termékeit, nem tartózkodva a másik versenytárs gazdasági érdekeit sértő utalásoktól sem. Ebben az ügyben a Legfelsőbb Bíróság⁴⁰ valamennyi peres

³⁵ Pl. dr. Vida Sándor: Védjegy és vállalat. Budapest, 1982

³⁶ Dr. Csécsy György: Védjegyjog és piacgazdaság. Miskolc, 2001, p. 129–149

³⁷ Dr. Pribula László: Magyar reklámjog. Miskolc, 2005, p. 318

³⁸ Dr. Pázmándi Kinga: Modern reklámjog. Budapest, 2007, p. 239

³⁹ Bacher: i. m. (34)

⁴⁰ BDT 2002. 712 = BDT 2002/11/164

fél eljárását helytelenítve végül is azt mondta, hogy „jogsértésre jogsértés elkövetésével nem lehet válaszolni”.

A másik ügyben az összehasonlítás nagyon óvatos volt. A reklámozó ugyanis saját PERSIL védjegyes mosóporának hatását nem másik védjegyes mosóporral, hanem „egy másik prémiumkategóriás mosóporral” hasonlította össze, azonban az eljárás alá vont reklám mondanivalójának valóságtartalmát (elsőséget) nem tudta bizonyítani, s a Fővárosi Bíróság⁴¹ nem jogsértő összehasonlító reklámozás, hanem megtévesztő reklámozás miatt marasztalta el. (Nem tartom kizártnak, hogy a közösségi és a külföldi joggyakorlat jobb ismerete talán más bírósági határozatot eredményezett volna.)

⁴¹ Fővárosi Bíróság 7.K. 33 069/2004 Ismerteti *Bacher*: i. m. (34), 885. széljegy. – A 2003. évben vetített „Rendezvény egy ismeretlen” c. reklámfilm az RTL Klub, a TV2 és a VIASAT 3 adó 217 alkalommal vetítette. Egy kávéházban lejátsszóó rendezvényénél az ismertetőjel a hölgy fehér ruhája volt. Két fehér ruhás hölgy közül a férfi a „fehérebb hölgyhöz” megy (akinek ruhája azért fehérebb, mert PERSIL-t használ), majd amikor a kávé a hölgy ruhájára ömlik, a PERSIL folteltávolító hatására történik utalás: „nemcsak fehér, ragyogóan fehér” (lesz).

A VÉDJEGYCSALÁD MINT RELATÍV KIZÁRÓ OK

Jelen cikk célja a védjegycsaládok fogalmának tisztázása és a jogintézmény hatásának, fejlődési potenciáljának felmérése egyes esetek feldolgozásán keresztül. Az egyes jogesetek feldolgozása azért meghatározó forrása a cikknek, mert sem a közösségi, sem a magyar jogszabályok nem tartalmaznak speciális szabályozást a védjegycsaládokkal kapcsolatban.

A védjegycsaládok elve, amely a korábbi jogokkal való összetéveszthetőség keretei között értelmezhető,¹ eredetileg az Egyesült Államokból származik, ezért a tanulmány nem marad meg a magyarországi és európai uniós keretek között, hanem kitekintést tesz az Amerikai Egyesült Államokra is.

Amerikai Egyesült Államok

Az Egyesült Államokban elfogadott definíció szerint a védjegycsalád olyan megjelölések csoportja, melyek közös jellemzővel rendelkeznek, és ahol a védjegyeket oly módon állítják össze és használják, hogy a fogyasztók ne csupán az egyes védjegyeket, hanem a közös elemet is a védjegyjogosulttal kapcsolják össze. A gyakorlatban kimunkált követelmények szerint egy védjegysorozat szimpla bejegyeztetése vagy alapszintű használata önmagában még nem alakít ki védjegycsaládot. A fogyasztók között ezenfelül létre kell jönnie a felismerésnek, hogy a közös elem az áruk közös eredetét jelöli,² ehhez pedig elengedhetetlen, hogy találkozzanak ezen védjegyekkel, azaz a védjegyek tényleges használata feltétele a védjegycsaládi elismerésnek.

A védjegycsalád közös eleme a joggyakorlat szerint³ lehet például egy közös előtag, toldat vagy szótag. A védjegycsalád jogosultja védjegyei közös elemére támaszkodhat, amikor az összetéveszthetőséget kell elbírálni akár olyan védjeggyel szemben is, amely kizárólag a közös elemet tartalmazza, és egyébként sem megjelenésben, sem hangzásban, sem az összbenyomás alapján nem mutat hasonlóságot a védjegycsalád egyik konkrét védjegyével sem.

Az egyesült államokbeli joggyakorlat az évek során kialakította azoknak a részletes kritériumoknak a sorát, amelyek megléte szükséges a védjegyek védjegycsaládkénti elismeréséhez. Ezek a kritériumok a következők: a védjegyjogosultnak bizonyítania kell, hogy védjegyeit oly módon használták és reklámozták, hogy a fogyasztók közössége felismerje, hogy a

* ügyvéd, Bogsch és Társai Ügyvédi Iroda

¹ 1997. évi XI. tv: 4. § (1) bekezdés b) pont és 4. § (4) bekezdés; 40/94/EK rendelet 8. cikk (1) bekezdés b) pont

² A Court of Appeals for the Federal Circuit ítélete a J & J Snack Foods Corp. v. McDonald's Corp.-ügyben, 932 F.2d 1460, 1462 (Fed. Cir. 1991); <http://bulk.resource.org/courts.gov/c/F2/932/932.F2d.1460.90-1394.html>

³ L. Spraying Systems Co. v. Delavan, Inc., 975 F.2d, 395 (7th Cir. 1992)

közös elem az áruk, szolgáltatások közös származását jelöli, és alá kell támasztania, hogy a közös elem megkülönböztetőképességgel rendelkezik.⁴

A használat és a reklámozás bizonyítása sok esetben kiemelt jelentőséggel bír az Egyesült Államok védjegyjogában, s így van ez a védjegycsaládok esetében is, ahol az állandó hivatali és bírói gyakorlat szerint döntő jelentőségűek ezek a szempontok. Ezen típusú bizonyítékok természetesen lehetőséget biztosítanak a védjegyjogosultnak arra is, hogy a védjegyjogosult védjegyei jó hírnevét is bizonyítsa, s hivatkozzon ezen körülményre. Általában megfigyelhető, hogy a védjegycsaládok sok esetben egy-két központi, jó hírnevű védjegy köré épülnek. Ugyanakkor az is megfigyelhető, hogy kevés olyan esettel lehet találkozni, amikor a védjegycsalád egyik eleme sem jó hírnevű, s a fogyasztók mégis védjegycsaládként ismerik fel és kötik a védjegyjogosulthoz az azonos módon képzett védjegyeket. E gyakorlati aspektus indoka nyilvánvalóan az, hogy egy védjegycsalád fogyasztói körökkel való elismertetéséhez, megismertetéséhez komoly anyagi ráfordítás szükséges, így mire ezt a célt a védjegyjogosult eléri, addigra minden bizonnyal leginkább népszerűsített, központi védjegye akár jó hírnévre tehet szert, vagy legalábbis az erre való esetleges hivatkozást érdemes alaposabban megvizsgálni. Az Egyesült Államok bíróságai és a lajstromozási ügyek fóruma, a Trademark Trial and Appeal Board (TTAB) az utóbbi években olyan esetekben, amikor párhuzamos hivatkozás történt a védjegycsalád elvére és a jó hírnévre, vizsgálatát védjegyek sorozata esetén is a jó hírnévvel kezdte, s ha annak fennállását megállapította, sok esetben nem folytatta le az analízist bonyolultabb védjegycsaládi érvekre és tényállásokra vonatkozóan.

A megjelölésekre vonatkozó követelmények

A közös elem megkülönböztetőképességének alátámasztása sem minden esetben egyszerű feladat, hiszen el kell kerülni, hogy az elterjedt, sugalmazó természetű közös elemek megkülönböztetőképességét önmagukban bírálják el, ami jó eséllyel a védjegycsaládra való hivatkozás elutasításához vezethet, ahogy az a „flex-” előtagú, flexibilis anyagok tekintetében lajstromozott védjegyek sorozatánál is történt, amit a TTAB nem ismert el védjegycsaládnak a közös elem megkülönböztető hiánya miatt, noha az egyes védjegyek érvényességéhez és megkülönböztetőképességéhez nem fért kétség.⁵

Az Egyesült Államokban a bíróságok előtt folyó védjegyeljárásokban az egyik leggyakrabban elutasítási ok a védjegycsaládok tekintetében a „közös elem” (a védjegycsalád „családneve”) megkülönböztetőképességének hiánya. Tudniillik az olyan közös elem, amely leíró

⁴ Marion Laboratories, Inc. v. Biochemical/Diadnostics, Inc. 6 U.S.P.Q.2d 1215, 1218–1219 (TTAB 1988), valamint Polaroid Corp. v. American Screen Process Equip Co., 166 U.S.P.Q 151, 154 (TTAB 1970). Az utóbbi esetben nem sikerült a Polaroid Corp.-nak bizonyítania, hogy „pola-” kezdetű védjegycsaláddal rendelkezik fotografiai termékekre.

⁵ Champion Int'l Corp. v. Plexowood, Inc., 191 U.S.P.Q. 160, 1976 WL 20893 (TTAB 1976)

jellegű vagy legalábbis erősen sugalmazó, nem feltétlenül alkalmas arra, hogy betöltse egy védjegycsalád közös elemének szerepét, ahogy azt a fenti „flex-” elem esetében is láthattuk, de nem találta a bíróság megfelelőnek a „-jet” szóvégződést sem egy védjegycsalád közös elemének aeroszolflakon áruk tekintetében,⁶ noha a vonatkozó termékeket ténylegesen forgalmazták, és nem elhanyagolható piaci részesedéssel is rendelkeztek. A „-jet” esetében a védjegyjogosult nem tudta bizonyítani, hogy a szóelemmel kapcsolatban a fogyasztók körében kialakult volna olyan másodlagos jelentés, ami a leíró jelleget eredményesen ellensúlyozhatta volna.

Amennyiben a védjegycsalád közös elemét rendszeresen használják a kereskedelemben, iparban az áru vagy tulajdonságának megnevezésére, akkor lehetséges, hogy ezen oknál fogva nem alkalmas közös elemnek. Erre látunk példát a „szervo-” szó esetében, amelyet a szervomotor vagy szervomechanika rövidítéseként használtak az Egyesült Államokban már a *Servo Corp. of America v. Servo-Tex Products Co.*-ügy idején is,⁷ s amely „védjegycsalád” elismertetése ezért nem lehetett sikeres.

Szintén elutasították azon védjegyek sorozatának védjegycsaládkénti elismerését, amelynek közös elemét széles körben alkalmazták a kereskedelemben többféle áru és szolgáltatás esetében. Ennek megfelelően a bíróság nem ismerte el az „-ettes”, „-et” és „-ette”⁸ vagy „-ies”⁹ végződéseket olyan közös elemnek, amelyre védjegycsaládot lehet alapítani, mivel azokat teljesen különböző szavak végződéseként használják számos termékkel kapcsolatban.

Összefoglalva, a védjegycsalád elvére hivatkozó félnek bizonyítania kell, hogy a védjegycsalád közös eleme, amelyet a fogyasztó a védjegyjogosult vállalkozásához köt, rendelkezik megkülönböztetőképeséssel. Nem az bizonyítandó tehát, hogy az egyes korábbi védjegyeknek van megkülönböztetőképeségük (hiszen azt a lajstromozás során már vizsgálták), hanem a korábbi védjegyek közös elemének vizsgálata történik, amely sokkal szigorúbb kritérium. Ebből következően az olyan közös elem, amely leíró jellegű vagy kiemelten sugalmazó, illetve az iparban, kereskedelemben számos különböző áruval kapcsolatban használják, általában nem alkalmas arra, hogy védjegycsalád alapjául szolgáljon annak ellenére, hogy az egyes védjegyek kielégíthetik a lajstromozási feltételeket. A leíró jelleg ellenére alkalmas lehet a védjegycsalád létrehozására az ilyen előtag ún. másodlagos jelentés kialakulása esetén.

⁶ *American Standard Inc. v. Scott & Fetzer Co.*, 200 U.S.P.Q. at 461 (TTAB 1978), valamint *Spraying Systems Co. v. Delavan, Inc.* 975 F.2d 395 (7th Cir. 1992)

⁷ *Servo Corp. of America v. Servo-Tex Products Co.*, 289 F.2d 955, 956 (CCPA 1961)

⁸ *A Creamette Co. V. Merlino*, 299 F.2d 55, 59 (9th Cir. 1962)-ügyben makaróni termékekkel kapcsolatban nem nyert elismerést az „-ette” végződés védjegycsaládként olyan elemekkel kapcsolatban, mint CREAMETTES, DUMPLINGETTES és SPAGH-ETTES.

⁹ *A Quaker Oats Co. v. General Mills, Inc.*, 134 F.2d 429, 56 U.S.P.Q. 400 (7th Cir. 1943)-ügyben nem ismerték el az „-ies” végződésű WHEATIES, KORNIES és MAIZIES védjegyeket védjegycsaládként reggeli gabonapehellyel kapcsolatban, mivel a fogyasztók nem lehettek annak tudatában, hogy ezen védjegyeknek ugyanaz a jogosultja.

Az áruk hasonlósága

A védjegycsalád elvére hivatkozó védjegyjogosultak a fentiekén kívül egy speciális szempontból találkoznak az áruk, szolgáltatások hasonlóságának kérdésével. Abból következően ugyanis, hogy a védjegycsalád *per definitionem* több védjegyből áll, jellemzően adódik, hogy az egyes védjegyek többféle áruhoz, szolgáltatáshoz tartoznak. Az áruk, szolgáltatások összehasonlítása ebből kifolyólag korántsem egyszerű olyan védjegycsaládok esetében, ahol a védjegycsalád áruai diverzifikáltak. Gondoljunk bele, hogy például a McDONALD'S védjegycsalád áruai, szolgáltatásai igen széles kört ölelnének fel az ingatlanügyletektől kezdve a franchise-on keresztül a játékgorgalmazáson át egészen – és legjellemzőbben – a legkülönbözőbb élelmiszerekig. Természetesen ezen védjegycsalád minden bizonnyal jó hírnévvel is rendelkezik,¹⁰ ami hangsúlytalanabbá teszi az árujegyzékek vizsgálatának szigorúságát, azonban talán jól érzékelhető, hogy az áruk hasonlóságának kérdése neuralgikus pontja lehet egy védjegyvitának.

Szemben a nagy áruhasonlóságot felmutató MCBAGEL'S-esettel, ahol a védjegybitorlási per alperese ilyen név alatt nyitott péksüteményt árusító boltot, sokkal nehezebb olyan kérdést megítélni, ahol a szolgáltatások világosan elkülönülnek. Ilyen esetben is megállapították azonban a védjegybitorlást a McDonald's kérelmére az amerikai bíróságok a MCSLEEP megjelölés használata esetén, amelyet szállodai szolgáltatások területén kezdtek el használni.¹¹

Vannak olyan esetek is, amelyekben mai szemmel nem világos, hogy miért az áruk, szolgáltatások hasonlóságának hiányára hivatkozott az eljáró hatóság a megjelölések hasonlóságának megfelelő fokú hiánya helyett. Egy ilyen eset az „accu-” szóelemet tartalmazó védjegycsaládra alapított felszólalás esete az ACCULINK védjegybejelentéssel szemben.¹² A felszólalás alapjául szolgáló védjegycsalád elemeit számítógépes könyvelőprogramokkal kapcsolatban lajstromozták és használták. A felszólalással támadott védjegybejelentést ezzel szemben aszinkronos kommunikációra szolgáló számítógépes programokra jelentették be, s a felszólalást elutasították. Látható, hogy az Egyesült Államokban az áruk, szolgáltatások hasonlóságának kérdését bizonyos esetekben igen szigorúan ítélik meg.

Az „accu-” szóelemet tartalmazó védjegycsalád eseténél számottevően könnyebb a megítélése annak az esetnek, melyben a „-sicle” végződésű, fagyasztott édességekkel kapcsolatban lajstromozott és használt védjegycsaládra alapított felszólalást azért utasították el, mivel a támadott megjelölés árujegyzéke orvosi kendőkre vonatkozott, ami olyan mértékben eltérő árunak minősült, hogy a védjegycsalád bizonyítottsága ellenére sem lehetett eredményes az ilyen fellépés.¹³

¹⁰ A védjegycsaládok és a jó hírnév kapcsolatáról l. a „Jó hírnév” részt.

¹¹ <http://usip.com/articles/trademark.htm> © Copyright Sheldon & Mak 1995; Quality Inns Int'l, Inc. v. McDonald's Corp., 695 F. Supp. 198, 221 (D. Md. 1988)

¹² Reynolds & Reynolds Co. V. I.E. Systems Inc., 5 U.S.P.Q.2d 1751, 1752 (TTAB 1987)

¹³ Consol Foods Corp. v. Sherwood Med. Indus. Inc., 177 U.S.P.Q. 279, 282 (TTAB 1973)

Együttes használat

Az együttes használat, illetve reklámozás kritériumát szintén hangsúlyosan kezeli az amerikai joggyakorlat. Számos alkalommal elutasítják a védjegycsaládra hivatkozást abban az esetben, ha a védjegycsalád együttes használatát nem sikerül a védjegyjogosultnak kellőképpen bizonyítani, vagy csupán egy vagy két védjegy tekintetében. Szintén buktatója lehet a védjegycsaládra való hivatkozásnak, ha az összes kritérium teljesül, beleértve az együttes reklámozás követelményét is, azonban a fogyasztók nem egy védjegycsaládként érzékelik ezeket a védjegyeket, mivel az azonos védjegyjogosult számos más, teljesen eltérő védjegyet lerontja az ilyen hatást, ahogy azt a *Dap. Inc. v. Flex-O-Glass, Inc.* és a *Mallinckrodt*-eset is mutatja.¹⁴

Megjegyezzük, hogy a védjegycsalád közös reklámozásának bizonyítása sokszor még olyan esetekben is nehézséget okoz a gyakorlatban, amikor megvalósult ez a követelmény. A közös reklámozás azért bír jelentőséggel, mert gyakorlatilag ezáltal lehet eredményesen bizonyítani azt, hogy a fogyasztók releváns csoportja a védjegycsalád több elemét is ismerte, és azokat a védjegycsalád jogosultjához kapcsolhatta.

Az Egyesült Államok bíróságai a védjegycsalád elvét abban az esetben sem mindig alkalmazták (s nem is vizsgálják annak kritériumait), ha arra hivatkozás történik a védjegyjogosult részéről. Érdekesség, hogy ilyen esetben is kiemelt szerepet tulajdonít a bíróság a védjegyek sorozata együttes használatának, ami elsőre dogmatikailag egy kissé zavarosnak tűnhet. Ennek megfelelően a *Dictaphone Corp v. Dictmatic Corp.*-ügyben a bíróság kimondta, hogy „annak megállapításakor, hogy a „dicta-” szóvédjegycsalád használatának milyen hatása volt, nem szükséges, hogy az úgynevezett védjegycsaládelvet hívjuk segítségül. Elegendő csupán annyit megállapítani, hogy az adott védjegy használata egy azonos előtagú védjegycsaláddal együtt növelheti az adott védjegy erejét.”¹⁵

Jó hírnév

Ellentétben az európai és magyar gyakorlattal, az Egyesült Államok hivatalai és bíróságai sok esetben a védjegycsalád központi védjegyének, védjegyeinek jó hírnevét hívták segítségül a jogvita elbírálásához anélkül, hogy a védjegycsaládra való hivatkozást érdemben elbírálták volna. Ez a gyakorlat célszerű abban az esetben, ha a jó hírnév kérdésében megalapozottabb döntés hozható, mint a számos szigorú feltételtől függő védjegycsalád kérdésében. Mint

¹⁴ *Dap. Inc. v. Flex-O-Glass, Inc.*, 191 U.S.P.Q. 266, 270 (TTAB 1976); *Mallinckrodt, Inc. v. CIBA-GEIGY Corp.* 195 U.S.P.Q. 668 (TTAB 1977)

¹⁵ *Dictaphone Corp v. Dictmatic Corp.*, 199 U.S.P.Q. 437, 442 (D. Or. 1978). Megállapítja, hogy a *DICTAPHONE* védjegy használata más „dic-” vagy „dicta-” előtagú védjegyekkel erősíti a *DICTAPHONE* védjegy erejét, és növeli az összetéveszthetőség esélyét a *DICTAPHONE* és a *DICTAMATIC* között. További hivatkozott védjegyek: *DICTAPHONE*, *DICTABELT*, *DICTAMITE*, *DICTAPAK*, *DICTAFAX*, *DICTAGRAM* stb.

ismeretes, a jó hírnevű védjegyek általában kiemelt megkülönböztetőképességgel rendelkeznek, a jó hírnevű védjegyek hivatali vagy bírósági elismerése pedig ahhoz vezet, hogy a védjegyet nem csupán a lajstromozott árukkal, szolgáltatásokkal kapcsolatban illeti meg védelem, hanem olyan megjelölésekkel/védjegybejelentésekkel szemben is, amelyek annak árujegyzékétől eltérő árukra vonatkoznak.

A *Nina Ricci, S.A.R.L. v. E.T.F. Enterprises, Inc.*-ügyben¹⁶ a védjegyjogosult felszólalt a „Vittorio Ricci” védjegybejelentés ellen, amelyet különféle ruházati és kiegészítő áruk, cipők és kiskereskedelmi szolgáltatások tekintetében kívántak levédetni. A felszólaló számos „Ricci” szót tartalmazó védjegy jogosultja volt, pl. *NINA RICCI*, *SIGNORICCI* és *CAPRICCI* kozmetikai termékekre, illatszerekre vonatkozóan, valamint *MADMOISELLE RICCI* ruhák és női kiegészítők tekintetében. Első fokon elutasították a felszólaló kérelmét, mondván, hogy a *NINA RICCI* és a *VITTORIO RICCI* megjelölés összehasonlításakor a „Nina” és „Vittorio” szavak között semmilyen hasonlóság nincs sem hangzásban, sem megjelenésben, sem gondolati síkon. A TTAB alig tulajdonított továbbá jelentőséget a felszólaló védjegyeihez tartozó áruk forgalmi adatainak és ismertségének. Másodfokon a Federal Circuit megváltoztatta a TTAB határozatát azzal az indokolással, hogy az elsőfokú hatóság elmulasztotta figyelembe venni a felszólaló többi hivatkozott védjegyének hatását a megjelölések összehasonlítása során. A *Nina Ricci* úgy érvelt, hogy a „Ricci” szó olyan egyesítő jelleggel bír védjegyei kontextusában, mely domináns jellege és magas megkülönböztetőképessége útján jelöli az áruk eredetét. A másodfokú szerv, anélkül, hogy kitért volna a védjegycsalád elismerhetőségére, megállapította az összetéveszthetőség veszélyét a „*NINA RICCI* és kapcsolódó védjegyek” és a bejelentő *VITTORIO RICCI* megjelölése között. Indokolásában a bíróság kifejtette, hogy

„... nincs kifogás arra, hogy valaki egy versenytárs közismert védjegyét akár csak meg is közelítse ... és minden esetleges kétséget, tévedést vagy megtévesztést, amely az összetéveszthetőség körében felmerülhet, az újonnan piacra lépő versenytárs terhére kell, hogy értékeljünk, különösen, ha a korábbi védjegy jó hírű”¹⁷

Hasonlóképp a nem túl régi *Bose Corp. v. QSC Audio Prods., Inc.*-eset¹⁸ is felszólalással indult a *POWERWAVE* védjegy ellen, melyet hangerősítőkre jelentettek be. A felszólaló Bose cég *WAVE* védjegye audiotermekek tekintetében állt oltalom alatt, míg az *ACOUSTIC WAVE* védjegy többek között zenei hangszórókra és kompakt zenei rendszerekre. Az első fokon eljáró hatóság megállapította, hogy a felszólaló nem bizonyította védjegyei jó hírnevét, s hogy a „wave” szó sugalmazó jellegű hang- és rádióhullámok tekintetében. Végül a TTAB úgy határozott, hogy az összetéveszthetőség nem áll fenn. A fellebbezés során a Federal Circuit megváltoztatta az ítéletet. Ebben az esetben is a bíróság helyett, hogy a védjegycsalád elvének alkalmazhatóságát elemezte volna, az összetéveszthetőség megállapítását azzal

¹⁶ *Nina Ricci, S.A.R.L. v. E.T.F. Enterprises, Inc.*, 12 U.S.P.Q.2d 1901 (Fed. Cir. 1989)

¹⁷ A bíróság idézi a *Planter's Nut & Chocolate Co. v. Crown nut Co., Inc.*-esetet, 305 F.2d 916, 924–25 (CCPA 1962)

¹⁸ *Bose Corp. v. QSC Audio Prods., Inc.*, 293 F.3d 1367 (Fed. Cir. 2002)

indokolta, hogy egyrészt a felszólaló védjegyei jó hírűek, tehát szélesebb körű oltalmat élveznek a megjelölések összehasonlítása során is, mint a nem jó hírű védjegyek, másrészt a közös „wave” szó megjelenik mindhárom tárgyban megjelölésben, megalapozva az összevetésszerűség veszélyét.

A Bridgestone/Firestone North American Tire, LLC v. Silverstone Berhad-eset¹⁹ során a TTAB követte a Federal Circuit által is jóváhagyott, fent részletezett gyakorlatot, miszerint az ügy vizsgálatát a jó hírnév tekintetében folytatta le a védjegycsalád elvének vizsgálata helyett. Az ügy felszólalások sorozatából állt, melyben alapvetően a „Silverstone” megjelölést kívánták védjegyyaltalom alá helyezni, amit a felszólaló számos FIRESTONE és BRIDGESTONE/FIRESTONE védjegye alapján igyekezett megátolni azonos áruk (gumiabroncs) vonatkozásában. A felszólaló nem csupán védjegyei jó hírnevére, de a „stone” szóelem védjegycsaládkénti elismerésére is hivatkozott. A TTAB elutasította a védjegybejelentést, de csupán a korábbi védjegyek jó hírnevére hivatkozva. Annak ellenére nem hívta fel az eljáró hatóság a védjegycsaládok elvét, hogy határozatának indokolásában kiemelten foglalkozott a „stone” szóelemet tartalmazó termékek együttes forgalmazásával és reklámozásával.²⁰

Ugyanakkor az Egyesült Államok bíróságai más esetekben segítségül hívták a hivatkozott védjegyek jó hírnevét, s ezáltal a megjelölések közti összevetésszerűség elvárt mértékét csökkentették, vagy a védjegycsalád szigorú kritériumain enyhítettek. Az „alo-” esetben például a TTAB megállapította, hogy az „alo-” kezdetű megjelölések sorozata aloét tartalmazó kozmetikai termékekre olyan másodlagos jelentést hozott létre a használat során, ami által a fogyasztók az „alo-” előtagú megjelöléseket a védjegyjogosulthoz kötik. A másodlagos jelentés kialakulása annak ellenére megtörtént a TTAB véleménye szerint, hogy ezen előtag némileg leíró (álláspontunk szerint inkább sugalmazó) jellegű, ugyanakkor a több éven át folyó kizárólagos, intenzív használat és az eredeti szóképzés ezt ellensúlyozta. A TTAB azt is megállapította, hogy másodlagos jelentésre vonatkozó bizonyítékok megalapozzák a védjegycsaládként való elismerést is.²¹

Az Egyesült Államok védjegyjogában a másodlagos jelentés elve nem teljesen azonos a jó hírnévvel, de hasonló elvekről van szó, mivel mindkettő megállapításához hosszú ideig tartó használat, magas forgalmazási mutatók és jelentős reklám szükséges. Látható tehát, hogy a másodlagos jelentés kialakulása esetén nem jelent problémát, hogy a védjegycsalád közös eleme adott esetben leíró jellegű.

A jó hírnév elismerése szintén hasznos olyan esetekben, amikor az áruk, szolgáltatások eltérőek, hiszen a jó hírnévű védjegy oltalma átível az áruosztályokon. Erre példa a McDonald’s Corp. v. McClaim-eset. A McClaim szó szerinti magyar fordítása „McKövetelés” vagy „McIgény” lenne, s a TTAB azt az álláspontot foglalta el határozatában, hogy „bár

¹⁹ Bridgestone/Firestone North American Tire, LLC v. Silverstone Berhad, 2003 WL 1559659 (TTAB 2003)

²⁰ A TTAB megismételte a Nina Ricci, S.A.R.L. v. E.T.F. Enterprises, Inc.-ügyben fentebb idézett, sarkos állásfoglalását.

²¹ Aloe Crème Laboratories, Inc. v. Aloe 99, Inc., 188 U.S.P.Q. 316, 326 (TTAV 1975)

átlagos emberek minden bizonnyal nem tévesztenék össze a jogi szolgáltatásokat a gyorséttermi szolgáltatásokkal, úgy gondoljuk, hogy valamiféle kapcsolatot tételezhetnének fel a McCLAIM megjelölés és a McDonald's jó hírnevű „Mc-” védjegycsaládja között”.²² Hasonlóképpen a McDonald's javára döntött egy New York-i bíróság a McDENTAL megjelölés ellenében, amely annak ellenére sérti a McDonald's jogait, hogy nincs kapcsolat a vonatkozó árujegyzékek között, s az sem alátámasztható, hogy a McDonald's bármikor is fogászati szolgáltatások nyújtásába kezd a jövőben.²³ A bíróság szerint a McDonald's védjegycsalád azért erős, mert a fogyasztók széles köre ismeri az ún. „Mc-nyelv” használatát, azaz tisztában van azzal, hogyan épül fel a védjegycsalád, s azzal, hogy az egy vállalkozástól való származást, meghatározott minőséget jelöl.

A McDonald's sikerrel járt el továbbá a MCDATE védjegybejelentéssel szemben, melyet találkákkel kapcsolatos szolgáltatások árujegyzékkel jelentettek be,²⁴ valamint a McBabies, Inc. védjegybejelentése ellen is gyermekgondozó szolgáltatások tekintetében.²⁵

Szintén védjegyei jó hírnevének köszönhetette az International Diagnostic Tech., Inc. társaság, hogy a „-stix” végződésű védjegycsaládja alapján megállapították az összetéveszthetőséget egy azonos végződésű megjelöléssel olyan áruk esetében, melyek csupán részben voltak hasonlóknak tekintendők.²⁶ Végeredményben elutasították a STIQ védjegybejelentést a következő hivatkozott védjegyek alapján: MULTISTIX-C, N-MULTISTIX SG, CHECKSTIX, C-STIX. Mind a TTAB, mind a bíróság figyelembe vette a védjegycsaládhoz tartozó áruk magas forgalmi mutatóit és a különféle médiákban folytatott reklámozást, valamint az arra fordított összegek nagyságát.

Európai Unió

A közösségi védjegyrendszer 1996. január 1-jei bevezetése óta lehet oltalmat szerezni olyan védjegyre, amely az Európai Unió összes tagállamában egyszerre érvényes, és nem nemzeti oltalmak egyszerű összesítése. Ahogy a közösségi védjegy (CTM) adminisztrálását végző szervezet (Belső Piaci Harmonizációs Hivatal – BPHH vagy az angol rövidítésből OHIM) többször kifejtette, a közösségi védjegy jog önálló, autonóm rendszer, nem a tagállamok védjegyjogainak eredője. Alább a közösségi védjegy jog védjegycsaládra vonatkozó főbb eseteit tekintjük át, tehát ezen esetek nem a védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közéletéről szóló 2008/95/EK (ún. harmonizációs) irányelv (korábban 89/104/EGK irányelv) értelmezései.

²² McDonald's Corp. v. McClain, 37 U.S.P.Q.2d 1274, 1276 (TTAB 1995)

²³ McDonald's Corp. v. Druck & Gerner, DDS. P.C., 814 F. Supp. 112, 1135 (N.D.N.Y. 1993)

²⁴ McDonald's Corp. v. 2Bell B.V., Opp. No. 91118911, Application Serial Number: 75685456 (TTAB 2003)

²⁵ McDonald's Corp. V. McBabies, Inc. Opp. No. 84473 at 8 (TTAB oct. 28, 1992)

²⁶ Int'l Diagnostics tech., Inc. v. Miles Laboratories, Inc., 746 F.2d 798, 800 (Fed. Cir. 1984)

Védjegycsaládokat elutasító döntések

Mint láthatjuk, ezen döntések nem utasították el a védjegycsalád elvét önmagában, s az egyes esetekben történt elutasítások okait vizsgálva könnyen áttekinthetők mind a védjegycsaládok kritériumai, mind a gyakorlati problémák az elvre való hivatkozások során.

A „Citigate”-felszólalás ügyében²⁷ védjegybejelentést nyújtottak be a CITIGATE szó-ra. A felszólalás során hivatkozott védjegycsalád elemei a CITICORP, CITI (szó- és ábrás), CITIGROUP, CITIBOND, CITIEQUITY, CITIGARANT, CITIBANK, CITICARD, CITIGOLD, THE CITI NEVER SLEEPS voltak azonos osztályokban.

A felszólaló „citi-” kezdetű védjegyei jó hírnevére is hivatkozott üzleti és kapcsolódó szolgáltatások tekintetében. Bár a felszólaló nagy terjedelmű bizonyítékot nyújtott be a jó hírnév alátámasztására, arra is hivatkozott, hogy védjegycsaládjának kiemelt tagjaival (CITI, CITIBANK, CITICARD, CITIGROUP) kapcsolatban közismert a jó hírnév megléte, ezért ezen esetekben bizonyíték benyújtása valójában nem elengedhetetlen.²⁸ A hivatal megállapította, hogy a használatra vonatkozó bizonyítékok szinte kizárólag a CITIBANK védjegyre vonatkoznak, és elismerte, hogy az utóbbi megjelölés a pénzügyi szolgáltatások területén jó hírnevet élvez. A védjegycsaládra való hivatkozással kapcsolatban azt állapította meg a hivatal, hogy a hivatkozott védjegyek használatát megfelelően bizonyítani kell, továbbá azt is kimondta, hogy a védjegycsalád használatának azt is kell eredményeznie, hogy az EU releváns közössége úgy ismerje fel ezen védjegyeket, mint egyazon vállalkozástól származóakat.²⁹

A hivatal nem fogadta el a felszólaló fenti érvelését, miszerint a CITI védjegycsalád jó hírnevét úgymond hivatalból kellene figyelembe venni, mivel a védjegycsalád egészének jó hírnevét nem ismerik el, s az elismerést a bejelentő is kifogásolja. Következésképp az egész CITI védjegycsalád jó hírnevét a hivatal elutasította.

Egy másik, szintén a CITI védjegycsaládhoz tartozó eset során a CITIBANK védjegycsalád jogosultja a CITI (ábrás) védjegybejelentés ellen szólalt fel.^{30,31} A felszólaló közösségi és német CITI és CITIBANK védjegye jó hírnevére is hivatkozott üzleti és kapcsolódó szolgáltatások tekintetében. Nagy terjedelmű bizonyítékot nyújtott be a jó hírnév alátámasztására, s mellékelte a Német Szabadalmi Hivatal határozatát, amely a CITI védjegycsalád egészét jó hírnevűként fogadta el.

²⁷ Opposition Division 2012/2005 határozata: 07/06/2005, felszólalásszámok B 451 999 és B 452 005

²⁸ Véleményünk szerint a magyar jogban egy ilyen érvelés alapja lehet a Ket. 50. § (3) bekezdése, mely szerint a köztudomású tényeket nem kell bizonyítani.

²⁹ Op. cit. p. 9. 2. bek.

³⁰ Opposition Division 419/2004 határozata: 24/02/2004, felszólalásszámok B 364 812 és B 364 895, felszólaló Citicorp (US) és Citibank (US), bejelentő: Citi, S.L. (SP); First Board of Appeal R- 173/2004-1 határozata, 2005. március 1.

³¹ A felszólalás során hivatkozott védjegycsalád elemei: CITICORP, CITI (szó), CITIBANK, CITIBANKING, CITICARD, CITIGOLD, CITIPHONE, CITIBASICS, CITIBUSINESS, CITIONE, CITIDIRECT, CITINETTING, THE CITI NEVER SLEEPS azonos áruosztályban.

A hivatal megállapította, hogy a használatra vonatkozó bizonyítékok nem csupán a CITIBANK védjegyre vonatkoznak, és elismerte, hogy a felszólalók jogosultjai egy ténylegesen használt, és ezáltal érvényesíthető, „citi-” szóelemmel kezdődő védjegycsaládnak,³² valamint hogy a CITIBANK megjelölés a pénzügyi szolgáltatások területén jó hírnevet élvez. A jó hírnevű CITIBANK védjegyet [a CTMR 8(5) kereteire tekintettel] a CITI ábrás védjegybejelentéssel hasonlította össze a BPHH, és a „bank” szóelem leíró jellegét is figyelembe véve megállapíthatónak tartotta a fogyasztók általi összetéveszthetőséget.³³

Mivel a jó hírnévre alapozott felszólalásban a hivatal a felszólaló érvelését elfogadta, nem vizsgálta tovább a védjegycsaládra alapozott összetéveszthetőségi érveket. Mindenesetre abból kiindulva, hogy a vonatkozó árujegyzékek hasonlóak, és a CITIBANK és a CITI megjelölés összetéveszthetőségének veszélyét a hivatal megállapította, csupán vélelmezhetjük, hogy a védjegycsalád egészére való hivatkozás is megállta volna a helyét, de ez végül is nem nyert megerősítést.

A hivatal másodfokon sem látta alkalmazhatónak a védjegycsaládok elvét, azonban a felszólalásnak részben helyt adott egy korábbi CITI védjegy alapján az árujegyzék egy része vonatkozásában, és hangsúlyozta, hogy a védjegycsalád elve a közösségi védjegy jog bejáratott intézménye.³⁴

A BPHH által elbírált másik esetben az s10 megjelölést kívánták oltalom alá helyezni.³⁵ A DaimlerChrysler AG felszólaló alapvetően és szinte kizárólagosan a védjegycsaládjával való közvetett, asszociatív összetéveszthetőségre hivatkozott. A hivatkozott védjegycsalád elemei s 280, s 320, s 350, s 360, s 420, s 430, s 500, s 600 német szóvédjegy azonos áruosztályban.

A hivatal megállapította, hogy a védjegycsalád tagjainak kell, hogy legyen egy közös eleme, amely közös tagot a forgalom úgy ismer fel, mintha az egy meghatározott vállalkozástól eredne. Eszerint a hivatali érvelés szerint tehát nem a védjegyeket kell egy vállalatától eredőnek tekinteni, hanem a védjegycsalád közös elemét. Amennyiben ezt elfogadnánk, ez olyan magasabb kritériumot jelentene, ami a védjegycsalád elvének alkalmazhatóságát indokolatlanul leszűkítené.

Az s10-ügyben végeredményben a hivatal álláspontja szerint a védjegycsaládra alapozott, magasabb szintű védelem elismerésekor az összetéveszthetőséget a szokásos szigorúsággal kell vizsgálnunk,³⁶ s az összetéveszthetőség akkor áll fenn, ha a forgalomban több ilyen védjegy használata rendszeressé vált.

³² Op. cit. p. 13. 2. bek.

³³ Megjegyezzük, hogy annak vizsgálata során, hogy a megjelölés alapos ok nélkül történő használata sértene vagy tiszteességtelenül kihasználná a korábbi védjegy megkülönböztetőképességét vagy jó hírnevét, a BPHH figyelembe vette a védjegy jogi felhígulás (dilution) jelenségét, illetve veszélyét is, amint arra az indokolásban is kitért. E körben hivatkozik a határozat Jacobs főügyész érvelésére az Adidas-ügyben (az ítélet 37–39. szakaszai, Európai Bíróság, C-408/01), mely szintén összeköti a két fogalmat, azaz a megkülönböztetőképesség vagy a jó hírnev sérelmét a védjegy jogi felhígulással.

³⁴ "The concept of a family of marks is well established in Community trade mark law."

³⁵ Opposition Division 246/2001 határozata: 31/01/2001, felszólalás száma B 148 512, felszólaló DaimlerChrysler AG (DE), bejelentő: Volvo Personvagnar (SE), védjegybejelentés ügyszáma: 00028 787

³⁶ Hivatkozik az 57/1998 Beck's vs. Isenbeck-felszólalás esetére is.

A védjegycsaláddal való közvetett összetéveszthetőség esetén feltétel, hogy a közös elem azonos vagy legalábbis lényegében azonos (*wesensgleich*) legyen az összevetendő megjelölésekben. A „lényegében azonos” fogalmát a hivatal úgy határozta meg ebben az esetben, hogy a különbség a megjelölések között olyan csekély súlyú lehet csupán, hogy a fogyasztó arról alappal hihesse, hogy az csak félremondásból vagy elírásból adódik.

Lényeges a közös elem megkülönböztetőképessége is, s ez minél alacsonyabb, annál inkább távolodunk a „lényegében azonos” elfogadhatóságától. A hivatal elemezte a védjegyeket, és megállapította, hogy a korábbi védjegyek között nincsen 0-ra végződő, kétjegyű számot tartalmazó védjegy. Nem fogadta el védjegycsaládnak a hivatkozott védjegyek sorozatát, mivel a közös elemnek alacsony a megkülönböztetőképessége, hiszen az autóiparban szokásos ilyen kódokat használni, magát az „S” betűt is több gyártó használta, s az ilyen megjelöléseket mindig valamely autómárkával kombinációban használták. A fogyasztók ezen ipari gyakorlat miatt az átlagnál magasabb figyelmet szentelnek a típuskódok megkülönböztetésének (ellentétben például a fantáziaszavakkal). Az összetévesztés veszélye a hivatal szerint ezért kizárt, amit az is alátámaszt, hogy értékes autókról van szó, nem tömegcikkekről, a fogyasztó ilyen esetben az átlagosnál alaposabban mérlegel.³⁷

A 38. osztályban tett T-MAIS szóvédjegy-bejelentés ellen a Deutsche Telekom AG szólalt fel a következő, többek között azonos osztályban is lajstromozott korábbi védjegyei alapján: T-MAIL, T-MALL, T-MASK, T-MULTI, T-MEDIA, T-MOBIL, s kérte ezeknek a védjegyeknek védjegycsaládkénti elismerését, s a T-MAIS védjegybejelentés elutasítását.³⁸

A határozat érdekessége, hogy külön kitér a védjegycsalád fennállásának kérdésére, természetesen a megjelölések összehasonlításának logikai egységén belül, de mégis, mintegy elkülönülve az egyes korábbi jogok összehasonlításától. A határozat indokolásából számunkra az következik, hogy a BPHH elismeri, hogy egy létező (és használt) védjegycsaládra való sikeres hivatkozás többletvédelmet nyújt az egyes védjegyekre való hivatkozásnál. S bár a védjegycsaládra való hivatkozást ebben az esetben a hivatal elutasította, az alábbiakat fejtette ki.

„A védjegycsaládok tanát úgy határozhatjuk meg, mint a megjelölések egy csoportját, amely közös megkülönböztetőképességgel rendelkezik, s ennek következménye, hogy a fogyasztók nem csupán az egyedi megjelölést, hanem az egész védjegycsaládot kötik gondolati képzettársítás útján a védjegyjogosulthoz. Ebben az értelemben a hivatal elismeri, hogy a korábbi védjegyek ugyanazon felépítést követik, amennyiben mind nagy ’T’ betűvel kezdődnek, amelyet kötőjel útján kötnek egy közös szóhoz. Ugyanakkor megjegyzendő, hogy a védjegycsalád tagjakénti értelmezés a védjegyek használatából ered, és nem a lajstromban való pusztán jelenlétüktől. Ahhoz, hogy a releváns közösség több azonos elem-

³⁷ Az s10-esettel azonos megállapításokat olvashatunk a c90-esetben is, Opposition Division 262/2001 határozata: 31/0-1/2001, felszólalás száma B 148 363, felszólaló DaimlerChrysler AG (DE), bejelentő Volvo Personvagnar (SE), védjegybejelentés ügyszáma 00028 795.

³⁸ Opposition Division 2448/2001 határozata 10/10/2001, felszólalás száma B 216 749, felszólaló Deutsche Telekom AG (DE), bejelentő Main Road Telecomincações, S.A. (PT)

mel rendelkező védjegyet úgy fogjon fel, hogy azok azonos forrásból származnak, feltétel, hogy tudjanak a védjegyekről. A jelen esetben a felszólaló nem nyújtotta bizonyítékát, hogy korábbi védjegyeit Németországban használták volna. Ennek következtében úgy találjuk, hogy a felszólaló nem támasztotta alá, hogy egy védjegycsalád jogosultja.”³⁹

Végül álljon itt egy olyan eset, amelynek során a BPHH kifejezetten kitért arra, hogy az összetéveszthetőség megítélése milyen abban az esetben, ha a védjegycsalád elve alkalmazható, s milyen abban az esetben, ha – a szükséges feltételek hiányában – nem.

A felszólalással támadott közösségi védjegybejelentés a LIFESOURCE volt, amelyet a felszólaló a következő „védjegycsalád” alapján tartott elutasítandónak: DIETSOURCE, ISOSOURCE, FIBESOURCE, CITROSOURCE, SANDOSOURCE, RESOSOURCE.⁴⁰ A hivatal nem látta bizonyítotttnak a védjegycsalád elismerhetőségét, mivel a felszólaló nem bizonyította a védjegyek használatát. A hivatal ennek következtében a megjelölések összehasonlítását egyenként végezte el, és a felszólalást elutasította, de kifejtette, hogy a megfelelő használat bizonyítása és a védjegycsalád elvének alkalmazása mellett a felszólalásnak helyt adott volna, s a védjegybejelentést utasította volna el, mivel ez utóbbi esetben a „-source” végződésű védjegyek csoportját mint egészet hasonlította volna össze a LIFESOURCE védjegybejelentéssel.

A fenti esetekben láthattuk, hogy a védjegycsalád elvét a gyakorlat nem vonja kétségbe, az elutasítás okaként viszont gyakori a használat bizonyításának hiánya. Ennek ellenére az eljáró szervek több esetben fontosnak tartották, hogy a védjegycsalád elvének főbb kritériumait s egyes felmerülő kérdéseit tisztázzák határozataikban. Hasonlóan részletes kifejtésekkel természetesen az alábbi, a védjegycsalád elvét konkrét esetekben megerősítő döntésekben is találkozhatunk.⁴¹

A védjegycsalád elvét elismerő döntések

Az EASY LEASING (ábrás) védjegybejelentés elleni felszólalás⁴² során az EASYJET védjegycsaládra és egyes tagjainak jó hírnevére is hivatkozott a felszólaló, amelyek közül a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal az EASYJET védjegy jó hírnévét találta bizonyítotttnak az Egyesült Királyság területére, s ezáltal az Európai Unió egészére. A BPHH fejtegetései során az egyes korábbi jogokat is összehasonlítja a közösségi védjegybejelentéssel, s talán nem meglepő a megállapítás, hogy az EASY LEASING bejelentés nem összetévesztésig hasonló egyik konkrét korábbi joggal sem. Nem marad el azonban a védjegycsalád egészével való összevetés sem,

³⁹ Op. cit. p. 6.

⁴⁰ Opposition Division 2844/2000 határozata: 29/11/2000, felszólalás száma B 97578, felszólaló Novartis Nutrition AG (CH), bejelentő Lifesource International Inc. (US), bejelentés ügyszáma 405515

⁴¹ Jelenleg is folyamatban van az UNICREDIT közösségi védjegybejelentés ellen benyújtott felszólalás elbírálása az Elsőfokú Bíróság előtt T-398/06 ügyszám alatt. A felszólalást az UNIFONDS, UNIRAK, UNIZINS védjegycsaládra alapították. A felszólalást a BPHH mind első-, mind másodfokon elfogadta, s a védjegybejelentést elutasította a védjegycsalád elvére való hivatkozással.

⁴² Opposition Division 232/2005 határozata: 30/01/2005, felszólalás száma B 634 024, felszólaló easyGroup IP Licensing Limited (UK), bejelentő Clause Moulin (FR), bejelentés ügyszáma 2 875 185

bár a BPHH lát fogalmi különbséget a bejelentés szóösszetétele és a korábbi jogok összetétele között, véleményünk szerint helyesen, mégis megállapíthatónak tartja az összetévesztetőséget a jó hírnév védelmének keretei között.

Érdekes, hogy a hivatal szerint csupán az EASYJET védjegy élvezne jó hírnevet, mégis vissza-visszaköszön a határozat indokolásában a védjegycsaládra s a többi felszólalói védjegyre való hivatkozás. Az indokolást a magunk részéről úgy értelmezzük, hogy a központi EASYJET védjegy jó hírneve kisugárzik a védjegycsalád többi, nem jó hírnévű tagjára is, ami végeredményben az egész védjegycsalád jó hírnevéhez vezet.⁴³

A MCBAGEL közösségi szövedjegy-bejelentés ellen a McDonald's Corporation nyújtott be felszólalást.⁴⁴ A felszólaló hivatkozott védjegyei jó hírnevére, valamint McDONALD's védjegye közismert státuszára és a támadott bejelentést megelőző, korábbi használatokra.⁴⁵

Némileg érthetetlen, illetve csak az európai védjegy jog sajátosságaival magyarázható, hogy se jó hírnevet, se közismertséget nem állapított meg a hivatal, hiszen ezeknek CTMR 8(4) szerinti vizsgálata a Davidoff-eset előtt (C-292/00, Európai Bíróság, 2003. január 9.) fölösleges tehernek és támadási felületnek tűnhetett számára, ha az összetévesztetőség amúgy is megállt a CTMR 8(1)(b) alapján.

A hivatal ugyanakkor megállapította, hogy bár az egyes védjegyek nem az összetévesztetőségig hasonlóak a MCBAGEL védjegybejelentéshez, az utóbbi a fogyasztóra tett összbenyomása alapján a McDONALD's védjegycsaládba tartozik. A hivatal ennek megfelelően – a védjegycsalád elvére hivatkozással – elutasította a MCBAGEL védjegybejelentést.

A BRIDGE/BAINBRIDGE-eset

Ez az eset – bár elsősorban a lajstromozott alaktól eltérő használati forma kapcsán szokták idézni – nézetünk szerint a védjegycsaládokra nézve is mérőöldkönek tekintendő, ezért részletesebben tárgyaljuk. Az ügy⁴⁶ az Elsőfokú Bíróság védjegybejelentést elutasító határozatát⁴⁷ követően került az Európai Bíróság elé, amely megerősítette az előbbi fórum döntését.⁴⁸

⁴³ Az ügyben benyújtott fellebbezést elutasították R 396/2005-2 ügyszám alatt 2005. július 6-án.

⁴⁴ Opposition Division 2551/2002 határozata: 28/08/2002, felszólalás száma B 184 970, felszólaló McDonald's International Property Company, Ltd. (US), bejelentő Flour Foods Research Limited (IE), a védjegybejelentés ügyszáma 00340 943

⁴⁵ A hivatal úgy találta, hogy a védjegycsaládjellegét bizonyította az a közvélemény-kutatás, melynek során a következő kérdést tették fel az interjúalanyoknak: „Melyik az az étterem, amely 'Mc' kezdetű ételeket kínál, mint például McBacon, McBeans, McToast, McPork, McSausage?” A válaszadók 76%-a a McDonald's-ot nevezte meg. A Fellebbezési Tanács szerint ez bizonyította, hogy a brit fogyasztók úgy tekintenek ezen megjelölésekre, mintha egyazon vállalkozástól erednének.

⁴⁶ A támadott védjegybejelentés a BAINBRIDGE (ábrás) volt, amelyet a felszólaló a következő olasz védjegyek alapján talált kifogásolhatónak: BRIDGE (ábrás), BRIDGE (logó és ábrás), OLD BRIDGE (ábrás) THE BRIDGE BASKET (ábrás), THE BRIDGE (3d), THE BRIDGE WAYFARER (ábrás), THE BRIDGE (szó-), OVER THE BRIDGE (szó-), FOOTBRIDGE.

⁴⁷ Az Elsőfokú Bíróság T-194/03 sz. ügyben hozott határozata: 23/02/2006, felszólaló Il Ponte Finanziaria SpA, bejelentő Marine Enterprise Projects

⁴⁸ A Közösségi Bíróság C-234/06-P ügyben hozott határozata: 13/09/2007, felszólaló Il Ponte Finanziaria SpA, bejelentő Marine Enterprise Projects

Az Elsőfokú Bíróság előtt a – korábban felszólaló – felperes előadta, hogy a fellebbezési tanács tévesen zárta ki az összetéveszthetőségre vonatkozó értékeléséből egyes korábbi ábrás védjegyeit azzal az indokkal, hogy nem igazolták a használatukat. A felperes szerint a szóban forgó korábbi védjegyek egy olasz királyi rendelet értelmében „defenzív védjegyeknek” minősülnek, és e jogszabály alapján esetükben nem szűnik meg a védjegyjogtalom a használat elmaradása miatt.

A BPHH szerint a „sorozatvédjegyek” fogalmának csak akkor van jelentősége az értékelés során, ha az érintett fogyasztó a ténylegesen használt korábbi védjegyek mindegyikével oly módon szembesült, hogy az a benyomása keletkezhetett, hogy a védjegyek közti kapcsolat arra utal, hogy a védjegyek ugyanattól a személytől származnak.

Az Elsőfokú Bíróság pontos módszertani útmutatót nyújt, amikor kifejti álláspontját, miszerint⁴⁹ először a bejelentett védjegyet minden egyes releváns korábbi védjeggyel külön-külön össze kell hasonlítani, ezután pedig az összetéveszthetőség vizsgálata keretében meg kell vizsgálni a felperesnek a korábbi védjegyek állítólagos „család-”, illetve „sorozat-” jellegére alapított érvét. E ponton már csak a felperes azon érvének elemzése van hátra, miszerint a korábbi védjegyek, amelyek mindegyikére ugyanannak a „bridge” szóelemnek a jelenléte jellemző, „védjegycsaládot”, illetve „sorozatvédjegyeket” alkotnak-e.⁵⁰ A felperes szerint e körülmény olyan jellegű, hogy objektíve összetéveszthetőséget eredményezhet, amikor a fogyasztó a bejelentett védjeggyel találkozik, mert a fogyasztó azt hiheti, hogy az e védjeggyel jelölt áruk szintén a felperestől származnak.

Az Elsőfokú Bíróság emlékeztetett arra, hogy az ítélkezési gyakorlat szerint az összetéveszthetőséget átfogóan, az adott ügyre vonatkozó valamennyi körülményt figyelembe véve kell értékelni annak alapján, hogy az érintett vásárlóközönség milyen képet alkot a megjelölésekről és a szóban forgó árukról és szolgáltatásokról. Megjegyezte továbbá, hogy végeredményben amikor a valamely közösségi védjegybejelentéssel szembeni felszólalás több korábbi védjegyen alapul, és e védjegyek olyan jellegzetességeket mutatnak, amelyek lehetővé teszik annak megállapítását, hogy azok „sorozat” vagy „család” részét képezik – ami különösen akkor lehetséges, ha a védjegyek teljes egészében tartalmazzák ugyanazt a megkülönböztető elemet, és másik grafikai vagy szóelemmel egészülnek ki így különböztetve meg egyiket a másiktól, vagy ha azok az eredeti védjegyből kivont azonos elő- vagy utótagot ismétlik meg –, akkor e körülmény releváns tényezőt képez az összetéveszthetőség értékelése szempontjából.

„Hasonló előfeltevések esetén a bejelentett védjegy és a sorozat részét képező korábbi védjegyek közötti lehetséges asszociáció révén akkor merülhet fel az összetéveszthetőség, amikor a bejelentett védjegy olyan hasonlóságokat mutat a korábbi védjegyekkel, amelyek alkalmasak arra, hogy a fogyasztó azt higgye, a bejelentett védjegy ugyanannak a sorozat-

⁴⁹ Elsőfokú Bíróság T-194/03 sz. ügy op. cit. 85. szakasz

⁵⁰ Elsőfokú Bíróság T-194/03 sz. ügy op. cit. 115. szakasz

nak a részét képezi, és ezért az általa jelölt áruk kereskedelmi szempontból ugyanattól a személytől származnak, mint a korábbi védjegyekkel jelölt áruk, vagy eredetüket tekintve kapcsolatban vannak vele. A bejelentett védjegy és a korábbi sorozatvédjegyek közötti ezen összetéveszthetőség – amely az ütköző megjelölések által jelölt áruk kereskedelmi eredetével kapcsolatban okozhat megtévesztést – akkor is fennállhat, amikor, mint jelen esetben, a bejelentett védjegy és a korábbi védjegyek közötti összehasonlítás, külön-külön elvégezve, nem teszi lehetővé annak megállapítását, hogy közvetlenül fennáll az összetévesztés veszélye. Ilyen esetben az a veszély, hogy a szóban forgó áruk vagy szolgáltatások kereskedelmi származását illetően a fogyasztó tévedhet, nem abból az eshetőségből ered, hogy a fogyasztó összetévesztheti a bejelentett védjegyet a korábbi sorozatvédjegyek valamelyikével, hanem abból az eshetőségből, hogy azt hiszi, a bejelentett védjegy ugyanazon sorozatnak a része.”

A közösségi védjegy jog 2007 előtti bizonytalanságára utal mégis, hogy az Európai Bíróság előtt a BPHH arra hivatkozott, hogy a „sorozatvédjegy” fogalmát a 40/94 rendelet nem veszi figyelembe, és csak az olasz védjegy jogi ítélkezési gyakorlat alkotta ezt meg, amely jogilag minősíti azt a helyzetet, amikor képzettársítás állhat fenn a sorozatvédjegyek és a bejelentett védjegy között. Szerencsére az Európai Bíróság minden kétséget eloszlatott⁵¹ afelől, hogy a védjegycsalád elve meghonosodott-e a közösségi védjegyekre vonatkozó jogban.⁵² Ezenkívül részletesen kifejtette a vonatkozó használati kötelezettséggel kapcsolatos álláspontját:

„... az Elsőfokú Bíróság nem a korábbi védjegyek használatának igazolását követelte meg, hanem csak annak igazolását, hogy ezek közül a védjegycsalád vagy sorozatvédjegy fennállásához elegendő számú védjegyet használtak, és az összetéveszthetőség értékelése szempontjából ez utóbbi fennállásának igazolását.”⁵³

Értelmezésünk szerint tehát nem szükséges a hivatkozott védjegycsalád összes tagját használni ahhoz, hogy sikerrel lehessen hivatkozni a védjegycsalád elvére a megjelölések összehasonlításakor, azonban elegendő számú védjegyet kell használni ahhoz, hogy a fogyasztóknak módjukban álljon a védjegyeket egymáshoz és a védjegyjogosulti társasághoz kötni. Elméletileg nem kizárt, hogy egy kéttagú védjegycsalád is elismerést nyerjen, hiszen a védjegycsaládokban lévő védjegyek száma – a közös elemnél fogva – bármikor bővíthető vagy szűkíthető.

⁵¹ Op. cit. Közösségi Bíróság C-234/06-P, 63. szakasz: „Védjegycsalád” vagy „sorozatvédjegy” fennállásakor az összetéveszthetőséget konkrétan annak a lehetősége eredményezi, hogy a fogyasztó téved a bejelentett védjeggyel jelölt áruk vagy szolgáltatások származását vagy eredetét illetően, és tévesen azt feltételezi, hogy a bejelentett védjegy ehhez a védjegycsaládhoz vagy sorozatvédjegyhez tartozik.

⁵² Op. cit. Közösségi Bíróság C-234/06-P, 62. szakasz: „Jóllehet közösségi védjegybejelentéssel szembeni, használati kötelezettséggel még nem terhelt, egyetlen korábbi védjegyre alapított felszólalás esetén az összetéveszthetőséget a két védjegy lajstromozás szerinti alakjának összehasonlítása alapján kell értékelni, ez eltér abban az esetben, ha a felszólalást több olyan védjegy fennállására alapították, amelyek közös tulajdonságaik alapján 'védjegycsalád' vagy 'sorozatvédjegy' tagjának minősülhetnek.”

⁵³ Op. cit. Közösségi Bíróság C-234/06-P, 65. szakasz

Magyarország

Jelenleg csupán egy olyan közzétett magyar bírósági döntésről tudunk,⁵⁴ amely – bár a korábbi, 1969. évi IX. védjegy törvény alapján – kifejezetten állást foglalt a védjegycsalád elvével kapcsolatban egy védjegybitorlási perben. A pert az „akvaline” szó használata miatt indították számos „akva-” kezdetű védjegyre való hivatkozással. Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy az „akva-” előtag egyrészt igen gyakran szerepel mind a forgalomban, mind a védjegylajstromban, másrészt leíró jellegű a vonatkozó árukra. Ezen okok miatt mind az elsőfokú, mind a másodfokú bíróság elvetette a védjegycsalád elvére való hivatkozást, s a keresetet elutasította.

A Magyar Szabadalmi Hivatal előtt emelkedett jogerőre az az ügy, amelyben a McDonald's nyújtott be felszólalást a McPOP nemzeti védjegybejelentés⁵⁵ ellen közismert, jó hírű védjegycsaládjára hivatkozva a 30. osztályba tartozó áruk tekintetében. A McDonald's amellett érvelt, hogy a McDONALD's védjegycsalád olyan védjegyek gyűjteménye, mely védjegyeknek közös az elsődleges megkülönböztetőképességgel rendelkező eleme (a „Mc-” előtag), s mely egyedi védjegyeket így a fogyasztók asszociáció útján kötik össze egymással. Annak érdekében, hogy ilyen asszociáció létrejöjjön, a felszólaló elismerte, szükséges, hogy a védjegyek közös eleme domináns és megkülönböztető legyen, továbbá, hogy azt a releváns fogyasztói kör ilyennek ismerje fel. Álláspontja szerint ebből az következik, hogy a közös elemnek arra kell utalnia, hogy az áruk ugyanattól a vállalkozástól erednek.

A McPOP megjelölés felépítése a McDonald's szerint megegyezett a McDONALD's védjegycsalád felépítésével: a domináns „Mc” betűk használata a szó elején, melyeket egy rövid szó követ, amely ráadásul leíró jellegű, a „pop” szóelem ugyanis egyértelműen a pop-cornra utalt, ami az áruféleség elnevezése.

A bejelentő a hivatal felhívására nem válaszolt, ezért az a rendelkezésre álló adatok alapján hozta meg határozatát, amelyben elutasította a McPOP védjegybejelentést. A határozat indokolása szerint a lajstromozni kért McPOP megjelölés és az ellentartott „McDONALD's védjegycsalád” védjegyei összetéveszthetőségig való hasonlósága fennállt, amit megalapozott a magyar nyelvben hangsúlyos, szóeleji „Mc-” előtagok, illetve azok írásmódjának azonossága, továbbá a második szóelem nagy kezdőbetűjének alkalmazása.

A Magyar Szabadalmi Hivatal indokolásában továbbá azt is kifejtette, hogy a megjelölés árujegyzéke a 30. áruosztályban különféle sós ízesítésű növényi magvakat és pattogatott kukoricát tartalmazott, amely forgalmazási szempontból a hivatal véleménye szerint hasonlóan tekinthető a McDonald's cég védjegyeinek árujegyzékében felsorolt kekszek, aprósütemények, cukrászsütemények, sütemények, kétszersültek árukhoz. Az indokolás kitér arra is, hogy a felsorolt termékek étkezési céljukat tekintve a főétkezést követő, esetleg az étkezések

⁵⁴ BH 1995. 568. (Legf. Bír. Pfv. IV. 21. 425/1994. sz.)

⁵⁵ M04 02126 ügyszám

között elfogyasztott rágcáslnivalók nagy csoportjába tartoznak, így a termékeket fogyasztó vásárlói kör megegyezik. A hivatal álláspontja szerint hasonlóan minősültek a McPOP védjegybejelentés árujegyzékében megadott termékek a védjegyek árujegyzékében szereplő fűszerek, só, bors, öntetek, ízesítők árucsoporthoz is, mivel a növényi magvak és a pattogtatott kukorica ízesítésére adott esetben felhasználhatóak a fent említett készítmények.

Végeredményben a hivatal megállapította, hogy az ellentartott védjegyekhez hasonló megjelölés és a termékek értékesítési körülményeinek figyelembevételével a fogyasztók juthatnak olyan következtetésre, hogy ezeket a termékeket azonos cég hozza forgalomba, ezért az összetéveszthetőség veszélye fennáll. A hivatal a jó hírnévre vonatkozó érvelést csak eltérő áruk tekintetében látta volna relevánsnak, így azzal nem foglalkozott, hiszen az összetéveszthetőség anélkül is fennállt figyelembe véve a hasonló árukat, aminek következtében a McPOP védjegybejelentést elutasították, noha véleményünk szerint a McDonald's védjegycsalád egyik védjegyének második szótagja sem volt önmagában összetévesztésig hasonló a „-pop” szótaghoz.

Továbbra is a McDonald's védjegycsaládnál maradván, annak jogosultja Magyarországon a nemzeti MCGREEN védjegy lajstromozása ellen nyújtott be felszólalást. A McGreen védjegybejelentés árujegyzéke fűmag, trágya stb. árukra terjedt ki.⁵⁶ Noha a védjegybejelentést végül – a Magyar Szabadalmi Hivatal határozata előtt – visszavonták, a vonatkozó áruk különbözősége miatt a hivatal döntése feltételezésünk szerint nem lett volna okvetlenül kedvező a felszólaló részére. A hivatal döntésének hiányában végül is nyitott kérdés maradt, hogy a védjegycsalád jó hírneve mennyire veendő figyelembe ilyen és hasonló esetekben, amikor az áruk szignifikánsan eltérnek egymástól.

Egy másik esetben a McDonald's a McCHINESE nemzetközi védjegy magyarországi ki-terjesztését támadta sikerrel védjegycsaládja alapján,⁵⁷ azonban a korábbi jogszabályi rendelkezések miatt a hivatal elutasítása – a jogosult válasza hiányában – kvázi automatikus volt, így túlzó lenne arra következtetni, hogy a hivatal a védjegycsalád elvét ebben az esetben értékelte, s elfogadhatónak ítélte volna.⁵⁸

A fenti esetekből megállapíthatjuk, hogy a védjegycsalád elve korántsem idegen a bíróságok és főleg a Magyar Szabadalmi Hivatal gyakorlatától, s azt a hivatal alkalmazta is a közelmúltban egyes esetekben. A védjegycsaládok kritériumainak teljes körű, részletes kidolgozása és bírói kimondása, elismerése a nemzeti törvény keretei között azonban még, úgy tűnik, várat magára.

⁵⁶ Ügyszám: M05 01898, árujegyzéke: 1. Trágák, ültetőkomposzt, növények védelmére szolgáló termékek; 5. Növények védelmére szolgáló termékek; 31. Fűmag.

⁵⁷ IR 853 260

⁵⁸ A bejelentő válasza hiányában az akkori jogszabályoknak megfelelően ideiglenes elutasításból kvázi automatikusan jogerős végleges elutasítás lett.

Végkövetkeztetések

Megállapíthatjuk, hogy az összetéveszthetőség asszociációs értelmezése során alkalmazható a védjegycsaládok elve, amely ma gyakorlatilag a joggyakorlat szintjén létezik, s az ahhoz kapcsolódó számos, különös kritérium miatt a joggyakorlat szerepe a jövőben is minden bizonnyal kiemelt jelentőségű lesz ezen a területen. Érdemes azonban megfontolni, hogy nem szükséges-e a védjegycsalád elvének bizonyos szintű kodifikációja, mivel a jelenlegi jogszabályi környezetbe több ponton nehezen illeszthető be.

Az egyik ilyen pont, hogy védjegycsaládok esetén nem az egyes ütköző megjelöléseket hasonlítjuk össze, hanem az egyik oldalról a védjegycsalád egészét, mind az áruk, mind a megjelölés szempontjából. Egy másik ilyen pont, hogy a védjegycsaládra való hivatkozásnál az eljáró szervek megkövetelik a használat bizonyítását, ami természetesen jól indokolható azzal, hogy a fogyasztó csak abban az esetben tévesztheti össze a támadott megjelölést a védjegycsaláddal, ha az utóbbit mint ilyet felismeri. Ez a felismerés szükségképpen a forgalom útján, azaz használat révén jön létre. Látszólag mégis ütközik ez az elv a vonatkozó jogszabályok használat bizonyításáról szóló előírásaival, és felmerül a kérdés, hogy más védjegyek esetében a használatnak miért és mennyiben lehet ettől eltérő jelentősége a védjegycsaládok elvénel kimunkált, kimunkálendő használati szinttől.

Ezen túl úgy véljük, hogy a védjegycsalád elve mindinkább elfogadottá és bevetté vált a közösségi védjegyekkel kapcsolatban, s Magyarországon is egyre több ilyen hivatkozás történik. Ellentétben az egyesült államokbeli gyakorlattal, ahol az eljáró szervek előnyben részesítik a jó hírnév elvének elbírálását, a közösségi és a magyar jogszabályok gyakorlatából az adódik, hogy az eljáró szerv az összetéveszthetőség mérlegelése során a védjegycsaládra való hivatkozás megengedhetőségéről is dönt, s adott esetben egyazon eljárásban a jó hírnévvel kapcsolatos érvek elbírálására is sor kerül.

Az áruk összehasonlításának kérdéskörével kapcsolatban elmondhatjuk a fentiek alapján, hogy a jelenlegi magyarországi gyakorlat nem olyan rigorózus, mint az Egyesült Államokban, habár a magyar gyakorlat által figyelemmel kísért közösségi esetjog az utóbbi években afele mutat, hogy az áruk összehasonlításának szigorítása lehet az egyik jogi megoldás a nagyszámú konkuráló közösségi védjegy megjelenéséből adódó konfliktusra az üzleti életben.

Végül megjegyezzük, hogy bár a fenti jogesetek nagyrészt felszólalási eljárásokkal kapcsolatosak, a védjegycsaládok elvének nem csupán egyes védjegyek elleni felszólalási, törlési eljárásokban lehet fontos szerepe, hanem védjegybitorlási eljárásokban is.

Végül felmerül a kérdés, hogy a fent elemzett esetektől eltérő, szóelemet nem tartalmazó ábrás vagy nem hagyományos védjegyek esetén lehet-e értelmezni a védjegycsalád fogalmát. Bár nem tudunk ilyen védjegycsaládról, a gyakorlati nehézségek ellenére ezt elképzelhetőnek tartjuk (pl. jellegzetes állatrajzok sorozata, hangsor stb.), s védjegyjogi szempontból feltétlenül kihívás lenne ezek elemzése és összehasonlításuk más megjelölésekkel.

Dr. Hepp Nóra

KERESŐMOTOR: EGY ÚJABB FEJEZET A SZERZŐI JOG SZABÁLYOZÁSÁN BELÜL?

„A keresésben van egy korty titokzatosság és szentség”¹

A cikk megírásának ötletét néhány, a keresőmotorokban üzleti lehetőséget látó ügyfél megkeresése adta. Az utóbbi időben a keresőmotor az interneten fellelhető információk kapuőrévé vált, komoly fejtörést okozva a jogalkalmazók számára. Az érdekek közötti konfliktussal kapcsolatban jegyzi meg *Wild*, hogy az információk rendszerezéséhez fűződő közérdek, illetve a keresőszolgáltatást nyújtó gazdasági érdek, valamint a szerző kizárólagos joga közötti ellentét az egyes vagyoni és egyéb érdekek mentén oldható fel az aktuális technológia szintjének figyelembevételével.² A közérdek tekintetében megjegyezhető, hogy a keresőmotorok funkciójának Janus-arcúsága jelent meg. Az információk gyors és jól strukturált választéka mellett a keresőknek ugyanis számolni kell olyan találati listával is, amely a fogyasztót megtévesztő elérhetőségekből kerül összeállításra.³

A keresőmotor szerzői jogi megítélése a szerzői jog szürke zónájának részét képezi, tehát a kérdések száma inkább kétértelmű válaszokba torkollik, a mérleget hol a szerző, hol a közérdek irányába billentve.

A nemzetközi joggyakorlatban a keresőmotor szerzői jogi érintettsége egyrészt a hiperlink, másrészt a thumbnail (vagy „miniatűrízalt kép”) szerzői jogi megítélésén keresztül vált érdekes kérdéssé. Mindkét említett esetben felmerül, hogy a keresőmotor használata vajon a felhasználás vagy a szabad felhasználás körébe esik-e.

A felhasznált források kérdésében röviden utalni kell arra, hogy a hiányos magyar bírói gyakorlatra tekintettel az alábbi felvetéseket a magyar (szerzői) joghoz közel álló német joggyakorlatra és jogirodalomra alapoztuk, azzal, hogy a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) szabályai tükrében ugyanezek a megoldások elképzelhetők, ezért ennek magyar vonatkozására csak röviden térünk ki. Továbbá hozzá kell tenni, hogy a felvázolt megoldások megítélése sokkal inkább az Szt. szabályainak jogpolitikai, mint szó szerinti értelmezését igényli.

A cikk felépítésével kapcsolatban megjegyezzük, hogy a német joggyakorlat tükrében bemutatásra kerül a szerzői műveket érintő hiperlink és thumbnail alkalmazásának kérdése, amely megközelíthető a ráutaló magatartás formájában tett hozzájárulás vélelme vagy

¹ *John Battelle*: *Keress!*, HVG Kiadó, Budapest, 2006, p. 13

² *Gerhard Schricker*: *Urheberrecht*, Kommentar, 3. Auflage. Verlag C.H.Beck, 2006. § 97, p. 1906

³ Vö.: Baidu-eset (lásd 3. pont alatt) Chinese search engine Baidu ... Music & Copyright, 2008. 12. 12., 379. sz., p. 4

ennek a vélelemnek az elutasítása alapján. Az ebben a kérdéskörben felmerülő „rendes felhasználás” zsinórmértéke szorosan kapcsolódik az ezt követő pontban tárgyalt szabad felhasználás Sztj.-beli szabályaihoz. Az elemzést a felelősségi szabályok ismertetése zárja, amelyek jövőbeni újragondolása szükséges lehet.

1. A keresőmotor vizsgálata a felhasználás tükrében

Mi is az a keresőmotor? Szándékadatbázis. Hétköznapi nyelven megfogalmazva az interneten működő keresőmotor olyan program, amely a felhasználó által megadott feltételeknek (többnyire egy szónak vagy kifejezésnek) megfelelő információkat keres a világhálón.⁴

A keresőmotor vázát az interneten található információmennyiség képezi, aminek védelmét a *sui generis* adatbázis oltalmi forma biztosítja.⁵ A keresőmotor szerzői jogi „anatómiájának” vizsgálatánál a hiperlinkek és a thumbnailek érdemelnek figyelmet, amelyek kommunikációs hálót alkotnak a kereső és a tartalmat kínáló között, megkönnyítve a felhasználó számára az információk rendszerezését. A szerzői művekre fókuszálva a keresőmotor tehát az egyes alkotók műveiből hoz létre egy virtuális csokrot. Így a keresőmotort üzemeltetők és a szerzők érdekei között számos vitát váltott ki a hiperlink és a thumbnail alkalmazása, amely viták megoldása nemcsak a szerzői jog, hanem más jogterületek – így pl. a versenyjog – közegében is szorgalmazható.

1.1. A hiperlink megítélése a Paperboy-határozat tekintetében

Az elemzés körét megnyitó kérdés, hogy a találati lista hiperlinkje a mögötte álló mű felhasználásának minősülhet-e.

Említésre méltó ennek a kérdésnek az alfája és ómegájaként nyilvántartott német Legfelsőbb Bíróság *Paperboy*-ítélete.⁶ A határozat értelmében a Paperboy nevet viselő portál keresőmotorja 290 rangos hírportál tartalmában való keresést tett lehetővé. A találati lista egyes soraiban hiperlink formájában jelent meg a forrás, amelyre rákattintva a cikk közvetlenül elérhetővé vált, megkerülve a honlap reklámokat tartalmazó főoldalát. A Paperboy továbbá külön szolgáltatásként nyújtotta az egyes felhasználók által megadott kulcsszavak alapján összeállított, „személyre szabott”, belső linkekből álló elektronikus napilapot, amelyet e-mail útján, ingyenesen küldött meg a részükre.⁷ A szerzői jogi jogsértést a felperes további

⁴ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Keres%C5%91motor> (2009. 01. 05.)

⁵ Artur-Axel Wandtke, Winfried Bullinger: UrhR, Praxiskommentar zum Urheberrecht, 2. Auflage. Verlag C.H.Beck, 2006, § 44a UrhG, p. 609; Schriker: i. m. (2), § 87a, p. 1643

⁶ Bundesgerichtshof Urteil vom 17. Juli 2003, I ZR 259/00 (a továbbiakban: Paperboy-határozat); <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&Datum=2003&Sort=3&Seite=5&client=3&anz=1706&pos=171&nr=27035>

⁷ Wandtke, Bullinger: i. m. (5), § 89b UrhG, p. 1079

érve támasztotta alá, mégpedig az adatbázis védelmére hivatkozva. A felperes állítása szerint a Paperboy a hozzáférést a hírportálok cikkeihez azok adatbázisán keresztül biztosítja, ami ugyancsak a szerzői jogi védelem részét képezi.

Az eset részletesebb elemzése nélkül az alábbi néhány érdekesség emelhető ki. A bíróság azon az állásponton volt, hogy a tényállás elemei nem valószínűsítik meg a szerzői jogi értelemben vett felhasználást. A link ugyanis lényegében elektronikus utalás, amelynek aktiválásával kerül sor a tényleges felhasználásra, azaz a többszörözésre. Ez pedig már nem a keresőmotort üzemeltető, hanem a felhasználó hatókörébe esik.⁸ Ebből következik, hogy a link nyilvánossághoz közvetítése nem jelenti a link mögött található szerzői mű többszörözését, illetve nyilvánossághoz közvetítését. A hiperlink és az eredeti mű forrása között fennálló helyettesíthetőség kérdésében a bíróság a Paperboy-határozatban így „nemlegesen” foglalt állást. A bíróság mindemellett kiemelte, hogy minden olyan jogosultnak, aki művének terjesztésére az internetet használja, azzal is számolnia kell, hogy jogai érvényesítését – a közérdekre tekintettel – csak korlátozottan gyakorolhatja. A közérdek pedig abban mutatkozik meg, hogy a keresőszolgáltatások igénybevétele nélkül az áttekinthetetlen információmenyiség miatt az internet ésszerű használata nem lenne lehetséges. A döntés e tekintetben összhangban áll az amerikai joggyakorlatban elterjedt ún. *Sony-szabállyal*. Ennek lényege, hogy szerzői jog nem válhat a technológiai fejlődés akadályává.⁹ Ebből következik, hogy a szerzői jog szabályai nem gyakorolhatnak kontrollt olyan új technológiai megoldások felett, amelyek az információáramlást segítik elő.¹⁰ Más megítélés alá eshet, amikor a keresőmotor teljes egészében jeleníti meg a művet. A felhasználónak ebben az esetben tehát nem kell a linkre kattintania a műhöz való közvetlen hozzáférés érdekében. A többszörözés, illetve nyilvánossághoz közvetítés itt már megvalósul, amihez a szerző hozzájárulása szükséges.

Továbbá utalni kell az adatbázisok egymás közötti kapcsolódásának a határozatban tükröződő jogi megítélésére is. A felperes keresetében sérelmezte, hogy a Paperboy szolgáltatását érintő online hírportálok (www.handelsblatt.com, www.dm-online.de) szerzői jogi védelme két tekintetben is fennáll. Az alkotás műfajába tartoznak ugyanis mind a cikkek, mind pedig az azokból mozaikszerűen összeállt *sui generis* adatbázis.¹¹ A bíróság a korábbiakban már említett álláspontját az adatbázis védelmére kiterjesztve megállapította, hogy az adatbázis tartalma egészének vagy jelentős részének felhasználására nem kerül sor.¹² Ennek fényében nem állapítható meg, hogy az adatbázis tartalmának jelentéktelen része a Paperboy szolgáltatása útján ismételt és rendszeresen került volna kimásolásra, illetve új-

⁸ Paperboy-határozat, i. m. (6), p. 16. A többszörözés abban az esetben nem sérti a tartalomszolgáltató felhasználáshoz fűződő jogát, amennyiben a magáncélú másolás feltételei fennállnak. *Georg Nolte*: Paperboy oder die Kunst den Informationsfluss zu regulieren von Datenbanken, Links und Suchmaschinen. ZUM, 2003. 7. sz., p. 544

⁹ Vö.: Sony Betamax-eset in: *Matthew Rimmer*: Digital copyright and the consumer revolution: hands off my iPod. Edward Elgar Publishing Limited, 2007, p. 102

¹⁰ *Rimmer*: i. m. (9), p. 102

¹¹ Paperboy-határozat i. m. (6), p. 7

¹² *Wandtke, Bullinger*: i. m. (5), § 89b UrhG, p. 1079

rahasznosításra oly módon, hogy az sérelmes lett volna az adatbázis rendes felhasználására, vagy indokolatlanul károsította volna az adatbázis előállítójának jogos érdekeit.¹³ Ebből az következik, hogy minden olyan online adatbázis, amelyik nem tartalmaz – a keresést akadályozó – műszaki intézkedést, más online-adatbázisok által ily módon felhasználható.¹⁴

A fentiekből azonban nem következik egyenesen, hogy a keresőmotor-szolgáltatás ne érintené a szerzők kizárólagos szerzői jogait. *Wild* megjegyzi, hogy a keresőmotor robotjának funkciója a honlapok tartalmára már a link elhelyezését megelőzően kiterjed.¹⁵ Ezáltal az online adatbázis tartalma a keresőszolgáltatást nyújtó számítógépein tárolásra kerül, ez pedig a szerző többszörözésének jogát érintheti.¹⁶ Itt *Wild* a keresőszolgáltatást nyújtók „mentségére” a műszaki intézkedés hiányát említi.¹⁷ A műszaki intézkedés tehát a keresőszolgáltatás akadályát jelentheti. A jelenlegi technológia már lehetővé teszi, hogy a honlap üzemeltetője pontosan meghatározza, hogy az oldal mely része váljon a keresőmotorok által kereshetővé, mely része pedig nem.¹⁸ *Hoeren* kétségét fogalmazza meg azzal kapcsolatban, hogy a keresőmotorok valóban „tiszteltben tartják” a tiltó felhívást, amelyet a HTML fejlécébe lehet belefoglalni.¹⁹ Alapvetően tehát a honlaptulajdonos kezében van a döntés a hozzáférés lehetővé tétele, illetve annak megakadályozása tekintetében.

Nolte a Paperboy-döntéssel kapcsolatban jegyzi meg, hogy nem lenne indokolt a hiperlink kérdését – annak jelentős szerepére tekintettel – a kizárólagos jogok körébe sorolni.²⁰ Már csak azért sem, mert a linket elhelyező személy kontrollja nem terjed ki a link mögötti műre. A keresőmotorok megítélésének „ingoványos talaját” jelenti a belső link kérdése. *Nolte* szerint a számos esetben vitatott megítélésű belső link tekintetében a honlap jogosultjának számolnia kell a honlap – reklámot tartalmazó – főoldalát megkerülő link elhelyezésével.²¹ Az elvárhatóság körébe tartozik tehát, hogy a honlaptulajdonos az így kieső bevételek tekintetében rugalmas reklámstratégiát alakítson ki,²² illetve lehetőség nyílik arra is, hogy a honlap úgy kerüljön kialakításra, hogy a belső oldalakhoz kizárólag a főoldalon keresztül lehessen eljutni.²³

¹³ *Wandtke, Bullinger*: i. m. (5), § 89b UrhG, p. 1079

¹⁴ *Wandtke, Bullinger*: i. m. (5), § 89b UrhG, p. 1079–1080

¹⁵ *Schricker*: i. m. (2), § 97, p. 1906

¹⁶ *Schricker*: i. m. (2), § 97, p. 1906. A Google-nál a honlapok tartalmának feltérképezését 175 000 számítógép végzi folyamatosan; <http://www.net-position.hu/sajtoszoba/erdekesseg/> (2009. 01. 07.)

¹⁷ *Schricker*: i. m. (2), § 97, p. 1906

¹⁸ *Schricker*: i. m. (2), § 97, p. 1906

¹⁹ *Thomas Hoeren*: Keine wettbewerbsrechtlichen Bedenken mehr gegen Hyperlinks? GRUR, 2004. 1. sz., p. 5

²⁰ *Georg Nolte*: Anmerkung. CR, 2003. 12. sz., p. 925

²¹ *Nolte*: i. m. (20), p. 925

²² *Nolte*: i. m. (20), p. 925

²³ *Nolte*: i. m. (8), p. 545

1.2. Részkonklúzió

Összegezve megállapítható, hogy a Paperboy-határozat értelmében a link elhelyezése nem azonosítható a felhasználás – szerzői jogi értelemben vett – fogalmával. A bíróság a hangsúlyt a közérdeket szolgáló információk rendszerezésére helyezte, tagadva egyúttal a keresőmotor és a honlap szolgáltatása közötti helyettesíthetőség fennállását.

1.3. A thumbnail nyilvánossághoz közvetítésének szerzői jogi megítélése

A válaszok keresésében a miniaturizált képek jelentik a következő mérföldkövet. A felhasználás kérdésköre a hiperlinkekhez képest annyiban bővül, hogy a képek lekicsinyítése miatt az átdolgozás jogának érintettsége is vizsgálendő.

A szerző kizárólagos átdolgozási joga abban az esetben merülhet fel, ha az eredeti művet oly módon változtatja meg az átdolgozó személy, amelynek eredményeképpen egy másik mű jön létre.²⁴ Az átdolgozást követően tehát egyéni, eredeti jelleg fennállása szükséges. A thumbnailok esetében egyéni, eredeti jelleg ugyanakkor a legjobb indulattal sem fedezhető fel. Ennek hiánya mellett a szerző is azonosíthatatlan marad, hiszen a keresőmotor funkciójából ered a lekicsinyített kép létrejötte. Ebből következik, hogy a thumbnailok esetében átdolgozásról nem beszélhetünk.²⁵

A hamburgi,²⁶ a jénai²⁷ és a bielefeldi²⁸ bíróság a thumbnail keresőmotorok linklistáján történő megjelenítését nyilvánossághoz való közvetítésnek, illetve az eredeti kép módosított verziója többszörözésének minősítette.

A három ítélet közül a hamburgi ítélet érdemel figyelmet. A tényállás ismertetése nélkül a határozat indokolását emeljük ki, miszerint a thumbnail alkalmazásával megvalósul az előzetes engedélyhez kötött felhasználás. A bíróság mindezt arra alapozta, hogy a konkrét esetben a keresőmotor nyilvánossághoz közvetítette olyan kép thumbnailjét is, amely az érintett honlapon már nem volt elérhető. A bíróság a thumbnail „gyenge” minősége tekintetében pedig megjegyezte, hogy a lényegtelen vonások hiánya ellenére az eredeti kép lényeges vonásai ugyanúgy megjelennek a thumbnailben.²⁹ A bíróság közvetett módon utalt rá, hogy esetről-esetre vizsgálendő, hogy a keresőmotor képkereső funkciója a szükségszerűség körébe esik-e vagy sem, azaz mennyiben kell a keresőmotornak a találati listáján a képeket

²⁴ Vö.: Sztj. 29. §

²⁵ <http://www.anwalt-mietrecht.de/aktuelles/urheberrecht-und-suchmaschinen.html?nextstep=10>

²⁶ Landgericht Hamburg, Urteil vom 5.9.2003, Az. 308 O 449/03; <http://www.linksandlaw.de/urteil73-thumbnails.htm>

²⁷ A jénai bíróság határozata szerint a thumbnail esetében felhasználás fennállását a háromlépcsős doktrína támasztja alá. Lásd OLG Jena, Urteil vom 27.02.2008, Az. 2 U 319/07; <http://www.anwalt-mietrecht.de/aktuelles/urheberrecht-und-suchmaschinen.html?nextstep=10>

²⁸ Részlet az Infosoc-irányelv végrehajtásáról szóló IviR tanulmányból, p. 10; http://mszh.hu/szerzoijog/tanulmany/EK_tanulmany_jogok_s_kivitelek.pdf

²⁹ Landgericht Hamburg, Urteil i. m. (26)

feltüntetnie.³⁰ Az érdekek közötti konfliktus feloldásával kapcsolatban a hamburgi bíróság felveti, hogy a jogalkotó feladata, hogy a közérdek és a keresőszolgáltató gazdasági érdeke, valamint a szerző érdeke közötti konfliktust feloldja.³¹

Amennyiben az előzetes engedélyhez kötött felhasználás esetéből indulunk ki, akkor kérdésként merülhet fel, hogy vajon a keresőmotorok funkciója felfogható-e külön vagyoni jogként, amelyhez külön díjigény kapcsolódik. A német jogirodalom szerint a képkeresőt üzemeltetővel kötött felhasználási szerződés a magas tranzakciós költségek miatt valószínűleg ellehetetlenítené a keresőszolgáltatást.³² Mindamelllett annak a lehetősége, hogy a keresőmotort üzemeltető valamennyi kép jogosultjával felhasználási szerződést kössön, szinte kizártnak tűnik. Amennyiben ennek modellje támogatandó, akkor ez az egyes szerzők fellelhetősége, a részükre kifizetett jogdíj magas összege miatt kizárólag közös jogkezelés keretében képzelhető el.³³

Az előzőekben kifejtett „előzetes engedélyhez kötött felhasználási megoldással” szemben foglalt állást az erfurti bíróság.³⁴ Az erfurti bíróság indokolása a szerzői hozzájárulás vélelméből indult ki. Ebben az esetben a felperes olyan művész volt, akinek a képei honlapján elérhetők voltak anélkül, hogy a felperes a honlapjának forráskódjában keresési funkciót gátló műszaki intézkedést alkalmazott volna. A bíróság hozzáteszi, hogy a jelen esetben benyújtott bizonyítékok figyelembevételével nincs szó felhasználásról tekintettel arra, hogy a thumbnail feltüntetése az alábbi megjegyzéssel történik: „Alább található a kép eredeti méretben”, „Eredeti kép”. Erre hivatkozva az ítélet szerint kizárólag a link elhelyezése valószínűleg meg anélkül, hogy az eredeti képet a keresőszolgáltatást nyújtó a szerverén tárolná.³⁵ A bíróság indokolásában kiemelte, hogy a keresőmotor működése nem befolyásolja hátrányosan az eredeti szerzői mű rendes felhasználását, épp ellenkezőleg, annak felhasználását segíti elő. A bíróság tehát – az amerikai *Kelly v. Arriba Soft*-esethez hasonlóan³⁶ – a helyette-

³⁰ A hamburgi bíróság példaként említi a keresőmotor „A fotóhoz” linket, ami a thumbnail alternatívája lehet. *Robert Kazemi*: Online-Nachrichten in Suchmaschinen. CR, 2007. 2. sz., p. 100

³¹ LG Hamburg Urteil vom 26.9.2008. Az. 308 O 42/06; <http://www.linksandlaw.de/urteil142-stoererhaftung-darstellung.htm>

³² Vö.: *Matthias Leistner, Felix Stang*: Die Bildsuche im Internet aus urheberrechtlicher Sicht. CR, 2008. p. 506; *Matthias Berberich*: Die urheberrechtliche Zulässigkeit von Thumbnails bei der Suche nach Bildern im Internet. MMR 2005. 3. sz., p. 146; továbbá LG Erfurt Urteil vom 15.3.2007., Az. 3 O 1108/05; <http://www.linksandlaw.de/urteil171-bildersuche-thumbnails.htm>

³³ Ennek lehetőségét *Berberich* vitatja a közös jogkezelők és a képek jogosultjának viszonya tekintetében. A jogosultak azonosítása és az ebből adódó befizetett jogdíjak felosztása jelentős akadályokba ütközhet.

³⁴ Hasonló döntést hozott a holland bíróság, miszerint a miniaturizált képek ingatlanos honlapon való megjelenítése – azok lecsinnyített mérete miatt – nem sérti a jogosult többszörözéshez való jogát. Court Of Arnhem, 16 March 2006 (Ljn Av5236), in: Európai Unió Bizottsága: Commission staff working document. Report to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee on the application of Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society, p. 3; http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/copyright-info/application-report_en.pdf

³⁵ LG Erfurt Urteil, i. m. (32)

³⁶ *Rimmer*: i. m. (9), p. 240

síthetőség kizárására alapozta az említett hátrányos befolyás hiányát, mégpedig a thumbnail – annak az eredeti képéhez viszonyított – gyenge minőségére tekintettel. A bíróság kitért továbbá arra is, hogy a jelen eset megítélésében a copyright-hivatkozás sem mérvadó. Ennek magyarázata abban áll, hogy a szerző a hozzáférést ingyenesen tette lehetővé, másrészt a felperes a honlap forráskódjában (>robots.txt-adatok<) a kereshetőséget akadályozó parancsokat nem aktivizálta.

A ráutaló magatartásban megnyilvánuló beleegyezés vélelmének fennállása azonban nem feltétlen. A ráutaló magatartás kapcsán tehát három fontos feltétel teljesülését kell kiemelni: a helyettesíthetőség hiányát, a műszaki intézkedés hiányát, valamint a honlapon való hozzáférhetőséget.

A képek nyilvánosságához közvetítése kizárólag azok lekicsinyítését követően történhet, ami kiküszöböli annak veszélyét, hogy a lekicsinyített kép az eredeti alteregójává váljon. Fontos tehát, hogy a tartalom szerzőjének a felhasználáshoz fűződő érdeke a keresőmotor működése által ne sérüljön.³⁷ A felhasználók és a szerzők közötti érdekegyensúly vizsgálata tehát a legjobban a helyettesíthetőség „szűrőjén” keresztül történhet. A helyettesíthetőség fennállása ugyanis a kereső személyt „megállásra” készíti, és nem a thumbnailre való rákattintásra. A keresőmotor funkciója kizárólag a művekre való figyelem felhívására, azaz „reklámozására” terjedhet ki, és nem azok közvetítésére. (Ugyanitt kell utalni a szöveges tartalmaknál a megfelelő terjedelmű idézésre, amely nem ösztönözheti a felhasználót az eredeti szöveg megkerülésére.) A keresőmotor tehát a szerző tekintetében nem a felhasználást helyettesítő, hanem azt elősegítő szerepet tölthet be.

További megkötést jelent, hogy csak azoknak a képeknek a kereshetősége biztosítható, amelyek szabadon hozzáférhetők. *Beberich* kiemeli, hogy a szabad hozzáférés nemcsak a műszaki intézkedés hiányát jelenti, hanem a kép adott honlapon való fellelhetőségét is. Ebből az következik, hogy amennyiben a kép jogosultja megszüntette a képhez való hozzáférést (pl. a kép levétele a honlapról), ezt a beleegyezés visszavonásának kell tekinteni.³⁸ Ez a gondolatmenet összhangban áll a ráutaló magatartás kiterjesztő értelmezésének tilalmával.³⁹

Megjegyezhető továbbá, hogy a szerzői akarat vélelmét tükröző bírói gyakorlat evidenciaként kezeli az olyan robotok alkalmazását, amelyek a keresőmotor működésének megakadályozását szolgálják. A műszaki intézkedések megkerülése esetén felmerül a felelősség kérdése. Ebből következően, amennyiben a szerzői mű jogosultja hatásos műszaki intézkedéssel kívánja a keresőmotor általi indexálást⁴⁰ megakadályozni, és ennek ellenére sor kerül

³⁷ Vö.: *Leistner, Stang*: i. m. (32), p. 506

³⁸ A honlapról eltávolított képnek a keresőmotor találati listáján való megjelenítése a kép a keresőmotor catchingjében történő köztes tárolás kérdését veti fel.

³⁹ Vö.: Szjt. 42.§-ának (2) bekezdésével: „Ha a felhasználási szerződés tartalma nem állapítható meg egyértelműen, a szerző számára kedvezőbb értelmezést kell elfogadni.”

⁴⁰ Az indexálás során a keresőmotor a honlapok szavait egy regiszterbe gyűjti be. L. <http://de.wikipedia.org/wiki/Indexieren> (2009. 01. 17.)

a szerzői mű thumbnailjének megjelenítésére, ez az adott esetben a keresőmotort üzemeltető felelősségét vonhatja maga után.

Végül röviden meg kell említeni a ráutaló magatartásban megnyilvánuló beleegyezéssel szemben állást foglaló jénai bírósági ítéletet, amely ugyancsak a thumbnailok kérdésével foglalkozott.⁴¹ Eszerint a képek nyilvánossághoz közvetítése arra irányul, hogy azokat a többi internethasználó megtekinthesse. A ráutaló magatartás ez esetben nem irányulhat az említett körön kívülre, azaz a képek thumbnailként való átalakítására és azok keresőmotor általi „felhasználására”. Az ítélet értelmében a képek interneten történő nyilvánosságához való közvetítése nem értelmezhető bármilyen felhasználási szerződés megkötésére vagy felhasználásba történő beleegyezésre irányuló akaratként, mert az a szerző érdekeivel ellentétben állna. A jénai bíróság tehát előzetes engedélyhez kötött felhasználásnak minősítette a képek thumbnailként való megjelenítését. Az ítélet még csak fel sem veti annak kérdését, hogy a keresőmotorok általi kereshetőség elősegítése mennyiben sértheti a szerző jogait, és irányul a szerző érdekeivel össze nem férő felhasználásra.

1.4. Részkonklúzió

Összegezve az előzőeket kiemelhető, hogy a bírói gyakorlat megosztott a thumbnail megítélésével kapcsolatban. Vannak olyan határozatok, amelyek a szerző engedélyéhez kötik a thumbnail használatát. Ezeknek a határozatoknak az indoklása az eredeti kép keresőszolgáltatást nyújtó szerverén történő tárolást, az eredeti kép thumbnailverziójának lényeges vonásaiban való megfelelést, végül a ráutaló magatartás kiterjesztő értelmezésének tilalmát említi. Ezzel szemben a hozzájárulás vélelmét kimondó határozat kiemeli, hogy szükséges a helyettesíthetőség és a műszaki intézkedések hiánya, valamint az eredeti mű honlapon való elérhetősége.

A magyar szabályozás tekintetében megjegyezhető, hogy két lehetőség áll fenn a hiperlink és a thumbnail megítélése esetében. A bíróság a felhasználás esetében az Szjt. 43. §-ának (5) bekezdésében foglalt „célszerűségi” és/vagy az Szjt. 42. §-ának (3) bekezdésében biztosított, a szerző számára „kedvezőbb értelmezés” zsinórmértékét veheti alapul. Míg az előbbi a keresőszolgáltatást nyújtó érdekét és a közérdeket támogató értelmezéshez vezethet azáltal, hogy a szerző művének interneten való nyilvánosságához közvetítése magában foglalja a keresőszolgáltatáshoz való hozzájárulást, addig a „szerző számára kedvezőbb” értelmezés a célszerűség tekintetében kizárhatja a keresőszolgáltatásra való kiterjesztést. A két értelmezés, illetve a két érdekcsoport közötti döntés a magyar bíróságra vár. E kérdés elbírálását az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény (a továbbiakban

⁴¹ <http://www.anwalt-mietrecht.de/aktuelles/urheberrecht-und-suchmaschinen.html?nextstep=10>

Elkerv.) 13. §-a csak részben segíti elő.⁴² A jogalkotó a hozzáférhetővé tett információ szabványosított címét tekintve nem teszi lehetővé az eltávolítási eljárást. Ez utóbbi feltételezhetően az URL nyilvánosságához közvetítését jelenti, amire tekintettel szerzői jogi jogsértés nem követhető el.

2. A keresőmotor a szabad felhasználás esetkörében

Mindenek előtt ki kell emelni, hogy a keresőmotor csak olyan műhöz nyújthat hozzáférést, amelyet nyilvánosságra hoztak. Hasonlóan a hozzájárulás vélelméhez, itt is feltétel, hogy a keresés időpontjában műszaki intézkedés ne akadályozza a keresetőséget, illetve a linkek mögötti alkotás valóban elérhető legyen. Nehézséget ebben az esetben a jövedelemszerzés feltételének teljesülése jelenthet, amely a keresőmotort üzemeltetők esetében szükségszerű része a szolgáltatásnak. A keresőmotor funkciója az Szjt. idézésre, látképre, lényeges tartalomról adott tájékoztatásra vonatkozó szabályain keresztül közelíthető meg.

2.1. A hiperlink mint idézés

Érdekességgként említhető, hogy vannak olyan keresőmotorok (így pl. a Google), amelyek éppen a tudományos publikációk értékét meghatározó idézés és idézettség gondolatmenetén jöttek létre.⁴³ Az idézéssel való szoros kapcsolódás a keresőmotor hiperlinkjével áll fent.⁴⁴ Itt a hiperlink elsősorban a forrásmegjelölés szerepét tölti be, ami a visszakeresetőséget szolgálja, azaz az internethasználó számára lehetővé válik, hogy a forrásként megjelölt műhöz a linke kattintással teljes egészében hozzáférjen. Kritikaként fogalmazódik meg az idézés szabályainak alkalmazásával kapcsolatban, hogy az idézés célja a keresőmotorok esetében nem azonos a kritikai, vitatkozó, alátámasztó céllal, sokkal inkább a figyelemfelhívással. A thumbnailok esetében az idézés vizsgálata szükségtelen, mert az Szjt. az idézést fotóművészeti és képzőművészeti alkotások esetében kizárja.

⁴² Vö.: Elkerv. 13. §-ának (1) bekezdése szerint: „Az a jogosult, akinek a szerzői jogi törvény által védett szerzői művén, előadásán, hangfelvételén, műsorán, audiovizuális művén, adatbázisán fennálló jogát, továbbá a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló törvényben meghatározott, a védjegytalomból eredő kizárólagos jogát a szolgáltató által hozzáférhetővé tett információ – ide nem értve a hozzáférhetővé tett információ szabványosított címét – sérti (a továbbiakban: jogosult), teljes bizonyító erejű magánokiratba vagy közokiratba foglalt értesítésével felhívhatja a 9–11. §-ban meghatározott szolgáltatót a jogát sértő tartalmú információ eltávolítására.”

⁴³ Ehhez kapcsolódik szorosan az ún. bibliometria, azaz az írott dokumentumok és idézetstruktúrák tudománya. Ezen a területen a legismertebb mérőszám a Garfield-féle hatástényező. Ennek fényében egy szaklap hatástényezőjét egy adott évben az adja, hogy az előző két évben a szaklapot hány szakkikk idézte. A hatástényezőt tehát a hálózatban szereplő csomópontok előfordulásának száma adja meg. Lényegében ez adja a Google működésének alapelvét is. Vö.: Battelle: i. m. (1), p. 65–66

⁴⁴ A német Legfelsőbb Bíróság elektronikus utalásnak nevezi a hiperlinket. Paperboy-határozat, i. m. (6) p. 16.; Tóth Péter Benjámin: Jogi felelősség hiperlink alkalmazásakor. p. 2; <http://www.artisjus.hu/opencms/export/download/aszerzoi jogrol/hiperlink.pdf> (2008. 11. 02.)

2.2. A thumbnail mint látkép

A thumbnailok esetében a látképre vonatkozó szabály analóg alkalmazása merülhet fel. Ez a szabály lehetővé teszi, hogy a *szabadban, nyilvános helyen*, állandó jelleggel felállított képzőművészeti, építészeti és iparművészeti alkotásról a szabad felhasználás körében látkép készüljön.⁴⁵ A „szabadban, nyilvános helyen” kitétel analóg módon alkalmazható az internetre, amely az információk áramlása, forgalma esetében virtuális utak, terek összességét adja ki. Ebből kiindulva feltételezhető, hogy minden olyan szerzőnek, aki művét felteszi az internetre, célja, hogy ahhoz a nyilvánosság tagjai szabadon hozzáférhessenek. Ennek megakadályozása – míg a szabadon álló alkotások esetében pl. a fal létesítése – az internet világában pl. az adott tartalomhoz való hozzáférés jelszóhoz kötése. Ennek analóg alkalmazását a német jogirodalomban *Leistner/Strang* elvetik. Hivatkozásuk alapja, hogy ez az értelmezés az interneten található szerzői művek felhasználását parttalaná tenné.⁴⁶ Ez a felvetés vitatható, tekintettel a háromlépcsős teszt alkalmazásának lehetőségére, ami kellően alkalmas arra, hogy határt szabjon egy ilyen értelmezés kialakulásának.

2.3. A thumbnail mint lényeges tartalomról adott tájékoztatás

A mű nyilvánosságra hozatala előtt annak *lényeges tartalmáról* csak a szerző hozzájárulásával szabad a nyilvánosság számára tájékoztatást adni.⁴⁷ Ebből következik, hogy nem kell a szerző hozzájárulása, ha valaki a nyilvánosságra hozott mű lényeges tartalmáról kívánja a nyilvánosságot tájékoztatni. A mű nyilvánossághoz való közvetítése és az annak lényeges tartalmáról való tájékoztatás közötti határvonal azok egymáshoz való viszonyában keresendő, azaz, hogy a lényeges tartalomról való tájékoztatás mennyiben helyettesítheti a művet. Ennek a jogintézménynek a keresőmotorok thumbnail funkciójára való alkalmazása felmerülhet, amennyiben a helyettesíthetőség hiányzik. Így a keresőmotor funkciója a nyilvánosság tájékoztatását célozza.⁴⁸

2.4. Részkonklúzió

Összefoglalva az előzőeket megállapítható, hogy a hiperlink és a thumbnail használatának szerzői jogi megítélését az idézés, a látkép és a lényeges tartalomról adott tájékoztatás szabályainak analóg alkalmazása könnyíthetné meg. Másrészt mérlegelhető a keresőmotorokra tekintettel a szabad felhasználás taxatív esetkörének megnyitása.⁴⁹ A jövedelemszerzésből

⁴⁵ Vö.: Szjt. 68. § (1). Vö.: *Leistner, Stang*: i. m. (32), p. 502

⁴⁶ *Leistner, Stang*: i. m. (32), p. 502

⁴⁷ Vö.: Szjt. 10. § (2)

⁴⁸ *Leistner, Stang*: i. m. (32), p. 503

⁴⁹ Vö.: *Leistner, Stang*: i. m. (32), p. 503; továbbá LG Hamburg Urteil vom 26. 9. 2008 Az. 308 O 42/06; <http://www.linksandlaw.de/urteil142-stoererhaftung-darstellung.htm>

fakadó ellentmondást a „háromlépcsős” teszt alkalmazása oldhatja fel. Akár a szabad felhasználás, akár a felhasználás körébe helyezzük a hozzáférés funkcióját, a keresőszolgáltatást nyújtó felelőssége mindkét esetben felmerül. Különösen azokra az esetekre gondolhatunk, amikor a keresőmotor – mint közvetítő szolgáltató – segíti elő a szerzői jogi jogsértést.

3. A keresőszolgáltató felelőssége

3.1. A folyamatos ellenőrzés kötelezettsége

A német Legfelsőbb Bíróság Paperboy-határozatából kiindulva arra a következtetésre juthatunk, hogy a keresőmotor üzemeltetője nem felel abban az esetben, ha a link használója a link mögött található mű szerzői jogait megsérti. A bíróság arra alapozza álláspontját, hogy a jogosultnak a szerzői művek – műszaki intézkedések alkalmazása nélküli – internetre történő feltöltésével adott esetben számolnia kell a lehívást követő jogsértésekkel.⁵⁰ A jogsértő felhasználásokat a linkhasználat minőségében nem változtatja meg, csak annyiban, hogy az adott szerzői műhöz nagyobb számban férnek hozzá a felhasználók.⁵¹ A hiperlink hiányában tudniillik a felhasználó ugyanúgy hozzáférhet az interneten nyilvánossághoz közvetített műhöz, ha annak URL-jét ismeri, azaz a jogsértés bekövetkeztének nem *sine que non*ja a link elhelyezése, illetve annak nyilvánossághoz való közvetítése.⁵² *Volkman*n egy kissé absztrakt példával támasztja alá a keresőszolgáltatást nyújtó személy felelősségének korlátozását, miszerint a színdarabot ajánló cikk írója nem felel a színházigazgató felé az olvasók előadás alatt gyakorolt nem megfelelő viselkedéséért.⁵³

A bíróság nyitva hagyja azonban annak kérdését, hogy a keresőmotor üzemeltetőjét felelősség terheli-e abban az esetben, ha olyan belső linket tesz hozzáférhetővé, amihez a hozzáférés hatékony műszaki intézkedéssel bizonyos látogatói körre korlátozódik.⁵⁴

A közvetítő szolgáltatót tehát nem terheli felelősség a tekintetben, hogy folyamatosan ellenőrizze a crawler⁵⁵ által indexált holnapok tartalmát szerzői jogi szempontból.⁵⁶ Ez

⁵⁰ Paperboy-határozat, i. m. (6), p. 17

⁵¹ Paperboy-határozat, i. m. (6), p. 17.; *Christian Volkman*n: Unterlassungs- und Beseitigungsansprüche gegen Hyperlinksetzer im Urheberrecht. GRUR, 2005. 3. sz., p. 203

⁵² Paperboy-határozat i. m. (6), p. 17

⁵³ *Volkman*n: i. m. (51), p. 203

⁵⁴ Ehhez szorosan kapcsolódik a *Copiepresse v. Google*-eset, amelyben a belga elsőfokú bíróság megállapította, hogy a Google megsértette a Copiepresse belga lapkiadó szerzői jogait olyan cikkek elérhetővé tételével, amely írásokat a Copiepresse saját honlapjáról korábban már levett. Az ítélet szerint a Google az érintett műveket haladéktalanul köteles volt szerveréről eltávolítani; <http://www.copiepresse.be/13-02-07-jugement-en.pdf>

⁵⁵ A crawler egy olyan program, amelynek segítségével a keresőmotor a világhálót átvizsgálja, és a talált honlapokat elemzi. L. <http://de.wikipedia.org/wiki/Crawler> (2009. 01. 17)

⁵⁶ Ezt támasztja alá az OLG Nürnberg (22. 06. 2008., Az. 3 W 1128/08) ítélete is, aminek értelmében a keresőmotor vizsgálati kötelezettsége nem általános, hanem kizárólag a jogosult felszólító levelében érintett tartalomra terjed ki; http://medien-internet-und-recht.de/druckversion_mir.php?mir_dok_id=1716 (2009. 01. 09.)

azonban nem jelenthet teljes immunitást a szerzői jogi jogsértésekkel kapcsolatban. A jogosultnak ugyanis jogsértés esetén lehetősége nyílik – a magyar szabályozásban is jól ismert – értesítési-eltávolítási eljárás megindítására.⁵⁷ Ez a felelősség szubjektív alapú, azaz kimenetési lehetőséget biztosít a szolgáltató számára. A felelősség alóli mentesülés feltétele, hogy a szolgáltatónak ne legyen tudomása a jogellenes cselekményről vagy információról, illetve ennek fennállása esetén haladéktalanul tegye meg az ilyen információhoz való hozzáférés megakadályozásához szükséges intézkedéseket.⁵⁸ Ezt kiegészítendő az Szjt. lehetőséget nyújt a jogosult részére, hogy a tényállás részleteinek felderítése érdekében adatok benyújtását kérmezze a bíróságon.⁵⁹ Ebből következik, hogy bár a keresőmotor üzemeltetőjét a tartalmak folyamatos ellenőrzése nem terheli, a szerző a jogsértéssel kapcsolatos adatok nyújtását igényelheti a közvetítő szolgáltatótól, amennyiben a jogsértés megállapításra került.

Arra, hogy a keresőmotor működése a jogsértés előidézése tekintetében milyen veszélyt jelenthet a szerzői jog jogosultja számára, jó példa az amerikai joggyakorlatban ismertté vált *Perfect 10 Inc v. Google Inc* esete.⁶⁰ A Perfect 10 Inc keresetet nyújtott be a Google ellen, mert annak képkeresőmotorja elősegítette, hogy az internethasználó olyan képeket hívjon le eredeti méretükben, amelyek a Perfect 10 honlapján található fotók jogosultjainak szerzői jogait sértik. A bíróság azonban visszautasította a Perfect 10 keresetét, a következőkre alapozva álláspontját. A Google közvetett módon lehetne felelős, mert a többszörözés a kereső számítógépével történő kapcsolatfelvétel alatt történt. A bíróság azonban e tekintetben megállapította, hogy a Perfect 10 nem tudta bebizonyítani, hogy a Google jogosult lenne megakadályozni, hogy harmadik személyek honlapjukra a Perfect 10 jogait sértő információkat tegyenek fel.

3.2. Új jelenség: a keresőszolgáltatással való visszaélés kérdése

A jogsértésekre másik példa az amerikai Google kínai „testvére”, a Baidu névre hallgató keresőmotor. Az ellene jelenleg folyó peres eljárásokban elhangzott kifogások közül néhányat említünk csak meg. Egyes kifogások arra irányultak, hogy a Baidu találati listáján első helyen jelölt meg olyan honlapokat, amelyek hamisított gyógyszereket tartalmaztak.⁶¹ A kifogások között elhangzott az is, hogy a kínai keresőmotor olyan honlapok hozzáférését blokkolta, amelyek üzemeltetője nem volt hajlandó fizetni.⁶² Mindemellett olyan oldalak elérhetőségét kínálta fel, amelyek csak a Baidu keresőmotoron keresztül váltak hozzáférhetővé, és illegális zenefájlok tartalmaztak. Ezzel szemben szűkebb hozzáférést nyújtott

⁵⁷ Vö.: Elkertv. 13. §

⁵⁸ Vö.: Elkertv. 11. §

⁵⁹ Vö.: Szjt. 94.§ (4) c

⁶⁰ Copyright World Issue, 2007. december, 2008. január

⁶¹ Chinese search engine Baidu, i. m. (3), p. 4

⁶² Chinese search engine Baidu, i. m. (3), p. 4

azokhoz a honlapokhoz, amelyek legálisan letölthető zenefájlokat kínáltak.⁶³ A felelősség megállapításához szükséges adekvát okozati kapcsolat a link nyilvánosságához közvetítése és az okozott jogsértés között ebben az esetben fennállhat. A Baidu esetében – bár az eljárások még folynak – feltételezhető tehát, hogy a linkek nyilvánosságához való közvetítése a honlapokhoz való „technikai hozzáférés” körén túlmutat.⁶⁴

3.3. Részkonklúzió

A keresőszolgáltatást nyújtó felelősségkorlátozásának indoka ugyancsak – az előzőekben már említett – technológiabarát szemléletet tükrözi. A szolgáltatót tehát nem terheli általános ellenőrzési kötelezettség az indexált oldalak tekintetében. A felelősség kérdésének vizsgálata tehát kizárólag az értesítési-eltávolítási eljárás keretében merülhet fel. A keresőmotorok egyre inkább orientáló funkciót töltenek be a felhasználók világában, ami az információkat sajátos szempontok szerint rendszerezi, szűri és közvetíti.⁶⁵ Így a Baidu- és az ehhez hasonló esetek megjelenésére tekintettel felmerülhet a jövőben egy szigorúbb szabályozási igény.⁶⁶

4. Konklúzió

Az előzőeket összefoglalva megállapítható, hogy a keresőmotorok szerzői jogi megítélésében jelentős szerepet betöltő *Paperboy*-határozat értelmében bár nincs kifejezetten szó felhasználásról, a jogirodalom mégis a link „elhelyezését” megelőző többszörözésről szól. Az engedélyezés azonban nem szükséges, amennyiben a keresést műszaki intézkedés nem gátolja. A döntés technológiabarát szemléletet tükröz, ami a „linkelés szabadsága” irányába mozdíttja el a gyakorlatot, növelve egyúttal a műszaki intézkedések alkalmazásának népszerűségét azon tartalomszolgáltatók körében, amelyek értékes információk hozzáférését nem kívánják a keresőmotorok által elősegíteni. A képek thumbnail formájában való nyilvánosságához közvetítését az ítéletek egy része a hozzájárulás véleméhez köti, másik része pedig előzetes engedélyhez kötött felhasználásnak tekinti. Ez esetben meggyőzőnek tűnhet az az álláspont, aminek kiindulópontja a műszaki intézkedések hiánya (egyúttal a helyettesíthetőség hiányának és a honlapon való fellelhetőség feltételeinek teljesülése) esetén a szerző beleegyezéséhez fűzött vélelem.

⁶³ Chinese search engine Baidu, i. m. (3), p. 4

⁶⁴ Vö.: Volkmann: i. m. (51), p. 204

⁶⁵ Piper Jaffray felmérése szerint 2003-ban a világon naponta 550 000 000 keresést kezdeményeztek. Ez évi 10-20%-al nő; <http://www.net-position.hu/sajtoszoba/erdekesseg/> (2009. 01. 08.)

⁶⁶ Vö.: Müglichs szerint az esetek többségében a szerzői jogi jogsértő és a linket elhelyező között nem volt kimutatható szorosabb együttműködés, így a keresőszolgáltató felelősségének szigorúbb szabályozása sem merült fel mint jogpolitikai igény. Andreas Müglichs: Auswirkungen des EGG auf die haftungsrechtliche Behandlung von Hyperlinks. CR 2002. 8. sz., p. 592. Ma már ez az állítás felülvizsgálatra szorulhat.

A felhasználási modell párja a hozzáférés funkciójának szabad felhasználásként való fel-fogása. Erre két alternatíva képzelhető el: az idézés, a látkép és a lényeges tartalomról adott tájékoztatás szabályainak analóg alkalmazása mellett a szabad felhasználás zártkörű eset-körének a keresőmotorok funkciója előtti megnyitása. A jövedelemszerzésből fakadó el-lentmondás feloldására vonatkozóan a „háromlépcsős” teszt alkalmazása és végiggondolása nyújthat útmutatást, nem kizárva esetleg egy „üreshordozó-díjhoz” hasonló megoldást.

A magyar szabályozással kapcsolatban megjegyezhető, hogy a bíróságra vár annak el-döntése, hogy a keresőszolgáltatást előzetes engedélyezéshez köti, illetve a hozzájárulás vé-lelméből indul ki, vagy esetleg a szabad felhasználás szabályait veszi alapul. Érdekes lenne, ha a jelen cikk tárgyát képező kérdéskörök a Szerzői Jogi Szakértő Testület gyakorlatában is felmerülnének.

A felelősség kérdésében – ami szubjektív alapú, azaz vétkességet feltételez – a „Baidu-esetek” elszaporodása esetében szabályozási igény merülhet fel, aminek alapja a közérdek, iránya pedig a szigorítás. Jelenleg ugyanis a keresőmotor üzemeltetőjét nem terheli ellenőrzési kötelezettség a „monitorozott” és indexált oldalak tekintetében, ami a technológiabarát szabályozást könnyen átfordíthatja a közérdek, azaz a fogyasztók „ellenségévé”. Ez pedig az érdekek közötti egyensúly újragondolására ösztönözheti a jogalkotót.

Végül a cikk mottójához visszakanyarodva megjegyezzük, hogy a válaszok keresésének a kortynyi titokzatosságát és szentségét éppen az adja, hogy a jogi szabályozás és alkalmazás Akhilleusz módján próbálja – paradox módon – a teknősbéka szerepét betöltő technológi-át utolérni. A titokzatos keresést lezárva az alábbi Thorstein Veblen-idézettel búcsúzunk: *„Bármilyen komoly kutatás végeredménye csak az lehet, hogy ahol csak egy kérdés volt, ott kettő lesz.”*⁶⁷ A felmerülő kérdéseket és azok számát tekintve pedig döntsön az olvasó.

⁶⁷ Battelle: i. m. (1), p. 29

KÜLFÖLDI HÍREK AZ IPARJOGVÉDELEM TERÜLETÉRŐL

Amerikai Egyesült Államok

A) A Szövetségi Fellebbezési Bíróság (Court of Appeals for the Federal Circuit, CAFC) egy régóta várt döntésében elutasított egy üzleti módszerre vonatkozó szabadalmi bejelentést.

A CAFC fenntartotta a szabadalmi hivatal döntését, amely megtagadta a szabadalmi oltalmat egy energiakereskedésben a kockázat korlátozását eredményező, energiaár-kalkulációt lehetővé tevő módszertől. Bár a szabadalmi törvény engedélyezi eljárások szabadalmazását, a CAFC megállapította, hogy ez az oltalmi lehetőség nem terjed ki szükségszerűen az összes üzleti stratégiára. A bejelentők, Bernard Wilskey és Rand Warsaw azzal érveltek, hogy a CAFC egy a *Strate Street Bank & Trust v. Signature Financial Groups*-ügyben hozott, 1998. évi döntésében oltalmat engedélyezett viszontbefektetői alapok számláit kezelő rendszerre. Ezt a döntést most a CAFC felülbírálta.

A Strate Street-döntést örömmel üdvözlötték a pénzügyi szolgáltatók és a szoftveripar, mert úgy érezték, hogy fokozott oltalmat kaphatnak találmányaikra. Ezt az 1998. évi döntést azonban számos, üzleti módszerre vonatkozó szabadalom engedélyezése követte, amelyek közül sokat gyengének minősítettek, mert például voltak közöttük szendvicskészítés tárgyú szabadalmak, és nem egyet később érvénytelennek nyilvánítottak.

A fenti döntés nem érvényteleníti általánosan az üzleti módszerre vonatkozó szabadalmakat, de szigorúbbá teszi az érvényességük meghatározására használt próbát. Ez a próba, miként a CAFC döntése kimondja, annak megítélésében áll, hogy a szabadalom kapcsolódik-e egy sajátos géphez vagy készülékhez, vagy egy sajátos gyártmányt átalakít-e egy eltérő állapotú dologgá.

A döntést a 12 tagú tanács 9:3 arányban hozta meg. Az ügy még tovább vihető a Legfelsőbb Bírósághoz, ha a két feltaláló fellebbezést kíván benyújtani.

B) A CAFC 2008. szeptember 2-án hozott döntést a *Howmedica Osteonix Corp.* (Howmedica) *v. Wright Medical Technology, Inc.* (Wright)-ügyben, megállapítva, hogy az alsófokú bíróság tévedett, amikor megerősítette, hogy az alperes nem bitorol.

A Howmedica a tulajdonosa egy olyan szabadalomnak, amely a térdízület egészének vagy egy részének mesterséges térdízülettel való helyettesítésére vonatkozik. A 15. igénypont legalább egy ízületfejelemmel rendelkező combcsontkomponenst tartalmazó térdprotézist igényel, és előírja az ízületfej bizonyos geometriáját. A felek egyetértettek abban, hogy a 15. igénypont olyan protézisre vonatkozhat, amelynél csupán egyetlen mesterséges ízületfejet alkalmaznak, és megmarad egy természetes ízületfej.

* Danubia Szabadalmi és Jogi Iroda Kft.

Az „ízületfej” szónak a szabadalmi leírásban többes számban való használata alapján a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy egy két ízületfejes protézisben, ahol mindkét ízületfejet helyettesítik, mindkét ízületfejnek ki kell elégítenie a geometriai követelményeket. Minthogy a Howmedica nem tudta bizonyítani, hogy a bitorlással vádolt termék mindkét ízületfejeleme eleget tesz a 15. igénypont geometriai korlátozásainak, a bíróság bitorlás hiányát állapította meg.

A CAFC az igénypontban található „ízületfejelem” kifejezést egyszerű nyelvezettel értelmezve arra a következtetésre jutott, hogy a körzeti bíróság tévesen állította, hogy az igénypont csupán egyetlen ízületfejelemtől kívánja meg, hogy az kielégítse az előírt geometriai korlátozást. A CAFC szerint ha a szabadalmas szándéka az lett volna, hogy egy két ízületfejes protézisben mindkét ízületfej kielégítse ezeket a korlátozásokat, az igénypontban „mindkét ízületfejelemt” kellett volna említenie „ízületfejelem” helyett.

A CAFC tanácsának egyik tagja ellenvéleményt nyilvánított, azzal érvelve, hogy „a tény, hogy egy igénypontot világosabban lehetett volna megszövegezni, önmagában nem elegendő alap az igénypont-szövegezés sajátos értelmezéséhez”.

C) Az Amerikai Egyesült Államok körzeti bíróságainál szabadalmi ügyekben 2000-ben 2345, míg 2008-ban 2815 fellebbezést nyújtottak be.

D) Az Amerikai Egyesült Államokban a legtöbb szabadalmi bejelentést (4186) 2008-ban az IBM nyújtotta be. Az IBM-et az alábbi kilenc vállalat követi: Samsung, Canon, Microsoft, Intel, Matshushita, Toshiba, Fujitsu, Sony és HP.

Ausztrália

A Szövetségi Bíróság (Federal Court) teljes tanácsa 2008 decemberében elrendelte, hogy egy szabadalmat meg kell vonni, ha azt csalás, hamis javaslat vagy hamis állítás segítségével kapták. A bíróság egyúttal hangsúlyozta annak fontosságát, hogy a szabadalmi bejelentők állításai a szabadalmi leírásban vagy a szabadalmi hivatal felé igazak legyenek.

Egy szabadalom megvonásának egyik oka lehet az, hogy a szabadalmat csalás vagy hamis állítás révén kapták. Ilyen esetben egy szabadalom akkor vonható meg, ha – eltekintve az olyan esetektől, amikor csalás forog fenn – a szabadalmi bejelentő hamis javaslatot vagy hamis állítást tett a szabadalmi leírásban vagy egy a szabadalmi hivatalnál benyújtott nyilatkozatban, és ez lényegesen befolyásolta a szabadalom engedélyezését.

A *Ranbaxy Australia Pty Ltd* (Ranbaxy) v. *Warner-Lambert Company LLC* (Warner-Lambert)-ügyben a szabadalmas (Warner-Lambert) két szabadalmának bitorlásáért beperelte a Ranbaxyt. Az egyik szabadalom olyan vegyületcsoportot igényelt, amelynek tagja volt a koleszterinszintet csökkentő atorvastatin gyógyszer, és kinyilvánította az atorvastatin racemátját. A másik szabadalom az atorvastatin egyik sajátos enantiomerjét igényelte.

A Ranbaxy azt állította, hogy nem bitorolta a tágabb oltalmi körű szabadalmat, és egyúttal különböző okokra hivatkozva kérte az enantiomerre vonatkozó szabadalom megvonását.

Az elsőfokú bíróság elrendelte, hogy a Ranbaxy tartózkodjék a tágabb oltalmi körű szabadalom bitorlásától, de elrendelte az enantiomerszabadalom megvonását többek között azon az alapon, hogy azt hamis javaslat vagy állítás alapján engedélyezték.

A szabadalmas két hamis vagy félrevezető állítást tett. Az egyik az enantiomerszabadalom leírásában volt található, míg a másikat a megfelelő szabadalmi bejelentés elővizsgálati eljárása alatt tették.

Az enantiomerszabadalom leírása azt állította, hogy az atorvastatin enantiomerje meglepő módon gátolja a koleszterin bioszintézisét, és hogy „szakember nem tudja megjósolni a koleszterin bioszintézisének a találmány szerinti meglepő gátlását”. Az ügy szempontjából döntő megállapítás azonban az volt, hogy egy végzésre, amelyben az elővizsgáló kifogásolta, hogy az igénypontok nem újak és nem alapszanak feltalálói tevékenységen, a Warner-Lambert (többek között) azt állította, hogy szerinte az igényelt enantiomer százszor hatékonyabb, mint a másik enantiomer, és tízszer hatékonyabb, mint a racém elegy. A Warner-Lambert a leírás egy táblázatára hivatkozott, amelyben a vizsgálati eredmények alátámasztották az igénypontot.

Ezzel szemben a bíróság számára benyújtott bizonyíték azt mutatta, hogy a Warner-Lambert több vizsgálati adattal rendelkezett, mint amennyit közölt a szabadalmi leírásban. Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a Warner-Lambert számára rendelkezésre álló adatok szerint az igényelt enantiomer csupán kétszer volt hatékonyabb, mint a racémát, és ez a különbség nem volt váratlan. Ezért a bíróság teljes tanácsa ugyanarra a következtetésre jutott, mint az alsófokú bíróság: a Warner-Lambertnek az az állítása, hogy az enantiomer meglepő és váratlan hatékonyságot mutat, hamis és félrevezető volt, és ezzel az állítással a Warner-Lambert az elővizsgáló kifogását kívánta elhárítani. Így megállapítható, hogy az enantiomerre vonatkozó szabadalom megadása annak volt tulajdonítható, hogy az elővizsgáló igaznak fogadta el a fenti állítást. Ennek megfelelően a teljes tanács egyetértett az alsófokú bírónak azzal a következtetésével, hogy a szabadalmat hamis javaslat vagy hamis beállítás miatt engedélyezték.

A teljes bíróságnak már nem kellett azzal a kérdéssel foglalkoznia, hogy az enantiomerszabadalom a tágabb oltalmi körű szabadalom ismeretében új volt-e vagy feltalálói lépésen alapult-e, mert a Ranbaxy – a csalás tényének megállapítása után – ejtette az újdonsághiányon vagy feltalálói tevékenység hiányán alapuló támadást.

Az ügy rávilágít annak fontosságára, hogy a szabadalmi leírásokban tett állítások, amelyek befolyásolják a találmány szabadalmazhatóságát, továbbá az elővizsgáló kifogásaira adott válaszok igazak legyenek. Ellenkező esetben számolni kell azzal a következménnyel, hogy a megadott szabadalom teljes terjedelmében megvonható, függetlenül attól, hogy egyes igénypontok egyébként érvényesek lennének.

Bahrein

A Bahreini Védjegyhivatal újabb rendelete szerint a védjegyügyekben kiadott határozatokat – mint eddig is – harminc napon belül kell megválaszolni, de határidő-hosszabbítást csak további harminc napra engedélyeznek, ellentétben a korábbi gyakorlattal, amely kétszer harminc nap határidő-hosszabbítást tett lehetővé.

Belgium

Belgiumban 2009. január 1-jei hatállyal eltörölték a hat év oltalmi idejű szabadalmat. Ennek megfelelően a Belga Szabadalmi Hivatal a 2009. január 1-je után benyújtott új szabadalmi bejelentések kapcsán kutatási jelentést és a szabadalmazhatóságra vonatkozó előzetes véleményt ad ki, és ezeknek a szabadalmaknak az oltalmi ideje húsz év lesz.

A 2009. január 1-je előtt benyújtott olyan belga szabadalmi bejelentések oltalmi ideje, amelyekkel kapcsolatban nem fizettek be kutatási illetéket, továbbra is hat év lesz.

Belső Piaci Harmonizációs Hivatal

A) A Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (BPHH – Office for Harmonization in the Internal Market, OHIM) 2008 decemberében az 500 000. közösségi védjegyet lajstromozta egy olasz cég számára.

A hivatalnál 1966. évi megalakulása óta 700 000-nél több védjegybejelentést nyújtottak be; ezek közül csak mintegy 100 000-et utasítottak el vagy vontak vissza.

B) A közösségi védjegy törvény szerint áruk alakját vagy csomagolását védjegyként lehet lajstromoztatni. A közösségi védjegyrendelet 7(1)(e)(ii) szakasza azonban tiltja az olyan jelek lajstromozását, amelyek kizárólag az áruk műszaki eredmény eléréséhez szükséges alakjára vonatkoznak.

A Lego 1999-ben közösségi védjegylajstromozást kapott a 9. és a 28. áruosztályban az alábbi ábrán bemutatott játéktéglákra:

A BPHH 2004-ben a Lego lajstromozását a 28. áruosztályban „szerkezeti játékok” vonatkozásában érvénytelennek nyilvánította, mert a védjegy csupán az áruk olyan alakjára vonatkozott, amely műszaki eredmény eléréséhez volt szükséges.

A Lego fellebbezést nyújtott be a BPHH Fellebbezési Nagytanácsához (Grand Board of Appeal), azt állítva, hogy védjegye megkülönböztető jellegre tett szert, és emellett olyan elemeket, így színt foglal magában, amelyek nem szükségesek műszaki eredmény eléréséhez.

2006-ban a nagytanács elutasította a fellebbezést, rámutatva, hogy sem a megszerzett megkülönböztető jelleg, sem kisebb önkényes elemek, így a szín nem gátolhatják a 7(1)(e)(ii) szakasz alkalmazását.

A Lego az Európai Közöség Elsőfokú Bíróságához (Court of First Instance, CFI) fellebbezett, lényegileg azt állítva, hogy a nagytanács

a) félreértelmezte a 7(1)(e)(ii) szakaszt, amely a fellebbező véleménye szerint nem szándékszik *per se* kizárni funkcionális alakokat a védjegy lajstromozásból, csupán olyan megjelöléseket, amelyek „kizárólag” áruk olyan alakjára vonatkoznak, amelyek „szükségesek” egy műszaki eredmény eléréséhez; ezért a tilalom nem vonatkozik olyan alakokra, amelyeknek nem funkcionális vonásai is vannak, és amelyek külső megjelenését meg lehet változtatni anélkül, hogy elveszítenék funkcionalitásukat;

b) nem azonosította a szóban forgó alak lényeges jellemzőit, és tévedett azok funkcionális jellegének a megállapításánál.

A CFI 2008. november 19-én hozott döntésében az alábbi okok alapján elutasította a Lego fellebbezését.

a) Az Európai Bíróság (European Court of Justice, ECJ) szerint műszaki funkcióval nem rendelkező, nem lényeges jellemzők hozzáadása nem gátolja, hogy egy alak a 7(1)(e)(ii) szakasz tilalma alá essen, ha ennek az alaknak az összes lényeges jellemzője ilyen funkciót teljesít. Ennek megfelelően, a nagytanács helyesen elemezte a szóban forgó alak funkcionalitását olyan jellemzőkre utalva, amelyeket lényegesnek tekintett. Ezért a nagytanács helyesen értelmezte a „kizárólag” kifejezést. Ahhoz, hogy egy alakot a 7(1)(e)(ii) szakasz értelmezésekor „szükségesnek” lehessen tekinteni, elegendő, ha az alak lényeges jellemzői azokat a sajátságokat egyesítik, amelyek a szándékozott műszaki eredményt okozzák és elegendők is annak eléréséhez, és így a műszaki eredménynek tulajdoníthatók. Ebből következik, hogy a nagytanács nem tévedett, amikor úgy tekintette, hogy a „szükséges” kifejezés azt jelenti, hogy az alak szükséges egy műszaki eredmény eléréséhez még akkor is, ha ezt az eredményt más alakokkal is el lehet érni.

b) A nagytanács helyesen azonosította a szóban forgó alak összes lényeges jellemzőjét, és jól megalapozottak az alak funkcionalitására vonatkozó megállapításai.

Várható, hogy a Lego az Európai Bírósághoz fog fellebbezni.

C) A változat jellege dönti el, hogy leíró jellegű szavak változatai lajstromozhatók-e közösségi védjegyként. Ennek az elvnek az alapján a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal elővizsgálója elutasította a SIIMPEL védjegyre vonatkozó bejelentést a mikroelektronikai áruk-

ra vonatkozó 9. áruosztályban, mert az túlságosan közel áll a holland „simpel” és az angol „simple” (egyszerű) szóhoz.

A bejelentő fellebbezését a Fellebbezési Tanács is elutasította, mert azon a véleményen volt, hogy a védjegyben szereplő két „i” betű csak megerősítette a védjegy leíró jellegét. A tanács azt is megjegyezte, hogy a betűk kettőzését általánosan használják szavak dicsérő jellegének a megerősítésére.

A fentiekkel ellentétben a BPHH elfogadta (bár csak fellebbezés után) az ETHLETIC védjegybejelentést a 17., 25. és 28. áruosztályban azon az alapon, hogy a védjegyzett szó nem egy ismert változata az „athletic” szónak, és inkább az „ethical” és az „athletic” szavak összehasonlásának tekinthető, semmint e szavak helytelen írásmódjának.

Brazília

A) Brazíliában az integrált áramkörök topográfiájának oltalmát egy 2007. május 31-én hatályba lépett törvény vezette be. E törvény végrehajtási utasítása 2008. szeptember 23-án lépett hatályba.

B) Brazíliában 2006-ban 23 000-nél több szabadalmi bejelentést nyújtottak be, amivel Brazília a nemzetek rangsorában a 13. helyről a 12-dikre lépett előre.

Chile

2008. november 12-én a chilei szenátus bizonyos módosításokkal jóváhagyott egy törvénytervezetet, amelyet a köztársasági elnök 2007 júniusában küldött meg a kongresszusnak, és a képviselőház elfogadott. A törvénytervezet a rosszhiszemű vagy hamis védjegyhasználat büntetőjogi következményeit súlyosbítva jelentősen emeli az ilyen bűncselekmények büntetőjogi tételeit: közelítőleg 11 500 dollárnak megfelelő összegről körülbelül 46 500 dollára emeli a kártérítés összegét, és a kiszabható börtönbüntetés időtartamát is meghosszabbítja. Egyúttal a törvénytervezet a közbírákat felhatalmazza arra, hogy különleges jogosultsággal vizsgálhassák a védjegybitorlási ügyeket, és a bitorló termékeket hatósági zár alá helyezhessék.

A törvénytervezetet most visszaküldték a képviselőknek, hogy hagyják jóvá a szenátus módosításait. Utána a törvény jogerőre fog emelkedni.

Dél-Korea

A) A Dél-koreai Szellemtulajdon-védelmi Hivatal megváltoztatta elővizsgálati gyakorlatát, mert három csoportba osztja a vizsgálandó bejelentéseket, így gyors, rendes és lassú szabadalomvizsgálati rendszert vezetve be.

A gyors vagy elsőbbségi vizsgálatot olyan bejelentések kapcsán végzik, amelyeknél a bejelentő szakintézet által végzett újdonságvizsgálati jelentést nyújt be a hivatalnál. Az ilyen vizsgálatot az elsőbbségi vizsgálatra vonatkozó kérelem benyújtásától számított két vagy három hónapon belül fogják elvégezni.

A lassú vizsgálat esetén a bejelentő a rendesnél hosszabb idő eltelte után kíván elővizsgálati végzést kapni, vagyis halasztani kívánja a vizsgálatot. Az ilyen vizsgálatot a késve benyújtott vizsgálati kérelmet követő három hónapon belül végzi el a hivatal.

A rendes elővizsgálati jelentést a hivatal a bejelentés benyújtásától számított 16 hónapon belül készíti el.

B) A Dél-koreai Szellemtulajdon-védelmi Hivatal 2009. január 30-án a szabadalmi törvény új módosításait jelentette be, amelyek 2009. július 1-jén lépnek hatályba. A fontosabb változásokat az alábbiakban foglaljuk össze.

Az újbóli vizsgálatot, amelyet jelenleg fellebbezés benyújtása után végez el a hivatal, későbbre a fellebbezés benyújtása előtt el fogják végezni, vagyis a bejelentőnek nem kell fellebbezést benyújtania ahhoz, hogy az elővizsgáló újbóli vizsgálatot végezzen. A 2009. július 1-je után benyújtott bejelentések esetén tehát újbóli vizsgálatot fellebbezés benyújtása előtt lehet kérni, vagy pedig újbóli vizsgálat kérelmezése nélkül lehet benyújtani fellebbezést. Fellebbezés azonban az újbóli vizsgálat után is benyújtható.

2009. július 1-je után a végső elővizsgálati végzés vagy elutasítás után szélesebb körben lehet módosítást végezni. Az új törvény törli azt a jelenlegi előírást, hogy a módosítás nem eredményezhet lényeges változást; ez a változás a bejelentők számára nagyobb szabadságot biztosít az igénypontok módosításában.

A bejelentőnek az újbóli vizsgálatot követő elutasítás kézhezvételétől számított harminc napon belül is lehetősége lesz megosztott bejelentés benyújtására.

Az elővizsgálónak 2009. július 1. után joga lesz kisebb javításokat végezni a leírásban a bejelentő hozzájárulása nélkül.

Egyesült Királyság

Az angol Fellebbezési Bíróság olyan szabadalom ügyében hozott döntést, amely a szelektív szerotonininhibitorok osztályába tartozó antidepresszáns citalopramra vonatkozott. Az utóbbi egy racemát vegyület, vagyis egyenlő mennyiségben tartalmazza a két tükörképi izomert, amelyeket sztereoizomereknek vagy enantiomereknek is neveznek. Az enantiomerekre vonatkozó szabadalmak gyakran követik bizonyos idő elteltével a hasonló képletű racemátra vonatkozó szabadalmakat, és így a gyógyszergyártó cégek lejárt szabadalmi oltalmának értékes meghosszabbítására nyújthatnak lehetőséget.

A citalopramot eredetileg a dán H. Lundbeck A/S szabadalmaztatta, azonban a szabadalom néhány éve lejárt. A Lundbeck eredményesen rezolválta a citalopramot pozitív és negatív enantiomerjeire, és felismerte, hogy a pozitív enantiomer, amelyet escitalopramnak nevezett, volt felelős az inhibitoraktivitásért.

Az elsőfokú bíróság az escitalopramra vonatkozó szabadalmat nem kielégítő kinyilvánítás miatt érvénytelennek nyilvánította. A bíró e döntést a korábbi *Biogen v. Medeva*-ügyben Lord Hoffman által hozott döntésre alapozta.

Fellebbezés után az egyik bíró, Lord Hoffman azon a véleményen volt, hogy az alsófokú bíró tévesen alkalmazta az adott ügyben a Biogen-döntést, mert az utóbbi csupán eljárással meghatározott termékigénypontra vonatkozott, és így nem lehet kiterjeszteni rendes termékigénypontokra, ahol a terméket nem gyártási eljárással határozzák meg. Lord Jacob bíró különvéleményt nyilvánított, megállapítva, hogy a Biogen-döntés olyan esetekre vonatkozik, ahol az igénypontok egész termékosztályt ölelnek fel, de az osztálynak csupán egy tagjáról bizonyítják az állított hatást; így az nem vonatkozik a jelen esetre, ahol a kívánt hatást az oltalmi kör teljes terjedelmében bizonyítják. Ennek eredményeként a Lundbeck egyetlen termékre korlátozott igénypontját szabadalmazhatónak nyilvánították.

Európai Szabadalmi Hivatal

A) Az európai szabadalmi rendszer használói nehézségekbe ütközhetnek, amikor a rendszer váltoásaival lépést próbálnak tartani. Az EPC 2000 egy éve lépett hatályba. Időközben növelték az illetékeket, és 2009. április 1-jén egy továbbmódosított új díjszerkezet lép hatályba. Az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) adminisztratív tanácsa 2001-ben olyan szabályt vezetett be, hogy bármely függő bejelentés kapcsán benyújtható megosztott bejelentés. Most az ESZH a Bővített Fellebbezési Tanács G 1/05 és G 1/06 döntése alapján sokkal szigorúbb korlátozásokat kíván bevezetni, és azt javasolja, hogy a megosztott bejelentések benyújtására két határidőt rögzítsenek. Az első időhatár a vizsgálati osztály első végzésének kiadásától számított 24 hónap lenne. Megosztott bejelentések sorozata esetén az időhatár a legkorábbi bejelentésben kiadott végzés keltétől számítana. Egy második 24 hónapos határidő attól az időponttól indulna, amikor a korábbi bejelentésben egységesség hiányát kifogásoló végzést adnak ki.

Ezenfelül az ESZH további módosításokat kíván bevezetni „felemeljük a sorompót” (*raising the bar*) jelszóval. Ezzel javítani kívánják a beérkező szabadalmi bejelentések minőségét és egyszerűsíteni az engedélyezési eljárást. Az idetartozó javaslatok a következők:

a) a kutatás korlátozása, amikor egy bejelentés több független igénypontot tartalmaz legalább egy kategóriában;

b) a bejelentő számára annak kötelezővé tétele, hogy válaszoljon a kutatási jelentés írott véleményére;

c) a kutatandó tárgy tisztázásának kötelezővé tétele, ha egy szabadalmi bejelentés olyan mértékben nem egyezik az Európai Szabadalmi Egyezmény követelményeivel, hogy lehetetlen érdemi kutatást végezni;

d) az engedélyezési eljárásban annak kötelezővé tétele, hogy egyértelműen tisztázzák a módosítások alapját az eredeti kinyilvánításban.

Ezek a javaslatok a BEST (Bringing Examination and Search Together) rendszer bővítését célozzák. A BEST lényeges szempontja jelenleg, hogy az az elővizsgáló, aki elkészíti a kutatási jelentést, az érdemi vizsgálatot is végzi, és a kutatási jelentést írott vélemény kíséri arról, hogy az igényelt találmány kielégíti-e a szabadalmazás alaki és érdemi követelményeit.

A fenti *a)* és *b)* követelmény az érdemi vizsgálat további elemeit vinné be a kutatási szakaszba. Különösen veszélyesnek látszik, hogy a kutatási szakasz válaszra vonatkozó felhívásának figyelmen kívül hagyása az érdemi vizsgálati eljárás korlátozásához vezethet.

B) A Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) Kibővített Fellebbezési Tanácsa 2008. november 25-én G 2/06 sz. döntésében a humánembrió-összejtek szabadalmazhatóságának több kérdésére adott választ. A kérdéseket a Wisconsin Alumni Research Foundation (WARF) egy 1995. évi elutasított szabadalmi bejelentése ügyében benyújtott, T 1374/04 sz. fellebbezés kapcsán az egyik műszaki fellebbezési tanács terjesztette be.

Az ügy háttere, hogy a WARF szabadalmi bejelentésében főemlős embrionális őssejtjeit magában foglaló sejtenyésztetre igényelt szabadalmat. A bejelentés leírása rámutatott a humán embrió kiindulási anyagként való használatának fontosságára. A hivatal elutasította a bejelentést az Európai Szabadalmi Egyezmény (ESZE) 23d(c) szabálya [amely a mostani 28(c) szabálynak felel meg] alapján, amely tiltja szabadalom engedélyezését humán embriók ipari vagy kereskedelmi célokra történő felhasználására.

A benyújtott fellebbezés alapján négy kérdést terjesztettek a Kibővített Fellebbezési Tanács elé. A bejelentő azt is kérte, hogy az ügyet terjesszék az Európai Bíróság (European Court of Justice, ECJ) elé, mert úgy gondolta, hogy a 28(c) szabály az Európai Unió törvényének az értelmezése. Ezt a kérést a Kibővített Fellebbezési Tanács elutasította arra hivatkozva, hogy „sem az ESZE, sem annak végrehajtási utasítása nem tartalmaz rendelkezést arra vonatkozólag, hogy az ESZH bármelyik fóruma jogi kérdésben az ECJ-hez fordulhat. A fellebbezési tanácsok az ESZE teremtményei, és joghatóságuk az ESZE által megadottakra van korlátozva”.

A Kibővített Fellebbezési Tanácshoz intézett kérdések és az azokra adott válaszok a következők voltak.

1. Az ESZE 28(c) szabálya vonatkozik a szabály hatálybalépése előtt benyújtott bejelentésekre is?

IGEN – A „Biológiai Találmányok” című végrehajtási szabályokat átmeneti rendelkezések nélkül helyezték hatályba. A Kibővített Fellebbezési Tanács szerint ezt csak úgy lehet értelmezni, hogy ezt a részletes útmutatást arról, hogy mi szabadalmazható és mi nem, az összes függő bejelentésre is alkalmazni kell.

2. Ha a válasz az 1. kérdésre igenlő, az ESZE 28(c) szabálya tiltja az olyan termékekre (itt: humán embrionális őssejtenyésztetekre) irányuló igénypontok szabadalmazását, amelyek – miként a bejelentésben le vannak írva – a bejelentés napján kizárólag olyan módszerrel voltak előállíthatók, amely szükségszerűen magában foglalta humán embriók elpusztítását,

amelyekből az említett termékek származnak, ha az említett módszer nem része az igénypontoknak?

IGEN – A bejelentésben az egyetlen kitanítás arra vonatkozólag, hogyan kell a találmányt megvalósítani humán embrionális őssejtkultúrák előállítására, humán embriók (elpusztítását magában foglaló) alkalmazása volt, és egy igényelt terméket annak felhasználása előtt kell előállítani. Emellett a 28(c) szabály „találmányra”, nem pedig „igénypontokra” vonatkozik, így a bejelentés műszaki tanítása az, amit figyelembe kell venni, nem pedig az, ami igényelve van.

Így a Kibővített Fellebbezési Tanács úgy ítélte meg, hogy a WARF-bejelentés humán embrionális őssejtekre vonatkozó igénypontja sérti az ESZE 28(c) szabályát.

3. Ha a válasz mind az 1., mind a 2. kérdésre nemleges, az ESZE 53(a) szakasza tiltja az igénypontok szabadalmazását?

A BFT nem válaszolta meg ezt a kérdést, mert a válasz mind az 1., mind a 2. kérdésre igenlő volt.

4. A 2. és a 3. kérdés vonatkozásában van-e jelentősége annak, hogy a bejelentés napja után ugyanazokat a termékeket meg lehetett kapni anélkül, hogy olyan módszerhez folyamodnának, amely szükségszerűen magában foglalja humán embriók elpusztítását?

NEM. – A műszaki fejlődést nem lehet figyelembe venni. Ez összhangban van az ESZE egyéb részeinek értelmezésével (például egy nem kielégítő bejelentés a bejelentés napja után nem tehető kielégítővé a vonatkozó terület műszaki fejlődése által – a bejelentésnek a benyújtáskor kell kellően kielégítőnek lennie).

A döntés az ügy sajátos tényein alapszik, és a súlyt arra helyezi, hogy a benyújtás időpontjában a találmány szerinti őssejtek kinyerése csupán humán embrió elpusztítása útján volt lehetséges. Így az ajtó nem csukódott be a humán embrionális őssejtekre vonatkozó európai szabadalmak engedélyezése előtt, feltéve, hogy a tények eltérnek a most tárgyalat bejelentés ügyében adottaktól.

A bejelentők tekintetbe vehetik a nemzeti szabadalmak benyújtásának lehetőségét is, mert például Nagy-Britanniában szabadalmazhatók a humán embrionális őssejtek.

C) Az Európai Szabadalmi Hivatal elnöke, Alison Brimelow 2008. október 24-én a számítógépekkel kapcsolatos találmányok szabadalmazhatóságára vonatkozó négy kérdést utalt az ESZH Kibővített Fellebbezési Tanácsa elé.

A négy kérdés mindegyike az ESZH fellebbezési tanácsai által hozott különböző döntésekkel kapcsolatos, amelyek elveit bizonyos idő óta alkalmazzák, jóllehet azok iránymutatója és értelmezése gyakran eltérő. Minthogy az elnök által felvetett kérdések jogértelmezési jellegűek, a Kibővített Fellebbezési Tanács véleménye az ESZH-ra nézve kötelező lesz.

Az alábbiakban röviden ismertetjük a négy kérdést.

1. kérdés:

Egy számítógépprogramot mint olyat ki lehet-e zárni a szabadalmazható találmányok köréből, ha kifejezetten számítógépprogramként igényelték?

2(A) kérdés:

A számítógépprogramok területén egy igénypont elkerülheti-e a kizárást az 52(2)(C) és (3) szakasz alapján csupán azáltal, hogy kifejezetten említi egy számítógép vagy egy számítógéppel olvasható adattároló közeg használatát?

2(B) kérdés:

Ha a 2(A) kérdésre adott válasz nemleges, további műszaki hatás szükséges-e a kizárás elkerüléséhez, ahol az említett hatás túlmegegy azokon a hatásokon, amelyek együttjárnak egy számítógép vagy egy adattároló közeg használatával egy számítógépprogram végrehajtására vagy tárolására?

3(A) kérdés:

Egy igényelt jellemzőnek műszaki hatást kell-e előidéznie egy fizikai entitáson a valós világban ahhoz, hogy hozzájáruljon egy igénypont műszaki jellegéhez?

3(B) kérdés:

Ha a 3(A) kérdésre adott válasz igenlő, elegendő, ha a fizikai entitás egy meg nem határozott számítógép?

3(C) kérdés:

Ha a 3(A) kérdésre adott válasz nemleges, jellemzők hozzájárulhatnak-e az igénypont műszaki jellegéhez, ha azok a hatások, amelyekhez hozzájárulnak, függetlenek bármilyen felhasználható sajátos hardvertől?

4(A) kérdés:

Egy számítógépen végzett programozási tevékenység szükségszerűen magában foglal műszaki megfontolásokat is?

4(B) kérdés:

Ha a 4(A) kérdésre adott válasz igenlő, a programozásból származó összes jellemző hozzájárul egy igénypont műszaki jellegéhez?

4(C) kérdés:

Ha a 4(A) kérdésre adott válasz nemleges, a programozásból eredő jellemzők csak akkor tudnak hozzájárulni a műszaki jelleghez, ha hozzájárulnak egy további műszaki hatáshoz is a program végrehajtásakor?

A Bővített Fellebbezési Tanács válaszai a G 3/08 ügyben az elnök által feltett kérdésekre várhatóan végre hivatalos és világosan megszövegezett iránymutatást fognak szolgáltatni a számítógéppel kapcsolatos találmányok szabadalmazhatóságával kapcsolatban.

Izrael

A) 2007 óta az Izraeli Szabadalmi Hivatal elővizsgálói az új biológiai szekvenciákra vonatkozó igénypontok ellen rutinkifogásként azt írták elő, hogy az igénypontban meg kell adni a szekvencia alkalmazási területét, vagyis az oltalmat az alkalmazásra kellett korlátozni annak ellenére, hogy a szekvencia új volt, és így korlátozás nélküli oltalomra volt jogosult.

A fenti kifogást az elővizsgálók az 1967. évi szabadalmi törvény 3. szakaszára és 20(a)(3) szabályára alapozták. A törvény 3. szakasza az általános szabadalmazási körülményeket adja meg, és többek között hasznossági követelményt is említ. A 20(a)(3) szabály szerint az igénypontnak a találmányt világosan és tömören kell meghatároznia.

Szabadalmi ügyvivőknek az elővizsgálókkal folytatott megbeszélései során az elővizsgálók kifejtették, hogy ez a gyakorlat egy belső irányelven alapult, mert a hivatal úgy vélte, hogy a hasznosság megadása nélkül az igénypontok nem elégítik ki a 3. szakaszban foglalt követelményt, és a 20(a)(3) szabály szerint nem lennének világosnak és tömörnek tekinthetők. Eredménytelenek voltak azok az érvek, hogy konkrét esetekben a hasznosság megadása indokolatlanul korlátozza az igénypontok oltalmi körét.

Az ügyvivők által kidolgozott és benyújtott nyilatkozat alapján egy szóbeli tárgyalást követően a hivatal elnöke irányelvtervezetet dolgozott ki, és az arra beérkezett megjegyzések figyelembevételével körlevelet adott ki az új gyakorlatról.

A körlevél szerint a hivatal a kifogásolt esetekben az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatala, valamint az Európai Szabadalmi Hivatal gyakorlatát fogja követni minden olyan bejelentés ügyében, amelyet a körlevél időpontja (2008. október) előtt még nem engedélyeztek. Ennek megfelelően az új szekvenciákra és szekvenciárészekre vonatkozó igénypontok esetén nincs szükség az oltalmi kör korlátozására a hasznos funkció megadásával.

B) Az Izraeli Védjegyhivatal módosította a védjegy-törvény végrehajtási utasítását. A módosítások szigorítják a védjegy-engedélyezési eljárás időhatárait. Ennek megfelelően a hivatal ezentúl nem küld emlékeztetőt a végzések vagy közlések megválaszolásának határidejére, és nem lesz lehetőség visszamenőleges hatályú határidő-hosszabbítási kérelmek benyújtására.

Egy hivatali végzés vagy közlés megválaszolásának elmulasztása a védjegybejelentés megszűnését fogja eredményezni, hacsak a bejelentő nem kér időben határidő-hosszabbítást.

A védjegybejelentések vizsgálatát az első hivatali végzés keltétől számított két éven belül be kell fejezni. Ha az elővizsgálat nem fejeződik be 22 hónapon belül, a hivatal értesítést küld, hogy két hónapon belül lezárja a bejelentést. Ilyenkor a bejelentő a két hónapon belül kérhet szóbeli meghallgatást. Enélkül, ha a bejelentő nem tesz eleget a lajstromozás ellen felhozott kifogásoknak, a bejelentést lezárják.

Felszólalási, törlési, megsemmisítési vagy engedélyezés utáni módosítási eljárás alatt a hivatal nem küld figyelmeztetőt arra vonatkozólag, hogy a bejelentőnek nyilatkoznia kell vagy egyéb kötelezettségei vannak, és ha a bejelentő elmulasztja a hivatalos határidőt, ez a bejelentési eljárás lezárását eredményezi, hacsak a bejelentő nem nyújt be időben hosszabbítási kérelmet.

C) Az *August Strock KG* (Strock) háromdimenziós védjegyre vonatkozó bejelentést nyújtott be az Izraeli Szabadalmi Hivatalnál, amelyet az elutasított, és a tel-avivi körzeti bíróság is elutasította a fellebbezést. Ez ellen a Strock a Legfelsőbb Bírósághoz nyújtott be fellebbezést.

A Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy bár az ilyen védjegyek nélkülözik a megkülönböztető jelleget, érvényes védjegyeknek minősülhetnek, ha másodlagos jelentésre tettek szert, vagyis ha utalnak eredetükre, és jelentős goodwillt és hírnevet szereztek. Emellett az ilyen védjegyek nem szolgálhatnak funkcionális vagy esztétikai célra. Háromdimenziós védjegyek tehát csak akkor lajstromozhatók, ha megfelelnek az összes említett követelménynek.

Ilyen alapon a Legfelsőbb Bíróság a Strock védjegyét lajstromozhatónak minősítette.

Japán

A) 2009. április 1-jétől kezdve megváltozik a Japán Szabadalmi Hivatal elutasító végzése ellen a fellebbezés benyújtásának határideje, mert a fellebbezést az elutasító végzés keltétől számított három hónapon belül kell benyújtani (korábban ez a határidő 30 nap volt), de külföldi bejelentők esetén a határidőt négy hónapra növelték (korábban 90 nap volt).

B) 2006-ban Japánban a legtöbb, 13 842 szabadalmi bejelentést a hazai bejelentők közül a Panasonic Corporation nyújtotta be, ezt a Toyota Motor Corporation követte 8571 és a Canon, Inc. 8317 bejelentéssel. A 10. hazai bejelentő a Fujitsu, Ltd. volt 4923 bejelentéssel.

A külföldi bejelentők közül a legtöbb: 2536 bejelentést 2006-ban a dél-koreai Samsung Electronics nyújtotta be.

C) A japán Gazdasági, Kereskedelmi és Ipari Minisztérium 2008 augusztusában megállapodott a Japán Szabadalmi Hivatallal, hogy megindítanak egy „közös szabadalmi felülvizsgálati” programot. Ennek részeként a benyújtott bejelentéseket 18 hónap eltelte után az interneten fogják publikálni, hogy harmadik feleknek, így kutatóknak vagy mérnököknek lehetősége legyen azokkal kapcsolatban megjegyzéseket tenni. Ezzel meg kívánják osztani a szabadalomvizsgálati munkát a kormány és a magánszektor között, és hasznosítani kívánják harmadik felek, vállalatoknál dolgozó mérnökök, valamint egyetemek tudását annak érdekében, hogy javítsák a vizsgálat minőségét és növeljék az elővizsgálati eljárás hatékonyságát.

Ebből a rendszerből a bejelentők is hasznot húzhatnak, mert jobban kiértékelhetik saját technológiájukat és kijavíthatják annak hiányosságait.

A programot először kísérletileg indítják meg, hogy felismerhessék a problémás területeket. A program teljes körű bevezetését 2009 második felében tervezik.

D) Az Ipari Szerkezeti Tanács egy munkabizottsága 2009. január 9-én olyan anyagot tett közzé, amely szerint hangoknak, színeknek és mozgóképeknek védjegyként lajstromozhatóknak kell lenniük. A Japán Szabadalmi Hivatal azt reméli, hogy a védjegy törvényt a parlament ennek megfelelően fogja módosítani.

Kanada

Egy új döntésében a Szövetségi Bíróság (Federal Court) azt a kérdést próbálta megválaszolni, hogy a skót whisky mikor nem minősül skót whiskynek. A válasz: amikor nem Skóciában desztillálják.

Az ügy előzménye, hogy egy Cape Breton Island-i (Nova Scotia) desztilláló, a Glenora Distillers International Ltd. (Glenora) lajstromoztatta a GLEN BRETON védjegyet egymalátás whiskyjével kapcsolatban való felhasználásra. A Scotch Whisky Association (Scotch) felszólalt a bejelentés ellen, azt állítva, hogy a „glen” szó Skóciából származó whiskyk megjelölésére vált ismertté, és ezért félrevezető a GLEN BRETON szó használata Kanadában desztillált whiskyk esetén.

A bíróság elfogadta a Scotch érvelését, és elutasította a Glenora által lajstromoztatni kívánt védjegyet.

Kína

A Kínai Népköztársaság Kongresszusának szabadalomjogi állandó bizottsága 2008. december 27-én elfogadta a szabadalmi törvény módosítását. A módosított törvény 2009. október 1-jén lép hatályba. Az alábbiakban röviden összefoglaljuk a fontosabb változásokat.

– Az eddigi viszonylagos újdonságról áttérnek az abszolút újdonságra. Ez annyit jelent, hogy többek között a külföldi nyilvános gyakorlatbavétel is lerontja a kínai bejelentések újdonságát.

– Korábban egymástól függetlenül be lehetett nyújtani ugyanarra a találmányra szabadalmi és használatiminta-bejelentést. Az új törvény szerint azonos tárgyra vonatkozó szabadalmi és használatiminta-bejelentést csak azonos napon lehet benyújtani. Ezt követően a szabadalmi bejelentés engedélyezésének feltétele, hogy a használatiminta-bejelentést visszavonják, vagyis a használatiminta-bejelentés érvénybenléte alatt nem engedélyezhető a szabadalom.

– Az új törvény bevezeti az ún. Bolar-kivételt, amit széles körben alkalmaznak külföldi országok, így például az Egyesült Államok, Kanada és Japán is. Ennek megfelelően nem bitorol az a személy vagy vállalat, aki, illetve amely egy gyógyszer forgalombahozatalának adminisztratív jóváhagyásához szükséges információ megszerzése céljából gyárt, használ vagy importál szabadalmazott gyógyászati terméket. A Bolar-kivételnek megfelelően a generikus-gyógyszer-gyártók klinikai próbákat végezhetnek egy gyógyszer szabadalom lejárata előtt, és így megszerezhetik a Kínai Gyógyszerügyi Hivatal engedélyéhez szükséges adatokat.

– Eltörlik azt a jelenlegi rendszert, amely külföldi vonatkozású szabadalmak kezelésére vonatkozó engedélyhez kötötte külföldi személyek képviseletét és külföldi bejelentések benyújtásának jogát. Az új törvény hatálybalépése után tehát a törvényesen bejegyzett összes szabadalmi iroda jogosult lesz külföldiek képviseletére és külföldi bejelentések benyújtására.

– Bevezetik a kényszerengedély intézményét. Eszerint kényszerengedélyt akkor lehet adni, ha a szabadalmas a szabadalmi oltalom engedélyezésétől számított három év, illetve a szabadalmi bejelentés benyújtásának napjától számított négy év eltelte után megfelelő indoklás nélkül nem vagy nem kellő mértékben vette gyakorlatba a találmányt. Ez a szövegezés a Párizsi Unió Egyezmény előírásaival kívánja összhangba hozni a kínai szabadalmi törvényt.

– 500 000 RMB-ről 1 millió RMB-re (körülbelül 147 000 USD) emelik a bitorlóra kiróható kártérítés összegét.

– Mintabejelentések esetén megszüntetik azt a korlátozást, hogy egy bejelentés csak egy mintára vonatkozhat, vagyis egy mintabejelentésben több minta is igényelhető, ha azok ugyanabba az osztályba tartoznak.

Macedónia

Macedónia parlamentje 2009. február 13-án új iparjogvédelmi törvényt fogadott el annak következtében, hogy ratifikálta az Európai Szabadalmi Egyezményt, és 2009. január 1-jén tagja lett az Európai Szabadalmi Szervezetnek.

A szabadalmi törvény legfontosabb változásai a bejelentési eljárással kapcsolatosak.

A módosított védjegy törvény lehetővé teszi, hogy harmadik felek felszólaljanak közzétett védjegybejelentések ellen abszolút lajstromozásgátló okok miatt.

Malajzia

Az új növényfajták oltalmára vonatkozó, 2004. évi törvény 2008. november 1-jén lépett hatályba. Ennek megfelelően ettől az időponttól kezdve a malajziai mezőgazdasági minisztérium elfogad új növényfajták lajstromozása iránti kérelmeket.

Montenegró

2009. február 13-án Montenegró gazdasági minisztere együttműködési megállapodást írt alá az Európai Szabadalmi Hivatal elnökével, Alison Brimelow-val.

Németország

A) A Német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (Bundesgerichtshof) két korábbi döntését (X ZB 7/03: Arzneimittelgebrauchsmuster; és X ZB 9/03: Signalfolge) követően egy további döntésében most megerősítette, hogy a német használatiminta-törvény 2(3) szakaszát, amely kizárja a módszereket, szűken kell értelmezni, és ez a szakasz csupán munka- vagy gyártási módszerekre vonatkozik. Ebben az ügyben a Szövetségi Szabadalmi Bíróság (Bundespatentgericht) elutasított egy olyan igénypontot, amely adatátvitelt végző telekommunikációs berendezésre vonatkozik, és a következő elemekből áll: eszköz egy végterminál és egy szerver közötti összeköttetés létesítésére; ... adatátviteli eszköz a szervertől a végterminálhoz; eszköz ellenőrzőjel jelenlétének ismételt ellenőrzésére; kapcsolóeszköz ellenőrzőjel jelenléte esetén; ... visszakapcsoló eszköz abban az esetben, ha megfelelő további ellenőrzőjel van jelen. A szabadalmi bíróság azzal érvelt, hogy egy ilyen igénypont

lényegileg adatátviteli eljárásra vonatkozik egy végterminál és egy szerver között, és lépések időbeli szekvenciáját határozza meg az adatok átviteléhez. Így az igénypont szövege – bár termékigénypontként van írva – módszert határoz meg, amit a német használatiminta-törvény kizár az oltalmazható találmányok köréből.

A Legfelsőbb Bíróság nem osztotta ezt a véleményt, és megerősítette, hogy a jogalkotó szándéka az volt, hogy csupán a módszereket zárja ki a használatiminta-oltalomból, mert azokat nem lehet konkrétan (például ábrákkal vagy diagramokkal) bemutatni, és így nem alkalmasak vizsgálatlan oltalmi jog megadására. Az X ZB 7/03 sz. korábbi döntésben a Legfelsőbb Bíróság már megállapította, hogy a használatiminta-törvény 2(3) szakasza nem gátolja használati minta lajstromozását ismert anyagok alkalmazására gyógyászati indikáció keretében. Az X ZB 9/03 sz. döntésben a Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy egy olyan találmány, amely nem minősíthető egy konkrét anyag megtestesülésének, nem sürgősszerűen osztályozandó módszerként. Így egy olyan igénypont, amely egy számítógépen futtatható programot képviselő jelsorozatra irányul, oltalmazható használati mintával.

B) A német szabadalmi törvény szerint elsőbbséget lehet igényelni akkor, ha az elsőbbségi bejelentés és az elsőbbséget igénylő bejelentés azonos találmányra vonatkozik. Az „azonos találmány” megjelölés akkor ismerhető el, ha az elsőbbséget igénylő bejelentés független igénypontjának jellemzői teljes mértékben ki vannak nyilvánítva az elsőbbségi bejelentésben.

A „Betonstrassenfertiger” (betonútkészítő gép) jeligéjű ügyben a felperes megsemmisítési pert indított egy európai szabadalom alapján engedélyezett német szabadalom ellen. A per tárgyát képező szabadalom „D Paver 2500” típusú, betonutak készítésére alkalmas gépre vonatkozott. A német bejelentést egy 1994. április 1-jén benyújtott belga bejelentés alapján, a belga bejelentés elsőbbségének igénylésével nyújtották be. A felperes azt állította, hogy a találmány tárgyat korábban gyakorlatba vették, mert a szabadalmas a szabadalom tárgyát képező gépet egy 1994. április 19-től 24-ig tartó párizsi vásáron bemutatta. Azt a tényt, hogy a vásáron bemutatott gépen látható volt az igényelt találmány összes jellemzője, nem vitatták. Ennek eredményeként a Német Szabadalmi Bíróság megsemmisítette a szabadalmat.

A szabadalmas fellebbezést nyújtott be a Szövetségi Legfelsőbb Bíróságnál, ahol korlátozta szabadalmának oltalmi körét. A kérdés az volt, hogy a korlátozott oltalmi körű szabadalom érvényesen igényelheti-e a belga bejelentés elsőbbségét. A bíróság azon a véleményen volt, hogy az „azonos találmány” megjelölés olyan esetekben is elfogadható, ahol az elsőbbséget igénylő bejelentésben igényelt műszaki hatást elérték az elsőbbségi bejelentéssel, de abban ez a hatás nem volt szó szerint kinyilvánítva.

A bíróság megállapította, hogy amíg egy átlagos szakember számára nyilvánvaló, hogy a műszaki hatást elérték az elsőbbségi bejelentésben igényelt találmány megvalósításával, az elsőbbséget igénylő bejelentéssel érvényesen lehet elsőbbséget igényelni. Ezért nem szükséges, hogy az elsőbbséget igénylő bejelentés az összes igényelt jellemző szó szerinti kinyilvánítására hivatkozzon ahhoz, hogy érvényesen igényelhesse elsőbbséget.

Olaszország

A DaimlerChrysler cég (a továbbiakban: Daimler) lajstromoztatta a Smart gépkocsi alakját mind közösségi védjegyként, mind nemzetközi mintaként, amelyek Olaszországban is érvényesek, és amikor tudomására jutott, hogy egy kínai gépkocsigyártó készül Olaszországba importálni két gépkocsitípust, amelyeket a saját Smart típusához hasonlónak ítélt, az import megakadályozása céljából pert indított a torinói Városi Bíróságon.

A Daimler azt állította, hogy a kínai gépkocsitípusok bitorolják mind védjegy-, mind mintajogát, és kérte a bíróságtól, hogy foglaltassa le az importált gépkocsikat, és tiltsa meg az olasz importáló cégnek, hogy hirdesse és importálja ezeket.

Az importőr a Daimler Smart gépkocsira vonatkozó védjegy- és mintajogainak a megvonását kérte, és azzal érvelt, hogy egy ajánlat nem tekinthető bitorlásnak; ezért engedélyezte, hogy kiadjanak egy írott ajánlatot a kínai gépkocsik eladására.

A bíróság azonnal engedélyezte az importált gépkocsik lefoglalását, és elrendelte, hogy egy műszaki szakértő állapítsa meg, vajon a Daimler védjegy- és mintajogai a Smart gépkocsira érvényesek-e, és ezeket a kínai gépkocsik importőre bitorolta-e.

A szakvélemény megerősítette a Daimler közösségi védjegy- és mintalajstromozásának érvényességét, és rámutatott, hogy az olasz törvény alapján a két oltalmi forma ugyanarra a tárgyra egyidejűleg érvényes lehet. A szakvélemény szerint azonban csak az egyik importált gépkocsi (a Noble verzió) bitorolta a felperes mintajogait, míg a másik típus (a Bubble verzió) olyan általános benyomást gyakorolt a tájékozott felhasználóra, amely eltért a Smart kocsi által keltett általános benyomástól. A szakvélemény szerint mindkét kínai gépkocsi bitorolta a közösségi védjegyet.

Az importőr azzal érvelt, hogy a szakvélemény ellentmondó, mert ha az egyik kínai gépkocsi nem bitorolta a mintalajstromozást, nem bitorolhatta az ugyanolyan alakra vonatkozó védjegylajstromozást sem.

A bíróság rámutatott, hogy a közösségi mintajog szerint egy mintának eltérő benyomást kell keltenie a „tájékozott felhasználóban”, míg a közösségi védjegy jog azt kívánja, hogy a két védjegy közötti összetévesztés valószínűségét az „átlagos fogyasztónak” kell megállapítania. A gépkocsik tájékozott használója nagyobb figyelmet fordít részletekre, ismeri a gépkocsiiparban alkalmazott technológia fejlődését, és meg tud különböztetni gépkocsimodelleket korábbi modellekkel végzett összehasonlítással is. Ezzel szemben egy átlagos fogyasztó csak átlagos figyelmet fordít egy védjegyre, definíciójánál fogva kevésbé tájékozott, mint a tájékozott felhasználó, és felfogása inkább benyomáson, nem pedig tényleges összehasonlításon alapszik. Ebből ered a mintajog és a védjegy jog bitorlásának megállapításakor fellépő különbség ugyanannál a gépkocsinál.

A fentiek miatt a torinói bíróság 2008. március 14-én megerősítette a bitorló gépkocsik lefoglalására vonatkozó határozatát, és elrendelte a lefoglalási rendelet publikálását számos napilapban és gépkocsi-szakfolyóiratban.

Svájc

A) 2008. július 1-jén lépett hatályba a parlament által 2007. június 22-én elfogadott módosított szabadalmi törvény, amely az Európai Unió 98/44/EC sz. biotechnológiai irányelveivel összhangban számos új rendelkezést tartalmaz, és világosan meghatározza, hogy a biotechnológia területén mi szabadalmazható.

Az európai irányelvvel összhangban nem szabadalmazható sem az emberi test, sem annak olyan elemei, amelyeket nem különítettek el, vagy nem műszaki eljárással állítottak elő. Az új törvény ezt a tiltást kiterjeszti az embriókra is, tekintet nélkül a szabadalom céljára (az irányelv az embriók kizárását ipari vagy kereskedelmi célokra korlátozza). Az új törvény szerint az emberi genom nem szabadalmazható, és így hozzáférhető kutatási célokra.

Az emberi test műszaki eljárással létrehozott elemei szabadalmazhatók. Így találmányként oltalmazhatók a természetben előforduló vagy részleges szekvenciából származó szekvenciák, ha azokat műszaki eljárással hozták létre, és kutatási funkciójukat konkrétan meghatározzák. Az új törvény azonban az ilyen szabadalmak oltalmi körét eredeti megközelítéssel fogadja el. Ellentétben a német, a francia és az olasz törvénnyel, ahol a gének vagy génszekvenciák szabadalmi oltalmát sajátos termékigénypontokra korlátozzák, az új svájci törvény abszolút termékoltalmat engedélyez, de a leírt funkciót teljesítő gén szükséges szekvenciájára korlátozva. Ez lehetővé teszi, hogy a szabadalmi hivatal megköveteljen minden olyan dokumentációt és információt, amely annak meghatározásához szükséges, hogy a leírt funkció teljesítéséhez mely szekvenciák relevánsak.

Az új törvény a szabadalmazhatóságból kizárja az olyan találmányokat, amelyek kereskedelmi hasznosítása közrendbe vagy közérkölsbe ütközik. Ebbe a kategóriába esnek az emberi lények klónozására és a módosíthatatlan humán embrionális összejek előállítására vonatkozó eljárások.

Az új törvény korlátokat szab a szabadalmas számára engedélyezett kizárólagos jogok terén. A legfontosabb kivétel a szabadalmazott találmány kutatási és kísérleti felhasználására vonatkozik. Mostanáig a svájci bíróságok íratlan elvként alkalmazták a kutatási kivételt, amit most az új törvény előír. Így engedély nélkül lehet folytatni egy találmány tárgyával kapcsolatban új tudás szerzésére irányuló kutatást, ahol a szabadalmazott találmány a kutatás célja. Ha azonban a szabadalmazott találmány a kutatás eszköze, nem pedig célja, a kutatónak engedélyt kell szereznie. Ha a szabadalomtulajdonos és a kutató közötti tárgyalások nem vezetnek eredményre, a kutató bíróságtól kérheti, hogy nem kizárólagos engedélyt kapjon a találmány használatára. Ilyen módon egyensúlyt lehet elérni a szabadalomtulajdonos és a kutató érdekei között.

Az új törvény bevezeti az ún. Bolar-kivételt is, vagyis egy szabadalmazott találmányt fel lehet használni kutatás és vizsgálatok lefolytatására, ha azok célja egy gyógyászati termék (például egy generikus gyógyszer) hatósági jóváhagyásának megszerzése. Ilyen esetben klinikai próbákat lehet végezni és mintákat lehet előállítani, de a generikus gyógyszer ke-

reszkedelmi előállítása csak a szabadalmi oltalom lejárata után lehetséges, kivéve, amikor a szabadalomtulajdonos korábban engedélyezi az ilyen használatot.

Szabadalmi Együttműködési Szerződés

A) A Szabadalmi Együttműködési Szerződés szabályait 2009. január 1-jével módosították. A főbb változásokat az alábbiakban foglaljuk össze.

a) A koreai és a portugál nyelvet beiktatták a publikációs nyelvek közé. Az e két nyelven megjelent nemzetközi publikációk azonban a címet, a kivonatot és a kutatási jelentést angolul is tartalmazzák.

b) Nemzetközi szabadalmi bejelentésekben a fő kutatási jelentés kiegészítéseként egy vagy több kiegészítő nemzetközi kutatást is lehet kérni a következő nemzetközi kutatási hatóságoktól:

- Északi Szabadalmi Intézet,
- Orosz Szabadalmi Hivatal,
- Svéd Szabadalmi Hivatal.

Az Osztrák Szabadalmi Hivatal 2009. folyamán szándékozik felajánlani ilyen kutatás lehetőségét.

Az Európai Szabadalmi Hivatal és a Finn Szabadalmi Hivatal a tervek szerint 2010. január 1-jétől kezdve végez ilyen kutatást.

Az Ausztrál, a Brazil, a Kínai és a Koreai Szabadalmi Hivatal még fontolgatja a kiegészítő nemzetközi kutatásban való részvételét. Ilyen részvételt a jövőben sem tervez az amerikai, a japán, a kanadai és a spanyol szabadalmi hivatal.

A nemzetközi kutatási kérelem követelményei:

1. A kérelmet a Nemzetközi Irodánál kell benyújtani, és az illetéket is ott kell befizetni.
2. Fizetendő illetékek, amelyeket a kérelem benyújtásától számított egy hónapon belül kell befizetni:

- kiegészítő kutatási illeték,
- kiegészítő kezelési díj.

3. A kérelmet az elsőbbségi naptól számított 19 hónapon belül kell benyújtani.

4. A főkutatást végző nemzetközi kutatási hatóság nem választható kiegészítő kutatást végző hatóságként.

A nemzetközi kutatási hatóság legkésőbb az elsőbbségi naptól számított 22 hónap elteltével kezdi meg a kiegészítő nemzetközi kutatást, és az elsőbbségi naptól számított 28 hónapon belül készíti el a nemzetközi kutatási jelentést, amelyet a bejelentőnek és a Nemzetközi Irodának továbbít.

B) A PCT-bejelentések száma 2008-ban megközelítette a 164 000-et, ami 2007-hez viszonyítva 2,4%-os növekedésnek felel meg.

2008-ban a legtöbb bejelentés (53 521, ami az összes bejelentés 33,2%-ának felel meg) az Amerikai Egyesült Államokból érkezett. Ezután Japán következik 17,5%, Németország 11,3%, Dél-Korea 4,8% és Franciaország 4,2% bejelentéssel. Az Európai Szabadalmi Egyezmény tagállamai által benyújtott PCT-bejelentések az összes nemzetközi bejelentés 34,4%-át tették ki.

A legtöbb PCT-bejelentést benyújtó vállalat a kínai Huawei Technologies Co., Ltd. volt 1737 bejelentéssel. A további négy vállalat a japán Panasonic Corporation 1729, a holland Koninklijke Philips Electronics N.V. 1551, a japán Toyota 1364 és a német Robert Bosch GmbH volt 1273 bejelentéssel.

Szaúd-Arábia

A Szaúdi Szabadalmi Hivatal 2008. november 29-től kezdve nem engedélyezi több minta oltalmát egy mintabejelentésben. Amikor egy minta számos változatból áll, a bejelentőnek minden egyes változatra külön mintabejelentést kell benyújtania.

Olyan esetekben, amikor több mintára vonatkozó bejelentés alapján igényelnek elsőbbséget, külön szaúdi bejelentést kell benyújtani mindegyik mintára, de a hivatal az elsőbbségi iratról csak egy hitelesített másolat benyújtását kívánja, és minden egyes bejelentés kapcsán egyszerű másolatot kell benyújtani.

Szingapúri Védjegyjogi Egyezmény

Ausztrália ratifikálta a Szingapúri Védjegyjogi Egyezményt. Ezzel az egyezményt ratifikáló országok száma tízre emelkedett, és így az 2009. március 16-án hatályba lépett.

Tajvan

A) A jelenleg hatályos tajvani szabadalmi törvény 2004. július 1-jén lépett hatályba. A tajvani kormány e törvény további módosításait tervezi annak érdekében, hogy összhangba hozza azt a nemzetközi irányzatokkal. Az alábbiakban röviden összefoglaljuk a tervezett legfontosabb változásokat.

Jelenleg nem szabadalmazhatók a növények, az állatok és az előállításukra szolgáló, lényegileg biológiai eljárások. Ezt a tilalmat el kívánják törölni.

A jelenleg hatályos törvény szerint a szabadalmi oltalom hatálya nem terjed ki a kutatási, oktatási vagy kísérleti célból gyakorlatba vett anyagokra, ha a gyakorlatbavétel célja nem profitszerzés. A tervezet szerint a szabadalmi oltalom hatálya alól mentesül a kísérleti használat, ha célja, hogy forgalombahozatali engedélyt kapjanak generikus gyógyszerekre.

Tervezik bevezetni a kényszerengedélyt gyógyszerek generikus változataira, ha azokat olyan országokba kívánják exportálni, amelyek nem rendelkeznek gyártási kapacitással, és

így azokat hozzá lehet segíteni gyógyszerek olcsóbb változatainak megszerzéséhez, amennyiben a gyógyszer AIDS, tuberkulózis, malária és egyéb fertőző betegségek ellen alkalmazható.

A bejelentő a legkorábbi elsőbbség időpontjától számított 16 hónapon belül igényelheti az elsőbbséget, ha annak igénylését nem szándékosan mulasztotta el.

Ha a használatiminta-szabadalmi bejelentésre korábban engedélyeztek oltalmat, mint a találmányi szabadalmi bejelentésre, a hivatal felhívja a bejelentőt, hogy válasszon a két oltalmi forma között. Ha a bejelentő a találmányi szabadalmat választja, a használatiminta-oltalmat megszüntnek tekintik. Ha a használatiminta-oltalmat megvonták mielőtt a találmányi szabadalmi bejelentés ügyében határozatot adtak volna ki, az utóbbi bejelentésre nem engedélyeznek szabadalmat.

Megosztott bejelentést az alapbejelentésre adott szabadalomra vonatkozó határozat keltétől számított 30 napon belül lehet benyújtani.

Új-Zéland

2008 júliusában módosított szabadalmi törvény-tervezetet nyújtottak be a parlamentnek az 55 éves szabadalmi törvény korszerűsítése céljából. Az alábbiakban a törvénytervezet fontosabb módosításait foglaljuk össze.

A jelenleg hatályos törvény helyi újdonságot ír elő, ami helyett a törvénytervezet abszolút újdonságot követel meg, vagyis a technika állásához tartozik a köz számára a világon bárhol hozzáférhetővé vált információ mind az újdonság, mind a feltalálói tevékenység megítélése szempontjából.

A jelenlegi elővizsgálat lényegileg csak az újdonság megítélésére terjed ki. A törvénytervezet szerint a vizsgálat ki fog terjedni az újdonság, a feltalálói tevékenység és a hasznosság vizsgálatára is. Ennek megfelelően az Új-zélandi Szellemtulajdon-védelmi Hivatal szerkezetét is felül kell vizsgálni mind az elővizsgálók száma, mind a rendelkezésre álló anyagi források szempontjából, mert a szélesebb körű újdonságvizsgálat bővített elővizsgálói létszámot és ennek megfelelően több anyagi forrást igényel.

Az újdonságvizsgálatnál teljes kiterjesztésű technika állását fognak figyelembe venni, vagyis újdonságrontónak fogják tekinteni a korábban benyújtott, de később publikált hazai bejelentéseket is.

A szabadalom megadása előtt vagy után bárki kérheti a bejelentés újbóli vizsgálatát. Az engedélyezés utáni újbóli vizsgálat a jelenlegi felszólalási eljárást fogja helyettesíteni.

A jelenleg hatályos törvény szerint a bejelentések teljes leírását csak elfogadás után publikálják. A módosított törvény szerint a bejelentéseket a legkorábbi elsőbbség napjától számított 18 hónap elteltével bocsátják majd közre.

A szabadalmat a teljes leírás elfogadásának publikálásától számított három hónap eltelté után fogják engedélyezni, ha nincs függőben újrapvizsgálati kérelem.

Jelenleg egy szabadalmi bejelentés megvonását a pecsételés napjától számított 12 hónapra belül lehet kérni. A törvénytervezet ezt az engedélyezés után bármikor lehetővé teszi.

Bár a törvénytervezet megtartja a találmány meghatározását „gyártási módszerként” (*manner of manufacture*), a törvénytervezet számos kivételt sorol fel. Ilyenek: a közrendbe vagy közérdeksébe ütköző találmányok, az emberi lények és az előállításukra szolgáló biológiai eljárások, az emberi lények gyógyászati vagy sebészeti kezelésére vonatkozó módszerek, az emberi testen végzett diagnosztikai eljárások, a növényfajták.

A törvénytervezet előírja, hogy a hivatal elnöke jelöljön ki egy Maori Tanácsadó Bizottságot, amelynek feladata, hogy kérésre tanácsadással szolgáljon az elnöknek azzal kapcsolatban, hogy egy igényelt találmány nem származik-e hagyományos maori tudásból vagy az országban honos növényekből és állatokból, és igenlő esetben a találmány kereskedelmi gyakorlatbavétele nem sérti-e a maori értékeket.

Ha a találmány mikroorganizmusok felhasználásán alapszik, a mikroorganizmust a bejelentés napján vagy azt megelőzően deponálni kell hivatalosan kijelölt intézményben.

A törvénytervezet szerint a bejelentőnek tájékoztatnia kell a hivatalt a külföldi szabadalmi hivatalok által végzett újdonságvizsgálat eredményeiről. Ausztráliában ezt az előírást épp a közelmúltban törölték el, így kérdéses, hogy ez a követelmény megmarad-e a parlamenti jóváhagyás után.

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

Hírközlési hálózat szerzői jogi védelme

SZJSZT-22/08/1

A Szegedi Rendőrkapitányság megkeresése

A Szegedi Rendőrkapitányság által feltett kérdések

1. Kérem, hogy állapítsák meg a Pitvaros–Ambrózfalva–Nagyér–Csanádalberti településeken kiépült hálózat tekintetében, hogy az a mellékeltlen csatolt 14/2005-ös, 15/2005-ös, 16/2005-ös, 17/2005-ös, 18/2005-ös számú (10. számú iratmellékletként kezelt), Sz. G. által készített tervek alapján készült-e el, amennyiben nem, a megvalósítás során felhasználásra kerültek-e a tervek a kivitelezés során (ha igen, a terv mely részei, s milyen terjedelemben kerültek felhasználásra, a felhasznált részek szerzői jogi védelem alá tartoznak-e)!
2. Kérem, hogy állapítsák meg, hogy a mellékeltlen csatolt, Sz. G. által tervezett Csorvás optikai gerinchálózat terve (13. iratmelléklet) szerzői jogi védelem alá eső szellemi tevékenységből fakadó, egyéni, eredeti jelleggel bíró szellemi alkotás-e, illetve vannak-e ilyen részei (amennyiben szerzői jogi védelem alá eső részekkel rendelkezik az adott terv, kérem, hogy ezeket tüntessék fel)! A fenti terv általános leírásokat tartalmazó része [tartalomjegyzék (1. oldal), a kivitelező kötelességei (8. oldal) című részig terjedő részek] szerzői jogi védelem alá eső szellemi tevékenységből fakadó, egyéni, eredeti jelleggel bíró szellemi alkotásnak minősül-e, vagy olyan általános leírásokat tartalmaz, amelyek bárki által szabadon felhasználhatóak a maga által elkészített tervben. Kérem, nyilatkozzanak arról, hogy ezen általános leírásokat tartalmazó részek olyan, a kiépítendő hálózat kivitelezéséhez szervesen kapcsolódó adatokat tartalmaznak-e, melyek nem pusztán formailag, hanem tartalmilag is nélkülözhetetlenek egy informatikai hálózat kiépítéséhez. Kérem, hogy nyilatkozzanak arra vonatkozóan, hogy a 45/2005-ös sorszámú, Sz. G. által készített engedélyezési terv (13. iratmelléklet) alkalmas-e egy hírközlési hálózat kivitelezésére, amennyiben nem, milyen további tervek, dokumentumok szükségesek egy hírközlési hálózat megépítésére!
3. Kérem, hogy amennyiben az Sz. G. által Csorvásra készített terv rendelkezik szerzői jogi védelem alá eső részekkel, akkor állapítsák meg, hogy azokból mely szerzői jogi védelem alá eső részek kerültek átemelésre a G. A. által készített, 2007/8a számú,

Csorvás, Bocskai utcai óvoda–DÉMÁSZ-oszlop–víztorony közötti hírközlési hálózat vonatkozásában készült fennmaradási állapottervébe (1. számú iratmelléklet)!

4. Kérem, hogy amennyiben az Sz. G. által a Csorvás vonatkozásában készített terv szerzői jogi védelem alá eső szellemi termék vagy vannak ilyen részei, állapítsák meg a csatolt dokumentumok alapján, hogy a Csorváson, a Bocskai utcai óvoda–DÉMÁSZ-oszlop–víztorony között kiépített hírközlési hálózat Sz. G. tervei alapján készült-e, vagy annak kiépítése során felhasználásra került-e ennek valamely része. Amennyiben igen, mely része került felhasználásra a kivitelezés során?
5. Kérem, nyilatkozzanak arról, hogy a 45/2005-ös sorszámú, Sz. G. által Csorvás településre készített engedélyezési terv olyan adatokat tartalmaz-e, amelyek alapján adott nagyságokon és távolságokon bárhol kiépíthető működőképes hírközlési hálózat!
6. Kérem, nyilatkozzanak arról, hogy a G. A. által készített, 2007/23-as tervszámon szereplő, Pusztaföldvár, intézményeket összekötő internethálózat fennmaradási állapotterve (2. számú iratmelléklet) tartalmaz-e olyan, szerzői jogi védelem alá eső részeket, melyek Sz. G. 45/2005-ös sorszámú, Csorvás településre készített engedélyezési tervéből kerültek átemelésre! Amennyiben igen, kérem ezen részek feltüntetését. Amennyiben átemelésre kerültek Sz. G. tervéből szerzői jogi védelem alá eső részek a pusztaföldvári tervbe, kérem, hogy a becsatolt dokumentumok alapján nyilatkozzanak arról, hogy ezen Sz. G. által eredetileg Csorváásra vonatkozólag készített tervből átemelt, szerzői jogi védelem alá eső tervrészletek alapján történt-e a kivitelezés a Pusztaföldváron kiépített hírközlési hálózat tekintetében!
7. Kérem, hogy nyilatkozzanak arról, hogy a G. A. által készített, 2007/23-as tervszámon szereplő, Pusztaföldvár, intézményeket összekötő internethálózat fennmaradási állapotterve tartalmaz-e olyan, szerzői jogi védelem alá eső részeket, melyek Sz. G. 11/2004-es számon szereplő, Pusztaföldvárra vonatkozó kábeltévé-hálózat kiviteli tervéből (11. számú iratmelléklet) kerültek átemelésre! Amennyiben igen, melyek ezek a részek?

Az eljáró tanács szakértői véleménye

A szakértő testület eljárása során megállapította, hogy a Szegedi Rendőrkapitányság által feltett kérdések megválaszolása olyan speciális hírközlési, műszaki, informatikai szakismereteket igényel, amelyekkel a testület – hatásköréből és jellegéből következően – nem rendelkezik. A hírközlési hálózat tervének egyéni, eredeti jellege, és ebből következően annak szerzői jogi védelme kérdésében ugyanis csak a hírközlési hálózat építésére vonatkozó jogszabályrendszer és műszaki követelmények előzetes ismeretében lehet állást foglalni.

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 6. §-ának (2) bekezdése értelmében „ha a szakértői vélemény kialakításához

olyan különleges szakismeretre is szükség van, amellyel a Szakértő Testület tagjai nem rendelkeznek, tanácskozási joggal külső szakértő közreműködése is igénybe vehető”.

Ezért a Szerzői Jogi Szakértő Testület javasolta a Szegedi Rendőrkapitányságnak Elek Attila hírközlési szakértő külső szakértőként való felkérését. A megkereső rendőrhatalóság Elek Attila külső szakértőként történő bevonásával egyetértett.

Az eljáró tanács azt is megállapította, hogy a megkereső hatóság részben olyan kérdések kapcsán kérte a testület állásfoglalását, amelyek megválaszolásához helyszíni vizsgálat elvégzésére lett volna szükség. Ilyen kérdésnek minősül például annak vizsgálata, hogy az adott hírközlési hálózat egyik vagy másik terv alapján készült-e el. A fent említett kormányrendelet 8. §-ának (1) bekezdése szerint az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján köteles kialakítani szakértői véleményét, ugyanakkor a tények megállapítására külön bizonyítást nem végezhet, helyszíni szemlét nem folytathat. A helyszíni vizsgálat elvégzésére vonatkozó tilalom – e minőségében – az eljáró tanács munkájába bevont külső szakértőre is vonatkozik.

Elek Attila hírközlési szakvéleményét 2009. február 24. napján juttatta el a Szerzői Jogi Szakértő Testülethez, ezt követően került sor az eljáró tanács ülésére. Az eljáró tanács Elek Attila hírközlési szakvéleményét (a továbbiakban: hírközlési szakvélemény) ülésén megvizsgálta, és megállapította, hogy egyetért annak azon részével, amely a megkereső hatóság fentebb ismertetett kérdéseire adott válaszokat tartalmazza (lásd a hírközlési szakvélemény 5. fejezetét).

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy a hírközlési szakvélemény ezt meghaladóan olyan megállapításokat, következtetéseket is tartalmaz, amelyek megtételére részben nem volt feltétlenül szükség a feltett kérdések megválaszolása érdekében, részben pedig meghaladja a Szerzői Jogi Szakértő Testület hatáskörét. Ezeket a megállapításokat és következtetéseket az eljáró tanács a jelen szakvélemény meghozatalakor olyan *háttéranyagoknak* tekintette, amelyek az eljáró tanács jelen szakvéleményének nem képezhetik részét, és nem befolyásolták a jelen szakvélemény megállapításait sem, ugyanakkor azok a megkereső hatóság döntését hatékonyan elősegíthetik.

A fentieket követően az eljáró tanács az alábbiak szerint válaszolja meg a Szegedi Rendőrkapitányság által feltett kérdéseket.

Ad 1. A kérdést csak helyszíni vizsgálat alapján lehet megválaszolni, ennek elvégzésére ugyanakkor a Szerzői Jogi Szakértő Testületnek nincs hatásköre.

Ad 2. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) 1. §-a szerint szerzői jogi védelem illeti meg az irodalom, a művészet és a tudomány egyéni, eredeti jelleggel rendelkező műveit. Az eljáró tanács megállapítja, hogy a vita tárgyául szolgáló hírközlési hálózatok tervei – az Szt. 1. §-ának (3) bekezdésében meghatározott, az egyéniségre, erede-

tiségre vonatkozó követelményeknek való megfelelés esetén – az Szjt. 1. §-a (2) bekezdésének 1) pontja szerinti „műszaki létesítmény terveként” állhatnak szerzői jogi oltalom alatt.

Az egyéniségre, eredetiségre vonatkozó követelmények teljesülését az eljáró tanács két szinten vizsgálta. Az eljáró tanács először arra a kérdésre kereste a választ, hogy a hírközlési hálózatok tervét milyen mértékben határozzák meg a tervezés során alkalmazandó szabályok (jogszabályok, az állami irányítás egyéb jogi eszközei, a Nemzeti Hírközlési Hatóság előírásai, a Magyar Mérnöki Kamara szabályzatai vagy az alkalmazandó szabványok), illetve műszaki és egyéb (például földrajzi) körülmények. E vizsgálatnak azért van jelentősége, mert ha az említett követelmények és körülmények, a megrendelő által meghatározott műszaki paraméterek, illetve a hírközlési hálózat kötött funkcionalitása a hírközlési hálózat tervét teljes egészében vagy túlnyomórészt meghatározzák (vagyis azt lényegét tekintve csak egy módon lehet elkészíteni), az alkotói kreativitásnak nem marad olyan tere, amely megalapozhatná a hírközlési hálózat – mint műszaki alkotás – tervének szerzői jogi oltalmát. Ebben az esetben a vita tárgyául szolgáló terv egyedi, konkrét vizsgálatára már nincs, illetve nem lenne szükség. Ha azonban az említett követelmények és körülmények csak kisebb mértékben határozzák meg a hírközlési hálózat tervét, úgy – a vizsgálat második szintjeként – szükségessé válik a vita tárgyául szolgáló tervek konkrét vizsgálata is annak érdekében, hogy az eljáró tanács megvizsgálja, az érintett tervben megtalálhatóak-e a szerzői jogi oltalom feltételéül szabott egyéni, eredeti elemek.

A hírközlési hálózat engedélyezési tervdokumentációja nem egy dokumentum, hanem dokumentumok, rajzok és mellékletek összessége. A dokumentáció egyes elemeinek szerzői jogi védelme ebből következően elkülönítetten vizsgálandó. A dokumentáció egyes elemeit eltérő mértékben határozzák meg a fent említett követelmények és körülmények. A hírközlési szakvéleményből következően például *„a nyomvonal mint szűkös erőforrás adott, az építtető a tervezett szolgáltatások vonatkozásában ír elő követelményeket a tervezőnek, a jogszabályok behatárolják a tervek tartalmát, ezen határokon belül azonban a tervező kreativitása sok esetben tetten érhető”*. Önmagában az a tény, hogy a tervezői kreativitás a terv elkészítése során megjelenhet, a konkrét terv ismeretében megállapíthatóvá teszi a tervek szerzői jogi védelmét. Az eljáró tanács azonban felhívja a hírközlési szakvélemény azon megállapítására a figyelmet, hogy a vitatott tervek csatolt dokumentációja hiányos volt, ezért a konkrét tervek vizsgálata nem volt elvégezhető.

A terv részét képező, a megkereső hatóság által „általános leírásoknak” nevezett részek megítélése a fentiekől részben eltér, mivel azok vonatkozásában a tervező munkáját kevesebb szabály köti meg. Bár az említett leíró részek alapvető tartalmát a jogszabályok meghatározzák, azok megformálása vonatkozásában a tervező nagyobb szabadságot élvez. A szerzői jog alapvető szabálya, hogy a művek nem azok tartalma, hanem egyedi megformálásuk alapján részesülhetnek szerzői jogi védelemben, hiszen az oltalom feltétele mindig a kifejezés, és nem a kifejezéssel közölt tartalom egyénisége, eredetisége. A tartalom ugyanakkor

természetesen visszahat a kifejezés módjára, formájára is, ebből következően egészen más szempontok alapján kell megítélni egy művészeti alkotás és egy funkcionális mű (mint amilyen a műszaki létesítmény terve) esetén az egyéniség, eredetiség szempontját. A műszaki létesítmények tervdokumentációjában szereplő általános leíró részek esetén az oltalom szintje alacsonyban került megvonásra. Ebből lényegében az következik, hogy a tervhez tartozó általános, leíró jellegű részek akkor is oltalom alatt állnak, ha azok *tartalmilag* minden tervben megtalálhatóak, vagy ha azok *tartalmát* az alkalmazandó jogszabályok lényegében determinálják. Nem részesül azonban oltalomban a leíró rész, ha az csupán a fent már említett szabályrendszernek vagy más terv hasonló részének szolgai másolatából áll.

Az eljáró tanács a fentiek előrebocsátását követően idézni kívánja a hírközlési szakvélemény 5.2. pontját, amely szerint „A terv egésze szerzői jogi védelmet élvez. Sz. G. terve alkalmas a hálózat kivitelezésére.” Az eljáró tanács azt is megállapítja, hogy a 13. számú iratmelletlen 1–8. oldala alatti rész szerzői jogi védelmet élvez, ebből következően azt csak a szerző (tervező) előzetes engedélye birtokában használhatja fel harmadik személy.

Ad 3. Az eljáró tanács e helyen idézi a hírközlési szakvélemény megállapításait (5.3. pont): „A Csorvásra készült tervből a szöveges részek (tervezői nyilatkozat, általános előírások, tűzvédelem, munkavédelem, érintésvédelem, környezetvédelem, a kivitelező kötelességei) kerültek szó szerinti fogalmazásban átemelésre G. A. terveibe.”

Ad 4. A kérdést csak helyszíni vizsgálat alapján lehet megválaszolni, ennek elvégzésére ugyanakkor a testületnek nincsen hatásköre.

Ad 5. Az eljáró tanács e helyen idézi a hírközlési szakvélemény megállapításait (5.5. pont): „A Csorvásra készült terv nem tartalmaz olyan adatokat, melyek csak e település széles sávú hálózata létesítésére vonatkoznak. A terv egy szokásos széles sávú informatikai hálózat terve, mely a jogszabályi előírásoknak felel meg.”

Ad 6. A 6. sorszám alatt feltett utolsó kérdést csak helyszíni vizsgálat alapján lehet megválaszolni, ennek elvégzésére ugyanakkor a Szerzői Jogi Szakértő Testületnek nincs hatásköre. Egyebekben az eljáró tanács e helyen idézi a hírközlési szakvélemény megállapításait (5.6. pont): „Sz. G. Csorvásra készített terveiből a szöveges rész (tervezői nyilatkozat, általános előírások, tűzvédelem, munkavédelem, érintésvédelem, környezetvédelem, a kivitelező kötelességei) valamennyi fejezete átemelésre került. Kivétel a kivitelezői előírások, melyeket G. A. a feladathoz aktualizált.”

Ad 7. Az eljáró tanács e helyen idézi a hírközlési szakvélemény megállapításait (5.7. pont): „Sz. G. 11/2004-es számon szereplő, Pusztaföldvárra vonatkozó kábeltévé-hálózat kiviteli tervéből a szöveges részek (tervezői nyilatkozat, általános előírások, tűzvédelem, munkavédelem,

érintésvédelem, környezetvédelem, a kivitelező kötelességei) kerültek átemelésre. G. A. a terv egyes fejezeteit elhagyta, illetve aktualizálta. A tervekhez csatolt rajzok különbözőek. Sz. G. tervéhez csatolt hozzájáruló nyilatkozatokból, hogy mi került átemelésre G. A. tervébe, ezt a csatolt dokumentációból nem lehetett megállapítani.”

*Dr. Vékás Gusztáv, a tanács elnöke
Dr. Békés Gergely, a tanács előadó tagja
Dr. Kiss Zoltán, a tanács szavazó tagja*

Televíziós műsor formátumának egyéni, eredeti jellege

SZJSZT-24/08/1

A Nógrád Megyei Bíróság megkeresése

A megkeresésben feltett kérdések

I. Az „AUTÓ 2” címen a Magyar Televízió kettős csatornáján sugárzott műsor formátuma olyan egyéni, eredeti és kreatív jelleggel rendelkezik-e, amely alkalmas a korábban hatályban volt Szjt. 5. § (3) bekezdésben írt védelemre? Ezen jogszabályi rendelkezések alapján a gyűjteményes művek esetében a szerzői jog a szerkesztőt illeti, amennyiben a szerkesztés egyéni, eredeti és kreatív jellegű.

II. A mű címe alkalmas-e szerzői jogi védelemre?

Az eljáró tanács szakvéleménye

Az I. kérdésre adott válasz

A megtekintett műsorszámok mindegyike szerkesztés eredménye, ez a szerkesztés, séma, felépítés azonban egyrészt nem azonos mindegyik megtekintett műsorszám esetében, másrészt a szerkesztettség maga minden műsorszám fogalmi eleme. A megtekintett műsorszámok szerkesztett, gyűjteményes műként nem részesülnek szerzői jogi védelemben. A műsorszámok sémájának, tervének kellően részletes, kifejtett, tartalmi, formai és technikai leírása forgatókönyvként (szakirodalmi műként) részesülhetne szerzői jogi védelemben, de ez a védelem nem magára a műsorszám szerkesztésére, hanem a szakirodalmi műre vonat-

kozna. Az erős arculati elemek, a műsorvezető sajátos stílusa, az ismétlődő rovatok, a témák feldolgozási módja, az ismeretterjesztő és reklámjellegű sajátos vetélkedő önmagában nem minősíti az egész műsorszámot gyűjteményes művé.

A szerzői jogi védelemre alkalmasság kétségtől megállapítható a műsorszám számos részéről, így különösen az arculatról mint összetett műről, annak grafikai, vizuális elemeiről, a műsorszámok egyes, önálló szerzői műként minősülő részeiről, így például a dokumentumfilmekről vagy az újdonságokat bemutató audiovizuális alkotásokról, az alámondott szakmai, ismeretterjesztő irodalmi művekről.

Az egész műsorszámra gyűjteményes műként azért sem terjed ki a szerzői jogi védelem, mert különösen tartalmi, de formai értelemben is korlátozott az alkotói mozgáster. Gépjárművek összehasonlítása során kötelező téma a motor, az erőátviteli berendezések, a csomagtér, az ülések, a kényelmi berendezések, a zaj, a kormányozhatóság, az úttapadás, a fékek stb. összehasonlítása, és nem marad jelentős játéktér a szöveget kísérő képek megválasztására sem, azonban e játéktér, ha szűk is, létezik. Az alkotói játéktér szerzői jogi elismerése a műsorszám egyes, szerzői műként minősülő részeinek védelme útján történik. A szerzői jogi védelem határait elmosná, ha kizárólagos jog védhetné egy tematikus műsor felépítését, sémáját, elvét, részletes elgondolását.

A II. kérdésre adott válasz

A vizsgált műcím „a2 AUTÓ 2” az MTV 2-es csatornáján sugárzott, autós műsor címe. A címválasztás kézenfekvő, nyilvánvaló, alkotótevékenységet nem igényel. A mű címe szerzői jogi védelemre nem alkalmas.

Részletes válaszok

Ad I.

1.1. Előzetes megállapítások

1.1.1. A kérdés és a rendelkezésre bocsátott anyagok

A feltett kérdés valójában azt jelenti, hogy az „AUTÓ 2” címen sugárzott és a kirendeléshez csatolt hordozón rögzített négy műsorszám (adás) „formátumát”, azaz azonos elven, sémán, terven felépülő szerkesztésének mindegyik műsorszámában megvalósuló eredményét megilleti-e a gyűjteményes művet megillető szerzői jogi védelem.

E kérdésnek azonban az is szükségszerű alkérdése, hogy azonos-e a négy műsorszám „formátuma”.

A válaszadás lehetősége erősen korlátozott. Az eljáró tanácsnak csak a kérdést és a megtekintendő műsorszámok felvételét bocsátotta a kirendelő bíróság a rendelkezésére. A formátum, tehát a jogvédett oltalmi tárgy esetleges meglétét a műsorszámok megtekintéséből kell visszakövetkeztetve akként megállapítani, hogy meg kell keresni azokat a közös jegyeket, amelyek „formátumot” alkothatnak.

Ehhez képest akkor állna az eljáró tanács rendelkezésére minden szükséges információ, ha létezne a jogvita tárgyát képező formátum olyan, kellő részletességű leírása (részletes műsorszám-konceptió, műsorszámvázlat, szinopszis, forgatókönyv vagy a forgatókönyvnek megfelelő szakmai írásmű), amellyel össze lehet vetni a sugárzott műsorszámokat. (Ha a jogvita érint „ellentartott” műsorszámot, akkor e műsorszámra nézve is ugyanilyen információk szükségesek az állásfoglaláshoz.)

Ha a vizsgálandó műsorszámoknak egyáltalán nincs megfelelő szakmai írásműben rögzített formátuma, azaz a formátum nincs kellően dokumentálva, az nagymértékben csökkenti a védett oltalmi tárgy létének megállapíthatóságát (e megállapítást a műsorformátum alább kifejtett fogalma támasztja alá).

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy a megtekintésre átadott műsorszámok kiválasztása célnak látszik. Az természetes, hogy egy műsorformátum bevezetését követően a séma, a felépítés a műsorszámok készítése során formálódik, és csak egy idő után alakul ki a végsőnek tekinthető formátum. A megtekintésre kiválasztott műsorszámokról nem lehet tudni, hogy a műsorszám sugárzásának melyik időszakából származnak (az egyes adások sugárzásának kelte nincs a felvételen feltüntetve).

1.1.2. Az alkalmazandó jogszabály

A régi Sztj.¹ kérdéses rendelkezése a következőképpen rendelkezik:

„5. § (3) *Gyűjteményes mű egészére a szerzői jog a szerkesztőt illeti; ez azonban nem érinti a gyűjteménybe felvett egyes művek szerzőinek önálló jogait.*”

A hatályos Sztj. megfelelő szabálya a következő:

„Sztj. 7. § (2) *A gyűjteményes mű egészére a szerzői jog a szerkesztőt illeti, ez azonban nem érinti a gyűjteménybe felvett egyes művek szerzőinek és szomszédos jogi teljesítmények jogosultjainak önálló jogait.*

(3) *A gyűjteményes mű szerzői jogi védelme nem terjed ki a gyűjteményes mű tartalmi elemeire.*”

Az alkalmazandó szabály tartalma, értelme nem változott. Gyűjteményes mű esetében a szerzői jogi védelem a gyűjtemény egyéni, eredeti szerkesztési elvére és annak a gyűjteményes műben való alkalmazására terjed ki, és ez a védelem független a gyűjtemény tartalmi

¹ Régi Sztj.: a szerzői jogról szóló 1969. évi III. törvény 1999. augusztus 31-én hatályos szövege; hatályos Sztj.: a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 2009. február 1-jétől hatályos szövege; Sztj.: mind a régi, mind a hatályos Sztj.

elemein fennálló védelemtől, ami azt is jelenti, hogy szerzői jogi vagy más kizárólagos jogi védelem alatt nem álló tartalmi elemekből álló gyűjteményes mű is lehet e minőségében a védelem tárgya.

Az egyéni, eredeti jellegről a régi Szjt. kifejezetten nem rendelkezik, de a bírói gyakorlat és az elmélet kialakította, hogy a szerzői jog területére eső bármely műfajta, így a gyűjteményes mű védelmének is e vonások megléte a feltétele.²

A fentiek előrebocsátása azért szükséges, mert a műsorformátum gyűjteményes műként való minősítésére vonatkozó szakértői megállapítást az eljáró tanács az Szjt. alkalmazási körében teszi.

1.2. A műsorformátum fogalma

A műsorformátum jogi védelmére vonatkozó kérdés megválaszolásához nélkülözhetetlen az esetleges védelmi tárgy meghatározása.

A rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény (a továbbiakban: médiatörvény) 2. §-ában található fogalmak közül a műsorszám fogalma látszik lefedni a műsorformátum bizonyos elemeit. Eszerint: „28. *Műsorszám: hang vagy kép, illetve ezek összekapcsolódó – zárt egységet alkotó, vagy önálló részekből zárt egységbe szerkesztett – együttese, amelyet az együttes egészét egyedileg megjelölő főcím, szükség szerint további megkülönböztető jelzés, illetőleg a befejeződést jelző közlés határol.*”

A meghatározás döntő eleme, hogy a műsorszám hangok vagy (televízió esetében értelemszerűen és) képek zárt egységbe szerkesztett együttese.

Bár a kirendelés a műsor formátumáról tesz említést, valójában műsorszámok sajátos „formátumának” védelméről érdeklődik. A műsor a médiatörvény 2. § 25. pontjában meghatározott fogalma ugyanis: „*Műsor: rádió, illetve televízió műsorszámok megszerkesztett és nyilvánosan közzétett sorozata.*”

A két fogalom összevetéséből adódóan nyilvánvaló, hogy a kirendelésben megjelölt műsorszámok, nem pedig a műsorfolyam formátumának védelme a kérdés. Emiatt az alábbiakban az eljáró tanács tovább használja ugyan a műsorformátum fogalmat, azonban azon a műsorszám formátumát érti.

(A teljesség kedvéért meg kell említeni, hogy az azonos cím alatt futó, zárt egységbe szerkesztett műsorszámok rendszeres ismétlődése esetén sem módosul a fenti minősítés, mert erre a műsorszolgáltatási szervezési megoldásra a médiatörvény nem tart fenn külön fogalmat.)

² Nagykomentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez (szerkesztette: dr. Gyertyánfy Péter, Complex Jogtár részadatbázisa), az 1. §-hoz fűzött magyarázat 1.1.2. pontban, továbbá a 7. §-hoz fűzött 4. pontjában hivatkozott töretlen bírói gyakorlat, amely kitér a régi Szjt. alkalmazására is.

A médiatörvény tehát a műsorformátum fogalmát nem határozza meg, azonban a műsorszám fogalmának meghatározásában utal arra, hogy a szellemi tulajdon-jog eszközeivel megragadható egyedi jelleg a műsorszám szerkesztésében nyilvánulhat meg.

A műsorformátum azonos cím alatt futó, azonos külső és műsorszám-felépítési jellegzetességekkel sugárzott, eltérő tartalmú műsorszámok közös vonásait jelölő, nem jogi, üzleti fogalom. Az ötleten, elven, elgondoláson túlmutató, kellően kidolgozott séma, terv, amely meghatározza azokat a jellemzőket, amelyekkel az egységbe tartozó minden műsorszámnak rendelkeznie kell. A formai azonosságot elnevezés (védjegy), színvilág, a helyszín, a műsorszám szereplői, a kísérőzene stb. azonossága, a tartalmi közös vonást a szerkesztési elv hivatott biztosítani. Az egyes műsorszámok részletes tartalma más és más, gyakran a műsorszám sugárzása, illetve rögzítése során alakul (pl. valóságshow-k). Az azonos formátum alá tartozó műsorszámok egymástól függetlenül érzékelhetők, megérthetők, élvezhetők, nincs összefüggő cselekményük.

1.3. A sajátos védelem hiánya a nemzetközi szakegyezményekben

A Római Egyezmény

A szerzői és kapcsolódó jogokat előíró rendelkezések túlnyomórészt nemzetközi kötelezettségvállalásokon, illetve uniós aktusokon alapulnak. Az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló, 1961-ben, Rómában létrejött nemzetközi egyezményt Magyarországon az 1998. évi XLIV. törvény hirdette ki. A 13. cikk rendelkezik a rádió- és televíziószervezetekről szóló jogokról: „A műsorsugárzó szervezetek joga, hogy engedélyezzék vagy megtiltsák a) sugárzott műsoraik tovább sugárzását; b) sugárzott műsoraik rögzítését; c) (i) a sugárzott műsoraikról engedélyük nélkül készített rögzítések többszörözését, (ii) a sugárzott műsoraikról a 15. Cikk rendelkezéseivel összhangban eszközölt rögzítéseknek az e rendelkezésekben említettektől eltérő célokra történő többszörözését; d) televíziós sugárzott műsoraiknak a nyilvánossághoz való közvetítését, ha az olyan helyen történik, amely a nyilvánosság számára belépődíj megfizetése ellenében áll nyitva; e jog gyakorlása feltételeinek meghatározása annak a Szerződő Államnak a nemzeti jogalkotására tartozik, amelyben a védelmét igénylik.”

Az egyezményt megfelelően tükrözi a régi Sztj. 50/G. §-a, és ami az állásfoglalás szempontjából lényeges: nincs benne utalás a műsorformátum fogalmára és *sui generis* védelmére.

A TRIPS-megállapodás

A Római Egyezményre épülve tartalmaz a rádió- és televíziószervezetek szomszédos jogait biztosító rendelkezéseket a TRIPS-megállapodás is. Az 1998. évi IX. törvénnyel kihirdetett

egyezmény [Megállapodás a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól] 14. cikk 3. pontja szerint a műsorszórási szervezeteket megilleti az a jog, hogy megtiltsák a hozzájárulásuk nélküli következő cselekményeket: a sugárzott műsor rögzítését, a rögzítések sokszorosítását és tovább sugárzását, valamint televízióműsoraik közönséghez közvetítését. Ahol a tagok ilyen jogokat nem adnak a műsorszórási szervezeteknek, megadják a lehetőséget a műsorok tartalmára vonatkozóan fennálló szerzői jogok tulajdonosainak arra, hogy összhangban a Berni Konvenció (1971) előírásaival, megakadályozzák a fenti cselekményeket.

Az egyezmény egyrészt tükrözi, illetve megismétli a Római Egyezmény rendelkezéseit, kifejezi, hogy a rádió- és televíziós szervezetek szerzői művek felhasználói is, valamint megállapítható, hogy a műsorformátum meghatározása, védelme ebben sem található meg.

A WIPO Broadcasting Treaty (tervezet)

A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) égisze alatt folyó, a rádió- és televíziós szervezetek (szomszédos jogi) védelméről szóló nemzetközi egyezmény előkészítésének állását összefoglaló informális munkaanyag sem tartalmaz javaslatot a műsorformátum védelmére.³

Nincs olyan uniós aktus sem, amely akár kötelezően, akár választhatóan a műsorformátum szerzői/kapcsolódó jogi védelmét írja elő.

Összefoglalóan megállapítható, hogy sem a nemzetközi szakegyezmények, sem az uniós jog nem ad útmutatást a műsorformátum sajátos jogi tárgyként való védelmére.

1.4. Külföldi jogi megoldások

Az osztrák szerzői jogi törvény sem rendelkezik a műsorformátumról. A rádió- és televíziós szervezetek adásaira (Rundfunksendung) vonatkozó, a törvény 76. §-ban meghatározott védelem bírói gyakorlatában azonban találhatók olyan eseti döntések, amelyek szerint egy adás (értsd: műsorszám) megváltoztatott formában való felhasználása sérti a rádió- és televíziós szervezet szomszédos jogát.⁴ Ez a szerzői műre vonatkozó védelem e vonatkozásban analógia alapján való alkalmazását látszik lehetővé tenni.

A német szerzői jogi törvény sem tesz említést a műsorformátumról, azonban legjelentősebb kommentárja megismétli, hogy a sugárzott műsorszám részekben, vagy megváltoztatott formában való felhasználása sérti a rádió- és televíziós szervezet jogát [Ulmer:

³ The WIPO Treaty On The Protection Of Broadcasting Organisations, Informal Paper Prepared by the Chairman of the Standing Committee on Copyright and Related Rights (SCCR) According to the Decision of the SCCR at its 16th Session (March 2008)., SCCR/17/INF/1; http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=109212

⁴ GRUR Int., 1991, p. 653, DDR. Robert Dittich Österreichisches und internationales Urheberrecht, Wien, 1998, p. 272. E 2. sz. eset, védelem a műsorszám megváltoztatott formában való sugárzásával szemben, vö. Michel M. Walter: Österreichisches Urheberrecht, Handbuch, Verlag M&R, Wien, 2008, 1557-es széljegyzám

Urheberrecht, 1999, a 87. §-hoz fűzött 29. széljegyzet, 1303. o.]. Ugyancsak megerősíti a magyarázat, hogy a rádió- és televíziószervezetek védelmet élveznek más, a szerzői jogi törvény által védett jogosultaktól megszerzett jogaik keretei között is (hiv. mű, 61. széljegyzetszám, 1311. o.)

Végezetül hivatkozik a törvényt magyarázat arra, hogy a szomszédos jogi védelem mellett – annak időbeli keretei között – a tisztességtelen piaci magatartással szembeni védelem is megilleti a rádió- és televíziószervezeteket műsoraikkal kapcsolatban, tekintet nélkül arra, hogy közszolgálati vagy kereskedelmi műsorszolgáltatóról van-e szó (hiv. mű, 60. széljegyzetszám, 1310. o.).

A német szerzői jogi törvény legfrissebb magyarázata kifejezetten elutasítja a műsorformátum szerzői műként való védelmét. Konceptió, ötlet, ha egyéni és szellemi tevékenységet is igényel, nem részesülhet jogi védelemben. A formátum a tartalomtól elszakítva a hasonló jellegű tartalom megformálásának részletes vagy kevésbé részletes útmutatója. Akkor részesülhet kivételesen szerzői jogi védelemben, ha egy cselekményes tévésorozathoz közelítően nemcsak alapkoncepcióból áll, hanem egy fiktív világot is felépít, és meséje, cselekménye is van. Az is az igazsághoz tartozik, hogy a szakirodalom egy része hevesen vitatja a védelem elutasítását.⁵

Az 1988-as angol, a szerzői jogi rendelkezéseket is magában foglaló törvény sem rendelkezik a műsorformátumról. Sőt, egy tehetségkutató showműsor [Opportunity Knocks, Green vs. New Zealand Broadcasting Corp. (1989)] kapcsán magas szintű bírói döntés született arról, hogy az ismétlődő showműsor jellegzetes vonásai nem keletkeztetnek szerzői jogi védelmet (az angol jogban a copyrightvédelem vonatkozik mind az Sztj. szerinti művekre, mind pedig az egyéb, a magyar jogban szomszédos jogi védelem alá eső teljesítményekre, így a műsorokra/műsorszámokra is). Ez indított el egy még ma sem lezárt vitát arról, hogy a műsorformátum tárgya-e a szerzői jogi jellegű védelemnek. Noha jogszabályi rendezés még nem született, az előkészítő anyagokból legalábbis a műsorformátum fogalmának meghatározása kivehető. Az 1996-ból, a szerzői jogi jogalkotásért felelős kormányservtől származó munkaanyag (Consultative Document) szerint a formátum mint olyan nem tárgya szerzői jogi védelemnek, azonban, ha a törvényben létező valamely egy vagy több műfajta összeállítása megtestesít (kitesz) valamely formátumot, a létező mű(vek)re vonatkozó szerzői jog megsértése megvalósulhat a formátum szolgai másolásával. A formátum műsorszámok sorozatának olyan kellően kidolgozott sémája, terve, amely meghatározza azokat a jellemzőket, amelyekkel a sorozatba tartozó minden műsorszámnak rendelkeznie kell. Ahhoz, hogy a szerzői jogi védelem fennálljon, az szükséges, hogy a sémát/tervet rögzítő [leíró] szerzői művek a sorozatba tartozó első műsorszám elkészülte előtt létezzenek. (Copinger and Skone James on Copyright, London, 1999, 1145, 1146. o.)

⁵ Wandtke, Bullinger: UrhR, Praxiskommentar zum Urheberrecht, 3. Auflage, Verlag C.H.Beck, München, 2009. 2. §-t követő 39, 51, 124–128. bekezdések. A fejtegetések elsősorban a BGH „Sendeformat” döntésén alapulnak (BGH GRUR, 2003, 876, s köv. oldalak).

Az Egyesült Királyság teljes szellemi tulajdon-jogának átfogó felülvizsgálatáról a közel-múltban készült ún. Gowers Report⁶ ajánlásai (54!) közül egyik sem javasolja a műsorformátum mint oltalmi tárgy külön védelmét.

Összefoglalóan, a vizsgált jelentős külföldi jogrendszerek áttekintése alapján megállapítható, hogy a műsorformátum fogalmát a szerzői jogi törvények sehol sem tartalmazzák, vagyis a műsorformátum nem nevesített tárgya a szerzői jogi és szomszédos jogi védelemnek. A műsorszámok szolgai másolása (jelentős hasonlósága) ellen törvényi analógia alkalmazásával szomszédos jogi védelem állhat fenn az osztrák–német jogban. Az angol jogalkotó fontolóra vette a műsorformátum védelmének bevezetését, de semmi esetre sem valamiféle külön védelmi tárgyként, hanem csak abban az esetben, ha a műsorformátum „sémája” szerzői jogi védelem alá tartozó egy vagy több mű, amelyek mintegy „kitöltik”, „kiteszik” a sémát.

1.5. A műsor és műsorszám szerzői joggal szomszédos jogi védelme a magyar szerzői jogban

Az ügyben a kirendelő végzés szerint alkalmazandó régi Szjt. 50/F. §-a rendelkezik arról, hogy a védelem a rádió- és televíziós szervezet műsora tekintetében áll fenn. (A szabály a hatályos Szjt.-ben mindössze a lehívásra hozzáférhetővé tétel kizárólagos jogával bővült, egyébként tartalmilag megegyezik a régi Szjt. szabályával.)

A műsor fogalmát az Szjt. nem határozza meg, és sehol nem tartalmaz utalást arra, hogy a törvényben nem rendezett kérdésekben a műsorsugárással összefüggésben a médiatörvény rendelkezéseit kellene alkalmazni. Ebből az következik, hogy az Szjt. szerinti védelem tárgyának meghatározása során nem kell a médiatörvényben használt műsor fogalmat alkalmazni.

Az Szjt. szerinti szomszédos jogi védelem céljára és jellegére tekintettel (a törvényben felsorolt cselekmények a műsor eredeti jogosultjának engedélyéhez és díj fizetéséhez vannak kötve) az Szjt.-ben meghatározott jogok nyilvánvalóan nemcsak a teljes műsorfolyamra, hanem az annak zárt egységként megnyilvánuló részeit jelentő egyes műsorszámokra tekintettel is megilleti a rádió- és televíziós szervezeteket. Értelmetlen lenne ugyanis, ha csak a teljes műsorfolyam (a médiatörvény szerinti műsor) lenne a védelem tárgya. E felfogás szerint ugyanis például műsorszámokat az eredeti jogosult rádió- és televíziós szervezettől eltérő más műsorsugárzó szervezet az eredeti jogosult engedélye nélkül sugározhatná [lásd a régi Szjt. 50/F. § (1) bekezdés bevezető szövegrészét, és a) pontját]. Ezt a végletekig folytatva pedig mindaddig valamennyi műsorszám más által sugározható (átvihető) lenne engedély nélkül, amíg az említett sugárzás el nem érné a teljes műsorfolyam sugárzását. Ilyen hézagossá válna a védelem biztosítása pedig céltalan lenne.

⁶ http://www.hm-treasury.gov.uk/d/pbr06_gowers_report_755.pdf

A műsorszámokra is kiterjedő szomszédos jogi műsorvédelem nem függ attól, hogy a műsorszámokban a rádió- és televíziószervezet felhasznál-e szerzői jogi védelem alatt álló művet vagy szomszédos jogi előadóművészi teljesítményt, illetve hangfelvételt. A szomszédos jogi oldalom tehát akkor is fennáll, ha az adott műsorszám „önmagában” létezik, például egy sportesemény közvetítése vagy hírműsor, amelynél előzetesen meglévő, a műsorszámokban felhasznált szerzői művek nincsenek.

Az esetek legnagyobb részében a műsor védelme annyiban származékos is, hogy a műsorszám létrehozásához előzetesen meglévő szerzői műveket és előadóművészi, sokszor hangfelvétel-előállítói, illetve film-előállítói teljesítményeket is felhasználnak. Ekkor a jogszerűen eljáró rádió- és televíziószervezet szerzői jogi jogállása kettős: sugárzási jogot szerzett felhasználója a műsorszámokban felhasznált szerzői műveknek, hangfelvételeknek, film-előállítói és előadóművészi teljesítményeknek, és szomszédos jogi jogosultja a műsorszámnak.

Az Szjt. a műsorformátumról, tehát a műsorszám jelen állásfoglalás szempontjából lényeges egyedi jellegének kritériumairól nem tesz említést.

Összefoglalóan tehát megállapítható, hogy az Szjt. alapján a rádió- és televíziószervezeteket megillető szomszédos jogi védelem kiterjed a műsorszámra is, továbbá a rádió- és televíziószervezetek műsorszámaikat tekintve nemcsak szomszédos jogi jogosultak, de szerzői művek és szomszédos jogi védelem alá eső teljesítmények felhasználói is. A szomszédos jogi védelem azonban a műsorformátumra nem terjed ki.

1.6. Az SZJSZT gyakorlata és a bírói gyakorlat

Az SZJSZT a 9/2000, a 26/2000, és a 28/2000/1–2 sz. ügyben foglalt állást a műsorformátumok szerzői jogi védelméről.

Az első ügyben (Heti hetes és Péntek Esti Vigadó formátumának védelme a formátum leírása alapján) az eljáró tanács a műsorszámok formátumainak leírásáról azt állapította meg, hogy „... azok megmaradnak az ötlet, elgondolás szintjén, s így a bennük leírt formátumok nem élveznek szerzői jogi védelmet. A gyűjteményes műként való védelem fennállásához hiányzott az egységes, egybefűző szerkesztési elv. Ugyanakkor a formátumleírásokkal leírt műsorszámok egyes részei, az előadott egyéni, eredeti jellegű szövegek vagy a műsorba belefoglalt zeneszámok azonban alkalmasak voltak a szerzői jogi védelemre.”

A második ügy középpontjában a gyűjteményes mű (szerkesztés eredménye) védelme állt (Capuccino c. rádióműsor). Az eljáró tanács szerint „rádióműsorok szerkesztése eredményezheti gyűjteményes művek létrejöttét. Ennek azonban a feltétele az, hogy a szerkesztői tevékenység szellemi alkotásnak minősüljön, mégpedig a gyűjteményben szereplő művek vagy adatok, illetve bármely más, nem védett anyag egyéni, eredeti jellegű összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése folytán.

A műsorszámok szerkezetét vizsgálva az eljáró tanács szerint nem volt szó szerzői jogi védelmet élvező alkotásról. Sem a rádióműsorok szokásos elemeit képező alkotóelemek – hírek,

reklámok, sporthírek, meteorológiai jelentések stb. – megléte és egymáshoz való viszonya nem éri el az egyéni eredeti szellemi alkotás szintjét, de az olyan többletelemeknek a műsorba való belefoglalása sem, mint az ébresztések, a hanghatások vagy a minihangjátékok. Mindezek az ötletek szintjén állnak külön is és egymáshoz való viszonyukban is, s mint ilyenek, nem részesülhetnek szerzői jogi védelemben.”

A legfelsőbb Bíróság⁷ ugyanebben az ügyben az SZJSZT-től eltérő következtetésre jutott. „A felperesek által éveken át szerkesztett és vezetett rádióműsor a visszatérő tartalmi elemei és a műsorvezetők sajátos stílusa folytán egyenként és összességében is különbözött a más, könnyed hangvételű rádióműsoroktól. ... Annak a ténynek, hogy magát a könnyed hangvételű, szórakoztató rádiós műsort nem a felperesek találták ki, az műfajilag már korábban is ismert volt, a szerzői jogi védelem szempontjából nincs jelentősége, mert az Szjt. nem az újdonságot, hanem az egyéni, eredeti jelleget jelöli meg jogi védelemre jogosító követelményként.

... A különböző műsorelemekből felépülő, szerkesztői és műsorvezetői tevékenység eredményeként létrejött rádióműsor szerzői jogi védettségét ugyanis nem zárja ki az a körülmény, hogy a műsor egyes alkotóelemei önmagukban csak ötletnek minősülnek. Az a szellemi tevékenység ugyanis, amely az ötleteket egységes rádióműsorrá szerkeszti, és e szerkesztés eredményeként létrejött műsor más hasonló jellegű információs és szórakoztató műsoroktól megkülönböztethetően egyéni, eredeti jegyekkel rendelkezik, szerzői jogi védelem alatt álló alkotásnak minősül.”

A harmadik ügyben (Álompár televíziós műsorszám viszonya a „forrás” külföldi formátumokhoz) az eljáró tanács két véleményt adott. Következtetéseik szerint a formátumleírás nem felelt meg a szerzői jogi védelem törvényi követelménynek, csupán „technikai forgatókönyvnek”. „Egy audiovizuális mű alapjául szolgáló írásmű szerzői jogi védelmet akkor élvezhet, ha az minimális tartalmi és formai követelményeknek megfelel, és az egyéni, eredeti jellegű. A csatolt írás ... a formai követelményeket alapvetően teljesíti. A tartalmi követelményeknél azonban éppen az egyéni, eredeti jelleg az, ami nem állapítható meg olyan mértékben, amely a szerzői jogi védelmet megalapozhatná.”

A tanács elnökének különvéleménye szerint azonban „... a formátumleírás alkotói éltek a szellemi alkotói mozgástérrel, és filmvázlatként (szerzői műként) minősülhetett a vizsgált formátumleírás.”

Összefoglalva megállapítható, hogy a bírói és szakértői gyakorlat nem zárja ki a műsorformátum szakirodalmi műként minősülhető leírása és a formátum alapján szerkesztett műsorszám szerkesztési elve eredményének szerzői jogi védelmét, feltéve mindkét esetben, hogy a szerző műminőség-feltétele, az egyéni-eredeti jelleg megvalósul. E jelleg megléte akkor állapítható meg, ha létezik az adott kontextusban alkotói mozgástér, és a műsorformátum készítői ezt kihasználják.

A típusműsorszámok: (pl. hírek nyomába eredő oknyomozó riportműsorszámok, a népszerű nótákból összeállított, műsorvezetőt is alkalmazó, színpadi, élő előadás közvetítése

⁷ Pf IV. 25.051/ 2001/ 8.

keretében megvalósuló, tánccal is kísért, revüszerű műsorszámok, időjárás-jelentések, főzős műsorszámok, autóbemutató műsorszámok stb.) esetében a rendszeresen ismétlődő műsorszámok funkciója oly mértékben meghatározhatja a műsorszám formátumát, hogy a megragadható, védhető egyedi, egyéni-eredeti jellegnek igen csekély tere marad. Mindazonáltal ezekben az esetekben is – gondos szakértői vizsgálattal – meg lehet állapítani, hogy rendelkezik-e egy műsorformátum egyéni-eredeti jelleggel.

Az egyéni-eredeti jelleg feltétele, hogy a mű szerzőjé(i)nek saját szellemi tevékenységből eredő szellemi alkotása legyen, amely a kifejtés irányában meghaladja az ötlet, elv, elgondolás szintjét, amelyre a szerzői jogi védelem nem terjed ki. Ez a megállapítás a régi Sztj. alkalmazása során is érvényesült.

1.7. Az „a2 AUTÓ 2” című műsorszámok megtekintése alapján fellelhető leglényegesebb azonos, egyéni, eredeti formai jelleget felmutató vonások

- A sajátos, kétségszerűen egyéni-eredeti arculat, amely azonban nem egységes (az első megtekintett adás még eltérő arculatú). Az arculat egyéni-eredeti jellegét mutatja többek között a figyelemfelhívó, térben mozgó, sajátosan fényképezett versenyautó, a jellegzetes aláfestő zene, a szintén térben forgó logó és a műsorfelirat tükörképe, a stúdióból sugárzott összekötő műsorszámrészeket kísérő, a képernyő bal felső sarkában mozgó „vízjel”.
- A műsorszámok egyes szerkezeti egységeit a forgó logó, majd a műsorvezető felvezetője választja el.
- Az ismétlődő, de értelemszerűen eltérő tartalmú „rovatok”: újdonságok, teszt és Q1.
- Az újdonságok nemcsak személygépkocsikat és motorkerékpárokat mutatnak be, hanem tartozékokat (pl. Piranha riasztó) és felszerelési tárgyakat (bukósisak) is.
- Az egyes műsorrészek önmagukban álló teljes dokumentumfilmek szövegálmondással (pl. a klasszikus „harcsaorrú” Citroenről szóló film).
- Más műsorrészek párbeszédes, interjú formában mutatják be/hasonlítják össze az egyes gépjárműveket részben álló helyzetben, részben haladás közben.
- Egyfelől az ismeretterjesztés, adott esetben a közlekedésbiztonsági szempontú ismeretterjesztés, vetélkedő, sorsolás és másfelől a reklám, illetve szponzoráció szakszerű, színvonalas vegyítése (Q1 rovat, a KIA autógyár bemutatása).⁸
- A szakmai anyag – a közölt ismeretek – magas színvonal, alaposága, teljes objektivitása, egyben közérthetősége (pl. az Opel Astra egyéves működtetéséről szóló beszámoló, két kombi autó sok szempontú összehasonlítása).
- Gépjárművek szakszerű bemutatása autómodell alapján, interjú útján.

⁸ A műsorszámok készítése és sugárzása idején még nem volt szabály a reklámok elkülönítésére.

Az eljáró tanács nem ismeri az „autós műsorszámok” teljes választékát, nem áll módjában eldönteni, hogy a vizsgált műsorszámok mely vonása új olyan értelemben, hogy azt még nem alkalmazták korábban, de ennek a szerzői jogi védelem szempontjából nincs jelentősége.

1.8. Összefoglaló válasz az I. kérdésre

A megtekintett műsorszámok mindegyike szerkesztés eredménye, ez a szerkesztés, séma, felépítés azonban egyrészt nem azonos mindegyik megtekintett műsorszám esetében, másrészt a szekeztettség maga minden műsorszám fogalmi eleme. A megtekintett műsorszámok szerkesztett, gyűjteményes műként nem részesülnek szerzői jogi védelemben. A műsorszámok sémájának, tervének kellően részletes, kifejtett, tartalmi, formai és technikai leírása forgatókönyvként (szakirodalmi műként) részesülhetne szerzői jogi védelemben, de ez a védelem nem magára a műsorszám szerkesztésére, hanem a szakirodalmi műre vonatkozna. Az erős arculati elemek, a műsorvezető sajátos stílusa, az ismétlődő rovatok, a témák feldolgozási módja, az ismeretterjesztő és reklámjellegű sajátos vetélkedő önmagában nem minősíti az egész műsorszámot gyűjteményes művé.

A szerzői jogi védelemre alkalmasság kétségek kívül megállapítható a műsorszám számos részéről, így különösen az arculatról mint összetett műről, annak grafikai, vizuális elemeiről, a műsorszámok egyes, önálló szerzői műnek minősülő részeiről, így például a dokumentumfilmekről vagy az újdonságokat bemutató audiovizuális alkotásokról, a szakmai, ismeretterjesztő alámondott irodalmi művekről.

Az egész műsorszámra gyűjteményes műként azért sem terjed ki a szerzői jogi védelem, mert különösen tartalmi, de formai értelemben is korlátozott az alkotói mozgáster. Gépjárművek összehasonlítása során kötelező téma a motor, az erőátviteli berendezések, a csomagtér, az ülések, a kényelmi berendezések, a zaj, a kormányozhatóság, az úttapadás, a fékek stb. összehasonlítása, és nem marad jelentős játéktér a szöveget kísérő képek megválasztására sem, azonban e játéktér, ha szűk is, létezik. Az alkotói játéktér szerzői jogi elismerése a műsorszám egyes, szerzői műnek minősülő részeinek védelme útján történik. A szerzői jogi védelem határait elmosná, ha kizárólagos jog védhetné egy tematikus műsor felépítését, sémáját, elvét, részletes elgondolását.

Az eljáró tanács a vizsgált műsorszámok szerzői jogi védelmét tehát nem a műsorformátum, hanem a műsorszám elemeit alkotó szerzői művek és teljesítmények jogi védelme útján, közvetetten látja megvalósulni.

A II. kérdésre adott válasz (A mű címe alkalmas-e szerzői jogi védelemre?)

2.1. A szerzői jogi címvédelem sajátosságai

A kérdés nem tartalmazza, hogy a régi Szjt. vagy a hatályos Szjt. alapján kell-e a választ megadni. A régi Szjt. 13. §-ának (1) bekezdése második mondata szerint „A szerző hozzájárulása szükséges a mű sajátos címének felhasználásához is”. A hatályos Szjt. 16. §-ának (2) bekezdése alapján: „A szerző engedélye szükséges a mű sajátos címének felhasználásához is.”

A két rendelkezés összevetése alapján megállapítható lényegében azonos tartalmuk: a szerző személyhez fűződő jogi gyökérrel rendelkező kizárólagos vagyoni joga kiterjed a sajátos műcím felhasználásának engedélyezésére is.

A mű címe ritkán felel meg az egyéni-eredeti gondolatszövedék (formába öntött, kifejtett tartalom) követelményének, ezért nem általában a mű címe, hanem csak sajátos, alkotó jellegű címe érdemel szerzői jogi védelmet. Ezt a szűkítő értelmezést az is alátámasztja, hogy egy cím olyan külső jelleg, amelynek másolása vagy összetéveszthető utánzása esetén – a megfelelő feltételek és tényállás mellett – versenyjogi jogkövetkezmények (Tpvt. 6. §) vonhatók le.

A szűken értelmezendő címvédelmet a bírói és szakértői gyakorlat is alátámasztja (pl. Ezüst gitár – nem, Csin-bumm cirkusz, Mátrix újratöltve – igen).⁹

2.2. Összefoglaló válasz a II. kérdésre

A vizsgált műcím „a2 AUTÓ 2” az MTV kettes csatornáján sugárzott, autós műsor címe. A címválasztás kézenfekvő, nyilvánvaló, alkotótevékenységet nem igényel. A mű címe szerzői jogi védelemre nem alkalmas. (Az ettől eltérő kérdés, hogy a műcím grafikai ábrázolása egyéni-eredeti képzőművészeti alkotás-e, illetve más kizárólagos jogi védelem, például védjegyjogtalom alá tartozik-e.)

Dr. Sarkady Ildikó, a tanács elnöke

Dr. Faludi Gábor, a tanács előadó tagja

Dr. Rozgonyi Krisztina, a tanács szavazó tagja

⁹ Nagykomentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez (szerkesztette: dr. Gyertyánfy Péter, Complex jogtár részadatbázisa), a 16. § -hoz fűzött magyarázat 2. pontja (Címvédelem)

Irodalmi mű jogosulatlan felhasználása

SZJSZT-28/08/1

A Csongrád Megyei Bíróság megkeresése

A megkereső bíróság által feltett kérdés

A felperes által kifogásolt beszélgetés megjelentetésével összefüggésben a felperest milyen összegű szerzői jogi díj illetné meg?

A szakvélemény elkészítéséhez összefoglalt rövid tényállás

N. G. felperes 1990. március 14-én a Petőfi Irodalmi Múzeummal (PIM) kötött szóbeli megállapodás alapján „Emlékezések Hajnóczy Péterre” címmel interjúsorozatot készített.

A Nemzeti Tankönyvkiadó 1995-ben megjelentette az Emberhalász Könyvek sorozat keretében a felperes „Beszélgetések Hajnóczy Péterről” című könyvét. E könyvnek a 155–165. oldalán jelentette meg az N. G.-vel folytatott beszélgetést.

SZ. Z. alperes Szegeden a Tiszatáj Könyvek sorozatban megjelentetett a felperes nevének szerzőként történő feltüntetésével, Szavak a rengetegből címmel egy kiadványt, amelynek egyik írása a „Beszélgetés Hajnóczy Péterrel” címet viseli, alcímeként feltüntetve, hogy válsz „SZ. Z. kérdéseire”. A kiadvány forrásaként a Tiszatáj 1991/5. számát jelöli meg.

A felperes álláspontja szerint az alperes úgy jelentette meg az említett írást, hogy a megjelentetéséhez hozzájárulását nem kérte, ezzel szerzői jogát súlyosan megsértette.

A felperes keresetében többek között szerzői jogdíj megfizetésére is kérte kötelezni az alperest. E vonatkozásban 80 000 Ft elmaradt alkotói díj, illetőleg 320 000 Ft felhasználási jogdíj megfizetésére kérte kötelezni az alperest.

A felperes az Élet és Irodalommal kötött megállapodását csatolta, amelyben a felperesnek Petri Györggyel folytatott beszélgetésével kapcsolatban összesen 30 000 Ft (6000 Ft alkotói és 24 000 Ft felhasználói) díj megfizetésében állapodtak meg.

Az alperes a követelt díj mértékét vitatta, a Tiszatáj által kiadott mű vonatkozásában úgy nyilatkozott, hogy N. G. részére összesen 345 000 Ft-t fizetett meg, így a felperesi igény eltűlt.

Az eljáró tanács szakvéleménye

Ad 1. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) a szerzőt megillető vagyoni jogok általános szabályaként deklarálja, hogy a szerzőt a mű felhasználására adott engedély fejében díjazás (jogdíj) illeti meg.

A díj mértékének meghatározására a törvény az arányosság elvét vezette be. Az Sztj. 16. § (4) bekezdésében foglaltak értelmében – amennyiben a felek ettől eltérően nem állapodnak meg – a díjnak a felhasználáshoz kapcsolódó bevétellel arányosnak kell lennie.

A szabályban egyrészt kifejezésre jut, hogy a szerzői mű hasznosítása visszerthes ügylet, másrészt az arányosság elvének bevezetése utal arra, hogy a szerzői felhasználási szerződésekben is érvényesül a szolgáltatás–ellenszolgáltatás elve.

Az 1999-ben hatályba lépő új Sztj. – egyidejűleg helyezte hatályon kívül az egyes felhasználási módokra vonatkozó miniszteri rendeleteket, amelyek addig kötelezően alkalmazandó jogdíjmértékeket írtak elő – elsősorban a felhasználási szerződést kötő felek szabad belátására bízta a jogdíj mértékének meghatározását.

A jogdíjak arányossági elvére vonatkozó szabálynak nem a 90-es években egyébként már alkalmazott, bevételarányos, ún. royalty típusú szerződések általánossá tétele volt a célja, sokkal inkább annak a gyakorlatban is megmutatkozó kíváncsolomnak törvényi szintű megfogalmazása, hogy adott esetben a szerző is részesedhessen a felhasználásból származó magasabb bevételtől.

A törvény alább idézett magyarázata jól mutatja, hogy a szerző nem vesztheti el jogdíj iránti igényét, pusztán mert a felhasználás eredménye kedvezőtlenebb módon alakul vagy esetleg veszteséges. *„A törvény általános érvénnyel, elvi éllel rögzíti a szerző arányos díjazás iránti igényét. A felhasználási engedély fejében járó díjazásnak a felhasználáshoz kapcsolódó bevétellel kell arányban állnia. A felhasználáshoz kapcsolódó bevétel fogalma szélesebb, mint a felhasználásból származó bevétel, kiterjed pl. a felhasználáshoz kapott szponzori vagy egyéb támogatásra is. A díjazásnak a bevétellel való arányba állítása azt is kifejezi, hogy a felhasználás veszteségsége nem emészt el a szerző díjazás iránti igényét.”*¹⁰

A 90-es évek bírósági gyakorlata is egyértelmű abban a tekintetben, hogy amennyiben a kiadói szerződésekben a felek szándéka a közös kockázatviselésére utal, úgy ennek a szerződésből kifejezetten ki kell derülnie, mi több, a szerző még ilyen szándék esetében sem maradhat díjazás nélkül kifejezett joglemondás hiányában (BH. 1993/227, BH. 1992/755, BH.1992/633).

A szerzői jogdíj mértékét főszabály szerint a felek szabadon határozzák meg, a díj mértékének utólagos, a felhasználás megtörténtét követő meghatározásánál kiindulási alap lehetne a felhasználásból származó bevétel nagysága is. A fentiekben kifejtettek értelmében azonban az arányosság elve sem nyújthat minden esetben, így a perbeli esetben sem feltétlen segítséget.

Az eljáró tanács véleménye szerint ezért a felperest megillető szerzői jogdíj összegének megállapításához összehasonlítási alapként a kiadói gyakorlatban 2008-ban általában alkalmazott szerzői díjak szolgálhatnak.

¹⁰ Complex Jogtár – Magyarázat az 1999. évi LXXVI. törvényhez

Az eljáró tanács ismeretei szerint ez gyűjteményes művek esetében 100 000 Ft-tól, 180 000 Ft-ig terjedhet szerzői ívenként. (Egy szerzői ív 40 000 „n”, azaz leütés, ez 32 gépelt kis oldal. A nyomdai és a gépelt oldal között nincs egyértelmű összefüggés, nyomdai termékekből a szerzői íveket a leütések megszámlálásával kell megállapítani.)

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy a szerzői jogdíjnak alkotói és felhasználási díjra bontása a társadalombiztosítási szabályok miatt szükséges, a szerzői mű elkészítése ellenében járó díj meghatározott összeghatár felett járulékalapot képez. A perbeli esetben már meglevő mű felhasználására került sor, ezért a szerzőt értelemszerűen a mű hasznosítása fejében járó vagyoni jog ellenértékeként illeti meg a díj.

Az eljáró tanács elfogadhatónak tartja az alkotói és felhasználói díj peranyagban fellelhető 20-80%-os megosztási arányát, ennek alapján az előzőekben meghatározott szerzői ív 80%-a, azaz ívenként 80 000 Ft és 144 000 Ft közötti jogdíj lehet a számítás alapja.

Az eljáró tanács megjegyzi továbbá, hogy a megjelölt jogdíjtartományon belül a jogdíj meghatározását általában befolyásolja a mű piaci lehetőségeinek mérlegelése.

Dr. Debreczeni Ferenc, a tanács elnöke
Dr. Koltay Krisztina, a tanács előadó tagja
Bucsi Szabó Zsolt, a tanács szavazó tagja

Válogatta és összeállította: *dr. Kiss Zoltán*

KÖNYV- ÉS FOLYÓIRATSZEMLE

Thomas Metz: Selling the Intangible Company. How to Negotiate and Capture the Value of a Growth Firm (Hogyan adjunk el immateriális céget – Hogyan tárgyaljunk, és hogyan realizáljuk a jó növekedési képességű cég értékét). John Wiley & Sons, 2008; ISBN: 978-0-470-26137-8

Elcsépelet közhely, ugyanakkor világunk legbenső valósága, hogy mindinkább tudásalapú gazdaságban élünk, s az abban végbemenő jövedelemszerző – lényegében a gazdaság és az arra épülő társadalom egész létét fenntartó – tevékenységek egyre erősebben a mindenkori friss és jól felhasználható tudás hasznosítására támaszkodnak. Ennek számos, kőkemény hatásokkal járó következményéből itt kettőt emelünk ki. Az egyik, hogy ez a gazdasági modell mind kíméletlenebbül a perifériára szorítja a képzetlen munkaerőt. (Ezért az egyik legfontosabb tudás, amelyre a világ gazdaságpolitikusaik szert kell tennie, hogyan hárítsák el az ebből amúgy kérlelhetetlenül következő katasztrófát. Úgy tűnik, ma még kevesen látják világosan, ez milyen óriási súlyú és horderejű innovációs feladat, amelyet a lehető leggyorsabban meg kell oldaniuk, mielőtt a perifériára szorultak tömegei meghaladják a kritikus szintet.) A másik, hogy ebben a helyzetben nem a szelídek öröklik a földet, hanem mindinkább azok, akik a legjobban tudnak sáfárkodni a mindenkori új tudás legjavával, s ehhez a mindenkori tőkélyt a legjobban közelítő elméleti és gyakorlati felkészültséggel, a legjobb technikák ismeretével rendelkeznek. Fokozza ennek gazdasági jelentőségét, hogy a mindinkább kimerülő természeti erőforrások világában a tudás az a termelési tényező, amelynek bővített újratermelése szinte korlátlanul folytatható. A gazdaságban jól hasznosítható tudás értékének, stratégiai súlyának növekedésével ugyanakkor erőteljesen élesedik a birtoklásáért folytatott verseny is. Mindezekből következően, jóllehet igen nagy vihart arathat egy ilyen kijelentés, mégis megkockáztatható: ennek a szép új világnak a gazdaságában a jól hasznosítható tudás menedzselésének tudománya legalább olyan fontos az érvényesüléshez és a túléléshez, mint magának az ilyen tudásnak a létrehozása. A gazdasági erőhöz, versenyképességhez, sőt hosszabb távon a pusztá fennmaradáshoz is semmiképpen nem elegendő pusztán a megfelelő tudás létrehozásának képessége, sőt még az a hozzáértés sem, hogyan lehet a tudást optimális módon és mértékben hasznosítani. Kell az a sajátos hozzáértés is, amely képessé tesz arra, hogy minél hatékonyabban magunknak sajátítsuk ki a tudás hasznosításának lehetőségeit, minél szilárdabb, bevezethetlenebb pozíciókat tartsunk fenn magunknak ebben, s ezek támaszán sáfárkodjunk a tudás másokkal való megosztásának lehetőségeivel. Ezeknek az összefüggéseknek a mentén született meg nem is oly nagyon rég a technológiatranszfer, és benne a technológiakereskedelem intézménye, amelynek fejlődése önálló árucikké tette az árutermelésben előnyösen felhasználható tudást, szélesebb merítésben pedig az immateriális vagyont, és mesterséggé az azzal való kereskedést. A kö-

vetkező nagy lépés az volt, midőn a technológiaátadásokat a működőtőke-befektetési ügyletekhez kapcsolták. A további fejlődés pedig arra vezetett, hogy az esetek jelentős részében az immateriális vagyon árutesteként már nem valamilyen dokumentáció szolgál, nem is a kitanítás bármely más eszköztára, hanem maga a teljes cég, amely a kérdéses vagyont birtokolja, beleértve természetesen a kritikus gazdasági jelentőségű új tudást is. Az ilyen cégek eladásáról szól Metz könyve.

Az immateriális cég itt az olyan cégeket jelenti, amelyek jelentős immateriális vagyonnal rendelkeznek, s ez a vagyon alkalmasnak ígérkezik arra, hogy a cég jövedelemtermelő képességének a jövőben várható növekedése annak kiaknázására támaszkodjék. A kulcsszó itt a növekedés, a cég gazdasági – és főként piaci – potenciáljának, verseny- és jövedelemtermelő képességének erőteljes növekedése, amely magában foglalja az immateriális vagyonában rejlő gazdasági lehetőségek hathatós fejlesztését és kibontakoztatását is. Erre utal az alcímben a „jó növekedési képességű cég”. Aki ilyen céget kínál megvásárlásra, az a jövőbeni jelentős gazdasági siker ígéretét ajánlja megvételre, a vevő pedig ennek az esélynek a megszerzésébe fektet be. Az ígéretet természetesen nem az eladó ilyen értelmű kötelezettségvállalása hordozza, hanem magának a cégnek a jellemzői, a benne rejlő és az immateriális vagyonából táplálkozó gazdasági potenciál, amelyet a szerző a cég stratégiai értékének is nevez. Az eladó ezt igyekszik a maga számára minél előnyösebben pénzre váltani, a vevő pedig a lehető legjobban felmérni, illetve felbecsülni az esélyeket, amelyeket a pénzért kap. Törekszik persze arra is, hogy a vételár neki minél kedvezőbb legyen, ám hogy mennyire volt az, azt majd csak jóval utóbb tudja meg, midőn látja, mit tudott kihozni a megvásárolt cégből, s ennek alapján olyan visszatekintő összehasonlításokat is tehet, hogy mit jövedelmezett volna neki, ha a vételárra fordított eszközeit akkor másba fekteti be.

Annak a különleges árucikknek, amelyet az immateriális cég alkot, az adásvételi tárgyalása – tárgyához méltóan – különösen nagy játszma. A felek pozícióharcát, manőverezését és a jövőt illető kockázatvállalását tekintve nagyon is jó alappal hasonlítja tehát Metz az ilyen tárgyalásokat a pókerjátszmához – csak éppen a lapokat itt annak a gazdasági környezetnek az alakulása osztja, amelyben a cégnek sikerre kell jutnia, s ahol a siker elérését és tartalmát számtalan, részben-egészben előre ki nem számítható tényező befolyásolhatja. Így adnak el és vesznek meg cégeket, amelyek értéke majd csak a jövőben születik meg, s ez az érték lehet majd kiugró, középserű, de nulla is. Ez utóbbiak szemléltetésére érdemes idéznünk a kockázattőke-iparág sikerstatistikájának egyszerűsített, ám nagyon is valóságghú modelljét. A kockázati tőke, amint tudjuk, igen alapos előválogatással választ ki célszerűnek ígérkező jelölteket, majd ezek további alapos átvilágításával és értékelésével azokat a cégeket, amelyekbe befektet. Nagy átlagban a befektetési portfólióba így bekerülő cégek harmada megbukik vagy vegetál, harmada eleve kiel, de jelentősebb növekedést nem ér el, s csak a harmadik harmada váltja be többé-kevésbé a sikeréhez fűzött reményeket. Hiába, a politikában gyakran a múltat nehéz előre látni, a gazdaságban viszont a jövőt.

A szerző – amint elmondja – több mint 25 éve foglalkozik technológiai és szoftvercégek eladásával, és száznál több ügyletben volt főtárgyaló. Tapasztalata, a mesterfogásokban és finomságokban való jártassága megragadó erővel érződik könyvében, amely e speciális ügyletek sikerre vitelének igazi mesterkurzusa, és – ami gazdasági szakkönyvről ritkán mondható – kifejezetten élvezetes olvasmány. Metz ezt sok, a tényleges üzleti gyakorlatból vett, dióhéjba sűrített példával teszi még előbbé, s ezeket haditörténeteknek nevezi. Valójában az egész mű annak a döntő jelentőségű ütközetnek az előkészítéséről és megvívásáról, stratégiájáról és taktikájáról szól, amely az ilyen cég eladása, s ami – aki csinálta, tudja – mindkét fél számára felsőfokú intellektuális küzdelem. Ehhez kínál e könyv rengeteg hasznos tudnivalót, ismereteket, a gyakorlatból leszűrt nagyon hasznos tanulságokat, és a sikerhez vezető legjobb út megtalálását segítő megfontolásokat. A téma kiemelkedő gazdasági jelentősége pedig egyértelműen következik abból, hogy ma a műszaki-gazdasági fejlődést előbbre vivő innovációs fejlesztések igen jelentős hányadát ilyen cégekben valószínűsítik meg, s gyakran azok felvásárlása nyit utat innovációik kiteljesítéséhez és széles körű hasznosításához. Fokozza a jelentőségét az is, hogy a felvásárlás nem is csak azoknak a cégeknek fontos, amelyek ilyen úton gyorsítják fejlődésüket, vonnak be abba külső innovációs erőforrásokat. Maguknak az immateriális cégeknek is gyakorta az a legjobb, leghatékonyabb út ahhoz, hogy hozzájussanak a további fejlődésükhöz szükséges erőforrásokhoz, hogy a felvásárlásuk révén integrálódnak erős nagyvállalatokba. Metz mindezzel kapcsolatban rámutat ugyanakkor arra, hogy a cégek vezetői, s szintúgy a kockázati tőkések jól értik a cégek eladásának általános folyamatát, de jóval kevésbé a szellemi vagyona alapozott cégek eladásának finomságait és mesterfogásait. Kevés az olyan szakkönyv is, amely ezekre összpontosítana. Az ügylet felépítéséhez itt egyebek közt olyan speciális kérdésekre kell válaszokat találni, mint hogy miért fontosak a szomszédos piacok, milyen szektorokban találhatjuk a céghez a legjobb vevőket, hogyan áll hozzá a vevő a megvásárláshoz, hogyan fogja fel a cég értékét – könyve ezekkel is részletesen foglalkozik. S hogy a tétel milyen szédítőek lehetnek, azt jól mutatja könyve egyik példája: az eBay, midőn diverzifikációs lehetőséget keresett magának, 2,6 milliárd dollárért vette meg a Skype-ot. A Skype ekkor hároméves volt, s a bevétele 7 millió dollárt tett ki. Erre csak azt mondhatjuk, hogy az eBay nyilvánvalóan meglátta az aranybányát annak a jövőbe ívelő, ingatag függőhídnak a túloldalán, amelyet ez a P/E mutató jellemez.

Rögtön a bevezető kiemeli az ilyen ügyletek legfontosabb tényezőjét: nem léteznek bevált módszerek az ilyen cégek tényleges értékének megállapítására. Ennek magyarázatára apró dramatizálással azt is mondhatjuk, hogy az ilyen cégek az áruvilágnak olyan egzotikus szegmensét alkotják, ahol nem működnek a kereslet-kínálat törvényének azok a mechanizmusai, amelyekre az értéktörvény működése támaszkodik. Tegyük hozzá: ugyanez érvényes az immateriális vagyona is. Annak értékének becslésére használnak ugyan különféle megközelítéseket, de valóban megbízható eredményt adó módszer erre sincs. Következik ez abból, hogy mind az immateriális cég, mind az az immateriális vagyon meghatározó jellemzője, hogy egyedi, ezért nem is illeszkednek rájuk a kereslet-kínálat átalakító mechanizmusai.

Ugyanerre jutunk a vagyoneértékelés hozamalapú módszereinek használatával. (Egy ilyen értékelés a fentebb említett Skype-ügylet esetében leginkább csak azt a kérdést vetné fel, hogy a vevőkhöz az ápolóikat kell sürgősen kihívni, vagy megtenni a büntető feljelentést.) Ez könnyen belátható, ha végiggondoljuk a fentebb említett „stratégiai érték” gazdasági tartalmát. Említve pl. a diszkontált cash-flow alapú értékbecslést, senki nem képes megbízható becslést készíteni arra, milyen cash-flow-t generál majd a cég vagy a szóban forgó immateriális vagyon hasznosítása. Ezért is vitathatatlanul igaz a szerzőnek az a kijelentése, hogy a stratégiai értékű cégek eladásánál abban, hogy a felek a maguk számára meghatározassák a nekik elfogadható eladási, illetve vételárat, a felismerés (ha tetszik, a nagy szakmai hozzáértés és tapasztalat által megalapozott ráérzés) fontosabb szerepet játszik, mint az elemzés. Szemléletes hasonlattal élve Metz azt mondja, hogy az immateriális cég stratégiai értékét megállapítani olyan, mint egy mozgó célpontot befogni – ezért is olyan izgalmas az ilyen cégek eladása. Könyve ehhez a bonyolult, sokrétű, nagyon speciális és alapos felkészültséget igénylő folyamathoz szolgál útmutatóul.

Annak, aki jelentősebb tapasztalatokkal bír az ilyen ügyletek terén, e könyv olvasása gyakran szolgálhat hasznos „aha-élményekkel”: olyasfajta megnyugvással, hogy „óh igen, ez szerintem is így működik”; illetve „ezt valójában eddig is tudtam, de itt világosabban, logikusabban, könnyebben megragadhatóan van kifejtve”; vagy éppen a felismeréssel, hogy „erre így eddig nem gondoltam, de ez valóban igaz, és hasznos tudni”.

A fejezetek: / Az immateriális cégek – milyenek ezek? / Leszámolás az immateriális érték eladása körüli mítoszokkal / Az eladás folyamata / Hogyan készítsük fel a céget az eladásra? / Kik a legjobb vevők? / Tőzsdén lévő cégnek adjuk el vagy magáncégnek – érvek és ellenérvek / Az érték és az értékelés / Az eladási tárgyalás pókerjátzmája / Kihívások és lehetőségek a cégeladásban / Problémák a cégvezetőkkel / Az ügylet strukturálása / A dokumentálás / Az ár kialakításának egy különleges konstrukciója, amely segít áthidalni a jövőbeni teljesítmény bizonytalanságából fakadó, mindkét felet nyomasztó problémát: az earnout, avagy a cég jövőbeni teljesítményéhez kötött vételárprémium / Befektetési bankárok és más harmadik felek bevonása.

Dr. Osman Péter

Dr. Lindsay Moore & Lesley Craig: Intellectual Capital in Enterprise Success – Strategy Revisited (A szellemi vagyon a vállalat sikerében – A felülvizsgált stratégia). John Wiley & Sons, 2008; ISBN: 978-0-470-22479-3

„Belátható, hogy amint a stratégiák elkezdik kibontakoztatni és csatarendbe állítani a szellemi vagyon új gazdasági potenciálját, az abban születőben lévő képesség, hogy új gazdagságot teremtsen, sokkal nagyobb léptékűnek bizonyul, mint amit korábban lehetőknek gondoltak.” (Idézet a könyvből)

Ceterum censeo, ebben az új világrendben sorvadásra ítéltetett minden olyan cég, amely nem erősíti folyamatosan az életképességét szellemi vagyona módszeres fejlesztésével és kiaknázásával. Ez a végzet előbb-utóbb még azokat is utoléri, amelyek a jelentéktelenségükben vélnek menedéket találni.

Mi különbözteti meg a jó vállalatvezetést a rossztól? A legfontosabbak között az is, hogy az utóbbi legfeljebb csak beszél a cég szellemi vagyonában rejlő gazdasági lehetőségekről, netán még tesz is olykor valamiféle ad hoc jellegű lépéseket, ám nincs jól kiértelt, szakmailag megalapozott koncepciója; az előbbi viszont minden ésszerű intézkedést megtesz azért, hogy a lehető legtöbbet hozza ki belőlük a cég számára, és nagyon tudatosan és módszerezsen jár el ebben, felhasználva az erre vonatkozó tudás mindenkori legjavát. (S szó szerint létfontosságú, bár itt csak zárójelek között emeljük ki, hogy még sokkal inkább érvényes ez az országok gazdaságpolitikájára. Amelyik nem összpontosít eléggé az ország innovációs potenciáljának módszeres és erőteljes fejlesztésére, az ezzel nehezen helyrehozható károkat okoz. Semmilyen szorult helyzet sem indokolhatja az erőforrások szűkítését ezen a területen. Sőt, minél nehezebb a helyzet, annál inkább kell ide összpontosítani erőket a kitörés, fellendülés megalapozására, különös tekintettel arra, hogy erőteljesen emeljék a kis- és középvállalkozások felkészültségét e téren. Kétség sem férhet ahhoz, hogy a sikeres jövő zálogaként a nemzetgazdaság versenyképességét megalapozó szellemi vagyon fontosabb az országnak, mint a jegybankjának tartalékai.) A különbség tehát élet és halál kérdése. Teljes joggal mondható, hogy a mai, és még inkább a holnapi tudásalapú gazdaságban nagyrészt ez dönti el, hogy egy piaci szereplő – vállalat, ország – az *asztalnál* vagy az *asztalon* foglal-e helyet a győztesek vacsoráján.

Mint minden, a közbeszédben agyonemlegetett fogalmat, a tudásalapú gazdaságot is mindinkább hajlamosak vagyunk divatos frázisnak tekinteni. Azonban már két egyszerű számpár is megcáfolhatatlanul rádöbrent, hogy ez utóbbi rendkívül nehezen orvosolható, végzetes tévedés. Íme a számok: korábban a cégek erőforrásai között nagyjából 80%-ot tettek ki a tárgyi eszközök és a tőkejavak, és 20%-ot az immateriális vagyon elemei. Már 1999-ben kimutatták, hogy a fejlett országokban ez az arány megfordult, és 80% körüli súllyal az immateriális vagyon vált a jövedelemtermelő képesség fő forrásává. Ez a tendencia pedig azóta is egyértelműen erősödik. S már az akkori tudásalapú gazdaságban is a cégek

immateriális vagyonának túlnyomó részét a szellemi vagyon elemei tették ki. A legmarkánsabb – és feltehetően nem igazán nagyszámú – kivételt ez alól valószínűleg azok alkotják, amelyek árucikkeiket világszerte elismert és nagy megbecsülést kiváltó márkanevek fedezékében viszik piacra, s így az ő jövedelemtermelő képességük igen jelentős része márkanevek használatából, azoknak a célközönségre gyakorolt vonzerejéből és értéknövelő hatásából származik. Ám ezekkel kapcsolatban is célszerű számításba venni, hogy az ilyen márkanevek felépítése, piaci bevezetése, ismertté tétele és elfogadtatása a modern világ gazdaságában már önmagában is igen nagy szaktudást igényel, vagyis a nagy márkanevekben nagyon jelentős szellemi teljesítmény testesül meg. S a legtöbb márkanév csak akkor képes komoly vonzerőt kifejteni, ha olyan árucikkekre, cégekre utal, amelyeket igen jelentős valódi teljesítmény emel ki az áruvilág szereplői közül – ennek megvalósításához pedig szintúgy nélkülözhetetlen a versenyképességet adó szellemi vagyon.

A szellemi vagyon erőteljes, és a jövőben is minden bizonnyal gyorsuló ütemben folytatódó felértékelődése mögött álló egyik legfontosabb mozgatóerő, hogy a mindinkább kibontakozó globális versenyben igen erőteljesen felgyorsul a termékváltás. Az új termékek létrehozását és piacra vitelét már nem a kereslet ösztönzi, hanem a piaci pozícióharc új paradigmája, amelynek lényege, hogy aki értékesítési lehetőséget akar, teremtsen meg azt magának azáltal, hogy megújított kínálatával új keresletet támaszt (kiemelkedő legújabbkori példaként gondoljunk a személyi számítógépre, a mobiltelefonra vagy éppen az infokommunikációs eszközök egymást gyorsan követő új generációira, valamint az ezekre mind nagyobb választékban ráépülő szolgáltatásokra). Mind világosabban megmutatkozik: a fejlesztésnek igen jelentős részben az vált a hajtóerejévé, hogy olyan új árucikket állítson elő, amely képes meggyőzni a piaci célközönséget (persze, a marketing hathatós, kellőképpen agresszív támogatásával), hogy érdemes azt megvenni, még azon az áron is, hogy vele lecserélik a már meglévő eszközöket. Az új értékesítési lehetőségek megszerzésére irányuló törekvések mind nagyobb hányadban az újdonság varázsának kiaknázására támaszkodnak – ügyesen is, ügyetlenül is. Ügyes az a marketingstratégia, amelynél azzal kínálják az új árucikket, hogy kiemelik annak új szolgáltatásait, értékeit. Ez azonban csak akkor működik tartósan is, ha az árucikk valóban tartalmaz új elemeket, vonásokat, azaz új funkciókat, amelyeket viszont a szellemi vagyon legfrissebb elemeinek felhasználásával lehet létrehozni. Kiváló példái ennek a látványos gyorsasággal fejlődő, mind több szolgáltatást, magasabb használati értéket kínáló infokommunikációs termékek.

A mindinkább erősödő globalizáció egyetlen szabadon átjárható, osztatlan küzdőtérré tette a világ gazdaságot. Ebben a piaci szereplők számára esélyt a túlélésre csak a minden korábbinál hatékonyabb és gyorsabb alkalmazkodás teremthet. Alkalmazkodniuk kell a kereslet változásaihoz, a beszerzési lehetőségekhez, az árutermelés fejlődéséhez, a piaci pozícióharc eszköztárának változásaihoz és sorolhatnánk. Az alkalmazkodáshoz pedig legfőképpen két dolog kell: tudás és pénz, ebben a sorrendben. Megfelelő tudás nélkül a pénz nem visz jobb pozícióba, s ezzel ismét eljutottunk a szellemi vagyon mindinkább kiemelkedő gazdasági jelentőségéhez.

A szerzők is kiemelik azonban, hogy mindezen változások ellenére a vállalati vezetők és szakemberek jelentős hányada messze nem készült fel a cég immateriális vagyonának kellő kezelésére és menedzselésére. Ahhoz, hogy megfelelően lássák el ezeket a feladatokat – amelyek szó szerint kritikus jelentőségűek a cégek sikerességében –, a vezető testületek tagjainak, a cég jogtanácsosainak, iparjogvédelmi jogászaiknak, az egyes szakterületek – köztük a pénzügyek – vezetőinek, meg kell tanulniuk tökéletesen uralni a szellemi vagyon új szerepét a cég stratégiájában. Tekintettel pedig arra, hogy a szellemi vagyon elemeinek gazdasági szerepét jelentős részben jogi konstrukciók teremtik meg – ezek az elemek a jog teremtményeinek is tekinthetők –, a jog alkalmazásának súlyponti szerepet kell adniuk e vagyonelemek csatarendbe állításának tervezésében és megvalósításában.

Könyvük központi témája a szellemi vagyon hasznosításának stratégiája a cég eredményességének szolgálatában, beillesztve azt természetesen a vállalatistratégia-alkotás kereteibe – így felsőfokú vállalati stratégiai szakkönyvként is szolgál. Teljes joggal hozzátehetjük, hogy a belőle meríthető ismeretek és felkészültség ugyanilyen hasznos a gazdaságpolitikuskok számára is. A megvalósítás eszközeiként foglalkozik a jogi háttérrel, különösen a szellemi vagyon jogával, és bemutat egy új, szintetizáló tudományágat, a szellemi vagyon menedzselését.

A szerzők kiemelik: ahhoz, hogy a vezetők és az őket támogató szakemberek igazán értsék mindazt, amit ez a könyv elmond, s még inkább, hogy hatékonyan hasznosítani is tudják a belőle meríthetőket, tökéletesen meg kell érteniük a döntő különbséget egyrészt a hagyományos termelési tényezők felhasználására támaszkodó gazdálkodás és annak stratégiája, másrészt a tudásalapú gazdálkodás és annak stratégiája között. Meg kell tanulniuk az ebből következő gyökeres változások lényegét és megvalósítását abban a hadviselésben, amelyet (világ)gazdasági versenynek és az azt szolgáló piaci munkának szokás nevezni, s ahol a bástyákat főként már nem a másokat kizáró monopóliumokból építik, hanem abból, hogy másoknak is nélkülözhetetlen a tudás, amely a mi kezünkben van, s azért cserében mások tudásához is hozzájuthatnak. (Ennek a stratégiának a gyökereit megtaláljuk a kölcsönös licencadások és a technológiacserén alapuló együttműködések korábbi gyakorlatában.) Az itt olvashatók mindezekhez is szilárd alapokat adnak.

Különösen figyelemreméltó következtetésük, hogy ebben az új gazdasági világban megváltozott a cégek közötti versengés és együttműködés alapvető paradigmája. A technológia-alapú iparágak szereplői a tudás generálásában és hasznosításában mindinkább a háttérbe szorítják az elkülönült versenypozíciók építésének és védelmének korábban meghatározó készítését, és kölcsönösen előnyös együttműködések, szövetségek létrehozására törek-szenek. Ezekben egyesítik szellemi vagyonuk megfelelő elemeit, hogy ezáltal olyan közös alapokat hozzanak létre, és olyan növekedést generáljanak az iparágban, amelyből mind-egyikük profitál. Ezekben az iparágakban egyre inkább a versenytársak közötti együttműködés válik a létalappá, mert bizonyos technológiai alapok és normák nyitott megosztása nélkül lehetetlenné válik az iparágak növekedési potenciáljának kiaknázása. Ebben az új

gazdaságban mindenképp, ahol a szellemi vagyon fontos szerepet játszik, a versenytársaknak a közöttük lévő együttműködés teszi lehetővé, hogy hatékonyabban tudjanak versenyezni. Amint hangsúlyozzák, szintúgy a szellemi vagyonnal való gazdálkodás új paradigmájának meghatározó része, hogy az együttműködések új dimenziói kapnak fontos szerepet – különösképpen a tudomány munkásai és a technológiaalapú vállalkozások között, a gazdasági munkában a stratégia és a jog között, a cégvezetők és a jogászok között, a fejlesztők és az iparjogvédelmi szakemberek között, s mindezek a kapcsolatok kritikus jelentőségűek a szellemi vagyon létrehozásában, hatékony kibontakoztatásában és kiaknázásában. A szerzők kifejezik reményüket, hogy e művük segítségével lesz a tudomány munkásainak, hogy megértsék új szerepüket, a cégvezetőknek, hogy átlássák, hogyan tudják gyümölcsözően felhasználni jogtanácsosaik tudását a stratégiai tervezés legmagasabb szintjein, s szintúgy a jogászoknak és az iparjogvédelmi szakembereknek, hogy felkészülhessenek arra az új szerepre, amely a vállalati stratégiai gondolkodásban és a siker elérésében vár rájuk.

Tagadhatatlan ugyanakkor, hogy belső viszonyai szerint csaknem minden nagyobb vállalat egymással többé-kevésbé versengő, huzakodó szervezeti egységek, „fejedelemségek” halmaza. E könyv egyik legfontosabb útmutatása, hogy a cég szellemi vagyonának menedzselését és hasznosítását mindenképp e fölé kell emelni, összvállalati ügyvé tenni, és ezért stratégiai irányítását a vezetés legfelső szintjéhez kell rendelni.

A szerzők itt bemutatják a szellemi vagyon mind izgalmasabb és gyorsan növekvő jelentőségű világát. Összegzést adnak annak fejlődéstörténetéről, szintúgy – legalább valame lyest – az elméleti alapokról. Felvázolják e vagyonelemek menedzselésének gyakorlati megközelítését a gazdaság mai világának összefüggései között. Mindezzel a szellemi vagyonra vonatkozó stratégiai gondolkodást igyekeznek segíteni, s ehhez kínálnak

- az elmélet és a gyakorlat ésszerűen egyszerű összehangolását és bemutatását;
- a hagyományos termelőeszközök, valamint az új szellemivagyon-elemek menedzselésében követett különféle jelenlegi gyakorlatok összevetését;
- a gyakorlatban felhasználható know-how-t mai példákkal, amely egyéb helyzetekben is alkalmazható;
- e témakör multidiszciplináris megközelítését, támaszkodva a közgazdaságtan, a menedzsmenttudomány, a pénzügytan, a vezetéstudomány és a jog jelenlegi ismeretanyagára;
- jövőképet a szellemi vagyon jogának és a vállalati stratégiának célszerű kapcsolatáról;
- innovatív új stratégiák bemutatását, amelyeket már sok cég alkalmaz sikeresen arra, hogy általuk versenyelőnyhöz jussanak, és pénzben mérhető vagyonnövekedést érjenek el szellemivagyon-elemeik kiaknázásával.

Dr. Osman Péter

Fekete György: Tárgyak természetrajza. Tapasztalásaim könyve. Holnap Kiadó, 2008; ISBN-13 978-963-3468-51-7

Fekete György könyve a tárgyak mindannyiunk számára meghatározó jelentőségű világát segít jobban megismerni, és megérteni. Mélyen filozofikus mű e fogalom legjobb értelmében, ami azt jelenti, hogy az elmélyült elemzésben kevésbé jártasakat, arra kevésbé felkészülteket is igen jól segíti abban, hogy átlássák és tisztázzák a tárgyak világához fűződő viszonyukat, megértsék, hogy a nyilvánvalón túl azok milyen további szerepeket töltenek be az életünkben, s mindezekben felismerjék a dolgok lényegét. Tehát tanulságos, hasznos, igazán jó könyv – s e mellett a tárgyi világ nagyon szép és reprezentatív, gazdag képtáraként is szolgál és gyönyörködtet.

Márpedig egész életünket tárgyak uralma alatt éljük. Szó szerint az uralmuk alatt, hiszen sokféleképpen és valójában minden pillanatban hatással vannak ránk, még ha ezt nem is mindig vesszük észre. A látványuk szinte szünet nélkül betolakodik ébrenlétünkbe, befolyásolhatja a hangulatunkat, általa a világlátásunkat, s halmozódó hatásaival többé-kevésbé ízlésünk alakulását is. A bennünket körülvevő tárgyak ergonómiai tulajdonságai éjjel-nappal erős hatással vannak a komfortérzetünkre, sőt kisebb-nagyobb mértékben még a fizikai állapotunkra is (annak következményeként szintúgy a lelkire). A mai életmódnál kegyetlen átok valakinek azt kívánni, hogy legyen rossz a fekvőhelye, s munkában, pihenésben az ülőalkalmatossága. A tevékenységeinket is eszközök használatával végezzük, s ezek ismét csak tárgyakként állnak vagy éppen nem állnak a kezünkhöz, segítve vagy akár nagyon is nehezítve a munkát. A példák sorát hosszan folytathatnánk, ha pedig követjük alapfunkcióik típusainak e könyv egy fejezetét kitevő bemutatását – használati, pszichológiai, érték-, szociológiai és dokumentáris funkció –, úgy láthatjuk, milyen sokféle módon és síkon avatkoznak be a tárgyak az életünkbe, vagy vesznek részt abban.

A lényeg röviden összegezhető: amióta az ember egyre fejlettebb eszközökkel veszi körül magát, a tárgykultúra mindinkább meghatározó tényezője a civilizációjának, s az életének is. Ezen mit sem változtat, hogy hivatásos értői és művelői csak a történelmi közelmúltban léptek színre, s első felfénylő vonulatuk a XIX. századi angol Arts and Crafts mozgalom volt. Az ipari formatervezés a tömeggyártással kapott létjogosultságot és teret, így válhatott a XX. században a termékfejlesztés növekvő jelentőségű eszközévé. Az Encyclopaedia Britannica szócikke – industrial design – szerint gyakran a német építész Peter Behrenst tekintik az első ipari formatervezőnek, akire nagy hatással volt az Arts and Crafts. Ő a német AEG cégóriás művészeti tanácsadójaként nemcsak ipari épületeket tervezett, hanem még kis elektromos készülékeket is, s szintúgy tervezőként vett részt a cég arculatának kialakításában, beleértve ebbe a csomagolást és a hirdetéseket is. Később a XX. századi művészet útkeresései a tárgykultúrában is megjelentek, akárcsak e század kócos, vad devianciái. A józan lét útjára visszahullva azonban tudjuk, érezzük, tapasztaljuk, hogy a tárgykultúra, s szintúgy a tárgyakat létrehozó tervezői szándék akkor jó, ha emberséges és emberközpontú.

Ínséges időben – melyik nem az? – olykor azt is felvetik, hogy az ipari formatervezés holmi úri huncutság, mert drágítja a terméket. Az igazság azonban az, hogy a jól alkalmazott formatervezés egyáltalán nem drágít, sőt leleményessége és ésszerűsítései révén még javíthatja is a költséghatékonyságot (a versenyképességről nem is szólva), alkalmazásának mellőzése viszont szintisza ostobaság.

Életünk e kísérőinek, s gyakran részeinek a világára maradéktalanul érvényes, amit Schrammel Imre mond Ajánlásában, s amit megragadó erővel érzékeltet, szemléltet és magyaráz is Fekete könyve, amelyet akár a témáról való, csaknem 120 oldalon átívelő, bölcs és lényegyet felmutató gondolkodásnak – tanításnak – is nevezhetünk. Schrammelt idézve: „A tárgyak használhatósága, szépsége, erkölcsa a civilizáció legszemléletesebb fokmérője, egyben kulturális meghatározottságunk egyik alappillére. Tudjuk, mert minduntalan megtapasztaljuk, hogy a tárgyak a múlt értékeinek őrzői, s a jelen általuk válik kézzelfogható valósággá, újdonságaikkal pedig szinte megelőlegezik a jövőt.”

Fekete Györgyöt egy nagyon különleges tervezési feladat kapcsán ismertem meg. 1982-ben rendezte a cégünk – NOVEX Találmányfejlesztő és Értékesítő Külkereskedelmi RT – az Első Innovációs Kiállítás Magyarországon elnevezésű és rendeltetésű bemutatót, amelyen tárgyakkal, kiállítási installációkkal igyekeztünk bemutatni az akkor még itt kevésbé ismert gazdasági eszköz, az innováció természetrajzát. Ennek a kiállításnak a művészeti vezetője és fő tervezője volt Fekete György. Sokat tanultunk tőle, e könyvből pedig mindenki sokat tanulhat a tárgytervezés teremtő erejéről, s kifejezőképességéről. Ismét az Ajánlást idézve (s azzal tökéletesen egyetértve): „a nézőpontját elismert tervezőművészi praxis, témába vágó egyetemi ismeretátadás (1997-től egyetemi tanár a Soproni Egyetemen, annak professor emeritusa), kivételes intenzitású társadalmi érdeklődés, könyvekben, folyóiratokban megtestesülő szakírói tevékenység teszi hitelessé”. A könyvében élénk álló kiemelkedő szakmai teljesítményt és hitelességet fémjelzi, hogy díszbemutatóján két ismertetőjének egyike dr. Bendzsel Miklós, a Magyar Szabadalmi Hivatal és a Magyar Formatervezési Tanács elnöke volt.

Maga a szerző így szól e művéről Előhangjában: „Ez a könyv a tárgyak iránti végtelen rokonszenvem, felelősségérzetem írott dokumentuma, és nem felületes feltételezések csokra. ... Személyes tapasztalataim, töprengéseim tükre, nem pedig másik harminc könyv tartalmának szerkesztett kivonata. ... Olyan kérdésekre adott válaszok gyűjteménye, melyek utazási élményeim, tervezői gyakorlatom, kultúrpolitikai megfontolásaim során merültek fel, és egyetemi hallgatóim tettek fel több mint ötven éven át. Ez a könyv jóindulattal közreadott segédlet az emberi környezet megértéséhez, alakításához.”

A könyv 29 fejezete az alkotókészség csodáival teli, bámulatos szellemi, esztétikai és ergonómiai körképet tár elénk. Nem állhatjuk meg, hogy ízelítőül és jellemzésül ne idézzünk legalább néhányat a sokatmondó fejezetcímek közül: / Egyediség és tömegszerűség / A tárgytypus, a típus tárgy, a tipikus tárgy, a prototypus és az etalon / A tervező, a tervezés és a terv / A gyűjtés / A divat és a reklám / A hagyomány / Az ergonómia / A művészi ipar és az

iparművészet / A képzőművészet és a műtárgy / A dizájn / A szakrális tárgyak / A másolat, a kópia és a hamisítvány / A giccs / A jelkép és a szimbólum / A státusszimbólum / A tárgy-szaporulat, a felesleges tárgyak és a hulladék / A képtelen tárgyak és a műfajtévesztések.

Utóhangjában a szerző korunkról szólva reményét fejezi ki, hogy a bajt nemcsak előidézni lehet, hanem orvosolni is, és ebben az értelemben az értelmes, humánus, nélkülözhetetlen tárgyak sokasodása is pozitív szereplő lehet. Nem vitatva ezt, csupán kissé kiegészítendő fűzzük hozzá: ha tárgyaiink közt erősen növekszik az ilyenek részaránya, az biztos jele lesz annak, hogy bölcsőbbek lettünk, s emberibb a világunk. Amint a kacatok szaporodása ennek az ellenkezőjéről tanúskodik ...

Dr. Osman Péter

SUMMARIES

EXAMINATION OF THE PHARMACOLOGICAL EFFECTS OF MEDICAL INVENTIONS

Dr Árpád Kovács

The article concerns patent applications relating to organic chemistry whose subject are compounds possessing a certain activity on living organisms, especially on human/animal body. During substantive examination a patent examiner is often faced with the question whether the biological activity should be proved, and if yes, what kind of evidence can be taken into account and in which part of the examination process they shall be submitted. The article focuses on how the decisions of the EPO Technical Boards of Appeal establish the jurisprudence in this special segment of patent applications.

USE OF MARKS IN COMPARATIVE ADVERTISING

Dr Sándor Vida

In UK television advertisements in the context of mobile phones the defendant compared its prices to those of the claimant and used the name and marks of the latter. The High Court of Justice dismissed the claim holding that the advertisements complied with the CA Directive. The Court of Appeal made reference for the interaction of advertising and trademark law with the European Court of Justice. The latter replied (C-533/06) that if the comparative advertisement satisfies all conditions of the CA Directive on advertising, the proprietor of the mark is not entitled to prevent the use of his mark. Comments on the judgement of *Hunt and Kemp, Meale, Torremans, Nurton, von Mühlendahl, Bacher* are reviewed. Finally it is observed that in Hungary comparative advertisements are not frequent, there is only the judgment of the Metropolitan court in the Persil case on which was reported.

THE CONCEPT OF THE TRADEMARK FAMILY AS A RELATIVE GROUND FOR REFUSAL

Dr Ákos Süle

The article clarifies the possible definitions of trademark families and summarizes the prerequisites of applying the underlying concept. It further measures the effect of the concept in legal practice and its potential through case analysis. The analysis of single cases is an essential source of the article, since neither the Community nor the Hungarian acts

contain any specific regulation on trademark families. The concept of trademark families can be assessed within the boundaries of conflicting prior rights and it originates from the U.S., so the article also deals with the related U.S. case law as well.

Search engine: a new chapter within the regulation of copyrights?

Dr Nóra Hepp

With respect to search engines copyright-related questions primarily arise concerning the hiperlink and the thumbnail (reduced size-version of a picture). As the Hungarian jurisdiction has not yet dealt with search engines, this article focuses rather on the German rulings showing in which cases hiperlink and thumbnail meet the conditions of use or of free use.

SOMMAIRE

<i>Dr Árpád Kovács</i>	Examination des effets pharmacologiques des inventions médicales	5
<i>Dr Sándor Vida</i>	L'usage des marques dans les publicités comparatives	23
<i>Dr Ákos Süle</i>	La famille des marques comme une raison relative pour l'exclusion	42
<i>Dr Nóra Hepp</i>	Moteur de la recherche: un chapitre nouveau dans la régulation du droit d'auteur?	60
<i>Dr Tivadar Palágyi</i>	Nouveautés dans le domaine de la protection de propriété industrielle à l'étranger	74
Avis d'expert choisis du Corps des Experts en Droits d'Auteur		96
Revue des livres et périodiques		117
Summaries		128

INHALT

<i>Dr. Árpád Kovács</i>	Prüfung der pharmakologischen Wirkungen der medizinischen Erfindungen	5
<i>Dr. Sándor Vida</i>	Benutzung der Marken in vergleichenden Werbungen	23
<i>Dr. Ákos Süle</i>	Die Familie der Marken als ein relativer Grund für Ausschluss	42
<i>Dr. Nóra Hepp</i>	Suchenmotor: Ein neues Kapitel in der Regelung des Urheberrechts?	60
<i>Dr. Tivadar Palágyi</i>	Neuheiten auf dem Gebiet des gewerblichen Rechtsschutzes im Ausland	74
Ausgewählte Expertisen des Expertenkollegiums für Urheberrecht		96
Übersicht von Büchern und Zeitschriften		117
Summaries		128

Tájékoztató szerzőinknek

Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle szerkesztősége örömmel fogad minden, a szellemi tulajdon védelmével foglalkozó írást. A beérkezett kéziratok a szerkesztőbizottság jóváhagyása esetén nyelvhelyességi és a kiadvány stílusához igazodó stilisztikai javítások után kerülnek publikálásra, amelyek nem érintik a mű tartalmi értékét. A kéziratot – a szerkesztőbizottság döntése alapján, az írás témája és mélysége szerint – a Tanulmányok, az Európai jogi figyelő, a Technikatörténet vagy a Hírek, események rovatban tesszük közzé. Az írás terjedelmét nem korlátozzuk, igen hosszú cikket esetlegesen két vagy több részben, egymást követő lapszámokban teszünk közzé a szerzővel történő egyeztetés után. Az egyes cikkekben kifejeződő állásfoglalásnak nem feltétlenül kell tükröznie a szerkesztőbizottság véleményét.

A szövegszerkesztővel, lehetőleg Rich Text formátumban készült kéziratokat mágneslemezen vagy e-mailben kérjük elküldeni az alábbi címek valamelyikére. Kérjük szerzőinket, hogy a szöveget ne formázzák, zárják balra, kiemelésként csak dőlt betűt alkalmazzanak, a címeket, alcímeket ne húzzák alá, a címhierarchiát lehetőleg számozással jelezzék. Tanulmányuk magyar és angol nyelvű összefoglalóját szíveskedjenek kb. 10-15 sorban mellékelni. A szövegben előforduló rövidítéseket, betűszókat első előfordulásukkor fel kell oldani. Az irodalomjegyzékben, hivatkozásokban kérjük az összes bibliográfiai adat (szerző, cím, kiadó, kiadás helye és éve, oldalszám) feltüntetését.

További kérdéseik esetén a szerkesztőség készséggel áll a rendelkezésükre (Magyar Szabadalmi Hivatal, 1374 Budapest 5, Pf. 552, Bana Zsuzsanna szerkesztő, zsuzsanna.bana@hpo.hu, anna.manyoki@hpo.hu, tel.: 474 5554, fax: 474 5555).